

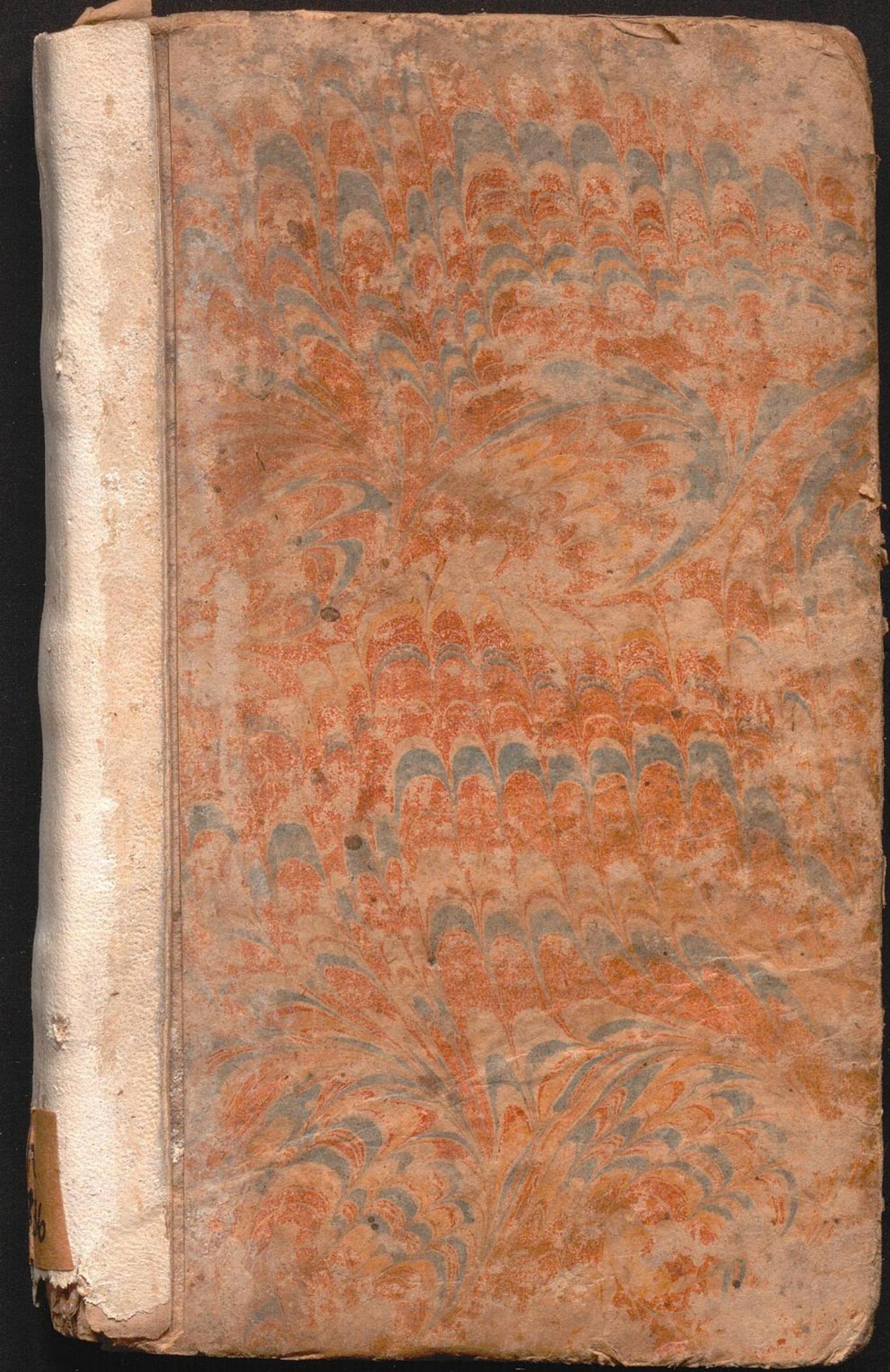
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Augusti Buchneri Orationes Panegyricæ

Buchner, August

Cliviæ, [1668]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69483](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-69483)

Constat. 18 ge.

XVI

29

Th. 5836.

März 1668

AUGUSTI BUCHNERI
ORATIONES
PANEGYRICAÆ,

HABITÆ IN ACADEMIA
WITTENBERGENSI.

ANNEXÆ SUNT

EJUSDEM

ORATIONES
FUNEBRES,

QUAS IN EXEQUIIS CLARISSIMORUM
VIRORUM, ALIORUMQUE HONESTISSI-
MORUM HOMINUM, ET CIVIUM
ACADEMICORUM

Loll. S.S. ^{HAUPT}
Paderb.

OTHO PRÆTORIUS,
SERENISSIMI ELECTORIS SAXONIÆ
HISTORIOGRAPHUS, ET POES.
PROF. PUBLICUS
EDIDIT.

CLIVIÆ,

Apud JOHANNEM MAURITIUM.

SERENISSIMO, POTENTISSI-
MOQUE PRINCIPI AC DOMINO,

DN. JOHANNI
GEORGIO II.

SAXON. JULIACI, CLIVIÆ,
MONTIUM DUCI:

SACRI ROMANI IMPERII
PRÆFECTO PRÆTORIO ATQUE
SEPTEMVIRO ELECTORI: LAND-
GRAVIO THURINGIÆ MARCHIONI
MISNIÆ NEC NON UTRIUSQUE LU-
SATIÆ: BURGGRAVIO MAGDE-
BURGENSI: COMITI MARCÆ ET
RAVENSBERGI: RAVENS-
TEINII DYNASTÆ,

ETC.

PIO, FELICI, MAGNANIMO,
HÆREDES BUCHNERIANI

HVNCE INDUSTRIAE PATERNÆ
FOETVM;

SERENITATI EJUS
INFINITIS MODIS OBSTRICTIS-
SIMI, DEVOTIS ANIMIS
DANT, DICANT, CONSECRANT.

10(2

SERE-

SERENISSIME ELECTOR.

Solvimus inveteratum æs,
hoc est , Patris optimi, AU-
GUSTI BUCHNERI , quæ
inter pretiosissima reliquit ,
submissimæ venerationis pleni
offerimus. Debemus Tibi , MAXIME
PRINCIPUM , omnem hunc proventum
paternum : Tu enim fovisti , Tu ornasti , Tu
auxisti Virum juxta & Senem Buchnerum ,
tantâ æquanimitate & constantiâ , ut eniti in
istum eloquentiæ gradum non licuerit spi-
ranti , nisi principalibus tuis provisionibus le-
vato. Debemus Patri Tuo , DIVO JO-
HANNI GEORGIO PRIMO , cui nihil
gratius acceptiusque nomine Buchneriano
fuit , quod in Avo , Tormentariæ rei & Fabri-
carum excellentissimo Præfecto , admiratus ,
in filio amavit unicè . Debemus Patruo
Tuo , DIVO CHRISTIANO II. qui ado-
le-

lescentiæ ejus fingendæ formandæque accu-
 ratissimè prospexit. Sed Tibi præcipuè ta-
 men, DOMINE, debemus, ad quem unum
 auctumnitas ista, ut ita loquamur, naturali
 ordine devoluta tandem est, ut fructus car-
 peres legeresque, quos Majores Tui serere
 in Buchnero ad futurum ævum instituerunt.
 Ita quicquid egregii fortè, & laudem aliquam
 promeriti [de quo nostrum non est pronun-
 ciare] in istis inest Panegyricis Orationibus,
 redit ad Te, SERENISSIME ELECTOR,
 ex debitō & sponte suā. Eō ardore es in
 humaniores literas, eā comitate erga has
 professos, ut inter æstum hunc deprehensus
 olim demittere Te haud raro infra augustale
 Tuum culmen, quod regali nihil quicquam
 cedit, non fueris dignatus. Summorum
 Imperatorum Cæsarum, Regumque imi-
 tator tam acer hac in re, quam felix stator.
 Ne credas igitur, PRINCEPS SAPIEN-
 TISSIME, fore ullum aliquando tempus,
 quod nominis immortalis Tui deleat me-
 moriam, nisi deletos insimul ex annalium
 vetustissimis monumentis, ex Scriptorum
 maximorum inviolata fide, adeoque ex ipsis
 hominum animis ac pectoribus velis Or-
 pheos, Hercules, Hectoras, Achilles; Nu-

mas Pompilios; Julios item, Augustos, Ti-
 berios, Claudio, Trajanos, Adrianos, Seve-
 ros, Constantinos, Theodosios, Carolos,
 Fridericos; Alfonsos denique, & mille alios
 eruditos ac summos Principes, cum quibus
 ut Tu paria facis, DOMINE, in plerisque
 multis: sic in multis illos transis. Nam
 quis finem vel cogitando assequatur Tuæ
 bonitatis? Deo proximi sunt Principes;
 non truculentiam ac vi: sed justitiam, sed cle-
 menticam, sed liberalitate. Hoc Tuum est
 perpetuum ac quotidianum studium, per-
 didisse Te diem ratus, cum amore illo ge-
 neris humani, TITO FLAVIO VESPA-
 SIANO, in quo nihil cuiquam Te præsti-
 tisse recorderis. Quâ in re testes nos ipsos,
 ac me cum primis, Christianum Augustum,
 vocat conscientia, quem clementissimè ac-
 ceptum semel admittis æquè patientissimè,
 & patientissimè fers quoque. Ut taceam
 innumera in me benefacta Tua, de quibus
 satius fuerit silere secreta adoratione, quam
 pauca hoc loco dixisse. Quare ad Te re-
 currimus, CLEMENTISSIME DOMI-
 NE, Te respicimus, quicquid peragenda-
 rum rerum nostrarum venit. Solicitatus
 evocatusque Avus noster, quem diximus,

ab

• 6 •

ab augustissimo Imperatore RUDOLPHO II. nec non potentissimo Daniarum Rege , magnis propositis muneribus ac stipendiis , non avelli potuit à sacratissima domo Tuâ , & Proavo DIVO AUGUSTO , filiisque DIVIS CHRISTIANO I. & II. constantissimè hæsit . Hanc majorum nostrum pietatem ac religionem & nos sanctè tuemur , & tuebimur , dum erimus , Tui futuri , INDVLGENTISSIME PRINCIPVM , quām diu Buchneriano nomini supererit locus . Accipe igitur sereno vultu librum istum , POTENTISSIME ELECTOR , quem ad pedes Tuos deponimus cernui , pignus vigilantiæ paternæ , pignus fidei ac cultus atque obsequii nostri , ejusdemque in Te æterni . Non illi metuimus malè , quia Te vindicem naētus . Quod si iniquis arrodere tamen placuerit , ini- quorum præmia ferent . Poscimus supremum Numen devotissimis mentibus , ut in seros superes annos salvus , integer , pacificus , felix , domusque excelsissima Tua novis subinde aucta incrementis pari magnitudine perstet ad illum usque diem , qui hoc universum hauriet . Interim votum unum nostrum est omnium , DOMINE ,

clemens propitiusque ne desinas esse Buch-
nerianæ stirpi , in quantum per seculum
integrum jam Tua Divorumque Majorum
Tuorum fuit. Sic nos securi agemus sem-
per , semper lati cum universa magna
illa parvolorum nostrorum alioquin tan-
tum non enecatorum turba , Principe
tām bono,tām benigno,tām
indulgente usi.

LEC-

LECTORI BENEVOLO

S.

Nescio quod immittius fatum hactenus exercuerit illa BUCHNERIANA. Ita prelo semper subjecta, nunquam absoluta prelo fuerunt. Annus labitur octavus, quod terris ereptus perfectissimus vir fuit, septugenario propior. Nam vita concessit pridie idus Februarias anni sexagesimi primi proximi, cum in Professione Poes: XLV. Octo. XXX. Ephoria Elect: Alumnorum XXIII. annos totus Academia Senior explesset. Ac dum viveret, multis quidem & exquisitis amicorum precibus fatigabatur unicè ad emendum hunc fætum suum, quippe, ex quo intelligi demum posset, quid per totam vitam intra se concessusset eruditionis & eloquentia Buchnerus; Pliniu junioris exemplo, & CL. Mamertini & Eumenii & Nazari, ac reliquorum, qui vel bonis recordationibus prosequuti maximorum Imperatorum facta & vitas sunt, vel in aliis cothurno dignis rebus virtutem suam prodiderunt. Sed prout erat veterum accerrimus ac prudentissimus imitator, non in verbis tantum & una sermonis dignitate ac habitu; sed illâ senili imprimis sapientiâ, quam in bonis auctoribus venamur: sic spiranti sibi hanc extorqueri clavam non passus est, ratus, intra arcanos conscientia carceres verius coerceri posse, quæ premenda veteribus in nonum ac decimum annum fuissent visa. Nunquam enim insolentius efferebatur anima, ut ut principatus sui in his rebus non ignarus; se minor semper sibi, & major perpetuo tamen omnium ore & admiratione? Post ejus excessum operam istam utilissimam aggressus Cobaredum rogatu est Gener Clarissimus, OTHO PRÆTORIUS, vir sicut ad morum omnem facilitatem ac gratiam, quam viriutum rarissimam non absre opiliav Aristoteles dixit;

10(

ita

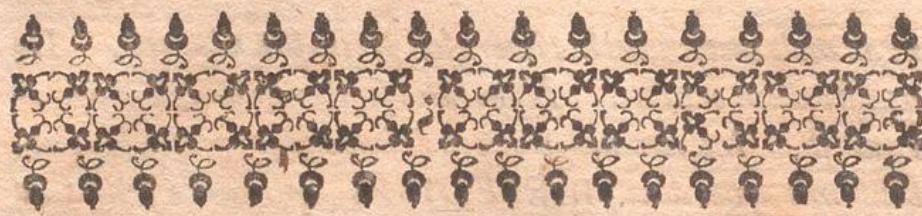
ita ad eloquentia quoq; ac carminum artes, & quæ eō spē
Etant, factus & destinatus ab ipsa quasi naturā: cuius ope-
rā etiam affectus liber; sed quod morte praeacerbā ante diem
non sine magno literarum detimento præventus, annos non
amplius duos & tricenos natus, perfectus non fuit. Ita de-
nuo jacuit desideratissimum opus, de quo tamen protrahendo
tandem in publicum serio cogitarunt nobilissimi heredes
BUCHNERIANI, inq; his præcipue CHRISTIANVS
AVGVSTVS, ob avitæ virtutis & artium illustrem pru-
dentiam à Serenissimo Electore Saxonico rei Tormentariae
Fabricisq; præfetus & JACOBVS VVILHELMVS,
Turmae equestris Optio. Factum inde, ut ad me discipu-
lum veterem, aut ut verius dicam, vetustissimum & maxime
q; BUCHNERI, de volveretur, quicquid reliquum cu-
ra in edendo libro hoc fuit. Recordabar eruditissimarum
Scholarum, quas ante istos quadraginta & tres annos ha-
buit venerabilis senex multo equidem mecum bono, dum
& pateret quotidiè liberrimus accedenti aditus, & cibri-
oribus ob ambulationibus quaestuunculisq; meis compendium
longè maximum facerem discendi; recordabar arctissima
deinceps consuetudinis postquam Professorio munere ipse
proq; fueram admotus; quam adeò sanctè custodivimus u-
terq;, paterno affectu & indulgentiā ille, ego filiali venera-
tione ac cultu, ut querela inter nos nulla fuerit unquam, pra-
ter quæ nos extremis ejus temporibus disjunxit. Nam
morti proximus advocabat, hortabatur, objurgabat ab-
sentem, venire ad se vellem quo cum de rebus seriis sibi collo-
quendum ante obitum esset. Sed lecto aquæ desixus ego &
decumbens graviter adesse mox discessero non poteram, ut
quam maximè discuperem; cum communi singultu ac agri-
tudine ingenti nostrā. Ceterū adii facilis ac promptus
postremum laborem, qui editionem istam voluminis gravis-
simi expressit. Gravissimi dico. Neq; enim magnitudi-
ne ac

ne ac mole metiendus hic liber; sed prelio sue virtutis. De
quo statuerit eruditii. Nam talia scribere non nisi eruditio-
rum est. Interim magna agenda habendaq; gratia sunt no-
bilissimis, quos dixi, HÆREDIBVS, qui tanta frugis ac
ponderis corpus non invidere eruditio orbi (de quo non semel
conquestos doctos memini viros) sed vero impertire liberali-
ter instituerunt. Tu utere feliciter, LECTOR BENE-
VOLE, & posthac multò plura alia è scriniis Buchnerianis
expecta, si non paris gravitatis, at infinita venustatis tamen
& acuminis inspersi. Sic enim solitus BUCHNERVS B.
V. CANDIDE ELECTOR, & honoris Tui studiosissi-
mo fave.

wittebergæ Kal. Juliis
A. cIo Ioc. LXVIII.

JOHANNES ERICUS OSTER-
MANNUS, Acad. Senior.

In
AVGVSTVM BVCHNERVM,
optimè de se meritum Senem.

P Oëta magnus, atqve magnis Orator,
Acer, disertus , fulminum potens ductor,
Cuī nil secundum nilqve par erat seclō ,
Examen orbis erudit , & exemplar,
Socco vel iret, grande vel cothurnatus,
BUCHNERUS, isthōc s̄istitur senex libro.
Mollis juventæ cessat h̄ic labor mollis :
Incana qvæ mens alta cunqve concepit
Acuminumqve plena sponte natorum ,
Morisqve prisci fortium Mycenarum ,
Tum leptocollis qvem seqvuta Roma olim ,
H̄ic cuncta longo transiēre proventu .
Miratur Orbis, totus & stupet secum ,
Avis Latinis creditam hactenus palmam
Mysorum in unum commigrasse BUCHNERUM.

J. E. Ostermannus.

SERIES ORATIONUM

I. PANEGYRICARUM

CLARISSIMI

A V G V S T I B V C H N E R I,

1.

Serenissimo & Potentissimo Svecorum Regi, ob
spartam Anno 31. Lipsiensem victoriam. Di-
xit Gustavus, Gustavi Adolphi Svecor. R.
Filius.

H. Ob eandem Victoriam Lipsiensem.

III. Serenissimo & Potentissimo Electori & Du-
ci Saxoniae Dn. Iohanni Georgio I. ob exoptatissi-
mum ejus adventum.

IV. Eidem Serenissimo Electori cum Climacte-
rium magnum feliciter superasset.

V. Eadem Divo Iohanni Georgio &c. ipsis exequiarum ipsius solennibus.

Vl. Serenissimæ Principi ac Dominæ, Dn. Magdalena Sibyllæ, Brandenburgicæ, Divi Ioh. Georgii I. Viduæ.

VII. Ad Serenissimum Principem ac Dominum,
Dn. Iohann. Georgium II, cum Parentem Serenis-
simum

, simum lugeret, ac novum Principatum auspicaretur.

VIII. Adeundem Serenissimum Erectorem, cum à Comitiis Ratisbonensibus feliciter domum rediret.

IX. In Excessum per Illustris Herois, Henrici Senioris, Lib. Baronis à Frisen. &c. &c.

X. Illustri Viro Friderico Metschio, in Reinchenbach & Frisen. &c. &c.

XI. Memoriae Reverendissimi Praesulis, Pauli Roberi, S.S.Theol.D.Prof. P.nec non Ecclesiae VVittenbergensis, & caterarum circuli Elect. Saxonici Superintendentis optimè meriti.

XII. Memoriae Viri Incomparabilis, Danielis Sennerti, Medici.

XIII. Ad invictissimum Romanorum Imperatorem Ferdinandum III. s nmpre Augustum &c. alterius nomine scripta.

II. FUNEBRUM,
Quas in exequiis Clarissimorum Viro-
rum aliorumque honestissimorum homi-
num, & civium Academicorum habuit.

I.

In funere D. Balthasaris Meisneri, Prof. P. &
Academia VVittebergensis Magnifici Rectoris.

II. In Fun. D. Friderici Balduini, Ecclesiae VVittenbergensis Antistitis, Superintendentis Generalis
& Prof. P.

III. In

- III. In Fun. D. VVolffgangi Franzii, Prof. P. & templi Arcis Præpositi.
- IV, In fun. D. Benedicti Carpzovii, Senioris, Excancellarii & Consiliarii Saxonici.
- V. In fun. D. Iohannis Strauchii, I. V. Prof. P. & Collegii Iuridici Ordinarii.
- VI. In fun. D. Godofredi Reuderi, Prof. P.
- VII, In fun. D. Tobiae Mevii, Illustris Anhaltini Principis, nec non illustrum in Barby Comitum, Consiliarii.
- VIII. In fun. Iohannis Blumii, I. V. Doctoris.
- IX. In fun. Mauriti Blumii, Medicinae Doctoris & designati Prof. P.
- X. In fun. D. Danielis Sennerti, Medicinae Prof. Publ.
- XI. In fun. Ambrosii Rhodii, Matheos Prof. Publ.
- XII. In funere M. Valentini Preibisii, Dn. Ioh. Georg. ab Arnimb. &c. Seren. Elect. Sax. copiarum Praefecti generalis, Concionatoris.
- XIII. In fun. Sebastiani Mulleri Vratisl. Silesii, SS. Theol. Studiosi.
- XIV. In funere Ieremiae Godofredi Reichelmi, Hallens. Sax. I. V. Studiosi.
- XV. In fun. Iohannis Ernesti Reichelmi, Hallens. Sax I. V. Studiosi.
- XVI. In fun. Antonii Fabricii, Stetinens. Pomeran. I. V. Studiosi.

XVII. In funere Caspari Anckelmanni, Lips.
Misn. I. V. Studiosi.

XVIII. In fun. Regine Tunzeliae, D. VVilhelmi
Lyseri coniugis.

XIX. In fun. Mariae Selfischiae, D. VVolfgangi
Schalleri, Medicinæ Prof. Publ. Coniugis.

XX. In fun. Mariae Polemanniae, Quirini Scha-
cheri, Reip. Lipsiensis Senatoris & Mercatoris pri-
marii, coniugis.

XXI. In funere Mariæ Reuterae, Michaelis
Schneideri, Questoris Præf. VVittenberg.
coniugis.

XXII. In funere Agnetis Schneideræ, Michaelis
Schneideri, Questoris Præf. VVittenberg. filiæ
virginis.

XXIII. In Funere Barbaræ Schüreriae, Christo-
phori VVustii, Bibliopolæ VVittenbergensis, coniu-
gis.

F I N I S.

• 6(0) •

AUGUSTI BUCHNERI
ORATIONES
PANEGYRICÆ
HABITÆ IN ACADEMIA
WITTENBERGENSI.

ORATIO PRIMA.

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO
SVECORUM REGI, OB PARTAM
A. c. I. c. XXXI. LIPSIENSEM
VICTORIAM,

DICTA ANNO c. I. c. XXXII. D. VII.
SEPTEMBER.

RECTOR MAGNIFICE, GENEROSI
BARONES, PATRES AC CIVES ACADE-
MICI, REVERENDI ADMODUM, AMPLISSIMI
CLARISSIMI, CONSULES AC SENATORES
PRUDENTISSIMI,

TVQVE FLOS NOBILISSIMÆ LECTIS-
SIMÆ QVE JUVENTUTIS.

Illuxit tandem, volente DEO, & quod perpetuò doleant
ac plorent veritatis hostes, felicissimè illuxit Septima I-
duum Septembris, quâ anno superiore partâ prope ur-
bem Lipsiam, annitentibus hinc Invictissimo Suecorum
Rege, GUSTAVO ADOLPHO, quem ob res maxima-
gestas meritò MAGNUM cognominamus; hinc Serenissi-
mo Saxonum Electore, JOHANNE GEORGIO, De-
fensoribus Religionis, admirabili prorsus divinaque victo-
riâ, respirare pressæ pietatis res, & illa vel antiquorum monu-
mentis etiam celebrata Germaniæ libertas, quæ mihi um il-
modum

modum malevolorum artibus circumscripta, & tota
pene oppressa fuerat, sese erigere denuo, & velut de
carcere prodire cepit. Quod quia procul omni du-
bio singulari DEI immortalis munere ac providentiâ
contigit, eadem pietate hodierno die publicè ipsi solen-
niterque reddendæ laudes, & per solvendæ gratiæ de-
cretæ sunt, qua retro elapso anno Gloriosissimi Vi-
tores arma sumserunt. Nam obliuisci, aut dissimulare,
quæ in nos Numinis bonitas contulit, quid aliud vide-
batur, quam aut non agnoscere divinum munus, quod
infelices imprudentiæ; aut negligere ac parum curare,
quod manifestè impium eslet. Quanquam & perni-
ciosum non minus, cum nulla alia res æquè nobis ob-
stringat Deum amicumque ac benevolum reddat,
quam si memoriam beneficiorum, quæ præstítit, sanctè
semper custodiamus. Evidem si in cæteris rebus
nihil prudenter suscipi, nihil finiri feliciter prospereque
sine divinâ ope potest; quis putet, aut potuisse delibe-
rari hanc tam difficultem pugnam, aut tantam obtineri
victoriā, nisi le miscuisse Deus, & quodam coelesti
igne inflammasset quasi consultantium animos, qua-
dam divinâ virtute pugnantium dexteras obarmasset?
Enimvero hoc planè mihi persuasum habeo, Auditio-
res, eo demum tempore summum, quod omnia mode-
ratur, Numen, tot precibus, tot votis, quæ inter quoti-
dianas lacrimas gemitusque perpetuos hactenus, tot
dejecti fortunis, expulti sedibus, liberis conjugibusque
privati, aut alia nefaria & indignissima passi, affidue fu-
derant & nuncuparant, adductam fuisse a: quæ commo-
tum, ut ferre tandem opem vellet, quoram tot docu-
mentis patientiam probasset: contra vero superbiam,
fastum, immanitatemque eorum, qui suis abusi success-

sibus, non hujus atque alterius, sed omnium omnino
inhiabant bonis; non unigeniti aut populo, sed univer-
sa, quacunque patet Germaniae (forsitan & vicinis, si
possent regnis, quae inexplebilis & infinita eorum cu-
piditas est) acerbissimæ servitutis jugum imponere;
principue autem veram religionem ab aris, a templis
avertere longè, quin potius ex ipsis animis mentibus-
que ac totâ memoriâ hominum delere, evellere, eradi-
care conabantur. Quo summo discrimine ac metu,
quod liberatae maximam partem istæ provinciæ sunt, &
hæc in primis clarissima Musarum ac sapientiæ sedes, &
merito gratulor, & jure quodam exclamare mihi posse
yideo: O Idus Septembres, ô hora anni, jam non pro-
ventu frugum, aut ubertate fructuum, sed hoc prosper-
rimo eventu pugnæ maximisque successibus beata ac
felix! O auctumnale tempus, quo merito olim hæc
universi moles, omniaque solatia vitæ ac commoda
creata primum nataque existimantur, cum eodem hæc
omnia reddita & confirmata nobilissimæ genti videan-
tur! Quotumquemque in hac tot maximorum claris-
simorumque virorum, tot florentissimorum Juvenum,
quorum aspectus me nunc mirificè afficit atque exhila-
rat, coronâ posse reperiri putem, qui quidem existimet,
hanc vitæ lucem, hunc cœli, qui omnes alit, spiritum
superfuturum cuiquam in hunc diem, aut bona, liberos,
conjuges, salva mansura fuisse ac integra, absque hac
illustrißimâ victoriâ si esset? Magnum atque eximium
prosperus, Auditores, est: sed multo præclarius ac excel-
lentius habendum puto, quod libertatem, quod reli-
gionem aut restitutam vobis, aut conservatam hactenus
videtis. Ita enim rationem duco; cùm mors earum
rerum, quæ quidem terrorem homini ac metum afferre
solent,

solent, omnium formidabilis maximè vel à Philosophis etiam censeatur; equidem vix quicquam nobis vitâ ac spiritu aut charius unquam, aut jucundius erit, & de quo magis solici simus. Hæc ipsa vita tamen occisa quodammodo, ac mortua mihi videbitur, si eam non comitata libertas fuerit: & istam rursus vix alicujus momenti habeam, si pietate & verâ cognitione Dei careat, quam Religionem appellamus. Etenim quod corpori nostro anima est, id libertatem præstare vitæ arbitror. Quemadmodum enim quòd movetur corpus & agile est, videtque & audit ac sentit, id non ab se, sed ab animâ habet; ita hæc vita non spiritu ipso, sed usu fructuque ejus metienda est, qui extra libertatem verus esse non potest. Hæc enim ubi ademta fuerit, quid reliquum nobis præter dedecus & ignominiam manet? sic, quasi ex corpore cum evolârit anima, nil nisi putredo, & fætor, & quod pudet dicere, de homine restat. Quocirca quò generosior quisque natus est, eò libentius vitâ, quam libertate carere solet. Cùm & bestiæ nobiles citius ferrum corpore recipiant, quam vitam cum servitute paciscantur. Sed licet hoc nobis libertatis studium tribuat, ut, cum digressus corpore spiritus, gloria nostra ac decus vigeant; tamen ut ille ipse noster spiritus, sive anima, quam à Deo Patre Optimo accepimus, ad suum auctorem jam absoluta corporis vinculis redeat, & beatissimis cœlitum choris associetur, tribuere non potest. De quo cum ante omnia videndum homini, & semper, atque præcipue, laborandum sit; id autem sola vera, quam profitemur, Religio conferat; ita imbuendus animus ac incendens velut amore libertatis est, ut pietatis atque religiosis curâ nihil prius, nihil antiquius habendum nobis

existimemus. Quæ duo maxima & divinissima , quæ unquam contingere homini nato possunt , bona,cum hodierno potissimum die , incredibili Dei immortalis benevolentia atque amor erga vos' , Invictissimi Regis Suecorum virtute atque periculis ex flamma ac ferro, & ipsis quasi atrocissimi hostis faucibus , cùm Vobis, tum universæ Germaniæ erpta ac conservata, Auditores,videam ; meritò, & summis Deum macto laudibus, cuius auspiciis opibusque hæc omnia gesta atque administrata sunt ; & vestræ felicitatis causâ latus lattiis omnibus gaudeo atque triumpho.

Dabitis veniam , Auditores, si hoc in loco orationem meam nonnihil circumagam , atque deflectens paullisper ab eâ, quam pressi hactenus, orbitâ, de Rege ipso pauca dicere ingrediar. Non quod hoc necessarium magnopere putem ejus causâ , qui suâ unius virtute ac conscientiâ contentus , externis aliorum laudibus carere facile potest ; sed quod existimem , hoc iustiore ratione publicum istud nostrum atque solenne gaudium nisi, si constet, maximum Principem , non sui commodi decorisve causâ jecisse hujs bellii aleam , sed solo pietatis vestræque salutis studio ad corripienda stringendaque arma vicericia fuisse adductum. Neque enim me latent diversa mortalium de Incomparabili Rege judicia , quem alii temeritatis arguunt , alij ambitionis cuiusdam avaræ accusant : cum multi contra ad cœlum usque tollentes laudibus nunc Protectorem, nunc Liberatorem suum proclament. Et nihil miror ita fieri : cum nulla, ut arbitror, inveniri res posset, quæ tam ad excellentissimum perfectionis gradum adducta sit , ut omni omnino reprehensione careat. Videnturque huic legi & ipsa divina quoque subjecta quo-

quodammodo esse. Notum proverbium vetus est, quod ipsum Patrem Deorum non semper probari omnibus jactat. Atlantes quoque, Libycam gentem, legimus devovere diris orientem Solem pariter & occidentem, quem lucis auctorem alii, vitaque principem venerantur. Atque ut ille ipse ductor siderum, cum eodem lumine.

---- *Opera omnia lustret,*
 indurat tamen alia, alia contra liquefcere facit; ita & tua GUSTAVE MAGNE (nam quidni absentem longè, sic, quasi corām positus, alloquar, qui nunquam non animo ac reverentiā tibi præsens sim) ita, inquam, tua divina & incredibilis virtus cum omnia radiis suis penitret, splendore illustret, alios tamen admiratione sui implet, alios ad obtrectandum rapit. Dum vel non possunt assequi, vel ægrè ferunt tibi contigisse sic, ut ultimum libertatis, quam planè eversam cupiunt, præsidium in ea positum videant. Est enim hoc fermè improbitatis ingenium, ut tollere primò aveat, quos suis conatibus adversari intelligit; atque id si non possit, ad obtrectationes atque calumnias descendat. Puerorum instar, qui si cui ægrè per lasciviam facere cupiunt, & tamen non firmi satis sunt, hunc luto conspergunt, & fugiunt: atque hoc ipso petulantiae crimen incurunt, sæpè & pœnam: cum nullo ejus damno, cui molisti fuerunt. Quis te temeritatis arguat, AUGUSTE, qui noverit, quam tu divino ingenuo, quam subtilissimo judicio ita polleas ut abundes? atque non modo celeriter invenire consilium valeas, sed & videre atque despicer probè, quid rei maximè conducat? Quod utrumque ut divinitate naturæ tuæ, annuente Numinе, consecutus es; ita maxi-

marum rerum usu à primâ adolescentiâ usque axacui,
sti. Eo enim tempore quo se vix alii literis tradunt, ge-
rendis negotiis maximis admotus es: nec prius in ludo,
quam in curia & campo Imperatorias artes didicisti.
Ita tamen, ut utrumque miscere videreris, & simul acti-
onibus arduis, simul legendo etiam vacare: evolvens
scripta omnis generis, omnis ævi, unde aut melior, aut
prudentior, imò & fortior fieri posses. Quorum alia
ita tractabas, ut probares penitus: alia, ut ampliandum
tibi de illis existimares. Non reprehendendi causâ,
sed ut de veritate luculentius constaret. Et hanc in
omnibus venari oportet. Sed avaritiae atque ambitio-
nis crimen, DOMINE, qui in te audent conjicere, pro-
fectò non vident, quam nihil tibi retineas, quæ aliorum
caussa occupayeris: nec in cuiusquam possessiones, ni-
si hostium, invadas. Atque hoc ipsum, quia aliena
rapuerant, ne id in posterum sibi licere putent. Qui
nihil aliud agunt, quam ut subversis aliorum opibus,
soli rerum portiantur, & cæteros omnes vel servos vi-
deant, vel sibi in omnibus obsequentes, qui proximi
servis. Sed digna imitatione magnitudo animi tui,
AUGUSTE, est, quem sicut acies hostium non ter-
tent, ita malevolorum voces facile præterlabuntur,
conscium sibi te pro DEO, & vicinorum libertate stare
in armis. Nam cùm videres per omnem Germaniam
ubiq; religiosos aut proscribi, aut indignissimis modis
tractari, ac eam tempestatem non in plebem modo ac
populum, sed in ipsa capita, & Principes maximos sa-
ye; putabas te, & in Deum perfidū, & in ipsos homines
etiā fieri, quos in mutua adjutoria Natura creavit, si pa-
tereris vexari ecclesiā amplius, & tā illustres familias cū
affinitate, tum sanguinis etiā cognatione tibi astrictas,
quoti-

quotidie iis ludos jocosque fieri, qui, quod acerbissimum erat, vilissimi plerumque, & abjectissimi mortali-
um, & qui parentem laudare alium, præter terram, non
possent. Magna profectò res est præstare Regem:
qui ut à Numine proximus, ita eidem & quam similli-
mus esse debet. Cæterū non uni partitantūm con-
sulit, sed uniuersum eurat Deus: & Rex præcipue qui-
dem suis prospicere, sed tamen & aliorum pertinere ad
se existimabit injrias; atque si poterit, vindicabit.
Non quasi imperare omnibus cupiat: sed quia nemini
ipseparat. Herculem, Joyis filium Poëtæ memorant;
ut si non dignitate atque potentia, at animo tamen ac in-
dole Regem fuisse significarent. Eundem referunt
egressum è solo patrio terrarum orbem perlustrasse, &
quicquid monstrorum occurseret, confecisse; iisque
rebus meritum, qui inter sidera, & Deos referretur.
Nihil aliud sibi voluerunt dissimulatores Veritatis,
quam divinum regiumque esse, ubique se improbitati
opponere, & instar benefici sideris salutem ac felicita-
tem omnium operari. Plura ac infinita dicere pote-
ram, DOMINE; sed opus verbis non est, cum ipsa vir-
tus tua te facile absolvat. Quæ ut vulgarem modum
prorsus excessit; ita mirum non est, si profanis animis
capi non potest. Nam divinis atque cœlestibus tota
statim patet. Ea itaque macte, Summe principum, &
nihil moratus invidorum voces, feliciter perge ceptos
victoriarum cursus, pius Deo, pius Tuis, pius Germa-
niæ uniuersæ, cui non uno fortassis nomine Sveci tui
debemus. Quod dum ingenuè fateor, non certè ad
gentis nostræ dedecus periret; sed maximam laudem
habet. Nam nihil dissimulare, unde profeceris, ple-
num est candidissimæ simplicitatis, quam solus Septen-

trio tuus adhuc videtur alere, ex quo gentibus cæteris
fumi fermè, ac nebulæ, & qvicqvid qvæsitum atque
compositum est, in pretio esse cepit. Evidem nul-
lus populus, aut natio, ita exculta & rebus omnibus à
primis statim incunabulis instruta fuit, ut alijs nihil
posset debere. Toto terrarum orbe celebrata Græ-
corum sapientia est ac eruditio: qui tamen rudes procul
dubio, & inculti fuerunt, priusquam literas, & huma-
nitatem, ut ego arbitror, à Phœnicibus accepissent.
Nec Italia eò pervenisset unquam, ut elegantiarum ma-
ter haberetur, nisi cum spoliis Græciæ Romanos Po-
pulus & artes quoque in bellicosum Latium intulisset.
Hæc ipsa Germania, nonne ab Italîs, literas, eloquen-
tiā, Philosophiam accepit, & ad nos postea misit? [?]
nec immerito, quippe cuius pars nobilissima fuimus,
cum nondum ad hos arctiores limites redacta esset.
Dignam itaque justitiâ tua ac pietate fecisti rem, DO-
MINE; qvod bene mereri de ea volueris, quæ de tuis
ante fuisset: & reddere illi, aut certè asserere liberali
causa, quæ inde potissimum ad nos ante essent transla-
ta, & nunc ab improbis intercepta. Qvorum qvidem
Religio maximum ac præstantissimum est. Quam si-
cut avus tuus, GUSTAVUS, summæ prudentiæ Prin-
ceps, postquam transgressa Oceanum, in regna sua ac
ditiones non modo recepit comiter ac perbenignè, ve-
rūm & antiquatis ritibus superstitionis impiæ, stabili-
vit egregiè ac confirmavit; ita tu profugam ac ejectam
quali postliminio in Germaniam reducis, eiique non
tantum redditis possessiones veteres, sed novas quoque
& ampliores, productis finibus, donas. Et si cœleste
Numen, cui tu soli militas, perget cohortes tuas & co-
pias (qvod fore credimus, & yovemus) favore eo, quo
pro-

prosequutum hactenus cum universi propemodum
orbis admiratione est, comitari; non dubitamus, quin
eam pacem, eam tranquillitatem, addo & felicitatem,
post tot procellas ac tempestates consecutra Ecclesia
sit, quantam vix Constantinis olim, vix Theodosiis
debuit, & à te solo expectare potest. Cui pulcherri-
mo & nobilissimo negotio dum totus incumbis, Rex,
ac huic curæ reliquas omnes, etiam vitæ ac capitis
posthabes, qvæ ignavissimus quisque præcipue amat,
indignor penè etatim ex, & hanc annorum meorum
accuso mollitiem, quod non adesse tibi, quod ardet a-
nimus, atque imperia tua exequi, atque hac dextera
mea, hac dextera, inquam, probare hostibus possim,
quam non impunè ipsis sit lacestere eum, qui totum se,
& asserendæ Religioni ac libertati, &c, qvod non mi-
nus pium est, tuendæ immortali gloriæ decorique tuo,
Rex, devovisset. Sed quia nemo virum agit, nisi qui
adolescentiam ante juventutemque transmiserit: &
tua præterea imperia obstant, DOMINE, qui me in
hac Musarum urbe, in hac clarissima & antiquissima ve-
ræ pietatis ac religionis Schola potissimum voluisti
subsistere, & adolescentem etatem iis excolere ac eru-
dere studiis, quæ me cum tempore exspectatione tua
præstare dignum possent; evidem non præcipitabo
vota, & gloriosum mihi ducam, tuis sanctissimis
jussibus sanctè parere.

Nunc ad vos, AUDITORES, ex diverticulo re-
deo, quod me, cum non tam ille Rhetorum mos, qui in
orationum hoc genere ferè regnare solet, ut quovis ex-
currant liberè, & vel cum quadam ambitione excessiu-
m istiusmodi amoenitates querant, sed pietatis vis, &
quidam quasi sacer ardor, quem ex ipsius loci, in quo
nunc

nunc versor, Religione creuisse mihi arbitror, rapuit longiusque fortassis, quam par erat, abduxit. Non feretis id à grè, auguror, & liberaliter ignoscetis, vel ejus causâ cui hoc omne datum est; & quem vos scio summâ reverentiâ colere ac venerari.

Ego verò sicut diei hujus prosperrimos & incredibiles successus tum Vobis, Patres Academici, & cæteriomnium ordinum leætissimi Viri, tum universo Saxonum populo, ex animo gratulor, & DEO immortali pro tam opportunâ magnificaq; victoriâ summas ago & habeo gratias; ita mirificè lator, me sub hoc ipsum tempus potissimum in hanc toto orbe & viris & studiis quoque clarissimis celebratam Academiam venisse. Nam cum jamdudum de eâ & alios perhonorifice sentire audierim, & mihi net ipse præclara quæque atque eximia pollicitus fuerim, eamque ob causam ei cum primis hanc adolescentiam meam, & florem ætatis, tanquam piissimæ matri, fovendum & excolendum credere exoptarim; quid dulcius nobis jucundiusque accidere posset, quam si eandem, non dejectam vultu, aut squalidam lacrimis, & ultima pene quotidiè metuentem (ut proximis annis) sed hilarem, & jam de liberate suâ sperantem optimè, inveniremus? Præcipue cum videam hanc felicitatem non minimam partem incomparabili Regis mei virtuti imputari. Nam sicut cum primis jucundum mihi & gratum est, hæc ejus eximia beneficia non intercepia esse haec tenus hostium machinis, quas innumerabiles quotidiè struunt; sic mirum in modum me afficit, cum ea video gratulatione publicâ celebrari. Etsi enim omnibus omnium commodis favere & gratulari oportet, quod universim homines quodam artissimo cognationis vinculo inter nos

nos colligati & apti sumus; tamen præcipue voluptatem nobis aliorum gaudia afferre solent, cum causæ eorum à nostris descendunt. Nam cæterorum miramur virtutem, nostram amamus. Jam illud quanto nos cumulat gaudio, ac obruit penè, quod singularis iste mihi honor contigit, ut hodierno die, quo anno superiore invictus Pater, initâ societate belli cum fortissimo Saxonum Principe, pro incolumitate, pro libertate atque fortunis harum Provinciarum acie deceravit, ipse in hoc religiosissimo templo, in augustissimâ istâ cathedrâ, ad clarissimos & celeberrimos pietate, doctrinâ, virtuteque viros applaudente pubis letissimæ concione verba facere possem? Quos cum intueor silentes alios, & quasi abductos in se mirari felicitatem hujus diei, alios gestu ac oculis latitiam prodere, non nullos & inundantis gaudii vi fundere lacrymas, omnes tacitâ mentis voce precari bene, & DEO reddere gratias; ita felix sim, ut omnes sensus pertentari mihi videntur, ac externari penè incredibili voluptatis genere, & extra se ponì. Præcipue cum has maximorum Principum statuas, quas ex utroque, ut videtis, laterè suorum pietas æternitati virtutis eorum dedicavit, intueor: quorum alterius auspiciis prodire è tenebris iterum veritas, alterius confessione publica confirmari primum cepit; vel cum hanc tuam, Beate LUTHERE, imaginem obeo oculis, & veneranti similis lustro. Videre enim una mihi videor eorum sanctissimos manus, qui in hoc ipso loco conditi sunt, prodire de tumulis, & faustis vocibus nobis astrepere, sibique congratulari, quod immortalis DEI munere, & Gloriosissimorum Victorum opera, cineres sui atque reliquiae inviolatae atque illæsæ manserint, & quæ divina beneficia

cia non in istas modò terras, verùm in universum orbem Christianum contulissent, vindicata contra vim ac dolos hostium, darent adhuc & salva ac incorrupta vigeant. Erit profectò Auditores, erit profectò mihi hic dies semper venerabilis, & festus, & sacer in posterum. Quem usque cogitem, usque revolvam cum animo, & colam. Cujus nunquam meminero, quin sacro quodam gaudio replear, & veluti stimulis quibusdam conciter, qui agant animum atque inflamment ad suscipiendas pares res iis, quæ hodierna gaudia effecerunt. Quæ ut perpetua vobis ac propria sint, DEUM Optimum Maximum devotâ mente veneror, eundemque precor ac rego, ut invictissimos Principes, GUSTAVUM MAGNUM, Svecorum Regem, & JOHANNEM GEORGIUM, Saxoniæ Ducem ac Electorem, pietatis fædere conjunctos, perpetuo fo- veat, tueatur ac prosperet, eorumque imperio ac duatu utrumque, Sveonum pariter & Saxonum populum, profligatis perduellionibus, ubique salvum, ubique incolumen, ubique compotem libertatis, compotem Religionis terra mariqve semper præstet, & bonis auctibus aveat; hostes vero & inimicos ejus felicitatis exemplis pessimis magis ac magis quotidiè frangat, imminuat, obferat, penitusque evertat: Ut contra levantis Austri tempestates invictus Septentrio semper floreat, semper triumphet, decus orbis, gloria populorum.

DIXIT

IN TEMPLO ARCIS

GUSTAVUS, GUSTAVI ADOLPHI, SVECOR. R. FILIUS.

ORA-

ORATIO SECUNDA.

OBEANDEM
VICTORIAM LIPSIENSEM,
DICTA IN TEMPLO ARCIIS, VII. IDIB.
SEPTEMBR. A. CL. I. C. XXXIII.

RECTOR MAGNIFICE,
ILLUSTRIS AC GENEROSE BARO,
PRÆSIDES PROCERESQUE PATRIÆ EMI-
NENTISSIMI, NOBILISSIMI, PATRES ACA-
DEMICI ET COLLEGÆ REVERENDI, AM-
PLISSIMI, CLARISSIMI, CONSULES PRU-
DENTISSIMI, DOCTORES PRÆCLARI,
SENATORES INTEGERRIMI AC
ORNATISSIMI;

ET SPES PATRIÆ, NOBILISSIMA AC LITE-
RATISSIMA JUVENTUS.

CUM anno proximo hac luce publicè verba
ex loco isto fierent, & festis undique gau-
diis hoc augustissimum streperet templum,
id ego (credo & vos, quibus adesse conti-
git, AUDITORES) à DEO immortali tacita men-
tis veneratione precatus sum, ut munera & gratulatio-
nes ejus diei propriæ nobis ac perpetuæ essent, nova-
que indies incrementa caperent. Audiit Numen o-
rantis preces; & rata habuit vota, quæ semel religiose
nuncupata fuerant. Illuxit VII. Iduum Septembris,
& felicissimo exortu desideriis nostris res ondet.
Nus-

Nusquam in istis regionibus hostis est : nec arma , nisi
amicorum . Prædas , expilationes , raptus nemo que-
ritur : aut si quis queritur , vindicantur : nisi cum furto
fallunt ac tenebris , aut nescio qua felicitate sua impuni-
ta abeunt , non quia probantur . Stat celeberrima ista
urbs , & melior firmiorque quotidie surgit : stat offi-
cina Sapientæ ac sedes Musarum , Academia nostra , vi-
ris , studiis , juventute egregiâ florens . Atque cum
salvum cernimus Patrem Patriæ , cum juventutis Prin-
cipes , cum omnem divinam domum , quid addi optatis
potest , nisi ut perpetuitatem impetremus tantæ felici-
tatis ? Quicquid superiore anno calamitatis invexit ho-
stis ; luit pessime : cum , pulsus , cæsus , profligatus , cla-
rissimam nobis victoriam traderet ; sibi dedecus & cla-
dem auferret . Hoc uno felix , qvod in acerrimo eo
conflictu ipse Ducum Ductor cecidit , virtutē ac vi,
an patricidio incertum . Quem unum iustum ac vul-
nus , quo illa divina ac invicta anima erupit in cœlum ,
pro quo pugnarat , si preces nostræ ac lacrumæ , si tot
assidue fusa suspiria declinare atque avertere potuis-
sent , quantam victoriam , qvibus successibus habere-
mus ? Qvanquam sic satis beati , qvod nihil amisimus ,
quæ nobis divina sua virtutē peperit , victor felix ; &
pluratenemus . Non dum Visurgis erat subactus , cum
dirum istud fulmen nostram aflare felicitatem : nec
processeramus ad alpes , aut ubi Alsatia in Lotharingi-
am transit . Quæ didicit nuper prælio superata ac acie ,
quanto constare malo soleat , vel mortuum quoque
hunc de Septentrione laceſſere Leonem . Quid nunc
de illa divina victoria memorem , qvæ paullò ante ad
Hamelam parta ? qvæ mox virtutis pretium ipsam for-
tissimam urbem tulit ? Quid reliqua , non et que magna
for-

fortassis, at talia, quæ satis ostendant, vix quicquam in
Rege amisisse partes præter speciem ejus ac umbram;
virtute fortunaque nobiscum manente? Nam terror
nuperus ac tumultus, latrocinium magis quam bellum,
& brevis quidam ac momentaneus furor, quam certa
& justa insania fuit. Ut similis fugienti hostis venerat,
sic plenus trepidationis ac metus recessit: quasi infestæ,
& quas ante senserat, alæ, premerent, cum præter con-
scientiam malam nemo sequeretur; quæ omni exercitu
vehementius terret. Afflixerit tamen proventum an-
ni, abstulerit magnam fortunarum, quibus incubuit,
partem, ceperit urbes, vexarit oppida: duram quidem
& miserabile, fateor; tali tamen, quod summam belli
nostræ non tangat. Libertas est, religio est, pro quibus pugnamus.
Quæ nobis quamdiu intercepta non
sunt, nihil amissum putari debet. Non solent con-
stare vili maxima: & quid religione, quid libertate
præstantius, excellentius, divinius in rebus humanis?
Quæ non fortunis ac bonis tantum, sed vita ipsa ac san-
gvine strenui redimunt, si teneri aliter ac possideri non
possunt. Constant idcirco vota nostra sibi, rataque
sunt, & quæ superiore anno cepimus gaudia, continua-
mus. Quorum quod nunc nunc interpres quasi in splendi-
dissima ista cathedra, unde tot maximos viros ante non
raro verba fecisse memini, constitutus sum, et si id mihi
gratuler honorique ducam, non possum tamen non
trepidare, cum tantæ Provinciæ sustinendæ me, nec in-
genio, nec eloquentia sentio parem. Non est de li-
bris afferendū aliquid, sine quibus ingratam ac injucun-
dā vitam omnem statuo: non & dicendum de Sapientiæ
studiiis, sive hæc nata in porticu sit, sive in nobili peripato

B

edu-

educata: aut in florentibus etiam & planè divinis Academi filvis. De his si verba facienda essent, timere aliquanto partius possem. Cum mediocre quoque ingenium, modo industriam adhibeat, sufficeret: & totum negotium leni quodam & sponte nato dicendi genere expediri posset. De pugnis, de præliis, de captis & perditis urbibus, de amissis Provinciis & restitutis, ut breviter dicam, de pace ac bello, fœderibus atque victoriis, die hodierno dicendum est. Quæ omnia sicut Regum Principumque negotia sunt, ita humili plebejaque oratione celebrari non debent. Ita enim habeo, ac animum induco meum, nisi par rebus affratur oratio, pondusque verborum ac gravitas negotiorum magnitudinem æqvæt, non prædicantur & commendantur facta præclara, vituperantur & oblolefunt. Ac si præclarè de iis nemo dixerit, quæ minus capiat atque intelligat; ecquis de tantis rebus cum laude faciet verba, nisi qui aut ipse gresserit, aut interfuerit certè gerentibus, ac si assueverit tantorum negotiorum majestati. Ego verò qui peregrinus aularum, & nunquam in Regum ac Principum rebus versatus, sed procul à sceptris ac purpurâ, procul à negotiorum strepitu, & illo bellorum pulvere, inter Musarum recessus tacitos & innocentes, & literata hæc otia, quæ nulli movent invidiam, ad hoc ætatis pervernerim, non quidem illustrem ac splendidam, nec tamen obscuram & lordidam vitam trahens, tantum abest, ut ausim de tantis rebus orationem dignam promittere, ut planè desperem. Quiequid tamen est, ineptus ac indisertus haberi malo, quam parum morigerus vestris jussis, qui voluistis me quædam dicere pro hujus diei solennitate. Quæ licet à nostra voce atque industria

Stria vix quicquam lucis sperare poterit, negligenda o-
mnia in tamen & transmittenda silentio non fuit. Ne-
mo sanctiora arma dixerit, quam quæ invitis capiuntur:
cum non de limite ac territorio aut provinciâ quâ-
dam controversia est; sed libertas, sed religio cernitur:
præ quibus totius orbis opes meritò sordent. Quæ cu-
stodire atq; asserere, quoq; possumus modo, ut sum-
ma pietas; sic vim repellere vi, antiquissima naturæ lex
semper existimata fuit. Cæterum sapientes reliqua o-
mnia experiunda statuunt, priusquam cum bello mute-
tur pax. Et quid non, quæ so, à nostris tentatum fuit,
ut pacem, ut quietem haberemus? Quot miserabiles
conceptæ preces, quot accuratissimæ obtestationes per
literas, Nuncios, Legationes amplissimas, immensis &
vix supputandis sumptibus institutæ sunt? Nullo alio
pretio, quam ut postremò in nos torqueretur fulmen,
quo tot provinciæ hactenus, tot florentissimi populi
conflagrassent. Atq; ab eâ destinatum manu, cui vix
nostris opibus redditæ erant, qvibus exciderat sce-
ptris, novo planè & ad omnem ætatem memorabili re-
ferendæ gratiæ exemplo. In hoc articulo positis, ecq; vid
superaret aliud, quam ut corriperentur arma, & fœdera-
tis viribus commune periculum propulsaretur? Et sunt
correpta illa quidem, tamen ut penes solum hostem
bellum maneret. Qui jam deletâ Magdeburgo plus
quam Stygiæ crudelitatis exemplo, Thuringiam, qua-
cunq; patet, opulentissimam regionem, pervagando,
prædis latè fundebat terrorem, quietis nostris; ne ma-
gis irritaretur tristis furor. Et jam lucebat nova spes,
componi posse negotium circa sanguinem ac cædes,
qvas bonus qvisque detestatur. Est hæc jam olim cal-
lidioribus usitata ratio, ut cum verentur ne arma repri-

mon.

mantur armis (quorum eventus in dubio est; & penes parvam manum sapè prosperrimus fuit) humanitatem quandam simulent, & ad fictas pacificationes descendant, ut, dum colloquiis trahitur tempus, occasiones gerendæ rei prætervolent, & animorum elanguescat impetus, sensimque delinitis & inescatis velut objecta pacis spe socordia segnitiesque, ut solet, irrepat. Quid fit, ut intenti ac vigilantes incautos facile circumveniant, & sine magno negotio expugnet: aut obsequentes habeant, quos imbecilliores, certè minus paratos invenerint. Non alium certè lusisse ludum adversarios, cum diem transactioni Francosurti dicerent, ipsa paulò post verum fides docuit. Namque dum alii legum formulis disceptant rem; ecce armatas cohortes adducit Tyllius, efficacissimas concludendi rationes scilicet, & non exspectata umbratici judicis sententia, ferro definit item, ac Merseburgum intercipit. Mox Lipsiam advolat cum maxima parte exercitus, & undiqueque claudit urbem primariam Misniæ, & mercibus studiisque sapientiæ per orbem notam. Vix unquam majus discrimen Patria adiit: cum longè impares nostri sistent do tot ferocissimarum legionum furori, nec quicquam spei in sociis esset, itineribus omnibus hostili exercitu infessis aut interclusis. Et jam infasti nuncii ex Silesiâ ferebantur, denuntiantes novam in has provincias tempestatem bellorum brevi inundaturam. Nexā ad istum modum pessimè fabulā; intervenire velut Deus aliquis, qui nodum hunc solveret, Serenissimus Sveciæ Rex: & cum fortissimo exercitu ad Albim hanc nostrum considere. Unde mœstitia ac metus aliis gratulatio ac gaudium oboriri; nonnulli inter utrumque cauti, nec exultandum ante tempus pueriliter; & tum

tum lugendum statuebant meritò, cum sentiremus mala potius, quam timeremus. Interim maxima pars ominari bene, & quodam animorum augurio vix dubitabant adesse fatale tempus, quo tandem intolerabilis fastus atque superbiæ, quæ modum omnem excesserat, poenam solveret hostis. Sed Electorem Sérénissimum magna distinebat consultatio, volventem quid in hoc statu rerum cumprimis opus esset. Admitteret Regem & dextram jungeret? externa auxilia videbantur; suspecta plerumque & raro prospera: cum sibi fermè, quam sociis pugnant. Nec fore finem inde bello, sed difficultius & diuturnius exaratur; nec nisi alieno arbitrio ponendum. Irritari vehementius Cæsarem, & minus placatum fore. In cuius solo nomine quantum esse momentum? Jam ad conditiones descendere atque transigere cum hoste, quantæ invidię, quando & præjudicio futurum! Solum autem periclitari aleam ac movere in hostem potiorem viribus, & præter veteranum militem tot victoriis innixum, magnæ videri temeritatis & præsenti periculo subjacere. Nec minora timenda, si recusata amicitia prohibendus transitu Rex, fulmen Ducis, perrupturum invictâ virtute quacunq; aditus non pateret. Non esse consilia maximorum Principum angustis metienda animis: qui in suspiciones plerumque proni, atque vel tutâ timere solent. Et vix sinistri quid suspicandum de Rege, tanta virtute: Pomerania cumprimis ac Marchia, Dominis suis restitutis. Post hæc astare quasi ante oculos videbantur Religio, Libertasque Patriæ, flendo, orando, obsecrando poscentes vindicias, pro tot miserorum millibus contra impotentes tyrannos. Et prodere eas atque deserere, quantæ impietatis?

B 3

Acce-

Accedebant majorum exempla, Heroum fortissimorum, qui nulos labores, nulla discrimina defugissent unquam, cum avertenda servitus, cum sancta fides asserenda esset. Qvorum invictæ constantiæ ac pietati deberi, quicquid floruitus hactenus, priusquam obsena hæc bella hac tanta felicitate nos dejecerunt. Et desperandum de pace penitus, nisi virtute & armis vindicaretur: quæ ipse quasi concederet, qui justa negaret; nec lædere Majestatem imperii, qui non sibi, sed publico militaret. Id certè navaret operam, ne fundamentis penitus avulsis, pulcherrima Imperii molles corrueret. Hæc alternanti & disputanti cum animo, potius videbatur, ei se socium addere, qvem hostem habere impium esset. Neqve enim aliâ caussâ venerat, qvam ut libertas nostra & sancta religio, interceptæ improborum vi, redderentur nobis: qvâ lege & fœdus tandem convenit. Felix dies, & omni memoriâ temporum habenda sancta ac venerabilis, qua duo maximi Principes junxerunt dextras. Non ut facerent miseros, sed ut vetarent tales esse imposterum, qui nullo suo merito hactenus fuissent. Non ut cæci ambitione & avariciâ aliena invaderent ac prædarentur, sed redderent potius legitimis possessoribus, qvæ vis & nequitia ademisset; non oppressores Libertatis, sed instauratores: verè autores ac principes publicæ omnium felicitatis. Qvod justius unqvam aut sanctius fœdus pactum legimus, ex qvo fides gentium & amicitia certis legibus ac ceremoniis sancti cepit? Qvanqvam nescio, magisne pietatem Principum, an magnitudinem animi mirer. Vix dum perculsum fœduserat, & agebatur de prælio. Nondum curatus ex itinere miles, & statim adoriri hostem placuit,

in-

integrum, munitum operibus, & jam post occupatam
Liptiam idoneis locis insidentem: denique & viribus
potiorem. Credo profectò, divini Principes, æternum
illud, & quod omnia moderatur Numen, quo cum sem-
per vobis quoddam potestatis consortium est, tum qui-
dem præcipue se vestris miscuisse mentibus, & hæc
consilia, hos tantos animos aspirasse. Constat erat con-
trà, tot legionum robur, duratum bellis, firmum opi-
bus, elatum tot vietis præliis, quod insuperabile hacte-
nus visum esset; & tamen placuit pugnare. Non Sol
pro vobis, non ventus erat: quæ occupaverat hostis,
ne armis tantum, sed elementis ipsis pugnaret. Sedit tamen,
quod semel placuerat, suggestu Numinis: nec de-
speratum de victoriâ est, quæ à solo DEO venit, qui
unus omnia, & supra omnes. Qui ut vinci non potest
ullâ vi, infinita potentia; sic nec metuere sinit, & dubi-
tare, qui ejus secuti auspicia armorum aleam jecerunt;
maximè, ubi pro ipso pugnatur. Interim venerat VII.
Iduum Septembbris, paucis horis multorum annorum
ultura improbitatem, quæ tot Provinciis, tot populis
hactenus insultasset impunè. Venerat, & jam utrim-
que stabant in campum productæ acies; flos bellato-
rum, & vera Martis proles. Fixæ primum, & tristis si-
lentio, vultu, lacertis, pectore colligentes iram, in diras
procellas mox erupturam. Ubi signum confictui da-
tum, ferro ac viribus omnia liguere. Hinc vul-
nera, cædes, spolia, terror, furor omnia miscere.
Stare aggetis cadaveribus humus, cœlum pul-
vere, quo & fallebat ignavia & virtus, absconde-
batur. Pugnatum acerrimè horis quatuor,
fortunâ dubiâ, iniquiore tamen initio nostris; cuius
mox cum pœnituit, cum plena victoria in nostras

transiret partes. Tum fusus, profligatus, armis, signis, machinis, omni apparatu belli exutus, terga vertere holtis, & qvaqva potest moliri fugam; tantâ velocitate & desperatione, ut simul belli areâ & totâ Provinciâ penè excederet. Rex noctem eam, quæ diem pulcherrimum exceperat, in campo & castris, qvibus ejecerat hostem, commoratus, victorum more, primum laboris fructum carpit. Mox fugientem hostem, qvanta vi potest, seqvitur, cædit, sternit; oppidis, urbibus, arcibus ejicit: qvaqva venit cum bonitate fortitudin: m; victoriā cum clementia miscet. Ut superatis hostibus sui non minus victor esset, qvo nihil divinius aut excellentius habendum. Vix liberata Misnia erat, & nihil metuebat Thuringia. Hinc levata Franconia est, in partem & castigata; qvanempe cum hostibus erat. Tum Mœni amné domito, ad ipsum fluviorum patrem ac principem Rhenum processus factus. Quem ubi transiisset viator maximus, non eum ingens Danubii flumen, non Lycus, ut rapidissimis undis veheretur, ruentem sifere potuit, & prohibere fatum, qvod imminebat Bavarię, destinatę pœnis: qvas tot extorribus miserisqve, qvos fecerat, debebat. Quas res ut raptim maximè persequar, vix tamen oratio æqvat celeritatem, qva gestæ fuerunt; ac mihi ipsi vix credo narranti. Laboraret & apud posteros fides, nî à videntibus legeret narratas. Quod fulmen tanta velocitate emicat, auditur, ferit, quæ tu, INVICTE REX, progressus à tuo Oceano, cæsis tot validissimis exercitibus, tot munitionis castris, urbibus expugnatis, in Rhætiam usqve & iplas propemodum Alpes, victor ubique & triumphator improbitatis, vix anni unius spatio, perrupisti? Ergoné tot Pegalos, tot Bellerophon-

tes

tes tuis alebas turmis, quot ibi militabant equites: aut tot alatos Dædalos, quot tuis sub signis pedites ducebas, ut non tam progredi bellis quam volare videreris? Nihil procrastinandum Alexander statuebat, Philippi filius, urgebat, ruebat, fulminabat. Non tamen majore velocitate penetravit Asiam, & florem terrarum ignavis, ac maximam partem deliciis ac luxu effœmitatis possessoribus ademit: Magnus revera, & plus quam homo, nisi demens fastu & tantis lymphatus successibus, Deus voluisse videri; certè natus Deo: parum cogitans, de optimâ ac pudicissima matre impuram pellicem facere, & semet ipsum vitio natum. Recuperata interim ab Electore Lpsia, rectâ in Bohemiam transitum, hiberna militi & cætera præbiruram. Citra discri-
men & nullo penè negotio ac feliciter prorsus, nisi opulentia regni, & tot ex illa voluptates exitio fuissent.
Quæ primum solari visæ labores belli atque itineris; mox usurpatæ improbius, plus invexere cladis, quam vix hostile ferrum potuisset. Dum luxu afflictis corporibus decedit vigor, languor, infirmitas, morbi succedunt: & his manantibus, infinita strages. Quæ ne han-
raret totum exercitum, linquenda videbatur suis copiis infesta regio: & jam Friedlandius nova belli mole su-
perveniebat, quam sustinere nostri vix possent. Nec tamen impunè cessimus; testis Praga, regni caput. Nec fuga, sed iter fuit, cum copiæ nostræ reducerentur; transituræ brevi in Silesiam, ne amisisse quid videmerimur. Ibi cum omnia rectè procederent fortibus, & jam pudore conversis in iram, nostræque cum maximè flo-
rerent res, illicò novus turbo Thuringiæ Misniæque incubuit; cum Wallensteinii miles Francorum ac Va-
riscorum jugis diversis itineribus degressus, vasto im-

B 5

petu

peru se eò effunderet; terrorem, rapinas, incendia, impunè circumferens, quacunque eum libido effrenis & impotentia furoris barbari ageret. Tristis ubique rerum facies, & penè conclamatæ patriæ res: nisi id eò pertinuisse, ut denuo hōsti insignis magnificaque Victoria eriperetur. Comperto enim de ausis Friedlandini Rex, irâ ac pietate ardens, properando vindicias & auxilia sociis, cum lectis copiis illicò advolat, quā potest celeritate: & natus ad Lucenam hostem non procul Lipsiâ, fatali urbe, congressus ex itinere, vincit. Primum in acie fortissimi ducis & militis officio functus; cœlo deinde recipitur: cum eò subiecta pleno triumpho invicta anima, ex quo jam domum ac instrumentum ejus, quo tot ingentes res, inusitato virtutibus exemplo gesserat, dejecisset hostis, amplexa Deum, & tot labores improbisimos, quos pertulisset hactenus, recensens; simul & vulnera, quæ recens acceperat, pro gloria ejus militans, & adhuc sanguine manabant, ostentans, orando & supplicando, suis victoriam impetraret. Exspectatis fortè, AUDITORES, me servitum hic scenæ, mutatâque personâ & interrupta gratulationis serie, ad mœstum murmur & querimonias flebiles transitum? non faciam. Nec excitabo tamen inter mortuorum Stoicorum porticum, & expugnator naturæ communis in saxa & scopulos genus convertam humanum. Fleant, doleant, gemant homines: non veto. Modo in alio funere id fiat: in Rege locum non habet, & nefas propremodum est. Cujus sicut divina virtus fuit, & modum omnem transgressa longè, ita supra omnes lacrimas est, & veneratione solâ prosequenda. Ergonē planctu ignavo Græci Leonidem suum honorandum putarunt, cum in Thermopilarum faucibus ingentem animam

animam pro libertate Patriæ fortissimè pugnans, in liberum aëra (cum cætera jam teneret hostis) exspirasset? aut Epaminondam quoque, cum nobilissimam illam ad Leuētravictoriam pulcherrima morte civibus suis peperisset? Minimè verò. Et nos fortissimi Regis fatum, nos Imperatoris maximi, & ut sic dicam, viorum viri memoriam officiis muliebribus recolemus? Mirabimur potius virtutes tantas, & capiemus exemplum indidem, quos debeamus Patriæ animos, quo pretio nobis paranda libertas, qua via atque itinere ad decus, ad gloriam, & quandam perpetuam ac immortalem vitam progrediendum. Longè protectò aliter, AUDITORES, de maximi Regis morte judico, quam vulgus solet. Quam tanto abeft, ut infelicem & miserandam censem, ut exoptabilem potius ac beatissimam putem. Finitur inter fœdos vermes Sylla; superstes suo cadaveri: in Curia Cæsar opprimitur scele-re; vino & crapulâ Alexander excludit animam, putas aut nunquam fortes fuisse aut infelices. Cæteri qui inter tormenta morborum, & anxias pro hærede curas, inter querelas & lacrimas ignavi cujusque & maximè mollis, ægrè atque cum indignatione ac gemitu dimittunt spiritum, defixi lecto inutiles, quid habent quæso, quod admirationi posteritatis aut exemplo cadat? Quanto præclarius & excellentius & omnis ævi veneratione dignius est, inter clangores tubarum & tympanorum strepitus, incitamenta virtutis, inter fremitus fortissimi cujusque & maximè strenui, in conflictu & acie, & medio fortitudinis theatro, stando, nitendo, decertando cadere, atque invictam animam, non morbi extortam vi, sed virtute atque constantiâ exactam reddere Creatori, ac eo ipso momento quidem, quo pro eo pugna-

pugnatur? Quod genus mortis, quo magis declinant
ignavi ac fugiunt, hoc minus timent, & optant quasi
maximæ quæque animæ. Quæ nusquam vitam sta-
tuunt, quam ubi virtuti ac fortitudini locus est: in qua
sola ducunt spiritum, & se viæturas perpetuò præsu-
munt. Videor, AUDITORES, coram astantem intue-
ri maximi Regis speciem, augustiorem humanâ, & ma-
jus, quam ante, circum circa fundentem lumen, atque in
istum modum plena divinæ majestatis voce audire lo-
quentem: *Si mihi tantum aut meis me statuisse natum,*
non vobis quoque, GERMANI, & generi humano, absti-
nuisse armis: certe non træcissim Oceanum, domi potius
atque in regno meo oblectasse genium, multorum princi-
pum more: & quicquid, aut ad splendorem fecisset aut vo-
luptates, fuisse scitatus. Longè alias boni principis par-
tes, alias Nepotis cuiusdam esse semper duxi. Itaque non
tam deliciis ac luxu inertii, quam virtutum studiis occupavi
etatem. Quibus solis divinam naturam homines emulan-
tur: cuius præcipue exemplar esse Princeps debet, qui Dei
vices gerit, & ejus quasi Legatus in terris est. Puer eram,
certè vix adolescens, cum pro Patre & Patria steti in armis.
Admotus sceptris, id impetravi virtute meâ à Moscho, ut
fœdus & pacem aeternam mecum faceret. Reductâ ad of-
ficium Livoniâ, pro securitate regni & decore Polonis intuli
bellum. Qui pertasi armorum cum pacti essent inducas,
laboranti Germania, quod diu optaram, succurri: vicinus,
& sanguine ac affinitate ei innexus Princeps. Quo locores
eius, loquebantur miseria. Quid ego contulerim post plura
alia, victoria dicet, quam meo sanguine emi vobis. Quid
majus, aut petere vos, aut ego potuisse præstare? Plus cer-
tè nec Suecis meis debui, & vobis impendi. Nec piget; nisi
vos quidem pigeat, ignoratis us, quibus in me ademptus spir-
itus,

tus, quo vivere debebant. Stabunt utrisque tamen beneficia nostra; sed inter concordes, sed inter fratres. Majora quoque efficieris, si exercebitis artes, quibus haec peperi vobis. Falluntur, qui alia via ad libertatem, ad securitatem ac pacem eundem putant, quam qua constantiam & invicta virtute aperitur, quarum exempla vobis reliqui. Sedendo & consultando, nemores magnas aut gessit aut geret. Deliberato, sed & facto opus est, & sunt plerumque consilia optima, qua fortissima fuerint, & inter arma capita & campum. Non ego à vobis lacrimas, non ejulationes ac luctus postulo. Donanda aliis ineptia ista, qui nihil praeclari gessi runt in vita, ac ideo quoque lugendi veniunt. Major in me conferri honor non potest, quam ipse mihi prestiti, cum meo sanguine vestram vobis ab hoste communi emerem libertatem. Et durabit is certè, si ejus rei memoria non tam picturis aut marmore, qua casus aut atas tollere potest, sed verò in animis vestris dedicabis, qui extingui non possunt, & aeterni sunt. Plura loqui non Regis, non Imperatoris aut Ducis est. Vnum moneo, non fraudes vobis, non arma metuenda hostium, tibi, invicti, felices eritis, si pietatem coletis, & concordiam & me fueritis imitati. Post Regis mortem hæsit nonnihil nostrorum virtus, & ut artoniti solent magnis casibus, in semet ipsa stetit defixa. Mox ubi collegit se iterum, & exاردescere in ultionem cepit animus, fero- ciente hoste & insultante undique, emicuit memor sui iterum, nec tuita tantum partum decus est, sed novas quoque adreas consecuta. Cum primis defensa strenue Silesia, & magni ubique progressus facti, indignante frustra hoste, atque nequicquam resistente; postremo, cum inducias peteret, & metuente. Jam dedita Hamelâ & partâ insigni victoriâ, quanta ad nostras res accessio f. Cta? Movebat lacertos denuo Bavaria. Re- pressa

pressa est atque cohbita intra ruinas suas. Pugnando feliciter vel in Helvetios prolata arma. Ingressi & Lotharingiam sumus: quietam atque felicem, ni dedisset turbas, & prior lacestere voluisse ac lacerere, nulla injuriā provocantes. Hęc gessimus duobus proximis annis, AUDITORES; magna profecto & digna cum primis nobilissimae gentis decore, si in hostico & extra patriam fuissent patrata. Quę sola bella triumphos habent: nam in civilibus, plus culpę atque flagitii, quam verę laudis ac glorię inesse solet. Et supersedere tamen iis, non semper in nostra est potestate. Nam quis perpetuò ferat injurias, quas jure ulcisci poterit? & nemo optaverit prę bello pacem, quę libertatem religionemque intercipiat. Quę quod è mediis hostium fauibus erepta assertaque virtute nostrā hactenus cernimus, quantum indulgentissimi Numinis beneficium est? Fuit profecto nobis res non modò cum potentissimo & tot regnorum tot conjuratorum opibus fulto hoste, sed cum versutissimo ac vaferrimo longè. Ut sicut resistere tantę vi, summę virtutis; ita tot subtilissimos astus, tot calliditatis machinas effugere, singularis omnino felicitatis existimandum sit. Quę cum minus suppeditaret Romanis, inferiores semper fuerunt Hannibale callidissimo Ducum: ut cunque eum virtute bellicā viderentur prästare. Donec cunctator Fabius, Punicos astus Romanę misceret fortitudini, & suis met artibus hostem vinceret, brevi in ipsā urbe sua atque imperio debellandum. Quo magis laudanda ineffabilis DEI bonitas, & pro divinā hujus diei victoria reddendę gratię ipsi ac laudes. Ex eā enim successus nostri omnes manant, quos consecuti deinceps sumus, & quasi flumina, à capite suo feruntur ac fonte.

fonte. Qui quanti sint, inde potest constare, quod annis duobus recuperata nobis sunt, quæ vix duodecim ipsis eripi, & quidem inermibus maximam partem, certè non satis instructis potuerunt. Multum incomparabili Regis virtuti debemus, nec potest cuiusquam pietas dignam usquam ei rependere vicem, licet quam maxima fuerit, & tamen Deus hic primum, secundum, ultimum est: sine cuius ope atque virtute, tantæ res, imò tanta miracula geri non potuissent. Fuit profecto admirabilis illa victoria Theodosii, qua vicit Eugenium: cum cœlum ipsum in ejus militaret partibus, & velut Sacramentum dixisset ventorem alæ ad clasica ejus convenienter. Sed plus miraculi habuit hodierni diei pugna, cum contra tantas vires non modò, sed Sollem ipsum ventosque ac pulverem stetimus, pugnavimus, vicimus. Ut posset constare non satis esse valere armis, & ipsam naturam præoccupasse callidè, nisi naturæ auctor ac Dominus pertractus in partes. Qui, cùm à nobis staret, nihil, neque armorum violentia, nec elementorum auxilia, contra valuerunt. Sed illo uno prælio Theodosius & debellavit Tyrannum, & pacem peperit Italæ. Nos præter illud insigne, & aliorum victores, nondum quietem possumus invenire, fatali quadam infelicitate bellorum civilium, quæ, quod injictiora plerumque sunt, eò majore vi ac pertinacia geri solent: nam sola virtus modum habet. Ausimne hoc loco te alloqui, FERDINANDE, quem Cæsarem, quem Imperatorem agnoscimus; hostem deprecamur? Quem ô laborum finem dabis, Princeps maxime, & recreabis fessam Patriam, quæ nisi mature fulcitur pace, stare non potest. IMPERATOR es, AUGUSTLIS es, CÆSAR es: & ne commemorem tantum,

tantum, in quæ assumpsus es nomina, AUSTRIUS es, in quod natus. Tuenda tibi hæc decora sunt: sed pace, sed moderatione ac clementia, nam vi ac bellis exterruntur. Quantum profusum sanguinis? quantæ consumptæ ac perditæ opes: quibus Imperium orbis emi poterat, nisi impensis in civile bellum essent, & ut tu miseris imperares? Vides ruinas urbium, cadavera provinciarum, artes, munimenta regnorum, inolescen-tibus per militarem licentiam vitiis, & rerum potiunte barbaria, velut in exilium actas. Quam labem si por-rò grassari permiseris in viscera nostra, ecquod habebis Imperium, quos cives tandem? At pessimus quisque Rectorem asperrimè patitur, post hæc calamitosi ac miseri vix unquam pacati satis & quieti agitant. Quapropter revocanda pax est, quæ (ut opulenta bonorum semper) in opere publicæ consulat, & virtutum ac preclararum artium educat studia, quæ bonos & obsequentes faciunt, ipsumque Imperium firmum & felix, & tutum contra externam reddunt vim, quo nomine præs & diceris, Imperator, FERDINANDE. Non detrectamus officium, sed servi esse non possumus. Habebis fidos & obsequentes, si permiseris esse: si digna præcipies nostra libertate, & quæ à piis possunt præstari. Neronis vox est, hoc est, belluæ non principis: *Nemo sub Imperio liber est.* Optimi quique cum regno libertatem miscuerunt. Octavianus Augustus, maximus omnium seculorum Princeps, fundator Imperii, quod geris, FERDINANDE, abhorruit appellari *Dominus*. Recusavit Tiberius, cupidissimus alias dominationis, nullâ aliâ causâ, quam quod nollent mancipiorum esse principes, cum dominatus, nisi in seruos non esset. Atque Augustum quidem civilitas sua

sua & moderatio eò extulit, ut major humanâ naturâ, &
DEO ipsi haberetur proximus, qui ita humanum ge-
nus regit, ut suam cuique voluntatem liberam relin-
quat. Deliberabat Senatus, quo honore ac dignita-
te nominis tam bonus, tam clemens, tam benè de pu-
blico meritus Princeps æternitati consecratur. Cen-
sebant nonnulli vocandum Romulum, quod alter qua-
si conditor videretur æternæ urbis; Sed venerabilius
& sanctius visum Augustum appellari, ut jam dum co-
leret terras, inquit Florus, ipso nomine & titulo consecra-
retur. Quis est Augustus, Imperator Serenissime, nisi
qui auspicato imperat, atque cum incremento omnium
commodoque, qualis Augustus fuit? qui positis bel-
lis civilibus, & pace per universim orbem constitutâ,
tantæ felicitatis auctor Romano populo exstitit, quan-
tæ post nunquam, nisi sub eo fortasse, fuit, qui appella-
tus Optimus, communî cum summo DEO nomine,
qui non Maximus tantum, propter infinitam potesta-
tem, sed & per bonitatem immensam Optimus, à reli-
giosis colitur ac nuncupatur. Eris revera AUGUS-
TUS nobis, FERDINANDE, si ad exemplum ejus
reddideris pacem, qui primus meruit tam sanctam
venerabilis nominis dignitatem. Eris & CÆSAR,
si non tam bello ac armis, quam benignitate atque cle-
mentia maximus laboraveris esse, quæ propria Julii laus
fuit. Adeo, ut nemo tueri Cæsarjs nomen, nisi cum ista
gloriâ, possit. Qua solâ inimicos vicit: & sibi conci-
liavit firmissimè, qui antè fuerant hostes. Præ qua &
vitam ipsam contempsit, cum diceret se mori malle quam
timeri. Non insidiamur vitæ tuæ AUGUSTE CÆ-
SAR; vivas, precamur, & diutissimè imperes, modò
nos non patiaris opprimi invidiâ odioque inimicorum.

C

Qui

Qui non imperio, non Tibi student, cum præjudiciis
iniquissimis causam nostram onerant, sed cupiditatibus
suis velificantur, quæ modum ac finem non habent.
Jam quot nunc seclis celebratur Austriorum lenitas,
& incredibile pacis studium, quo tui majores excelluerunt?
Ex quibus præcipue nominamus FERDINANDUM, Avum tuum, Imperator, cujus & nomen cum
Imperio tenes; item MAXIMILIANUM patruum,
ejusque filium RUDOLPHUM, divinos principes,
quibus quid mitius quid moderatius in summa ista for-
tuna fuit? Cæterum pacis tam studiosi, ut illis unicè
debeatur, quantacunque quiete & tranquillitate licuit
frui, priusquam inauspicata hæc bella nos oppresserunt.
Velis, nolis, Imperator, à te abire, non potes. Non re-
prehendimus in te tuendæ & propagandæ Religionis
ardorem: hoc optimorum principum est, ut pietatem
current, à qua universa spes pendet publicæ felicitatis.
Non domi, non foris aliquid prosperè geritur, ubi ne-
gligitur Deus, & pietate collapsâ omnia ruunt. Per-
didit Deos, priusquam periret Troja; & cùm in ignes
consideret Ilium, excesserant adytis omnibus Dii. Sed
adhibenda cautio, adhibendus & modus est, ne fortè
transcedat limites Religionis studium, & supersticio
atque immanitas fiat, quæ pietatis sibi nomine blandie-
batur. Tota animorum res est Religio, suadenda i-
gitur, non cogenda. Suadenda rationibus & scriptu-
rarum auctoritate; non bello & armis propagan-
da. Corpora vis & potestas subigit: animis nemo
imperat, quam qui amore ac benevolentia fece-
rit suos. Cæterum solus Deus iis dominetur, qui
& solus plectere potest, si quid peccarunt, vel sponte
luâ vel ab aliis decepti. Non creditum aliter in ve-
tustis-

tutissima Ecclesia fuit, non aliter partes sanctissimi docuerunt. Quibus cum & ipsa Concilia subscriptant, quid est, quod tantorum Virorum autoritati diffidere velimus? Non audiendi Tibi sunt, Imperator, percussores Principum, parricidae humani generis, incendiarii orbis terrarum, qui nullas in Republica partes habent, quamquam quas turbandi & evertendi sibi ipsi sumpserunt, qui non nisi innocentum sanguine vivere, non nisi honorum ruinis stare possunt: qui nescio a quo Lojalia inauspicato partu editi, & in exitium commune sinistrâ quorundam liberalitate educati, in copias innumerabiles, locustarum & scarabaeorum instar, quæ totum saepè annum evertunt, increvere: Hi, Imperator, audiendi tibi non sunt, cum de concordia & pace nobiscum ineunda consultas. Admittere debes in consilium tuum viros sanctos ac innocentes, irâ, odio, invidiâ vacuos; Patriæ, Civium & publicæ magis felicitatis, quam commodi sui studiosos; qui nihil aliud cogitant sensiuntque, quam quod justum, quod verum, quod profuturum publicè, & dignum tanti Imperii maiestate, quod & ipsi in parte administrant. Temet cumpromiscum tibi vacas, aut maiores tuos incomparabiles principes in exemplum proponis. Vide quæso, Imperator, vicinum Galliarum regnum, quibus, proh Deum, quassatum procellis, quibus concussum tempestavibus semper fuit, cum læviretur in eos cives, qui à Romanæ Ecclesiæ ritu abiissent; quod nunc pacatum ac felix, ex quo Religionis libertatem omnibus Christianissimus Rex induxit. Quid, quæso, distraxit Belgium, divultisque à Capite robustissimam ejus partem, quam inconsideratus Zelus, ac planè præpostum studium Religionis? Ac libertatem eam,

C 2

quam

quam semel armis ac sanguine sibi emit fortissima na-
tio, quibus successibus expugnare aggrediatur hacte-
nus potentissimus toto orbe Hispaniarum Monarcha,
minime ignoras. At quantam orbis partem Batavi co-
lunt? Ne longe ab eam, quam beati ac felices agita-
bant Catholici per Germaniam contenti suis, & non-
dum ferro ac vi aliena invadentes, qui tunc ad arma ubi
ventum est, vix sedem certam in ea habent? Ex quibus
intelligis, quam necessarium sit, de pace atque concor-
diâ cogitare mature, quibus ut floruerunt antè, sic &
servari imposterum cumprimis possunt. Magna po-
tentia tua est, Imperator, & digna quam prudentes
metuant; sed neque nostræ contemnendæ vires. Quæ
si minores fuerint, ab ipsa caussa robur & incrementa
sument. Ecquid non audet ac potest semel tuendæ
Religioni ac libertati penitus devotus spiritus, & in se
ipsam collecta virtus? Quæ tum cumprimis bene solet
sperare, cum spei vix quicquam superest, & destituta
cæteris jam ipsa necessitate armatur. Multis potentia
dedit verba: & victi plures, quod se invictos statue-
rent. Vitro fortuna si milis: cum maximè splendet,
frangitur, & ubi minus eventus, quam in bellis respon-
det? Quare tum maximè tempestivum cogitare de pa-
ce, cum utraque pars, quod metuat, habet; & despera-
tio nondum lymphavit animos, & velut furiis quibus-
dam iestinxit. Tum nihil æquabile exspectandum,
& male coire inter victores ac debellatos gratia solet.
Firmissima semper pax fuit, quæ minus coacta, & inter
confidentes inita, aut pares. Sed peregrini, ajunt
nonnulli, dominantur in Germania, & possessiones in-
vadunt Imperii, qui nihil ibi juris habent. Sint peregrini
Sueci ac Finni, & quotquot alios in inferorum so-
latium

Iatum armavit Septentrio. Peregrini, inquam, sint, sed quid si peregrinorum artibus irritati? Quantum Italorum, quantum & Hispanorum patriæ accubat, & nostro saginatur sanguine, ut sint, qui lenitate tuâ abundantur, Imperator, ac freti Majestatis tuæ viribus nobis insultent? Quid? an cives istos & quasi domesticos Imperii dixerim? imo multò magis alienos, quam ulli Sueci ac Finni, Gothorum traduces, & nondum degeneres virtutis patriæ, quæ olim toti terrarum orbiterribilis fuit. Qui profectò, si verum fateri, si credere antiquitati volumus, planè nostri. Vide linguam eorum, Imperator, & eam, si lubet, ac hoc descendere licet è tanto culmine, cum antiquissimâ Teutonum contendere, vix mutabit, & penè erit eadem. Vide Germaniæ limites, non quibus inclusa hodiè est arctis atque angustis, sed quibus olim descripta fuit, cum in Septentrionem ultimum porrigeret terminos, & omnem Daniam, omnem Norvegiam ambitu suo complecteretur; tum certè Finni, tum Sueci, ut luculentí auctores testantur, planè nostri erant. Itaque peregrini non sunt: certè minus quam Itali aut Hispani, quibus nihil cum Germania commertii est. Quod si Hispanos ac Italos cives Imperii cernimus, quidni & Suecos pateris linguâ & origine Germanos? Habitant olim inter nos Boji Gallica gens: habitat Lechi progenies, quæ à Scytis ipsis genus ducit. Nemo quæritur, nec quicquam dedecoris inde ad Imperium accedit. Et Sueci addicti Majestati tuæ aut amici esse poterunt, si eos sancta pace, vel cives vel fœderatos tibi ac sociis reddes. Quod si mature feceris, vix aliquid tibi aut tuis decedet: & quicquid illis reliqueris, magnitudine quādam animi, tuū non minus, quam antea erit. Non ad ex-

trema impellenda est fortissima natio. Quicquid aut
 in sc̄e deribus, aut in se virium habebit amplius, tuendo
 decori gloriæque partæ impendet. Quicquid adhuc
 inter saxa & scopulos educat pubis firmæ, solidæ, fri-
 gore ac pruinis duratæ, non luxu, non voluptatibus
 fractæ, hoc omne, quæ ejus constantia ac pertinacia est,
 in te, quod omen avertat DEUS, armabit. Quæ si
 deficerit, ipsas rupes & glaciem, & illum hybernatum
 Oceanum in nos effundet. Quâ quidem ex re, quid
 in Imperium commodi, exhaustum jamdudum viri-
 bus, opibus spoliatum, & ipso propemodum spiritu
 privatum, redire poterit, latere minimè divinam pru-
 dentiam tuam potest, Imperator. Omnium virtus ma-
 xima est, se ipsum vincere, & dignus imperare omnibus,
 qui sibi dominatur. Fueris Iæsus, majoris animi est,
 ignoscere quam vindicare. Præcipue ubi excesserit
 fines ultio: & jam grassatur latius, quam pertinet culpa,
 ac noxios pariter, innoxiosque una involvit ruina. Satis
 iræ, satis dolori datum sit, revocandus tandem animus,
 ut clementiæ rursus, ut sibi vacet. Non Provinciarum
 excidiis majestas, sed paucorum suppliciis vindicanda
 est: & ita ruendum decus proprium, ne anteponi vi-
 deatur publicæ saluti, quæ summa ac suprema lex est.
 Detestabatur arma civilia O:ho: volebat Vespasiano
 Vitellius cedere: non, quod destituti viribus, quibus
 satis validi erant; sed ut consulerent publico, & par-
 cerent sanguini Civium, quos salvos felicesque potius,
 quam perire aut miseros esse cupiebant. Si tam præ-
 clarus animus his, alias non ita bonis, principibus
 fuit, quanto magis id Tibi, IMPERATOR
 AUGUSTE, ut optimo Principi elaboran-
 dum, ut pacem civibus tuis præstes? Detestaberis igitur
 bella

bella impia, & tantum ad vastitatem & perniciem para-
ta; pacem probabis, & reduces omnibus verè auream,
& quoddam penu omnium bonorum. Sic, Imperator
nobis, sic Cæsar, sic Augustus eris, FERDINANDE,
& quod transcendit ista omnia, verissime Christianus.
Quod nomen non nisi amorem, nisi pacem, nisi con-
cordiam spirat, neque enim aliud ipse magister noster,
ipse auctor hujus vocabuli conditorque, in terris
aut docuit unquam, aut inculcavit magis, quam
pacem.

At tibi, Elector Serenissime, JOHANNES GE-
ORGI, Pater Patriæ, quas laudes, quas dignas gratias
persolvemus, auctori hodierni gaudii ac dedicatori?
Non perduellis cepisti arma, non contra Cæsarem:
pro libertate ac Religione reprimis bellum, quod tibi
ab aliis illatum fuit. Non læsistī majestatem Imperii,
sed vindicare contra improbos constituisti. Quid?
an nudum Electorum Principum nomen est? an nulla
commissa eis tutandi Imperii cura? Frustranē Imperii
Ensis traditus Tibi, & ut perpetuò vaginā conditus
lateat? Stringendus vibrandusque est, quandocunq;ue
libertas nostra & quies periclitantur. Nam & Trajanus
Imperator, cum Saburano Präfecto Prätorio insigne
potestatis pugionem traderet, tibi, ajebat, istum in mu-
nimentum mei habe, si recte agam; fin, in me potius:
quod moderatorem omnium errare minus fas sit. Me-
mor officii igitur corripuisti arma, quæ patria ipsa tra-
diderat, ut dissipares justâ vi, quicquid injusta molire-
tur adversi. Sed quia solus impar eras avertendæ moli
belli, junxisti te ci, qui pressæ libertati, pressæ Religio-
ni, velut à DEO missus, vindex & sospitator cœm. anis ve-
niebat. Et cur non faceres, Summe Ducū, cū tot externa

fœdera auxiliaque in hostibus pugnarent? Nec quis
culpaverit vestra arma temerè quæ Deus ipse probavit.
Probavit autem, cum tantos successus, tot nobiles cla-
rissimasque victorias vobis dilargitus. Macrè hac ani-
mi magnitudine, hac constantia, & pietate, DOMI-
NE, nec dimoveri patere, priusquam tua tibi pignora
salvare teneas, quæ semel asscrere extortis armis institui-
sti. Si quid incubuit hactenus turbinis nubiliisque non
est exincta eo felicitas nostra, offuscata tantum est,
maculis tempore eluendis: & conquisatio potius
quam naufragium fuit. Certè ad virtutem stimulus
& regimen quoddam: ne abuteremur nostrâ fortunâ,
quæ ubi nimia est, & nullis interstincta adversis, ple-
rumque evertit. Immotus ille ac stabilis, qui calamita-
tes sustinet secundorum spe, & se in prosperis ita gerit,
ut adversa incidere posse autem. Cætera permit-
tenda Deo, qui aufert & donat ampliora sæpius majo-
raque ablatis. Non arma abjicimus, non detestamur
bella, sed pacem optamus. Quid magis necessarium
patriæ fæstæ, exhaustæ, & nisi quiete soveatur, vix dura-
turæ? Sed pacem sinceram, sed fidam, non imponen-
tem fucato nomine, & mox in fumos aut servitutem a-
bituram, sed certam, sed tutam, atque in posteros trans-
ferendam. Quò tantum profusum sanguinis & immen-
sorum sumptuum factum? Quò tot labores maximos,
tot acerbissimas toleratas ærumnas, nisi horum omni-
um fructus nepotes quoque nostri carpant? Non no-
strum tantum habēda ratio, sed & eoru, quiolim ex no-
bis. Ad quos non minus libertatē quam cætera hæredi-
tatis cupimus pervenire. Agricola ille serit arbores, quæ
alteri seculo prosint: boni non minus Principis est, cura-
re præsentibus, & providere posteritati. Ettu profecto
non

non patieris, Elector Serenissime, ut tanta hæc beneficia, quibus per te perfruimur, vitâ tuâ definiantur: quam sicut perpetuam, quamvis velimus, tibi præstare non possumus, ita longissimam & non nisi seris annis finiendam vovemus. Tu, tu videbis, Pater Patriæ, quid tuo, quid majorum tuorum, invictissimi orum Principum, gloriâ dignum lucticias, quid utile Patriæ, profuturum posteritati: nos Cives tui interim, nos populus tuus, nos tuæ, tuorumque saluti ac perennitati devota pectora, & nunc & semper deinceps, id mortalem Deum non desinentibus votis orabimus, poscemos, flagitabimus, ut omnia, quæ pro salute Patriæ, pro libertate communi ac Religione, pro dignitate Imperii cogitabis, suscipies, ages, benè prosperaque evenire sinas, ac ipse faveat beneficiis suis, nullis malevolorum machinis, inimicorum insidiis, vi ac impotentia hostium labefactandis. Ut proximi quicque & omnes ordine sequentes anni, & hodiernis & aliis pluribus gaudiis, pace, concordia, tranquillitate ubique restitutâ, perpetuò exultent, florent, triumphent.

D I X I.

ORATIO TERTIA
 SERENISSIMO & POTENTISSIMO
 ELECTORI & DUCI SAXONIAE,
D. JOHANNI GEORGIO I.
 OB EXOPTATISSIMUM EJUS
 ADVENTVM.
NOMINE PUBLICO DICTA,
 A. CL. I. C. XLVI.

Si hæc induciaria qvies, quâ pientissimæ tuæ sollicitudinis munus, SERENISSIME ELECTOR, præsentis auspicio Numinis has imperavit provincias, non alium nobis præstaret frumentum, quæm post hos annos ipsos decem quòd subeundem te urbis tectis justissimæ gratulationis plausu excipere denud; nec exoptato tantum divini aspectuoris cujus augustam dignitatem cana illa, sed viridis & indeflexa maturitas, nescio qvomodo, venerabilius & sanctius auget, avidè frui; sed & fortissimam dexteram tuam, unde tutela regimen qve in omnes flexo, ut decet, adire genu, in devoti obseqvii pignus religiosis osculis libare fas est; tam prolixus tamen & copiolus ille existit, ut solus sufficere videatur, qvi cupidissimorum etiam avara qvamlibet vota, aut vincat, aut certè absolvat. Nam quid per Deum immortalem presentiâ Principis vel magis exhibaret fideles populos, vel juvet uberius? Hæc enim est, quæ statum cujusqve atq; fortunam & potentissimè tuetur florentem, & debilitatem atq; dejectam efficacissimè erigit; dum in supremi Numinis morem majestas Principum, qvicqvid pro-

propitio dignatur intuitu, illud & beat. Malè multatur ager, in quæ rariissimè proficisci ut Dominus: aut in quo legni atq; umbratil motâ d- sit. Quamvis à primo iubaris ortu in seram vespérā & operiarum & iumentorum desudet labor; quamvis arando terra proscindatur strenue & offr: ngatur ite ad proscissu: deinde & consideratur semine optimo; satisq; aspirent labores auræ & felix anni terri pesta; vix proficietur ad summam tamen, ni paterfamiliae ad partes ipsemet veniat: qui & præcipiat opera & spectet: suaq; præsentia soletur facientes haud tantum, sed corrigat etiam; nunquam non mandatorum exigat fidem. Quid quod nec soli dignoscet ingenia, & qualibet regio, quid ferat aut neget, explorabit peritè, cum quid in quoque faciendum sit, rationes subducet, ni omnes agri particulas omni tempore anni frequenter lustrat atq; circumeat. Nā licet nec studiū vili- lico, nec fides desit; sit tamē nescio quomodo, ut quisq; in rebus suis plurimum videat, & malè plerumq; expe- tat dominis, si servulos suos audiunt magis, quam docent. Quid est Respublica, quā villa quædam maxima? Ub: patrem familie ipse exhibet Princeps: cæteri, qui funguntur partes, magistros, actores, operas repræsen- tant. Qiorum fides atq; industria ne quid vacillet; atq; ut explorati⁹ constet, qui status provinciarū, quæ vires, qui habitus ciuium ac sensus sunt (quorum notitia ad pa- cis juxta ac belli regimen, mirum quam facit) non mi- nus utile erit invisere principem sepius atq; obire regni partes, quam patrifamilias expedit, inspicere agros, lu- strare concepta, quid fiat aut omitatur operis cum cura exquirere. Ita enim & deprehendet sana validaque quæ sint; ut solidarem iis det præsentia sua: & ægra af- fectaque cognoscet, ut tempestivum remedium asse-

afterat. Qvare qvod disciplinæ rusticæ conditores monuerunt verissimè nihil in agro fertilius Domini oculo esse; id in Repub. quoqve habebit locum statuendum que omnino erit, provinciarum profectum maximum in Principis præsentia situm. Nec id non pendi haberunt opumi qviqve, qui præfuerunt rebus, & pro parentibus publico se meminerunt admotos. Nam in Augusto, maximo omnis ævi & sapientissimo Principe, id luculentis scriptores mirati adeò sunt, ut inter cæteras laudes hanc solitudinem ejus ac curam dissimulandam sibi minimè existimarint. Et Hadriani Imperium, qvid aliud prope, quam peregrinatio perpetua fuit inspectioqve provinciarum? Quasi frustra in cæteris æmulatus sibi Augusti videretur exemplum, si in hac gloriæ parte deficeret. Scio, qvid debeatur majestati Principum; & quam profanæ audaciæ sit, positorum in summâ fortunâ consilia timari malle, quam revereri. Sed vehementer aut fallor ipse, aut laxe necesse est decipi, qui ætus principum solâ externâ specie æstimant; hærentesqve in superficie nihil ulterius putant subesse. Altissimæ principum mentes intra recessus arcanos rationes putant freqventer, quas curiositati scrutantium dum volunt subducere, sic solent involvere, ut ex præsenti rerum, quæ geruntur, facie nihil trahant omnino, & plane divertant. Itaque fit, ut severissimis etiam curis lepidior aliquando inducatur persona; & sub refectionis specie negotia ipsa explicentur. Qvod meminisse oblitus ille, qui ex amicis florentis illius in Herruria dominatus conditori, multa iam luce nondum surgenti, marcenti qve adhuc ex somni reliquiis superveniens, castigandi principis arripuit causam; ad qvendam torporem & parum virilem corporis.

ris curam interpretatus quietis secretum, qvod Reip. dederat, & omni corripiens industria vigilantius ac operosius erat. Est qvidem, SERENISSIME ELECTOR, ubi cum influentibus negotiis fecisti paria, proprium tibi & acceptissimum omnium remissionis genus, irō in saltus, lataqve silvarum indagine claudere, atque aut premere eqvo ceryum æripedem; aut apro fulmineo congredi, & occupare irruentem ferro, cum nobilissimis bestiis nunc agilitate virium, nunc fortitudine haud contendenti aliter, atqve si otii tui oblectatio sine sudore constare haud posset: aut recreationis haberet instar laboris cum labore mutatio: decantatissimæ herorum veterum disciplinæ ut reddas fidem, qvi delicatam omnem cessationem, & ubi locus severiori virtuti haud esset, non remissionem ac otium; sed effeminatam mollitiem turpem qve desidiam accipiebant. Viderisqve in præsens, ut ex venationis medio cursu huc advolas, perinde venationem quærere, petiturus à nobis qvoqve solatium mulcendis laboribus, qvos incredibiles hactenus pro nostra quiete & incolumente invictæ patientiæ robore sustinuisti. Non fallit nos tamen admirabile illud pietatis tuæ temperamentum, qvo oblationes animi à curis seriis haud separas; & cum virili voluptate Reip. usum perpetuò jungis. Dabis veniam, CLEMENTISSIME DOMINE, si curiosior forte, quàm circumspectior videar. Sed cum fuderet exoptatissimi tui adventus frustum indulgere nobis, illud, opinor, fuisti secutus, qvod diligentes agricolæ (nam inde iterum mihi exemplum petere liceut) solent: qui, ubi magna tempestas detonuit, & cœli pacatior status egredien-di reddidit copiam, in agros suos excurrunt illico,

lico, & qvid nocuerit pepercitve procella & grando curiosè observant: ut aut vexatis mature parent remedium; aut perdita deletaqve qvam primum instaurant. Itaqve alibi deducunt & siccant torrentes aquas; alibi decussorum r̄malium stirpiumqve congerunt strages purgandis locis est ubi erigant statuinentqve depressoſ & incurvatas arbūculas, aut novelias ordinent, qvæ desperatis fractisqve succedant: nihil non agunt deniqve, ut & honestas sua reddator fundo, & constitutitas. Neqve ignoras, PROVIDENTISSIME PRINCIPIUM qvæ inimici fati truculentia, qvæ impotens turbinis vis incubuerit hactenus: qvæntumqve malorum invexerit nobis hic consumatissimus belli furor. Ergo cùm jam redire nobiscum in gratiam iratum videatur Numen; cum evanescere incipiunt nubes, quæ paulli ante tot tristia circum fulmina ejaculabantur tranquilliorqve fulgere serenitas; ut coalecere distracta dilcant terum, prostrata erigi, sanari lassa ac fauicia, firmari stantia ac conservari (si modò qvid stare int. Et um potest in tam vagata latè ruina) optimum judicasti, in rem venire p̄fidentem, & tuis potius, quam alienis oculis, qvos falli atqve dormire non raro accidit, credere. At verò ne pigrom ac lentum veluti traheres iter, & in cujusdam pompæ effigiem mole tardissima proveherere motum addendum prof. Cionii venationis impetu censuisti. Consecuturus id qvoq; in eo, ut commodare pietatis tuæ p̄fentiam, non vendere, aut imputare, videreris. Itaqve, nanc omnem limitem nostrum retia tua plagaq; occupant: ipse autem vigore atq; constantia juvenis, sola canitie atq; consilio senex, latissimè circumvectus viciam duo egregia publico p̄fitas. Simul enim saltus a-

gross.

grosqve noxiis liberas bestiis, ne spes votaqve agrestium in novi bellì speciem deinceps obsideant: & inedi- cari ut possis necessitatibus nostris, clades iplas & vul- dera accuratissimè recenses. Oportunum erat hoc lo- co, DOMINE, longum malorum texere ordinem, & exaggerata oratione movendis affectibus repetere ac percensere, qvæ in fortunis suis quisqve ac bonis da- mna, detrimenta, clades perpesti hactenus sumus: sed hodiernæ gratulationis lætitia commemoratione ac odio tristium corrumphi haud debet. Infringit enim gaudii vim calamitatum priorum recordatio. Nec frui satis videtur præsentibus bonis lætitia ingens, nisi his solis incumbat; & qvicqvid sui temporis non est, vel obliviscatur, vel certè leponat. Qapropter ne- que in universum qvicqvm ejus attingam; nec sigil- latim nostræ urbis exacerbabò vibices ac plágas, qvas ei communis fortunæ sævitia incussit. Et inculcare magnopere, qvid attinet, qvæ se in oculos ipsa inge- runt, &, ut dissimulare studeas, haud patiuntur tegi, ultróqve se produnt, ac qvasi adeuunt manum? Qvic- qvid sit nihil tam labefactatum corruptumq; est, vel tam afflictum atq; prostratum, qvod non in tuæ præsentiaz luce erigat se, ac incitet veluti recepto spiritu, inqve no- vum & meliorem habitum levante dextera tua fecit met assurgere. Multum fiduciæ jacenti ex morbo additur, ad qvem accedat Medicus & artis eximiæ & humanitatis perspectæ: ut possit opitulari haud tantum, sed etiam ve- lit. Is ergo cùm levat clementer brachium, cùm tangit venam solitus, aut manum pectori admovet, cùm frontis orisqve habitum inspicit; mox modum viri- um, quietis hatum, qvam aut fastidiat, aut appetat Stomachus, & diligenter, & multa verborum co- mita-

mitate exquirit; quâ spe se tollit ægrotus, & gestit potius, & quasi oblitus valetudinis se quam pulcherrimè prope habere putat. Nobis quoque, PISSIME PRINCIPUM, primum & maximum ad salutem, non signum magis, quam documentum certissimum est, quod vulnera nostra & ægritudines inspicere atque tractare ipse dignaris; quantumque sic nobis fiduciæ addis, tantum dolori & detrahis; ut licet sublata nondum sit malo ipsius causa; sensus hebetat tamen, cum tam in propinquo medicina appareat. Ita & vales ingenio, & longæ experientiæ disciplinis instructus polles, ut quicquam eorum, quæ ad salutem nostram faciant, nihil ignores. Tanta de cætero bonitas tua est, ut impetriri ultro velis, quæ sapientissimus animus tuus frugiferanobis & salutaria providit semel. Quara, in quantum consulere potes necessitatibus nostris; in tantum & voles. Voles autem quamplurimum; & facta, quæ voles, ut habeas, cum efficacissimæ tuæ industriæ nervi (nam quis te acrior & impiger magis ac strenuus se Reip. commonet Princeps?) tam aspirantis tibi familiariter favor Numinis dabit. O auspiciatissima igitur, & non in brevis ac temporarii boni spem; sed in augurium & minimè fallax felicitatis perpetuæ omen induciarum sancita pæctio! O nobis lætissimæ prosperitatemque Kalendæ Decembres! Quæ licet in arctum cogatis diurnum lumem, & solem subducentes terris quodammodo effætum & segnem & in auctorū annūm conciliétis; at patriæ tamen dum redditis patrem, dum exhibetis obtutibus nostris verendum salutis ac securitatis publicæ pignus; plus certè in uio confertis Principe, quam aut Sol ipse, aut annus donet, Quorum ut capere munera ac frui liceat, à virtute, à sapien-

pientiâ, à bonitate regnantis est expectandum. Quan-
tum enim & bonus annus, & pii tribuent Soles, si extra
securitatis spem positus sit agrestium labor; aut ipse-
met princeps procellâ quâvis & tempestate violentius
incumbat; feliciorque proventus anni non tam gau-
dendi colono afferat copiam, quam flendi necessitatem
imponat? Jure idcirco alacris omnium & effert & ja-
ctat se pietas: quantumque intus concepit quilibet
gaudii, tantum in ore, in gestu, in habitu etiam pro-
mit. Nihil autem pusillum, ac leve & tralatitium in-
tra animos nostros astuat; & sensus fagitat omnes,
truditque per turbam & quasi tumultuatur inter se,
dum simul præsentium voluptas maxima tenet, & spes
futuri lenocinatur. Atque ignoscet, SERENISSIME
ELECTOR, si in tam impotenti latitia inconditi ali-
quid, & parum decorum admittimus, officiique solici-
tudinem affectus magnitudo elidit. Impetuofissima
res magnum gaudium est: præcipue, quod diurnam
post arietudinem atque modestiam incumbat. Neq;
enim in unum hominem simul & vehemens motus ani-
mi, & diligens sui custodia convenit. Ut saxum ingens
montis, cum sua emotum est sede, teneri non potest,
devolviturque lapsu præcipiti temere, quâ patet decli-
vitas; sic mentes nostræ, cùm incitatae vehementius
sunt, quâ vergunt, ruunt; nec eunt in vota sua ordine,
sed raptim præcipitant: cùm simul affectui, & rationi
vacare haud possint. Non offendent te igitur ruentis
confusè, & tibi eripientis propemodum iter male dige-
sti clamores turbæ: non immoderatus gratantium
strepitus, & exultatio impotens; neque enim irre-
verentia atque protervitas; sed nimia & sui secura-
corum est pietas, qui, à quo omnes felicitatem ex-

D

pectant,

pestant, videre dum ardent, habere decoris rationem
haud possunt. Itaque omnis etas & sexus, & status
omnis acordo certatim affluit, & quo maiores spes
quisque de tuo sibi promittit aspectu, hoc intueri, hoc
venerari te proprius optat. Si dignaris respicere (&
quidni digneris tam amans tuorum, tam bonus & fa-
ciliis princeps?) sed si dignaris respicere igitur, videbis,
ELECTOR, ad tam beatum spectaculum tui non pu-
bem adultam ruere tantum, sed parvolorum etiam gre-
ges, & lascivire, ut solent, propemodum gaudio, suspi-
cientes ex longo licet, sub quo in meliores spes tandem
succrelcere se non pueriliter sibi persuadent. Videbis
senes supra etatis obrepere vires, & incitare tarditatem
annorum, ne transeundo prevertas, a quo debilitati
sue securitatem & quasi baculum quendam expectant.
Jam medii horum quam jactant se? Quam virili atque
cordato gaudio ingenii juxta & corporis robur im-
pendere gestiunt, quem in presentia intuentur? Quid
nunc pudicas virgines, quid castas matronas comme-
morem? Que aut legitimas nuptias nunc nihil detre-
stant; aut fœcunditatem suam odio non habent. Vi-
denter enim tum cui genuerint liberos, tum cui legitimè
gignere cupiant. O quantum ingenium justi & im-
moderati gaudii est? Quod & superbiam amplis demit,
& parvis addit fiduciam: ne aut beati fastidiant misé-
ros, aut vereantur calamitosi beatos. Spectant una
divesque & pauper; & quos fortuna discriminat, a-
mor ac desiderium tui conjungit. Qui cum ex æquo
triumphant adventu tuo, hoc differunt tamen, cum
novi spes fati abblandiatur alteri; alterum vero se-
curitas veteris & incrementa titillent. Sic multa
cum præstes in præsenti omnibus, ELECTOR SE-
R.E.

RENISSIME, non paucatamen in posterum debes:
& ab adventu tuo ut nemo non partem felicitatis aliquam sibi promittit; sic in eodem concurrunt omnes, lætantur & gratulantur omnes. Præcipue Academia tua: quæ quidem hoc abundantius lætitia hodierni diei fruitur; quod ad beatum complexum tuum benignius propriusque admittitur. Cùm non videre tantum viderique licet; sed alloqui etiam & venerari coram, cui & suam salutem hactenus debet, & debitura post est, quam potest sperare, felicitatem. Quam hoc uberiorem quidem præsumit; quod ex præteriorum certitudine, de futurorum fide animosius speramus. Quod si natura rerum permitteret, ut fundamentis æternis quæ sita altissimè sunt, aut structa invictis operibus fixa penitus sedent, se commovere & agere possent, (quanquam in Poëtarum fabulis incedere montes, procurrere silvas, coire in muros saxa & lapides legimus) non nos, spirantia ejus & animata membra tantum, hic consisteremus ante Te; sed exedræ omnes & acroteria huc ultrò venirent, & de pulcherrimis maximisque beneficiis tuis loquerentur: quin hortuli nostri atque agelli, & ipsi domestici lares, niduli nostri, levarent se funditus, seque proriperent in tuum conspectum, acturi gratias, quod ab hospitiis, à vectigalibus, à munere omni ac in tributione militari, immunes, indemnes, liberos præstiteris. Quod beneficium nisi tulissent à manu tuâ; jamdudum illi, aut vasto qualore ac solitudine in senticeta fœdasve oligines; aut situ ruinavé in antra, in stabula, in rudus de forme, & nescio quos quisquiliarum loredidissimos aggeres abiissent. Quare quod seruntur, coluntur, habitantur & frumentum præstant; non dominorum diligentiae, non cœlo

& solibus magis, quam tibi debent. Quamquam quid agellorum ego, quid possessorum nostrarum recenseo bona, præteritis iis, quorum hæc gratia in eos collata? Nam quid artineat, quælo, durare cubicula nobis ac mansiones integras, constare tutelam & cultum fundis; si fructum omnem excedat impensa, & patrem familias strangulet sumtus, & nosmetipos novissimè contabescentes miseriā cedere bonis, & vertere solum, & aliam patriam, novasque fortunas, everis veteribus, indignis erroribus, laboribus improbis, querere, necessitas cogat? Quare servasti hoc tuō munere, CLEMENTISSIME PRINCEPS, non bonostranobis tantum; sed nosmetipos bonis nostris: & nos servasti autem, ut Academiam tuam servares. Quam non in tectis & ædificiis, non in palæstris atque gymnaſiis, sed viris stimabas. Neque enim columnæ ac pilæ, aut tabulata affabre structa, nec ornatiſſimi quamvis cathedralium suggestus edere vocem, & disciplinis præclaris formare rudium animos, nobilissimarumque artium doctrinis imbuere & expolire ingenia solent; virorum id munus, neque quorumvis, est: sed qui perdidicerunt jam olim, quæ docent, exactè, nec non in meditationibus illis exercent assiduè æratem, & vacant solis, aut eò cætera omnia referunt. Quos eam ob cauſam habere & liberalius oportet: ne quasi contempti negle&tiique remittant studium, & minus perficiant; aut aliis applicent animum, unde emolumenti majoris fiducia redit. Quo nullum aliud aut pestilentius affigit studia; aut officinas eorum ac domicilia Academias citius evertit. Utinam vero (postquam in hunc deuentum est locum) ea desubito mihi divino munere eloquentia daretur, quæ non partem quidem

quidem illius laudis, sed omnes numeros ejus impleret; simulque & suavitate alliceret, & subtilitate suaderet, & gravitate, instar profundæ grandinis ruens, percelleret: ut omni orationis genere, omni facundia habitu, publicè tibi, SERENISSIME ELECTOR, agerem gratias, & hoc cœlestè munus tuum, sic inculcarem seculo nostro, sic commendarem posteris, ut ejus memoria contra omnem obtrectatorum invidiam, ne atterant; profunditatem temporum, ne forbeant; ruinam casuum, ne solvant ac deleant, invicta perduret. Interest enim, interest, eam in laudibus hominum, in fama rerum, in perpetuitate ætatum manere exemplo principibus, quid & honoris literis, & indulgentiæ literatis debeant: ne his oppressis calcatisque, & illæ interreant, & secum unâ humani generis trahant exitium. Cujus quidem maximi beneficii tui, ELECTOR, cum diligentius replico ordinem, & formam ejus perscrutor, nescio equidem, quid prius in eo, quid magis admirer; bonitatemq[ue] animi tui, in qua origo ejus & incunabula quasi posita sunt? an rationes consili tui, unde adultum robur atque perfectio est? num voluntatis constantiam, ex qua invictum nobis perdurat? Quia & es, & eris semper, sicut fuisti, optimus; cepisti, ut dares, impetum: ne dares temerè, deliberasti mature (Profusio enim, non liberalitas, largitio est, cui ratio haud constet) Praestas inde sinenter autem, quæ decretisti semel præclare, ut approbes, gravitatem eandem ac pondus & moribus & rationibus tuis inesse: Teque, quam ab errandi proclivitate, quam pœnitendi necessitate excludi. Neque enim quem pœnitentia ceperit temere, quam inconsultum & vanum, quod ut: umque à tuo ingenio longissime abest. Prosperant qui-

D 3

dem

dem inmunitati literarom jam olim superioribus seculis Imperatores Augustissimi: peculiari indulgentia etiam caverat nobis D. MAURITIUS, qui primus in gentem tuam sacrum Imperiiensem intulit. Tibique DOMINE, auspiciis felicissimis per avi patrisque & fratri p̄fius transmisit manus; sed obsoleverant illa pleraque in animis hominum, & velut situm traxerant, cum ipsa felicitas temporum usum illorum consumaret. Sic factum, ut quae per pacem magnifica habita, exortis mox bellis, & cum deberent exerci, inania prope & inutilia reperirentur. Oppressissetque nos pariter, & evertisset hanc toto terrarum orbe clarissimam Academiam publici fati atrocitas, ni intervenisset pietas tua, & quasi objecto suæ clementiæ clypeo infesti fulminis iactum in tempore declinasset. Quid animi enim, quid reliquum nobis manere fiduciæ poterat, quo fulciretur vita spes, quo nostra persona ac status inniterentur, si post intercepta stipendia foris; consumta & erogata patrimonia domi & conjugum dotes, nil praeter vilitatem, orbatis honore privilegii; & desperationem ac famem, honorum naufragis, restaret? Sed sicut beneficium Solis lumen caligines noctium facile dissipat, simul redditur terris; ita evanuerunt curæ mœroresque nostri illico, simul clementiæ tuæ lux fulgere nobis cepit; & reddito spiritu privilegiis veteribus ac senescientibus solitudinem nostram solata est; & gratia novorum exhilaravit spem nostram ac confirmavit. Ita factum, ut licet haud pauci alio, & extra patriam, ubi nec bella, nec calamitates ullæ bellorum urgerent, invitarentur luculentis conditionibus, plerique tamen omnes restiterint, nec deseruerint stationes: obfirmatiq; aduersus fortunam meliorum spe, & tuæ clementiæ

tix sumtâ fiduciâ , putarint satius , ostentati commodi fructu excidere , quam fortis ac generosi animi perdere laudem , si seigniores scilicet in approbanda tibi fide videlerentur sua ; quâm indulgentia tua in exerendâ cumulandaque pietate nosceretur . Neque f. fellit hoc nostrum augurium , CLEMENTISSIME PRINCEPS : quippe quem non minore constantiâ collata asserere munera jam deprehendimus , quâm quâd facilitatis affectu contulisti ante . Nam verit usu nobis , ut non sufficeret , dedisse semel ; sed iterum iterumque vindicare tentata , ut esset necesse . Reperti siquidem sunt , qui quererentur apud te , cum ante non semel , tum & nunc nuper etiam , felicitate immunitatis collatæ in nos accumulari suas miserias , accrescente sibi onere , quod nobis ademptum . Præclarum quidem in principlis laudibus clementiæ titulum ; sed æquitati si nihil officeret . Æquum de cætero , non separari à remedium collatione , quos mali fortuna conjungeret . Quos quidem , dum serunt talia , dum persuadere co-nantur , nec odii cujusdam adversus literas , neque livoris in ordinem nostrum insimulaverim . Paratus potius ad labendi facilitatem , cui in universum mortales obnoxii sumus , communemque humanis ingenii affectum amicè referre . Q. àm læta & prospéra bonarum rerum splendore perstringere ac hebetare mentis oculos ; tam obumbrare miseriæ sordibus suis & quasdam quasi offundere tenebras solent ; ut utrobique malè pateat verum , & hîc & ibi magna errandi detur occasio . Jam quotocunque cum suâ fortuna tam convenit bene , ut , quamvis minimè malus , non tamē obliquè aliorum intueatur felicitatē , nec in solatii parte accipiatur , et si dispare ordine , fortunâ tamen sibi æquari ? Hinc

D 4

boni

boni illi viri, cùm se respicerent maximè, & in vulneribus suis tantum haberent manum, advigilantes doloribus, qui urebant; quid deberetur aliis, tanquam obductā oculis nube, minus perspiciebant. Non nominabo opificia ipsa apud Te, SERENISSIME ELECTOR; sed quotquot eorum recensere fas est, quanti, quæso, ipsis aut disciplina artificii in mercede & cultu; aut celebratio denique, in instrumento tuerendo & perficiendo opere constat? Quæ à primis propemodum institutionis annis, aut parcunt patrimonio, aut aliquid lucrificiunt statim: ut simul habeant interim quo rudimenta ac tyrocinia sua tolerent; sed post deinde inveniant, quo fundent familiam, & incrementa rebus sperent. Quam dispar eorum conditio, qui se dederunt literis, tuamque ætatem in excolendis tradendisque studiis occupant? Quibus à prima pueritia usque & prope infantiam, in præceptores, in libros, in cultum ipsum ingenii, tum cætera vitæ degende honeste præsidia, faciendi sumptus perpetuo, tantoque sæpius sunt, qui patrimoniorum fructus haud tantum omnes, sed ipsa quoque, & si quid præterea in mercedibus, præmijsque industriaæ suæ quæsiverint, exhauiiant atque consumant. Cum tot, & maximæ quidem, impensæ non alio fermè fructu constare ipsis soleant, quam qui aui situs in sterili alicujus scientiæ laude, aut Reip. cesserit. Cui non modo dierum labores, sed noctium quoque ac lucubrationum nostrarum vigilias ultrò impendimus. Ne census atque fortunas tantum; sed vitam ipsam & valetudinem in emolumenta ejus conferamus. Rati, hanc demum vitam, hunc verum usum divitarum, si publico prosint. Quod non recogitant, puto, qui nos vilissimis etiam opificiis

ficiis æquari cupiunt; & id queruntur per bellum immunes oneribus, qui omnia nostra jam diu erogavimus ante, cum quæstum quidem ipsi facerent. Urgeant bella, incumbant arma, non cessant planè opicia tamen. Facilius enim negamus cultum animo, quam sua præsidia corpori demimus. Et prima omnibus tuendæ vitæ; non excolendæ & informandæ, cura sedet. Ut opificiorum igitur usus perpetuus est; ita iisdem vix desunt mercedes, licet per bella parcus redant. At jacent in pace etiam studia sapientiæ; sed tempestate bellorum vel concultantur: cum cessant & intercepta stipendia & commoda cætera debita studiis. Et æquè est tamen, haberi discrimine aliquo, quibus & nihil ex sua industria; & quibus aliquid reddit? Æquè omnibus quidem, coortis bellis, armorum præsidio opus est: ei tuendo tamen, quid ad justitiam interest; si hic pecunias, ille aliud quippiam conferat; modo quisque quod habet, & cuius maximè sibi præsto est copia, conferat? Nempe & nos intribuimus quod est in manu: & quid si studiis nostris promovemus magis arma, quam cæteri loculis suis adjutant? Qui saltem gerendis bellis ministrant subsidia; cum nos & bene gerendis sufficiamus. Nam ut ingenium suum machinis, disciplina munitionibus, ordo & robur aciei constet; tum ne positus cœli & habitus; ne situs locorum atque ingenia (unde magnæ gerendarum rerum occasiones nasci solent) decipient: in summâ, ne Imperatori consilium, consilio vis & ratio desit, nostra studia, nostræ artes & disciplinæ in primis promittunt. Quas dum docemus & profitemur, juxta & paci consolimus, & bello prospicimus: ac itaque semper, etiam cum immunes cæteri sunt, maximum & fructuofissimum Reip. vecti.

D §

gal

gal persolvimus. Sed quo me proripit æstus animi,
SERENISSIME ELECTOR, ut hæc, & apud te,
& isto tempore, dispurem; simulqve adesse communi
caussæ, & remederi eorum contendam errori, qvi nos,
& studiorum nostrorum merita, dum dolor judicio of-
ficit, non suo pretio æstimant? Disceptata jamdudum
hæc apud animum tuum decisaque sunt: & repulisses
protinus, quoties hactenus inquietarunt clementiam
tuam, qvi, si non invidabant collata in nos beneficia
tua, dolebant tamen sibi negata; ni boni principis, hoc
est, tuum existimasses, fastidire nullius querelas; eo-
rumqve in primis admittere comiter, qvi se afflictos sta-
tuerent; ne grayaretur eorum mœror, qvi levamen-
tum expeterent. Licet itaqve jam peroraverat caus-
sa nostra apud Te, te ipso Patrono; tamen ut ordini ju-
dicatorum nihil decederet, nec definires qviçquam nisi
legitimè, totum negotium tuo eorumqve arbitrio,
qvos sanctioribus tuis consiliis adhibes, iterum iterum
qve commisisti. Nam & à nobis allegati fuerant, qvi
pro necessitatibus nostris facerent verba. Qvos qvi-
dem (nam neqve istud silere, ad tuam gloriam inter-
est) qva facilitate obvia, qva benignitate incredibili,
qvo novæ comitatis exemplo, denique, qvibus uberrimi-
mis certissimisqve gratiæ atqve clementiæ principalis
pignoribus, excepisti, fovisti, dimisisti? Parum erat,
fecisse liberaliter copiam explicandi allegationis ordi-
nem apud eos, qvos ei negotio destinaveras: parum
erat, te cognovisse ipsum caussam, & tam clementer,
quam graviter pronunciasse pronobis; admisisti præ-
terea, qvos miseramus, & iplos, dedisti dextram, va-
dem sanctissimum pietatis tuæ; adhibuisti mensæ;
provocasti ad communionem sermonis qyam jucun-
dis.

dissimè, cum nunc solatiis erigeres, nunc informares
præceptis; al quando & intersereres jocos, ut simul &
hilaritas sua convivio, & sua constaret salubritas.
Quid qvod discessuros ultrò commeatus instruxisti
diplomate, qvosdam & xeniis honorasti? O admirabile
principis ingenium! Simul & gravitatis & comita-
tis omnem implesti laudem. Quid nunc Augustos
deinceps, aut qvid Trajanos admirer magnopere,
qvorum civilitatem p̄æ cæteris ornatissimis laudibus
veteres extulerunt scriptores? Illorum exempla legi-
mus, tuavidemus. Et ea qvidem, quæ, si non supe-
rant illa, tamen exæquant. Bene habet, PATER
PATRIÆ, bene habet, STATOR LITERA-
RUM! Non potest abire ab se liberalitas tua: non
pœnitendum qvidam admittere prudentia: & si mu-
tari pateretur constantia; non esset profecto, qvod in
vocabulo suo audit. Qvare intemerata tibi manet
virtutum tuarum gloria; & nobis beneficia tua non
imminuta. Adeò qvidem, ut, non contentus hæc
decrevisse intra opera Consilii tui haud semel, in ipsis
comitiis publicis, favente in primis amplissimo Eqvi-
tum ordine, quasi obsignans confirmasti. Nempe o-
stendere alium atqve alium; & elargiri aliquid, qvod
mox eadem facilitate eriperes, circulatorium ludum,
& præstigiarum opus; non, qvod diceret gravitatem
principis, existimabas. Quid magis, aut ad fastigii
vestri gloriam, SERENISSIME PRINCEPS, aut ad
rutilam felicitatis publicæ facit, quam optimas artes,
& sapientiæ studia florere qvam maxime? Fortu-
na qvidem ac opes potentiam atqve formidinem
circumdat principibus; magnos & admirabiles so-
la excellentia animi, & in præclaris operibus
specta-

spectata virtus efficit. Sed qvicq; prudenter, qvicq; magnificè fortiterque dictum, factum, gestumque fuerit, vix ultra unam ætatem in aliorum admiratonem exemplumque durabit, nisi decò a ingenia interveniant. Qvorum sacer & magnus labor qvicq; dattigerit, ideripitleto, perpetuoque cum posteris transfigens, aliâ, & immortalî vita donat. Ac qvamvis magna imperia parentur viribus; justitia tamen & bonis artibus conservantur. Qvæ si deleri in animis hominum, in usu rerum exstingui contingat, non alijs status humani generis exspectandus, quām mundi nondum illustratiluce, nondum digesti in admirabilem istum ordinem & pulchritudinem absolutissimam, ex qua & appellatur, fuit; cum discordantia rerum semina, non separata jamque composita; sed temere mixta atque confusa per noctis immensæ vastam voraginem voluntarentur ac volitarent sine lege; & calida frigidis siccis humentia, mollia duris, gravia levibus pugnarent, Cujusmodi chaos superioribus seculis, cùm diuturnitate bellorum & ferocissimarum gentium in cursionibus, elegantia literarum ac honor, scientiarum ac artium splendor, ipsa religio denique, humani animi maximum bonum, non offuscaretur duntaxat inducto squalore; sed immergetur propemodum penitus infelicissimis tenebris, & qvodam quasi noctis obscenæ alveo conderetur, ut non ignorbas in vectum; ita, ne simile fatum, aut seculum tuum aut posteritatem opprimeret, cavendum & annirendum modis omnibus existimabas. Catus propositi igitur ita mandasti armis tuis tutelam patriæ, ut literarum securitatem non turbarent; nec urbem tantum, sed Academiam vel maximè assererent. Cujus tantò majorem haben-

bendam tibi statuebas curam; quo tristior funestior-
que in omnes partes rei Christianæ; adde & inexcus-
tior apud posteros, futura ejus videbatur ruina, si nol-
la hostili vi fuisset illata. Malles qvidem nemini ar-
ma tua oneri esse; sed si cedendum tamen fortunæ;
satiùs est, eximere paucos; idque, non magis ipsis, aut
gratiæ tuæ; quam Reipubl. dare, cuius salus suprema
lex est. Maecte hoc animo, maecte hac gloriâ, ELE-
CTOR SERENISSIME, qva & majorum tuorum
laudes supergrederis, & tuas ipsius, qvas qvidem A-
cademia debet, excedis. Condiderit eam maximus
suo seculo princeps, atque id solus meritus hactenus,
ut sapientia ei, qva nihil cœlestius, novum conde-
ret nomen: locupletaverint ornaverintque & conser-
varint ad posteros cæteri; magnificum quidem illud,
atque ad omnium seculorum memoriam illustre erit;
sed tuis his meritis impar tamen. Enimvero in abun-
dantia opum, & rebus tranquillis, exerere liberalita-
tem, & facere sumtus; aut parta quæ habeas tueri be-
ne integraqve relinquare heredibus (quæ illorum
laus est) non arduum ita atque difficile; at vero in ma-
ximis turbis, in medio bellorum incendio, cum alia
jam prostrata, dejecta, calcata jacent; alia fato ei-
dem proxima nutant; solitudo & clades & vastitas un-
dicunqve incedit, non stantia qvidem & integra; sed
ruinosa atque lapantia sustinere, tueri, afferere (quam
tibi vindicasti gloriam) id tam excellentis divinæque
virtutis existimo, ut neque condere primū & insti-
tuere præclara opera majus putaverim. D. MAURI-
TIUS qvidem nulla unquam ætate silendus princeps,
& ob exempla maxima, quæ dedit, sæpius, & nunquam
sine summis laudibus commemorandus, bello &
armis

armis perterrefactam ac dissipatam hanc Academiam collegit, firmavit, exornavit, magnificisque privilegiis instruxit; eaque de re videtur venire in societatem hujus gloriae tuæ: venitque profecto; sed ita tamen, ut Tibi ultrò, SERENISSIME ELECTOR, priores & ampliores partes concedat. Omnis illa tempestas, quæ proximo seculo urbem, viciniamque circumcirca, concussit atque afflixit, intra non ita multos defœvit mentes, & terruit magis atque attonuit tum, quam incubuit bellum atque confecit: morbi acuti instar, subito ingruens, acriter urgens, & brevi transiens. At nos per lustra ipsa duo non tam expositi bellis, quam cincti undique bellis fuimus: plurimumque annorum, quam illi dierum, prope obsidionem sumus perpessi. Quantò facilius itaque fuerit, trepidantes & metuentes, sed nondum mileros, colligere; quam nunc defectos, & exanimatos jamque labantes tenere, ne cadant? Videturque mihi illa tempestate quiddam deliqvio simile passa fuisse Academia: nunc autem capitali morbo gravissimaque implicita valetudine ad fatum ultimum accessisse. Et est felicis quidem industriæ revocare suppressum spiritum; sed cohibere fugientem, & retinere vitam, cum instrumenta ejus consumta pleraque sint, nec almoniaque quicquam prope ac boni succi adest, id efficacissimæ cujusdam & planè divinae virtutis opus. Quid quod D. MAURITII privilegium angustius, quam pietatis tuæ beneficium patet, ELECTOR. Neque enim cum vita nostra definit; sed quasi peculiæ aliqua pars ad conjuges atque heredes nostros transit. Ut non jucundius vivere, quam mori liceat. Dum securos finiri & metu vacuos licet; ne in affectus nostros iidem recur-

rānt

rant & obruant fluctus, qvos indulgentia tua ha& tenus
à nobis averterat. Ut viceris tuos hac parte gloriæ,
dictum est: ut temet ipsum, restat spe veniæ tuæ, SE-
RENNISSIME PRINCEPS, ut dicam. Contulerat
munificentia Patris tui summam ingentem in convi-
ctorium publicum constituendo ærario, ex qvo sine
difficultate tuendo illi & conservando sumtus perpe-
tuò suppeteret. Hanc cum superioribus annis æru-
scatorum neqvisimæ artes, & illud triste in publicum
monetarium malum, qvod se bellorum initiis miscuit,
circumscripsisset haud tantum, sed penè totam in-
tervertisset; & tua supplevit pietas, & ei suppedi-
tans amplificavit magnificè, cum dimidium tantum
superadderet, liberalitas. Quid, qvod Professoribus
ipsis ad ordinaria stipendia novas accessiones & com-
moda, fruenda in annos singulos, ex frumentario ca-
none decrevisti? Magna qvidem hæc sunt, & efficacia
ad exprimerendam indulgentissimi animi tui munifisen-
tiæ singularem. Sed difficilius multò ac excellentius
est, desperatis salutem reddere; quām nondum mi-
seris emolumenta largiri. Cūm illa conferres, toris
ac lacertis, Academiæ tuum servasti, auxisti robur? hoc
cū concederes, revocasti, & novos quasi astrinxisti ner-
vos; qvi tabidos solutosque continerent artus: ipsa vi-
talia deniqve fossa, emarcida, deficiētia vigore novo
ac spiritu animasti. Ut magna mox admiratio inces-
serit stare cernentibus Academiam, & sibi præter o-
mnem spem esse superstite, qvam conclamatam paullò
ante, & prope depositā existimaverat. Ac videbatur ei
certè supremū casū jam astruxisse fortuna; sed tua præ-
vertit pietas, & affuit Numē consiliis, qvę inspirarat. Du-
rat igitur Academia, non suis viribus, sed tuis beneficiis
nixa.

nixa. Durabitque in posterum, si neque haec demiseris (ac demes nunquam) & nova addideris, quibus reficias atque instaures, quae hactenus quidem suffulcisti. Quamvis enim huic pulcherrimae moli ipsis initiis subtructa fundamenta statim firmissima sint; ea-
que munita & solidata deinceps robustius: tamen quid non resolvit & laxat & frangit denique atque debilitat, cum longa bellorum atque effrenis rabies, tum bellis omnibus acrior inclemens fati? Quae simul nihil ad calamitates ultimas nobis fecerunt reliqui; simul & illa convelli in tantum quamssarique; quin subrumpattibus plurimis & emoveri cepta sunt, ut nisi reparatur labes, substrictioni perpetuas, quamvis admotis his tibicinibus ac fulcris, constare hant possit: & sic ruinæ discrimen dilatum magis, quam sublatum videatur. Sufficit tamen, ELECTOR, fundasse te Academiæ cymbam interim, contra tempestates furentes hac lacrä anchorâ, & præcavisse naufragium: cum detonuerit procella, fluctusque considerint, non minor reficiendæ jactatæ navis tibi incumbet cura, quam conservandæ fuerat ante. Ut integra perfectaque gloriâ depulsi periculi simul, & recuperati optimi statu titulis auctus seculis omnibus audias, MAGNUS STATOR LITERARUM: FELIX CONSERVATOR STUDIORUM: MUSARUM OMNIUM AC RELIGIONIS BENIGNUS PATRONUS, DEFENSOR INVICTUS: ALTER DENIQUE ACADEMIÆ HUJUS. SED MAJOR PRIORE, FUNDATOR PIUS, ET INSTAURATOR FELICISSIMUS. Ut quae bis hactenus tentata bellis, ac primò quidem concussa dissipataque præcipiti turbine; post autem diurna atque atroci
tempo-

tempestate vehementissimè quassata convulsaque est,
tuis deinceps auspiciis, freta pace, freta securitate per-
petua, nunquam non gliscat lètissimis auctibus, &
omne in ævum adeò floreat, triumphet atque æternet,
communis Christiani magistra orbis, & inexhaustâ
fæcunditate maximorum virorum in omni genere fe-
licissima mater. In fine orationis vota nuncupanda
sunt; sed ingenua, sed verecunda, ac sobria; non affe-
ctata & improba, & specie quidem magnifica, reipsâ
inaniam ac vanam. Quale Romani Oratoris legimus, cùm
Imperatorem suum in omnia secula vivere precatur.
Ludibrii, aut putidæ adulatio[n]is fuerit, non verius
magni affectus, optare, quantumvis maximo homini,
quod humana conditio non ferat. Inquam ut longa
vita cadat maximè; perpetua tamen haud cadit: quæ
divinitatis solius prærogativa est. Cui fastigium pro-
ximum licet principes teneant; nondum participant
tamen divinam naturam: & quamvis supra homines
sint, homines tamen esse haud desinunt. Sed neque
illud solenne acclamationum vèterum, ELECTOR
SERENISSIME, revocabo in usum, deposcens Nu-
men, de nostris annis ut Tibi annos augeat. Quid
enim aliud esset, quam exuparantissimam opulentiam
Numinis in arctum cogere, & ad inopiz propemodum
redigere necessitatem: quasi largiri non possit, ni alie-
num invaserit: & vitæ unius ut addat aliquid, detrahere
de alterius, habeat necesse? Quod proprius veriusque
te novimus, summe rerum Sator, & gubernator operis
tui ac hospitator, hoc religiosius sanctiusque Te vene-
ramur: non illudentes majestati tuæ, si postulemus
iniqua, & quæ, ut posses, nolles tamen, ut aliena, conce-
dere; aut male estimantes potentiam tuam, si, quasi de

tu quoq; dones non habeas, monstremus alibi, quod possis donare. Vero ac simplici voto qua sumus Te atque oramus, ut diutissime serves, PRINCIPEM NOSTRUM, ut addas perennitatem domui ejus, incrementaque tam felicia, quæ nulla fortunæ, nulla debilitet temporum vis; non aliis ullus cernat ac adeat, quam heres suus legitimusque successor: cum cœlo interea ipse succedat haud ante, quam nos in plenæ ac solidæ pacis tranquillatem locaverit, Tuque consumatis felicitatis humanæ muneribus, nihil, quod reddas ipsius meritis, habeas amplius, quam cœlum ipsum.

DIXI.

ORATIO QUARTA.
FIDEM SERENISSIMO ELECTORI
SAXONIAE,
CUM CLIMACTERICUM
MAGNUM FELICITER
SUPERASSET,
DICTA IN TEMPLO ARCI
A. d. Ic. XLIX.

RECTOR MAGNIFICE: ILLUSTRIS
ac Generosissime Comes: Sereniss. Electoris Saxoniae
Consiliarie, & Curia que hic est eminentissime Praes; nec
non istius, ac Belzigiensis, tum Gomeranae ac Elbenaviensis
Ditionum Supreme Prefecte: Legate Legionis & Castri
hujus fortissime: Patres Academicci plur. Reverendi, Am-
plissimi, Excellentissimi: Doctores & Assessores, Consulissi-
mi,

mi. Experientissimi. Clarissimi: Consules & Senatores Prudensissimi; Ecclesiastae Reverendi; tuque reliqua Civium Academicorum Nobilissima atque Lettissima Concio.

Cum omni tempore pro incolumitate atque salute optimorum principum & instituitur gratulatio merito, & nuticupantur vota ac preces auctori rerum, ut bonitanti possessionem propriam nobis atque perpetuam esse sinat; tum illâ die id religiosissime fieri par est, quâ Numen beneficum natos recens indolisit primum & comindavit terris. Etsi enim singulæ lices egregiorum principum beneficia annumerent largiter, nec ullum momentum intercedat prope, quo non provisio illorum ac salutaris industria frugiferum aliquid ac utile in publicum operetur & agat; humanæ animæ instar, cuius infatigabilis motus suo perpetuo consolit corpori, quem admodum tamen omnis rotunditas circuli à punto suo nascitur, & in se circumvolvit semper; sic universus felicitatis publicæ ordo ab illo cum maxime pendet tempore, quod ejus auctorem primum dedit. Sed consecraturis nobis votorum solennibus SERENISSIMI PRINCIPIS NOSTRI quartum ac sexagesimum, qui felicissimè hodiè illuxit, natalem, tanto devotionis ac pietatis plus afferendum ad id officij; quanto defunctis magno metu gaudeendum & gratulandum effusius est. Qui rationes Chaldaicas sequuntur, cuiusque mortalium vitam, in quædam segmenta seu interstitia, quæ gradus & climaeteras appellant (quod & quæ per eos, atque per scalam, agatur nostra atque ascendat ætas, dum rursus in finem suum præcipitet) per septimum quemque, & nonum quemlibet

E 2

annum

a num describunt. Quos , quanta vicissitudinum varietate natura rerum insignierit (quod iidem obser- vant) nunc nihil attigam : de discriminibus autem atque periculis, quibus tum vita atque fortunæ nostræ, imprimis eo, quem tertius & sexagesimus facit, pateant, quas tristes atque ferales canunt prædictiones ? Hunc enim , quia utrumque fatalem numerum , quorum ad corpus alterum , ad animum verò alium pertinere volunt, capit & copulat , ex septies novem & novies septem conflatus, maximum reliquorum terribilissimum quæ pronunciant: eaque de re *Androdan* dictum Ægyptiis, quod vitæ humanæ, ut Firmicus loquitur, universam debilitet atque infringat substantiam. Non disputabo nunc curiosius de hoc proposito , ac in dætorum solicite fidem inquiram. Potius, omnia, sicut sunt, relinquam in medio, neque aut vera asseram, aut arguam vana. Conduntur altissimè sæpius caussæ rerum : quas meritas profundius cum vestigando præhendere nequeas, multò proclivius fuerit, negare penitus, quām de natura earum quicquam statuere. Non raro etiam intervenit Deus, ac procurrentibus sele opponit causis, aliterque dispensat eventus, quām se datūrī aliās erant. Quæ ratio Numinis , ut in arcano agit negotium , seque subducit mortalium oculis ; sic frequentissimè confudit judicia : ut toties dubitent, quocties exitum suis concinere caussis non vident. Quod si nec supersticio habere nec falla oportet , quæ de gradariis annis, & horum maximo antiquitas prodidit, ac nostra potissimum partem recepit ætas ; hoc sanctior nobis solenniorque agi hic dies debet, quod pluribus tristissimisque auguriis atque terroribus auctor & custos securitatis publicæ in eo defunctus est. Ac si hunc

hunc ipsum tam formitatum aliàs annum , plenum lætissimis gratulationibus & omnis generis felicitate expertus insignem, si quemquam alium, est ; ecquod illustrius providentia ; quod certius & luculentius divini favoris in principem nostrum capere documentum ; aut quando justius Deo & canere immortalis laudes, & gratias reddere, quam hodierno die licebit ? Ego verò ut mediocritatis ingenii mei omnium maximus mihi ipse testis sim ; potius tamen existimavi, si quam dicendi opinionem collegerim fortè studiis hominum , perdere eam atque amittere hodie penitus voce inconditâ, quam lucem istam indicatam pati , cuius felicitas citra impietatis crimen sileri non potest , & in præsenti sola referetur, sepositis laudibus Principis , quæ aliud tempus, & majus ingenium, & victororum annalium curam exigunt. Nam secula omnia erudire quæ debent, & per se numerosa atque amplissima sunt, nec comprehendi recitatione unius possunt horæ , & in transcurso atque per summas, ni velis atterere, dici haud debent. A vobis, AUDITORES, dari benevole veniam obsecro, si à communis ratione mea nonnihil recedet oratio : neque tam venerabilem istum confessum vestrum, quam illum ipsum compellare videbitur , qui caussam occasionemque dicendi dedit. Neque hîc illud afferam : ut principum culmen te supra cæteros levat altissimè , & sortem communem modis infinitis excedit ; ita vulgaritatem detrectat & averratur oratio ; quæ summis potestatis datur. Modestius, opinor, hoc pro me dixero : si sua in sede consistere animus motus ac incitatus semel haud potest, sed erumpit foras, eoque fertur ac rapitur sui impotens, unde non datur quiescere ; quid mirum, si ex præsentis diei lætitia alias quasdam, & velut quædam remigia

miglia sibi aptet oratio, ac gratulationum plausu solenni quasi ventis levata, emiceret, sequere ad eum, quem dicit, inferat, & ita secretum multis millibus, tanquam praesentem, alloquatur? Quamquam abesse putandus vix sit, qui potestate imperi ac majestatis vi & longe dissipata impleat. Sed unde dicendi initia, SERENISSIME ELECTOR, quam à Te ipso, vel auspicatus capiam, vel oportunius sumain? Incertus licet, utrumne Tibi ipsi de Te, an nobis potius gratulari oporteat. Qui dubitationis metus astus tamen, sedetit facile, si cogitem, non sejuogendum à populo principem; nec posse fieri, quin eadem ille cum civibus, isti cum principe, adversa laxaque habeant. Quapropter simul Te Tibi salutum gratulor, & nobis gratulor: sed primum Tibi, in quo divini munieris bonitas incipit; deinde nobis, in quos redundat. At tua enim salute, nostra descendit felicitas: & quicquid jucundam atque optabilem vitam reddit, hoc providentiae tuæ curis totum debetur. Non reprehendo illorum solicitudinem, qui desideria sua pro publico anxii partiuntur subtiliter, & quibus fatigent Numen pene minutim concidunt preces, cum pacem, concordiam, securitatem; cum opes, honores, gloriam optant. Sed quando simplicius vota conciperet poterant, & cuncta in caput unum constringere, salutem principis precati, in quo Resp. & nos sumus? Prætervehenti Puteolanum sinum Augusto, vectores & nautæ de Alexandrina navi, quæ vix dum appulerat, exquisitissimas inter laudes & fausta omnia illud eximium etiam admodulabantur: PER ILLUM SE VIVERE: PER ILLUM NAVIGARE: LIBERTATE ATQUE FORTUNIS PER ILLUM FRUI. Potest orationis figura paullò videri urba:

urbanior, & ad vernilitatis cujusdam ingenium ex arte
politæ: vanam ac impiam nemo dixerit, qui melioris
Philosophiaæ imbutus gustu, angustum quiddam arque
cœlestè in rerum Dominis agnoscat, cujus auspicio
ac vi majestas eorum per omnes imperii infusa artus,
totoq; se miscens corpore, molem agitet: ac parti-
bus singulis spiritum quasi ac vitam non modò; sed
statum etiam atque fortunam dispenset. Perinde, ut
Deus Deorum, summaq; illa & exuperantissima
mens, naturam rerum, ex quibus hoc universum con-
nectitur, numine suo & implet & animat, fæcundatq; que
ac vovet: & ita consulit toti, ut partes haud negligat;
sic providet partibus, ut totum conservet. Cujus etsi
omnia sint, quæ ambit aër, quæ irrigant aquæ, quæ su-
stinet terra ac alit; hæc ipsa Regibus tamen atque
Principibus eâ concedit lege ac donat, ut usum fru-
ctumque eorum indulgent populis, labores & curas
pro felicitate communì sibi reservent. Quàm ergo
compendiosè agit nobiscum benignitas Numinis, qui,
Principe salvo, cuncta tenemus? Vetustissima tenet
opinio, in sexagesimo anno ætatem hominis exigi;
neque tum vergere vires incrementis consumtis, sed
plane procidere; & sic effigies corpore juxta ac ani-
mo, nec Reip. usui amplius, nec sibi esse. Qua de
caussa proditum literis legimus, Romanos priscos
dejecisse de ponto in Tiberim; & gentem Scytharum
peremisse ferro, qui id fecissent ætatis: quos apud
Ceos coactus lege cicutam bibere, & ita obire diem,
Ælianus auctor est. Nil debilitatis hujus hic
modus ætatis Tibi attulit, DOMINE; & ille
ipse famosus terroribus ac discriminibus ex le-
ge scandili annus usque adeo sine clade & maleficio

prætere&us est, ut fugitiivi instar elapsus magis, quam,
sicut hostis; incubuisse videatur. Et quo successu
faceret impetum, qua parte adoriretur latus tuum,
DOMINE, quem circumcirca precum nostrarum
cohortes & turmæ cingerent; quin ipsa tutela Numi-
nis pervigil providentissimè regeret undique ac custo-
diret? Hoc est, **ELECTOR SERENISSIME**,
quod sospitem hodie, quod Te incolumem cernimus,
eā præsentia spiritus, vigore animi, corporis firmitate
ac robore, ut nisi canities ætatem proderet, senem ne-
mo putaret. Itaque cùm valerudinem tuam incon-
cussam & integram, cùm viridissimum senium illud
intueor, non possum non prædicare nostram felicita-
tem, qui talem na&ti Principem sumus, cui nec in mi-
nore ætate defuerit unquam senilis maturitas, & nunc
in granditate ista annorum virile adhuc suppeditet ro-
bur. Nempe vigiliis pluribus, laboribus infinitis, cu-
ris perpetuis, aut fatigandum corpus aut animum ha-
bent, qui sedent ad clavum R̄eip, & dispensandis gen-
tium fatis à Deo præpositi sunt. Ergo ut sūo suffici-
ant muneri, ut sustinendis partibus ne impares sint, ac
defetiscantur inter negotia, & sic affligant, divinus
Plato, quos Reipublicæ suæ instituebat atque forma-
bat Reges, post cæteras dotes, quas in iis requirit, juve-
nes quoque esse voluit: non florem annorum, & opti-
mam illam ætatis, ut puço, partem, respiciens; sed vivi-
dum robur, & incorruptum vigorem corporis: qui
sicut juvenem proprius, ita viris ipsis ac senibus adesse
non raro, natu tamen felicius, solet. Talem Poëta prin-
ceps designat, cui crudā ac viridē senectā tribuit: talem
Te, PRINCIPUM MAXIME, datū nobis jam olim, &
nunc superstite læti lætitiis omnibus gratulamur. Quid
incom-

incomparabilem Conjugem tuam memorem, qvæ pietate post Numen secunda te semper colit, semper amat? Quid natos maximos, quater geminas illas spes atque oculos Republica? Quid illutriissimi nominis filias? Quid excelsissimos Generos? Quid natam ex iis tot florentissimorum nepotum turbam? Qvos salvos & spouses cum hodiernâ luce aut intuëris amplexus coram, aut accipis famâ; quam ampla & uber delicatissimi animo tuo materia gaudii nascitur? Quæ gratulationum seges efflorescit latissima? Nam toto hoc anno quod tuum in sanguinem non ullâ saeviit clades; quod dulcissimorum tibi pignorum integer numerus imminutusque constat, quanta benignitas Numinis? Quæ tua nostraque felicitas est? Nec sum ignarus, ac mécum pergi jam ante, quid curiosus mihi auditor hoc loco obieciet: Serenissimi Daniarum Norvagiuarumque Principis, desideratissimi Generi tui, DOMINE, casum, & ipsa initia anni hoc luctuosissimo nobilitata funere inculcans. Neque insicior multum tibi doloris in illo vulnera, magnamque illatam filiæ cladem; at quotus quisque negaverit, infestum hoc fulmen immenso quidem fragore tuam perterrituisse domum; non concusisse ipsam ruinam: ut licet dejecerit ac deturbarit ornamentum ejus illustre ac ingens; compagem tamen structuræ illasam reliquerit. Quid quod durissimo huic tempori tuo non defuere solatia: & ipso in medio luctu adeò intervenerunt subinde, quæ avocarent dolorem, ejusque acerbitatem voluptate aliquâ interfiderent ac mitigarent. Ex quibus quid aliud, quam singularis ac summa in te benevolentia Numinis, destinataque ab eo in istum annum Tibi felicitas documentis certissimis patet? Valde quidem urebat implici-

E s

tum

tum morbo excipere Generum; solicitam valetudine
Domini filiam amplecti; at illud ipsum videre & a-
spici, illosque affectus sanctissimos obtutu, sermone,
osculis misericere pariter atque accendere, quam dulce-
rat? Durum ac illerabile meritò dixeris, quem abe-
unte in plenus lætissimæ spei dimileras, & faustis omni-
bus optaras reducem; hunc infelicissimo nuncio supre-
mis post paullò audire admotum; sed quod assistere va-
letudini ejus, quod deficientem fovere sollicitè, quod
interesse sermonibus ultimis licuit, & satiari aspectu
noyissimo, & morientis claudere oculos, & ceteris,
moestæ quidem, non injucundæ pietatis tamen officiis
fungi, quam recreabat? Et ille cum in piissimæ Conju-
gis osculis spiritum poneret, cum inter affectus charis-
simos, in conjunctissimi cujusque complexu obiret di-
em, quod mortis habebat solatum? Nondum com-
memoravi, quantum solicitudinis Tibi pro filia adem-
tum in eo ac curæ fuerit, quod tanto obrutam casu at-
que prostratam levare coram, erigere, alloqui atque
solari tam oportunè, quam efficaciter licuit. Minu-
sit enim & acqiescit facilius angor, cum cui timemus,
ipsum amplectimur; cum observare coram laborantis
momenta, & prout ægritudo per intervalla intendit
remitti se, sic applicare remedia licet. Et quæ præ-
sentia magis excoxitati dolori fomenta poterant, quam
tantæ filiæ quæ tantus atque tam pius pater expediebat?
Videbor demens, si excusandis tristibus diutius immo-
rer, cum tot lætissimorum narratio abblandiatur. Nam
licet, quæ semel tulerint fata, recuperare fas haud sit;
lenius tamen affigit clades, quam novæ bonorum ac-
cessiones penitaverint. Ergo cum jam per totam au-
lam ferale incederet justitium mœrerent proceres,

squa-

sqaleret vulgus, opera ipsæ silerent omnes (nisi quatenus ministerium funeris agerent, & adornandis exercitiis exercearentur) non quisquam adeo doloris & luctus ageret expers, ecce, mox puerperio principali augustum perstrepit limen, & nata maximo ac vetustissimo liberorum mascula Tibi affert proles. Qui simul increbuit nuncius (est autem in prosperis velocissima fama) quæ dissidentium pugna affectuum incubuit illic omniū animis, cùm inde loctus & miceror, hinc exultatio gaudiumque gradum conferrent? Eterant utraqve in parte ex causis ipsis vites haud multum dispare; nisi quod ab blandientis gaudii non æquè integrata violentia austritatem miceroris ad quædam quasi induciarum paœta non ita invitam perduceret. Ita siebat, ut suum utriqve maneret jus; donec doloris sensus concederet tempori, lætitiaz fructus superaret. Dabis, ut spero, curiositati meæ veniam, SERENISSIME PRINCEPS, si intima animi tui timari videar; nec ad prophanam audaciam interpretabere, quod motus etiam tuos, ferre foras & evulgare sustineam. Ad emergentem enim hanc novi sideris lucem, quis te gratissimum tenuit stupor, vix loqui ausum, ac pene nec credere tantam felicitatem? Qvis impetus gaudii omnes mox pertentavit sinus animi, cum nobilissimum parvolorum pulcherrimumque primum levares ulnis, dulce onus, ostendens patri similitudinem sui & tuam; Qibus artisti affectibus, quæ concepisti auguria animo precatus tacite Numen æternum, cum novellum nepotem madum pietate, madum virtute, per domesticæ laudis exempla (quæ efficacissima disciplina principum est) adolescere feliciter, & dignum avito patroq; fastigio olim dare juberet heredem? Audiet, audiæt

dicit orantis vota magnitudinis tuæ auctor Deus: & quid si rata fore jam sum, cum nasceretur hoc novum spe nostræ præsidium, clarissimis idem monstravit signis? Nam quod exortus ejus in ipsa initia alterius seculi incidit, ex quo in gentem tuam, DOMINE, sacer imperii ensis & Septemviralis illa concessit purpura, haud temere est. Et ominari licebit, in centum alios ac alios annos (modò tamdiu duraverit seculum) dignitatem hujus fastigii domui tuæ Deum, sic quasi pignore dato, despondisse. Cæterum nobis ac patriæ, ab isto infantiae gradu cum adolevit in virum puer, quæ non latissima candidaque promittet, cui tenello ac parvo tot imperare mœrentium lacrimis, & tam atrocis squalorem locutus detergere benignitate fati sui concessum fuit? Nondom ex gaudio isto resederant animi, cum secundum natum, MARIAM ELISABETAM HOLSATICAM; latissimo partu gemellos enixam acciperes. Quod rarum magnumque in modicis quoque penatibus, quam felicitatis gloriam principibus adderet? Mirum in modum se offerebat Tiberius susceppta à filio prole geminâs jaçavitque apud Patres in Senatu palam, nulli ante Romanorum ejus fastigii viro id contigisse. Sed Livia Drusi nec prolem ullam ediderat ante; nec nisi semel, quod constet, postea peperit. Itaque primo experimento uteri statim omnem proximodum fecunditatis gloriam consumsit. Vitibus similis, quæ ex unius ubertate auctumni mox langvent, & hioc effectu annorum sequentium spem defraudant. Tua MARIA ELISABETA, DOMINE, quæ feliçissimi uteri pignora, quam Tibi nepotum turbam deditante? Quæ post bissexi ipsius partus gloriam cum ad gemelli hoc editi sideris demum ascenderit decus, quod

quod inexhausti vigoris documentum exhibuit? Videaturque hanc imperiale ubertatem sibi quodammodo, non partem ut fama hoc nobilissimo colophone impo-
sito cessaret deinceps; sed eam ut tueretur hoc tempo-
pore maximè, & splendidissimè amplificaret, cùm illu-
stranda anni tui esset felicitas. Nimurum præclarí im-
petus quidem laude non caret, inchoare magnificè: sed
ni pertendas nobiliter, quæ ceperis, veræ magna quæ
virtutis auferre titulum non potes. Hæc enim sola est,
quæ non quiescit ac cessat: quæ post egregium opus
non defetiscitur & languet; sed ipsa honestate ejus
subinde se recreat, & sibi adigens stimulos ad majora
ac pulchriora studium industriamque perpetuo accen-
dit. Quo exuberantius igitur & excellentius in Tua
fæcunditatis meritum est; tanto inferior Livia est:
tanto tu major feliciorque Tiberio avus. Occurrit ex
alio aliud: ac succendentium gaudiorum tuorum celeri-
tatem vix potest æquare orationis velocitas. Nunc e-
nīm Serenissima Hassorum Princeps, SOPHIA E-
LEONORA, mihi peryellit aurem, atque in cæteris
instrumentis felicitatis, quam Patri optimo hic annus
attulit, referri & ipsa meritò postulat. Quæ Te post
paullò, æmula velut & quodam pietatisne an fertilita-
tis certamine contendens sorori major natu, tertia de-
cimæ prolis exoptatissimo nuncio exhilaravit. Piget
me vehementer sterilitatis ingenii, nec mediocriter
meæ irascor infantia, quod de fæcunditate Tuarum ad-
mirabili, de inusitatate felicitate tuâ, tam jejunè adq; exili-
ter loqui necesse est. Quam gratulantur tibi haud pauci,
quam se beatos existimant, quod semel ac iterum tolle-
re liberos: quod unum & alterum nepotem videre da-
sum fuit? Tu pater ac genitor factus es decies; Tu in
triges;

trigena nepotum lobole novies vices: q̄ue avus, in trinā novissimē bis uno mense, in quatergemina ter, nondum integro semestri. Conferte scrutatores antiquitatis de priscis annalibus exemplum pat̄: dicite curiosi recentium, quis hodie princeps in tot ramosq̄ue ac surculos vivus vidensq̄ue diffuderit stirpem? Sed nihil hujus poteritis. Tanto illustrius itaq̄ve, ELECTOR, amotis divini in Te fortuna hæc tua documentum præbet, qvō patcius rariusq̄ve hoc impertire genus felicitatis Sator rerum consuevit. Nec nisi iustitiæ cultoribus & Dei charissimis arcani oraculorum cœlestium libri numerosam lobolem, & genitos genitorum, & duraturum per posterorum ætates omnes genus promittunt. Macte hac felicitatis prærogatiā, DOMINE; macte, inquam, & diutissimē gaudiis fruere, qvæ favor Numinis, qvæ anni hujus felicitas in læta tuorum fæcunditate tibi indulget. Qvæ omni ex parte ut sibi constarent, nec quicquam deesset, qvod delectare in libertis, qvod perpetuitatem domui tuæ omnian posset, AUGUSTI etiam tui, Archipræfatus Magdeburgici, cum ANNA MARIA Megapolitana, nuptiæ effecerunt. Cujus auspiciatissimi fœderis pactio, cum jamdum Tibi exoptatissima & jucundissima accidit; tum lætiſſimorum imposterum plurimos nuncios gaudiorum, & festa gratulationum officia spondet. Debetur enim sequentibus etiam annis sua felicitas: nec decrescenti ætati fomenta sua decrescere oportet. Ut eò securior tua senectus sibiq̄ye minori oneri sit, qvō pluribus munimetis innititur. Conditorem Romani Imperii Augustum adeo usq̄ve indulgentissima usum fortuna, tanta q̄ue admirationi felicitatem ejus fuisse antiquæ literæ memorant, ut in votum

rum abierit formulam. Cum quoties aliquem, vel supra humanæ conditionis desideria beatum optarent, **FELICIOREM AUGUSTO**, precentur. Et dederim ultrò, non potuisse ei in terris, non excellenter dicam ac majus, sed verò divinius cœlestiusque contingere. quam quod de lare privato, & nondum Senator, ac juvenis valde, ad principatum orbis terrarum, difficultatum omnium atque discriminum viator, pervenit. Sed quam infelix idem fuit, quam æstimandus patet erat, quam fulciendum herede legitimo tantum imperium? Nam præter unicam Julianam nihil ex se suscepereat prolis. Et quando solatio esse poterat, quam relegare ob vitæ probra, quam vomicam suam ac carcinoma dicere, haberet necesse? Cujus adeo ipsum prenituit, ut profiteretur, se malle libertatem ejus parentem esse, quæ, ne patronæ flagitia prodere cogatur, suspendio vitam finierat? Jam Cajum & Lucium Cæsares, nepotes suos, quod opiniore ipse adoptaverat, subsidia sibi, eò acerbiore funere extulit. De Tiberio autem privigno ejus quid dicam? Quen non, quod amaret, inseruit stirpi; sed qvia impotentis uxoris precibus expugnatus erat: & successorem legit sibi, ut diritate morum exosus suum desiderabilorem principatum efficeret. Usque adeo maximum virum fortunæ in liberis destituit indulgentia, cum idem & felicissimus principum, & patrum esset infelissimus. Quod liberalius tecum, DOMINE, Numen egit beneficium: quod ita Tibi prospexit, ut dares ipse successores Tibi, non aliunde acciperes aut quæreres anxiè: nec adoptionū incertis ancipiti judicio mandares securitatis publicæ spem; fed indubitate sanguinis jure heredi legitimo crederes, tanto meliori Tiberio, quam to

tò Tu ipse hac parte Augusto felicior es? Longè, pre-
cor, sit illa dies, & ævo nostro posterior, qvæ Te solu-
tum mortali corpore cœlo transcribat. Sed qvando-
cunque illa demum, non nisi serissima tamen, veniet,
qvam latus & hilaris oppetes fatum, cùm tot præsidia
populis tuis, tot fulcra firmissima in stirpe tua relin-
ques? Non classes ac legiones; non altè conditæ o-
pes atqve thesauri, viliida &qvæ munimenta imperiis
sunt; qvam liberorum numerus, & non incertus suc-
cessor, & patre optimo nihil deterior proles. Cùm non
necesse discordi votorum ambitu deliberare solicite,
qvem præfici Reip. oporteat: non concertare per fa-
ctiones periculosa suffragiis; aut jam electos ac repu-
diatos invidiâ odioqve vel inter se, vel cum Republicâ,
professa semper pernicie ejus committere: deniqve,
cùm principatus atqve imperium non arte, non gratia
pecuniaqve emitur, aut rapitur vi; sed sumitur jure, &
regnum successor, tanquam hereditatem legitimam,
adit ac cernit. Quid qvod videri extinctus haud po-
test, qvi, licet decesserit, in suo sanguine tamen impe-
ret, & in posteritate agat superstes. Nescio, num mi-
hi reddendum hoc loco sit, qvod simul & yellit & con-
cutit animum, qvantoqve implet horrore, tantâ eun-
dem indignatione accendit. Qvia tristissimum, con-
fundit & addonat; & rursus ingenti concitat motu,
qvod atrocissimum est ac indignissimū. Sed deprecatur
atrocia præsentis diei jucunditas: & hodiernæ lætitiaz ex-
ultatio, memoriam quoqve tristium fugit. Quid facien-
dum itaqve mihi in tam ambiguuo negotio est? Qvam
date aut denegare voci veniam oportet, ne, aut silenda
proferat, aut commemoranda omittat? Sed vincit pu-
doris modestiam iræ justissimæ impetus: & erumpentis
dolo-

doloris moles, quicquid obstiterit, dejicit facile atque proculcat. Quod si majoris felicitatis propemodum est; evadere, qui imminentes intervenerint, casus ultimos, quam inoffensis prosperis frui; penè injuria Nominis fuerit, tacere rem, quæ providentia ejus maximum verissimumque testimonium reddat. Existit, AUDITORES, extitit, quem quo apellem nomine, nescio; piaculum certè hominis, ac seculi crimen; qui eò prolapsus impietatis desperatissimæ est, ut adoriri (ô nefas ultimum!) securitatis nostræ asylum insidiis, ut Patrem patriæ tollere; ut universam stirpem ejus, spei ac voti nostri portum (horresco referens) excindere atque delere funditus; quicquid virtutem audaciamque opponeret, sternere, fundere, jugulare; aulam omnem ac urbem terrore, luctu, cædibus implere; diripere opulentias domus, non parcere modicis, funestas omnes aut calamitas reddere, destinaret. Heu, cadit in quemquam tantum scelus? Huc ergo profecit seculi nostri improbitas? Si quis ex prima cruditate temporum, quam prædicant literæ veteres, cùm imperita mortalitas sine more ac lege, ferino cultu, degeret vitam, & sola libidine regeretur, rediisset ab inferis; aut hodie quisquam ex ultima orbis barbaria, ignarus juris, prophanus religionis, nullâ unquam disciplinâ formatus hue pervenisset, & tam scelestæ ac parricidali cogitatione obligasset animum, ætati, moribus, patriæ id referretur: in tanta rerum notitiâ, qua provocamus antiquos; in tanta luce veritatis æternæ, & copiosissima illa æqui pulchritique scientia, quis tam sacrilegis ausibus quæri color, quis inveniri prætextus à solertissimis etiam queat? Procul dubio, ô Parricida, te infernalium Furiarium flagella, te manium

F

Stygio.

Sygiorum agitarunt faces; quin ille ipse in universi
humani generis perniciem intentus perpetuo ac ope-
ratus Genius malus hanc furiosam tibi immisit vesani-
am, quæ simul & omnem consilii rationem tolleret, &
conscientiae sensum adimeret, & curam religionis ex-
cuteret; quin ipsum vindicis Numinis metum extin-
gueret prorsusque deleret. Sed quanta immanitas
tua versutiaque, Prophane, in disponendo pariter &
instruendo sceleris tui negotio fuit; tanta & fuit in-
dustria Numinis ac vigilantia in deprehendendis juxta
molitionis tuæ nefariæ machinis & dissipandis. Quæ
licet nullo indicio proderet se, & intra unius pessimæ
toæ ac sceleratissimæ mentis conscientiam tota conde-
retur altissimè; retecta præter spem tamen & patefacta
admirabiliter illo ipso fuit momento, cùm incitanda
jam esset tempestas feralis, & peremptorium illud in tot
augusta & sancta capita mitendum veluti ex sereno
fulmen, ut tanto infestior tristiorque ejus veniret rui-
na, quò minus signis provisa esset. Ite insipientis sa-
pientiæ consulti, & persuadete animis vestris, nec vitam
eiususque, neque salutem Principum Deo esse curæ:
ite: & credite, imperiorum fata rapi casibus; aut ver-
ti agi que humani ingenii commentis. Nunquam
magis providentiæ cœlestis administratio patuit per-
vigil: nunquam divinæ industriæ cura, quæ consulit
semper, quas sibi secundas vicariasque potestates lega-
vit terris, clarius fulsit. Illa exsponsis igitur & cui soli
imponi non potest lempiterni Numinis vis, illa fando-
rum nefandorumque dijudicatrix majestas, quæ audit
omnia, quæ cernit omnia, quæ abditissima mētiū etiam
rimatur ac penetra; illa pietatē tuam texit. DOMINE,
illa avertit, quæ imminebat, ruinam domus, nefariumq;
exe-

execratisimæ amentiæ impetum elicit ac fregit: ut fatum horrendum casus tristissimi imprudens evaderes, tuique in hodiernum diem usque salva intemerataque nobis constaret anni felicitas. Scio ELECTOR SERENISSIME, quæ nihil ejus apponi gloriæ tuæ postules, cuius æstimatio tota ad Deum pertineat: ac malis adeo mentionem talium secretis apud Deum sermonibus fieri, quæ in celebritate ac luce hominum. Sed moderari magnis affectibus difficile est: & poterat tantæ rei silentium nos, aut parùm pios arguere, aut parùm prudentes. Qui non intelligamus tum magnitudinem beneficii cœlestis, tum nostri officii ordinem: & imperitâ recordiâ prætereamus nunquam silenda. Neque verò Tibi, ELECTOR, de tua tantum, Tuorumque vitâ incolumi, verum etiam de salvâ & incorruptâ auctoritate, summâ & maximâ dote Principum, hodierno die gratulari oportet. Quæ in virtute licet, re cœlestissimâ, & supra calus positâ longè, fundetur maximè; non raro tamen aliquas vices patitur fortunæ que sentit vim, jamque vel infelicitate fati publici, vel ætate gravata inclinatur. Quid Galbam evertit, quam senectutis fastidium? Nec alia causa viuit Nerva, sibique adjunge te confortem imperii coactus est, quæ senii ac orbitatis lux ut vindicaret contemptum. Tibi inoffuscatus perstat amplitudinis splendor, & in ætate non nimium dispari indeminuta exultationis dignitas floret. Neque enim in umbra ac in cubiculo abscondis annos, & otiosa atque inertis solitudine aut tegis aut solaris ætatem; in Senatu, in Curia, in campo ac opere versaris assidue: & exerceri laboribus, sudore diffluere, pro ludicro ac remissione negotiorum habere soles. Ita consilio æquè ac robo-

re validus tueris majestatis vim: Tibique & apud æquales magnifica æstimatio, & apud juniores religiosa reverentia manet. Hinc est, quod sicut saepius ante, ita hoc anno maximè tot Illustrissimi atque Celsissimi Principes inviserunt ad Te, tum exhibendi honoris officiique, tum capessendi consilii caussa; neque propinqui ac consanguinei tantum; sed laxioribus etiam vinculis cum tua connexi fortuna. Quid de Legationibus amplissimis dicam, quarum non paucæ, cum ab Imperii Summatibus, tum ipso ab Imperatore Augustissimo, quo nulla major in terris & Deo immortali potestas proprietas est, de maximis rebus agendis ad Te fuerunt permissa? Nec hæc silendum, quod tantum atque diversi exercitus tam modestè ac sine maleficio pertuas transferunt ditiones, ut togatorum putares potius, quam armatorum incidere agmina; nec tam ad bellum, quam pacem, ire viderentur. Scimus mores ac disciplinam militiae: nec ignoramus, quam ægræ haberí bella cum bonis artibus possint; itaque hæc continentia militis & iter tranquillum non tam ingenio ejus, quam reverentia nominis tui, & hujus anni felicitati est imputandum. Nihil adhuc de non interrupta quiete in cæterum, nihil de rerum omnium abundantissimo retuli proventu. Quæ tamen dissimulanda non sunt, ut illustretur felicitas nostra, & eò videatur absolucionis, quod neque hac parte destituatur. Fecitque? hanc libertatem copiarum ipsa tranquillitas publica non conspectiorem tantum, verum jucundiorem & gratiorem. Quid juvet enim vario hortos luxuriare fætu arborum? Quid fluctuare opimis mesibus campos, aut temulenta nobili turgere vineas, si tata munera anni armorum furor atque licetia aut corruptat vel va-
stet

stet in culmo , in arbore ; aut jam collecta in horrea consumat nequiter ac perdat, evanescente agricolæ spe, & omni laborum ademto solatio ? Quem in præsentि nec facti operis pœnitet, & ipsa, qua fruitur, copia, ad aliud, quod instat, efficacissimè invitat. Gestit idem & arbores serere, quarum nepotes suos carpturos po- ma, spe lœtus præsumit : & Vinitor colit cum gaudio vi- tes, quarum fructibus beatorem se videt ac sentit. Læ- tantur omnes tam profusâ liberalitate anni tui , DO- MINE , & nunc intelligunt demum quanti faciendę bellorum hę fierię sint, quas tuā virtute prudentiaque nobis peperisti. Referat Numen sanctissimum dig- nam pietate tuā gratiam, qui ita armis moderatus es, ne Te tuosque everterent: sic circumspexisti otium , ne quid communi causę præjudicares. Reposuisti arma, quę posses resumere , si expediret in publicum: non reliquisti, ut desereres , & reposuisti ut paci esset locus: quam quę non querunt bella , detestanda, impia, atque sacrilega sunt. Non qui securitati communi antepo- nat dolorem aut cupiditatem propriam ; sed bello se- curitatem qui petat, hunc bellicosum ac fortē dixeris ; magnum de cetero & sapientem , qui potens sui nec provocet bella , nec timeat : & quę stringendi atque condendi ferri sciens in tempus utrumque consulat re- stè suęque saluti advigilet. Nam infinitam dare licen- tiā armis , & ob triumphi honorem ac pauca infru- ctuosa folia, res atque fortunas patriæ indubiam atque ancipitem contentionum conjicere aleam , vani levissimique ingenii est , & qui timeri latius , quam imperare justius velit. Ridicula res est , quam narraturus sum ; à loculentis tamen scriptoribus tradita pro certo. Qui Mexicanos illos barbaros
F 3 ferunt,

ferunt, quem nunc upaverint regem, sacramento adigere; bellatorem fore egregium, nihil in suos acturum vi, redditum ex æquo cuique jus; de cætero effectum strenue, ut currat Sol, ut luceat Luna, ut tempestivæ cadant pluviae; non rivi, non flumina areant, & in-exhausta ubertate terra annusque affluat. Perinde Burgundos legimus, deturbasse de solio Reges, si destituisse fortuna in bellis, si afflixisset annum sterilitas, & alia tristia evenissent. Exegerunt ab homine igitur, quæ divinitatis propitiæ munera sunt, nec nisi impetranda ab eo, qui primùm creavit. Sed nata hæc consuetudo jocularis, dubio procul, ex illa omnium gentium prope opinione gravissimâ est, quæ omnem felicitatem publicam à labore, industriâ, iustitiâ ac probitate principum expectandum putabant. Ægyptios enim ingeniosum & sapientem populum, leta ac prospera sua assignasse Regnantibus testantur auctores gravissimi: & ille in verè prudentiæ exemplum à maximo Poetarum productus Ulysses, sub bonis ac religiosis Principibus, non fallere vineam, non terram negare depositum; etates hominum pecudum quæ secunditate letissimâ augeri; nihil acerbatis, nihil adversi casus ingruere; degere quemque feliciter, & plane pro animi voto, auguratur. Quod si de lustri sui felicitate ille Centorius Cato gloriatus haud leviter est, & abundantiam copiarum, suę virtutis & sanctitatis præmium statuit: optimo jure Tibi, ELECTOR SERENISSIME, de eo quoque gratulamur hodie, quod tanta hujus anni fertilitas tuit, quanta vilissimam facere possit annonam: tanta salubritas, ut nusquam furere morbi, nusquam serpere audirentur contagia: ea præterea esset quies, quæ fruendis his bonis suffici.

sufficeret. Eat in secula tam singularis exemplum anni ac doceat posteros, non numerorum arcana potentiā, non formidolosos annorum circuitus, non scelerorum hominum machinationes nefarias convertere fortunam, quam charis suis destinavit Deus, tantò potentior numeris & omni temporum lege, quanto iisdem antiquior ipse ac prior. Eat in secula, & apud futuras testetur etates, hoc chariorem Deo Principem nostrum esse, quod abundantior ejus benignitas in dispensandi anni hujus felicitate agnoscitur. Quæ tanta est, ut novum ex se in laudes tuas, DOMINE, conferre cognomen, & impetrare iure queat, quod falso ac superbissime quondam Sylla sibi afferuit. Nimirum quod expugnasset patriam, quod in tyrannidem ac servitutem convertisset civitatis libertatem, quod multa millia mortalium trucidasset crudeliter, magnam eorum vim spoliasset avarè, nec pauciores proscriptisset; luxum, miseriam, vastitatem invexisset ubique, & hec impunè fecisset omnia, se fortunatum existimabat. Ego improbitatis successus felicitatem haud dixerim. Nec beatum putabo, ex cuius secundis in ceteros omnes calamitatum extiterint causæ. Justius, DOMINE, hic Te decere titulus poterit, quem non libido atque crudelitas in aliorum perniciem velut secundis illata ventis; sed favor cœlestis, & divinorum ubertas munera FELICEM declarat. Inde enim est, quod salvum & sospitem hodie Te, quod integrum domum tuam haud tantum, sed auctam quoque egregie; quod fatis quietam florentemque copiis intuemur & cernimus patriam, majoraque deinceps & uberiora exspectamus. Merito igitur faustis omnibus nunc universa civitas fremit; ordines

F 4

omnes

omnes ac status & laxant gaudio animos , & acclama-
tionibus festis resolvunt ora. Nec per privatas do-
mos tantum lætitiæ hodiernæ vagatur solennitas ; sed
curias ipsas , domicilia illa justi ac æqui ; sed officinas
sapientiæ,gymnasia nostra ac scholas,implet.Ipsum hoc
templum, religionis ac pietatis sedes sanctissima , qui-
bus concentuum modulis , quâ sonorum varietate in
voce , in organo , in fidibus strepit? Ipsi inclitorum
tuorum majorum tumuli , & isti eorum vultus ac simu-
lakra,quæ fusa ære , aut ducta faberimè marmore in
proximo cernimus , moveri quodammodo , & quen-
dam publicæ gratulationis sensum videntur percipere.
Quorum beatissimas mentes & DEO junctas arctissi-
mè,ut otiosas securasque nostri credere haud est ; ita
quis dubitet,id in præsenti agere maximè ac dare ope-
ram , ut desideria pietatis nostræ ac vota sanctissimo,
quod circumsistunt.Numinis commendent? Te itaque
Sator rerum , & causa mundi initialis . PATER Æ-
TERNE , Te , nec posterior nec minor Patre,Servator or-
bis,ac sospitator,quod condidisti , operis , ÆTERNE FI-
LI; nec non qui utriusq; amor & inenarrabilis copulae,
Sanctificator animarum fidelium , SPIRITVS ÆTER-
NE ; Te , inquam , trinum nomen , & nomen DEI unius
unum publica voce , quam devotissimè fieri potest , obtestor,
oro,veneror ; tuere , custodi , protege hunc hodiernæ , cuius
ex auctor , felicitatis nostra statum : tum si quid deest ,
indulgentissimè supple : & sic firmatum ornatumque
incrementis lætissimis in omnes transfer atates . Ser-
va ac sospita Principem nostrum felix ac bonus : fun-
ctioq; mortalium statione longissimâ seros , nec suc-
cessores alios suffice , quam quos jam dedit , sanguinem
suum , quem aeternum praestabis. Horum
consilia

confilia ac mentes tuâ sanctissimâ illâ & sapientissimâ mente gubernâ perpetuâ ac rege, bonosq; ac latos & salutares eorum consilis eventus aspira; ut sub principibus felicissimis in felicissimo Reipublicæ statu nos, liberiq; nostri, posteriq; eorum, agamus, colamus, moriamur felices; mox felicissimi tecum gratia tua munere in a-
vitatem viciuri aeternam.

D I X I.

ORATIO QUINTA,

EIDEM DIVO

JOHANNI GEORGIO I.
DICTA IN TEMPO ARCISS PRID.
NON. FERBUARIAS,

HOC EST, IPSIS EXEMPLARVM
IPSIVS SOLEMNIBVS
A. CL, IOC. LVII,

Si quis repente in cœtum istum deferatur, cum
ignarissimus, quid ageretur, sciens; videat tamen,
quæ argumenta ex omni se parte mœroris pi-
gnoraque ad manum dent, facile intellecturum
crediderim, cui rei hæc instituta sit concio. Hæc aræ
enim, quæ imminet pone, hæc, in quâ asto, cathedra,
hic ad sinistram qui allevatur suggestus sacer, induita
aterrimis panis omnia: hoc ipsum templum augustissi-

F 5 mum,

mutum, non sicut ante, levissimis vocum ac modulorum concordibus festum ac latum; sed planctulamentisque triste ac horritum; haec vestra omnium denique ora, humecta lacrimis, dejectaque in terram (qui miserorum atque lugentium habitus est) inculcabant abunde, non tam privatum aliquem larem, aut urbem unam, quam patriam ipsam percussam ac sauciam; nec magnum quendam ac excellentem hominem, sed Principem omnium communemque adeo patrem, sive elatum sive compositum. In quo uno tantum amissimus, quantum possidemus omnes: tantum lugemus, in quantum humani animi dolor intelligi potest. Cujus provisionibus atque consiliis, cuius tutelae ac curis vitam, salutem, securitatem suam ac statum, & retulit quisque haetenus, & omnes debemus: nec temere sit, qui non in funere ejus, propemodum funus seipsum effera. Heu, quo prolapsae sunt nostrae spes! Quem habuerunt vota exitam? Quod tot orantium ante, & pro unius tuo capite, JOHANNES GEORGI PRIME, offerentium sua, ceciderunt preces? Ergone, o Numen sanctissimum, oravimus, quae ferre fuiimus, indigni? Aut impetrari noluisti, quae destinatorum tibi inverterent ordinem? Quicquid sit, dura, inauspicata, & res miserrima omnium est, optimum maximum principem amittere. Senior quamvis decebat ac grandis, nondum maturè tamen videbitur mori. Ut vigerit multum, non satis vixisse credetur tamen, quâ potuit prodesse. Quod plura contulerit, hoc collaturus fuisse videbitur plura, qui benefacere nunquam cessavit. Optimi licet succedant; interrumpetur tamen semper aliiquid operis boni: intercapedd ipsa & mora, dum transit imperium, deputatur in damnationem.

mno, molesta certè est. Qvocunqve oculorum aciem dirigo, qvò mitto mentem, objicitur statim aliqvid, qvod advertat ac trahat, simulqve & admirandi prædicandiqve Principem, & deplorandi atqve lugendi necessitatem imponat. Hic se tropæ triumphiqve exerunt, qvibus servavit parriam; libertatem afferuit, religionem collocavit in tuto, tremendus armis, potens consiliis, effectu felix. Ex alia parte se pacis opera, & munimenta illa securitatis nostræ ostendunt: ordinata judicia, publica disciplina correcta; leges, aut interpretatæ veteres, aut latæ novæ; à desperatione atqve contemtu, qvo belli furor adegerat, reducta ac vindicata literarum ac sapientiæ studia; constituti sacrorum ritus, & ceremoniæ ad certam formam redactæ; omnis divinus cultus deniqve & fidei sensus, definitus, declaratus, magnificeq; assertus. Qvæ maxima amplissimæq; beneficia Principis, ut non deleta extinctaque cum ipso sint, & immortalia perpetuaqve sperentur; qvatenuit tamen erepti memoriam refricant, in ipsâ jucunditate suorum fructuum quasi subamarescunt. De qvibus cui dicendum sit, & apud Vos qvidem, Sapientissimi Patres, qvibus & ingens modus doctrinæ, & incredibilis in Principem amor ac reverentia semper fuit, quanto ingenio, qvo ore spirituqve opus fore putabitis, ut & æqvæ dicenda, & ad qvos dicitur, eorum votis judiciisqve respondeat? Sustinui ante a qvidem in Principis laudibus periclitari vocis meæ exilitatem; sed qvantò facilius tum partem fuit, quam totum nunc exeqvi? Cumque ad anni unius, aut fortè alterius etiam, defecerim opera, qvò citius graviusqve ad actum omnem ætatis succumbam? Nam neqve sublimia atqve cœlestia, humiliter; neqve splendida atqve

atque illustria, obscurè ac sordidè; nec magna atque
eximia, jejunè vilaterque explicanda sunt: & talibus
vita principis constat: & nihil in mortui laudibus præ-
termitti oportet. Me verò audentem pietas fecit: &
satius est quomodo cuncte dicere, quam, cum non di-
cere flagitium, tacere velle.

*Qui oraturi accedunt Nūmen, in illam fermē se cœ-
li convertunt plagam, unde diei exordium est. Ego
perinde, dum nuncupata verborum vota incipio solve-
re, inde potissimum ducam initium, ubi intercepti si-
deris nostri lux primū prorupit. Sed multò diversa
Principum ac cæterorum nascendi sors est. Privati e-
nīm patriæ jus ultra unius urbis oppidive non exten-
dunt pomæria; Principes, quā imperant, nati videntur:
nec arctiores fines incunabula, quam ipsa illorum ditio
habet; ut ortum eorum sibi quilibet vindicet, qui Do-
minos agnoscat. Non dissimulanda tamen Hermun-
durorum meorum felicitas est: qui primi grande hoc
cœli exceperunt depositum, & mox commune fecerunt
cæteris, quod Dresdæ ipsorum propitium commendā-
verat Nūmen. Nec nunc excurrā in laudes, aut urbis
aut gentis, quæ notæ vulgō præconio meo non indi-
gent. Nam quid non habet Dresda, quo efferat se?
Hermunduri autem, antiqua & nobilissima natio, quas
gesserint res, quod florentissimum olim habuerint re-
gnū ab albi nostro ad ripam Danubii usque, & ipsa
Rhætorum productum juga, prisci canunt Annales.
Genus principi, quo nullum antiquius aliud temere
splendidiusque reperias. Quod cœptum à Witekindo
magno, vetustissimo Saxonum aut Rege aut Duce, per
tot heroum maximorum stemmata incorruptâ nobili-
tate decurrens, non eminentissima tantum Germania-
rum*

rum culmina, ipsaque fastigia Cæsarum, complectitur; sed externis etiam regionibus stirpes inclitas, ac illustrissima decora, quin sceptra ac diademata regia dedit. Infiniti laboris, & longi temporis negotium foret, explicari haec omnia, & per propagines singulas in ultimam ire originem. Compendii igitur facienda oratio est & sicut augusta ac sancta, cum ingrediendi ac assidendi facultas haud est, veneramur, & præterimus; ita sub religiose salutationis honore veluti antiqua illa ac remota prætervectis ad propiora festinandum. Nam de ALBERTO abavo quid dicam, illo Martio pullo: quem ob invictam armorum virtutem, & incredibile animi robur, quidam TEUTONICUM HECTOREM: alii, & miles maximè, ROLANDUM alterum; Principes ipsi, DEXTRAM IMPERII, (quod toties, & tam constanter, asseruit) Imperatores, verò, PATREM CUSTODEMQUE SALUTIS PUBLICÆ, appellitarunt? Quid de HENRICO Proavo, claro & ipso armis; sed pietate & animi magnitudine, quæ opes maximas, in parvis ipse ne veritatem proderet, calcavit ac spreuit, inclito magis? Neque MAURITIUM, HENRICO natum, hic præterierim: quem cum Virgiliano Scipione bellorum verissimum dixerō vulmen: quippe qui uno anno, ne reliquatangam, duos terrarum orbis potentissimos monarchas attonuit, certè perterritus: & primus sacrum imperiiensem in suam intulit gentem. AUGUSTUM verò MAURITII Fratrem, Avum nostri, quo ore commemorem? Qui neque militari gloriâ caruit, & tantâ, non opum modo, sed sapientiæ etiam atque virtutis opinione, ac hinc paratâ auctoritate, eminuit, ut penes unum, quod illustris: seculi scriptor observat, retum

rerum imperii, quamdiu vixit, arbitriū staret. Magna verò & singularis laus; quæ CHRISTIANUM, Filium tamen, ingentis atq[ue] excelli animi Principem etiam videbatur mansura, ni destinatorum ordinem fatum properum interrupisset. Cujus arcana rationes religiosius nescimus & veneramur, quam exqvirimus curiosè, neq[ue] asseqvimur. Hic est ille CHRISTIANUS, in quo experta vires suas videtur natura, ut absoluti Principis produceret exemplum. Nam qvid in eum non contulit dotis, quo posset, aut coli corpus ad exqvite dignitatē plachritudinis, aut adornari ad summam excellentiam indoles? Nisi qvod tantis munebus perinde vivacitatem ac robur non additit, ut raritatem & magnitudinem tribuerat. Sed qvod omisit in patre, festinando ad consummationem pulcherrimi operis obliita quasi, id mox supplevit in filio, quem, altero & leptuagesimo quamvis eruptum anno, tamen de * d. v. fleamus. Edidit * nobis cœlestē hoc pignus altero par-
 Mar. tu D. SOPHIA BRANDENBURGICA: cui tantum
 tii A. fortunæ virtutisq[ue] superfuit, ut eadem Electoris filia,
 cito l*z* eadem Electoris soror, Electoris nurus, Electoris u-
 85. xor, & duūm Electorum genitrix esset. Gigni & gi-
 gnere fortuitum: at virtus eligitur: & qvibus præfer-
 tur, iisdem & antecellit. Quid majus habuit illa Spar-
 tana Lampido? quam unam fœminarum in omni ævo,
 Regis filiam, Regis uxorem & Regis matrem tanto-
 perè admirata antiqvitas? Quid impar & minor fuerit
 ad SOPHIAM collata. Nascendi nubendiq[ue] sorte
 non discrepent: quandoq[ue] regum culmini æqui-
 paratur Electorum dignitas: at neq[ue] soror Regis,
 nec nurus fuit: & unum tantum illa edidit regem,
 cum duos ex se natos Juvenes, Electores, hoc est,
 Reg. s,

Reges, viderit nostra. Quid, quod non magnum adeò erat Lacedæmone Regem agere: quem, quoties vellent propemodum, in ordinem cogere Ephori, imò constringere vinculis poterant: ut penes ipsos regia vis, apud regnantes inane nomen remaneret? Quare hac quoque in parte Spartanæ erit inferior, quā antea videbatur & quassæ. Quanta enim yis Electorib⁹ in suis provinciis, quæ in Imperio ipso potestas & eminentia est? Antiqui mortales, Ægyptii maximè ac Græci, Heroas Principesq⁹ suos, quorum virtutes ac opera excessisse mortale fastigium estimabant, Deorum sciscebant progeniem. Sic Herculem, domitorem monstrorum, Jovis; sic Bacchum, seu Liberum, non antea visi triumphi pompā à viatis Indis revertentem, ejusdem ex Semele filium pronunciarunt. Romulum etiam, urbis terrarum Principis conditorem, Marte genitum sui Cives ferebant. Nobis necesse non est, ad hæc ludibria & vanitates descendere, admiraturis excellentissimarum virtutum in nostro Principe causas. Quid quæramus auctores, quos cernimus? Quid conficitios jactemus parentes, qui novimus veros? Quid nisi inusitatum ac magnum producant corriavi in unum Saxonici & Brandenburgici sanguinis fontes? Magnam qvidem Princeps jacturam fecit, cum vix dum sexenni eripetur Pater. Quantum enim in uno illo ad componendum animi motem in omnem virtutis habitum instar erat? Sed ut exemplum sublatum esset, unde petenda regula, manebat ramen insitum indoli semen, quod in exempla succresceret. Et jam pol. herrimè emicuerat, atq; in ortus suos exurgebat lœtissimè. Ne degeneraret (si degenerare optima possunt) educatorum cura & sanctitas effi-

efficiebat. Qui generosam hanc stirpem fingebat sedulò, & in decoram rectamq;e proceritatem felici industriâ dirigebat. Personæ in iis primariæ erant, Illustrissimus Saxonum Dux, FRIDERICUS GVILHELMUS, qui & pro Electore administrabat provincias, & ipsa mater incomparabilis: cui nulla deesse virtus potuit cum plenissima pietas adesset. Magnus quidem Stagiræ alumnus, cum morum naturas explicat, miris justitiam laudibus tollit: quam Principem non modò atq;e reginam virtutum, idq;e in choro earum esse prædicat, quod inter pulcherrimos illos, qui subterlabuntur cœlo, ignes, candidissima Hesperi atq;e Luciferi sidera sunt; sed absolutissimam omnium quoq;e laudat congeriem. Nec potuit aliter, qui ignorabat pietatis vim, & ipsam adeò nesciebat. Nam cui patere illa absq;e DEO potest, qui planè ipsum latebat? Quare Justitiæ tribuit, quod pietati debebat, quæ ipsam Justitiam quoq;e complectitur, eiq;e, ut cæteris, & impertitur nascendi vim, & subsistendi aspirat robur, virtutum omnium parens &qvè, ac basis seu fundamentum. Prima ætas impensa literis est: quæ vetum de DEO iesum, & rectum ejusdem cultum insinuant: quæ amorem honesti, & vitiorum imprimunt odia, justaq;e rebus prælia statuunt; ne parva accipiatur pro magnis, aut hæc, ut parva, contemnatur. Nam ut accepta hæc annis teneris fuerint, ita in reliquas durant ætates, tentanda haud temerè aut evelenda, Simul & graphidi datum aliquid temporis est, & à colorum lefu oblectamentum qvæsitum, quo studiorum distingveretur labor, & velut eorum exhibaretur levitas. Nec aliena putanda pictura disciplinis Principum, recepta inter liberales jam dudum, & in inge-

ingenuae institutionis partem assumta a Græcis: quamquam nec spreta Romanis proceribus: & tanti visa, ut caustum edicto fuerit, ne servitia docerentur. Versavit per ætatem & tornum, ayo æmulus: qui senior quoque ac grandis hoc artificii genus instar diludii habuit, quo fessum Reipub: curis animum remitteret, & sic refectum, alacriorem & meliorem ad repetendas redideret partes. Spectamusque adhuc illius in isto genere opera, arte æquè ut elegantia miranda. Sed in his tabulis Princeps non diu hæsit: ne vividum animum detorqueret in alia, quam quæ promittere magnum Principem possent. Quem artes hujusmodi, ut non deceant penitus, non faciunt tamen: cuius vis omnis in eo est sita, ut & concipiatur magna, & præstet. Quare in ipsis studiis quoque amavit modum: ne hausta fixaque altius eorum cura, ambitiosâ teneret dulcedine, & tempora agendi speculationibus, pulcherrimis illis quidem, parum de cætero tamen ad summam rerum facturis curam, consumeret. Ut multò satius videatur, amorem ac benevolentiam commodare bonis artibus Principes: claram & consummatam scientiam doctribus illarum relinquere. Et hos quò complectuntur indulgentius ac fovent, hoc efficacius literarum ac eruditioñis tacentur gloriam. Non omnia summae natis fortunæ discenda ē liberis; multa & consuetudo sapientum atque sermones conferunt: & quantis documentis intruit grande illud negotiorum atque aularum volumen? sed duo cum sint, quibus auctoritas Principis cum primis nititur, atque in summum se effert, sapientia pacis, & virtus armorum; ad horum quoque disciplinas adolescentem ætatem applicuit Princeps, in circō, in campo, in palæstra frequens.

G

Ubi

Ubi torquere hastam, stringere gladium, modò minari,
modò inferre iactum, aut declinare eundem peritè atq;
eludere; omnes adeò petendi vitandique compre-
hendere vias; vel expeditè insilire equum, sedere de-
corè, eundem regere ex arte, atq; ad omnem bello-
rum ac pompæ usum, seu gyro ac flexu, seu directo
cursu opus esset, attemperare, habebat curæ. Sæpè
juvabat exire venatum, ac agitatione ferarum simul &
experiri corporis robur & indurare, vetere instituto
Heroum. Ità enim Hercules, ità Achilles adoleve-
runt, & præluerunt virtuti, quam adoratus mox esset
terrarum orbis. Quæcum alacritas in eo, qui vigor
erat? Quantum constantia dabat specimen cum no-
bilissimis bestiis congressus? Nimium tum augurari
licebat, ac omen ducere, quid bello esset facturus, si
Reip. olim huc adduxisset necessitas. Est enim vena-
tio quidam quasi Martius ludus, scholaque bellorum:
ubi adoriri oblatum hostem ac persequi; excipere in-
vadentem & sustinere: quin supervenire & ex insidiis
imprudentem opprimere, non joculari, sed seriâ medi-
tatione addiscitur; simulque & exercetur ad aptam
virilemque audaciam animus, & corpus ad patientiam
laborum ac tempestatum confirmatur. Excitatus his
disciplinis magis magisque glisebat & emicabat ani-
mus, dum indignatus quietis domesticæ otium, pere-
grinandi impetum caperet, nec suos tantum, sed alios
etiam nosse ac intelligere affectaret. Enimvero ut
terræ diversis dotibus, sic populi quoque moribus
differunt: neque vel omnia, vel eadem, aut reperiun-
tur ubique, aut æquè excellunt. Alia alibi florent:
& habet quælibet natio egregium aliquid, quo se
attollat super alios atque commendet. Principem
yero

verò pulcherrima quæque ac præstantissima decent: & quò agendum ei cum pluribus est, eò ingenia pluri- um quoque & mores habere perspecta, ad rerum summam haud parum interest. Ivit itaque acceptâ veniâ exteris oras lustrare, & regiones visere, quas sui majores peragrassent armis, partâ ingenti gloriâ, in stimulum & invitamentum æmulandi virtutem, occultus tamen & dissimulatâ personâ: eamque ob caussam paucioribus, lefftissimis tamen & emendatissimis, co- mitibus assumtis. Proficere enim peregrinando sa- lubriter, non se ambitiose ostendere volebat: multa- que subducuntur notitiæ Principum à majestate eo- rum veritis; quæ penetrare atque cognoscere privati habitus solertia potest. Sed digna visa Italia est, quæ omnium adiretur prima: multùm ex veteri illo fastigio gloriæ retinens, & quodam favore ac studio gentium nondum oblita, se Principatum tenuisse Europæ. Quicquid illa, per Venetos latè, & Insubres, Hetrus- cosque & Latium, illamque felicem Campaniam, in urbibus ac municipiis, in aulis atque palatiis, magnifi- cum, splendidum, illustre habet; aut artis usquam ac elegantiæ ostentat, id visit noster, perspexit, observavit intentè, non perituriis chartis spectata tradens, sed fe- licissimæ insculpens memoriz, quæ optimâ fide & cu- stodiæ accepta semel, & facilè ac sine morâ, cum ap- pellaretur, solebat reddere. Romam illo ipso tempore venit, qum Clemens Octavus Jubilæum solenne indi- xerat, & indulgentiarum agebat forum. Affuit igitur spectaculo; & populi simplicitati indoluit, qui emeret carè, quod pœnitentibus gratis patet. Neq; enim nun- dinarius fuit Servator. Sed tèpè ministri ingenuam Do- minorum liberalitatem corrumpunt ac vendunt. Quo-

cunq;ue venisset haec tenus, non intellectus latuerat : nec penitrasset mimi hujus secretum curiosa quantumlibet acuminis Italici industria, ni Mediolani ipsum oppres-
sisset morbus violentus ac repens , & omnem scenam
mox evulgasset. Jacebat ille ardens febribus, & celeri
præsentiq;ue indigebat ope , quæ vehementiam mali ac
vim in tempore frangeret. Sed excusabant medentes
auxilium, ob non acceptam à Confessionariis veniam,
quam impetrari ante ex legibus loci necesse esset. De-
pensis in hoc articulo , ecquid restare aliud poterat,
quam aperire tecta haec tenus , & implicatum negotium
ad Serenissimum Sabaudiæ Ducem per cursores refer-
re , amicum Principem , & genti Saxonice necessitu-
dine devinctum ? Nam ab eadem stirpe Saxonie Sa-
baudiæque Duces descendunt : cum Witekindum
magnum utriq;ue , & duos ex eo natos fratres auctores
generis gloriantur. Solicitus itaq;ue de salute cognati
Inclitus Princeps, illi comisit , qui valetudini decum-
bentis adessent : & jam Augusta quoque Vindelico-
rum Lindaviaque acciti morborum artifices venerant.
Non possunt magna latere diutius : cæterum cum e-
rumpendi semel fama nacta est copiam, velocissimo im-
petu pervadit omnia ac replet. Itaq;ue mox adesse li-
teræ nunciique Principum , qui ægritudinem nostri
discerent pariter dolerentque , quin & referrent ad
suos, ad volaturos ipsos quoque ad exsolvendum offi-
cium, & tanto cum hospite juncturos dexteram amici-
tiæ pignus. Ipse Romanus Pontifex , solita mitti à
Præsulibus legavit xenia , & restitutum valetudini hu-
manissimis verbis invitavit in urbem. Sed tantæ
omnium comitati prolixam gratiam fecit Princeps,
nondum collectas vires satis , & festinandum in
patriam

patriam iter multâ civilitate excusans. Unum Sabaudum, victus, & merito ejus, & precibus plurimis, salutavit Vercellis. Qui cùm per aliquot dies lautè magnificeque accepisset, non generosissimis equis tantum (quæ propria Heroum munera sunt) sed multo auro & magni pretii gemmis donatum, non sine exquisitissimâ comitate, dimisit. Destinaverat quidem & Galliam ante, Britanniasque ac Belgium visere; sed sollicitudo Parentis optimæ, & fratriss vota, & valetudo adhuc vacillans, alia imperabant. Reverum exacto anno, quâ pompâ, quâ gratulatione, quâ gaudiorum alacritate receperint sui, rem ineptissimam fecero, si parrem exponere. Nam quis adæquet dicendo, quæ cogitando vix assequaris? Expletis animis aspectu mutuo (si modò expleri, dum vident, videnturque, amantissimi possunt) mox major rerum se ordo pandebat, cum Oratores venirent, qui ad capessendam Merseburgensium insularum, quibus delectus jam dudum erat, administrationem invitarent. Et constituta jam dies erat, qua Sacramentum ordines dicerent. Adactis itaque in verba proceribus ac plebe, ordinatoque statu rerum, in aulam fratris rediit, affuturus rebus auspiciis interim: quorum vi ac efficacia nunquam non adest Princeps: & jam de nuptiis incidebat delibratio, quibus stabiliretur fortuna domus, quæ paucis fulcris videbatur inniti, cùm fratri majori nulla suscepta haec tenus proles; & per ætatem minor nondum maturus connubio esset. Munimentis itaque opus, quæ opponerentur casibus; qui subito sèpius ingruunt, convelluntque astricta, ni caveas, ac turbant. Nec exquirenda diu fuit, quæ formam, claritudinem, motes, matrimonio tanto monstraret digna. Dispercta

G 3

jam

jam ante ipsimet Principi SIBYLLA ELISABETA WURTENBERGICA erat, cum Stuckardianam aulam, occasione Italici itineris, ignoratus intrasset. Nihil absolutius ad pulchritudinem formam ejus, artas illa mirata est; & bona animi decoræ juventæ respondebant. Indulgentissimè Principi igitur favisse videbatur fortuna, juncta emendatissimi exempli uxore: quæ inter ipsas blanditias tamen meditabatur infestum iactum, quo tantam felicitatem incideret; erepto properè bono, quod tanto ambitu videbatur dedisse: cum vix in alterum annum permitteret frui. Non potest describi altitudo hujus vulneris: facile tamen vincuntur tristia, cum meliora successerint: nec pridianæ tempestatis offendit memoria, quam bonus ac clemens excepit dies. Nam matrimonio altero, quod cum virtutis eminentissimæ Principe, MAGDALENA SIBYLLA, BRANDENBURGICA junxit, quid auspiciatus, latusque, & omni parte fortunatum magis cogitari potest? Qui inter eos amor, quæ charitas & reverentia mutua? Qui animorum consensus, & conspiratio amica perpetuò fuit? Quod nec in Principum laudibus dissimulandum ideo est, quia discordiae injuriæque privatorum haud tantum penatum mala sunt; sed potentum palatia etiam aliquando infestant: cum Livia aliqua Reip. gravis, aut Messalina impotens, vel agrippina superba ac ferox, Principalem domum convellit ac turbat. Quam diversa ab his, & alia profusa, exitit nostra? quieta, tranquilla, placida: procul ambitione & omni regnandi libidine: nihilq; sibi ex mariti fortuna, præterquam gaudia vindicans, & uno amore ac observantia uxorem Principis professæ? Quid de insigni sœcunditate memorem, quæ tot lectis-

lectissima pignora , & auctæ immensum diffusæque
stirpis novum & inusitatum exemplum dedit ? De
diuturnitate autem fœderis hujus , quid dicam , per
quinquaginta propemodum annos (quantum hoc ævi
humani spatium est ?) irrupti ? Et jam struebat fortuna
Principi fastigium altius : in quo & præmineret cæte-
ris , & Augustorum majestati ordine proximus esset.
Nihil oblita interim tamen moris sui , & solita ludere
pertinax, amara lætis, & ista vicissim miscebat tristibus.
Quàm illètabile erat , primo statim felicis uteri partu-
elisum inter materna viscera puerum excludi ? Quàm
triste ac durum , suscepitis feliciter puellis duabus flo-
rentissimis, vix natum Principem rursus efferre ? Qui
mœror metusque , quę trepidatio ac solicitude inter-
cessit tūm Principum animis , & universam anxiam ha-
buit aulam ? Sed meliore mox fide fortuna adfuit, cum
quaternam stirpis masculę prolem continua serie (ni
interjungeretur puella una , nubenda in culmen re-
gium,) indulgeret benignè , cuius duratio solatium
nostrum in casu præsenti , & salus tutelaque patrię erit
in posterum. Sed hęc privata quasi domesticaq; ve for-
tuna Principis fuit. Cum exponendum nunc mihi de
publica est, Poëtarum propemodum imitandus videtur
mos, qui delati in grandia , centum sibi ora & voces to-
tidem conservaverunt optare. In vanum qvidem ; cę-
terum ut gravitatem oneris, qyod subierunt , & impar
amplitudini rerum virium robur , profiterentur. Et
acta Principis nostri, qvam vim ingenii, qvem spiritum,
& eloquentię, ut ita dicam, cothurnum, si adæquare o-
porteat, poscunt ? Hactenus igitur consiliorum & ope-
rum principalium coadjutor singularis fratri Septemvi-
ro per aliquot annos, ac altera veluti cervix, adstiterat, in

quam inniterentur fortunæ patriæ ; jamque Mulhusium fuerat missus , ut Electorum interesset concilio, & fratrī sustineret personam. Sed vix unius diei progressus viam , subitis nuntiis de inopino fratris obitu, quem fortē hilaremque reliquerat , componendo statui, & capessendis fascibus , revocatur. O mira fatorum ingenia ! Unum momentum necessitatem imponit locutus , & principatus fortunam transfert, cum neutrum speratur. Auspieanti imperium quieta pacataque publicè omnia erant. Nam & Ungariꝝ motus confederant , & Fratrum ac cognatorum arma non amplius turbabant viciniam : & domi compositâ Juliacensi controversiā nihil supererat , quod suspicione turbarum moveare posset. Sed alibi tamen diversa inter Principes fœdera agitabantur & partes : adeoque in media pace de inferendis aut repellendis armis consultabatur : ut foris cum esset quies , in operto tamen bella tumescerent, eruptura post paullò in magnum, cum primis incipientium malum. Non possunt opulentæ & bellicolæ nationes diu quiescere : cum hostem extra non habent , domi inveniunt , aut faciunt. Nam in prævalidis etiam corporibus , ipsa magnitudo virium sibi oneri est , & incrementa sua in pereundi convertit caussas. Hinc nescio quo infelici fidere agitata Bohemia mox tristem funestamque tempestatem conciebat: versisque ex repento motu in manifestum furorē animis, legiones ac turmæ passim volabant. Quid inter hos tantos tumores rerum & ancipitia faciat noster ? Ratus pertinere ad se moti in proximo incendi periculū, conari, contēdere, facere omnia, ut saniora exulceratæ mētes capesteret: & cōponēdis dissidiis tandem dicta ac constituta Egræ dies erat. Sed oblutantibus

tibus fatis, veris consiliis locus non est : occlusisqve ad salutaria auribus, non nisi volentia ac nocitura audiuntur. Et ultrix scelerum, qvæ ubique gravabant, divina iustitia, jam moliebatur illud fulmen, quo omnis mox conflagraret Germania, Europa tota tremisceret, motis quasvisqve, qvicqvid uspiam ægrum & morbo corruptum. Multis modis tentabatur noster, ut traheretur in causam ; & ne quid reliqui facerent, coronæ tandem ac sceptra, res inter Deos hominesqve pulcherrimæ, offerebantur. At ille invictus ad cunctas illecebras, nihil aliud, qvam limitem firmare milite, & expeditas per provinciam habere copias adversus bellorum subita, cum neqve armis belligerantium, neqve consiliis pateretur misceri. Quid prius hic mirer aut veham laude ? Magnitudinem animi, an sapientiam Principis ? Nam ut vereri atqve metuere, & temperare votis suis, ne ultra fas exeat, sapientis est ; ita magnanimi, levare altius animum, & infra se æstimare, qvæ vulgo mortales summa putant. Parum præsidii contra armatos & validos in sola innocentia est : & amiserunt plures pacem, qvi pacis immodo studio armorum curam omiserunt. Generosæ qvidem indolis est, petere magna ; nobilioris tamen, sui esse potentem. Inane qvippe ac vanum, cupere temere, qvæ demta aliis repeti ; nec nisi per dedecus, aut fortunarum ruinam, reddi possunt. O divinam virtutem Principis, & æmulam ab avo, qvi abstinere delato æqvè Bojemorum regno maluit, qvam provocare ambigua casuum, & speciosa tutis præferre. Cum eò eslet deventum, ut semel in disceptationem armorum conjectâ causa, sublatâqve pacis spe, non nisi armis victoriaqve transligi posset ; & pro Bohemis Silesia Lusatiaqve

G s

haud

haud tantum, nec non Moravia; sed Dacus acer, Hungariaque consurgerent, qvin ipsum imperium se commoveret in partibus; sedere amplius, atqve qviescere medium, nec boni civis, nec suum existimabat, cui incumbebat videre, ne qvid Resp. detrimenti caperet. Nam orto incendio etiam, cum una domus deflagrat, domesticos vicinosque partes agere satis est; vagante latius ignium vi, & involvente vicos integros, cessare neminem, & quemque cum hamis aut dolabris adesse oportet, qvi violentiam flammæ, vel frangat humore ingesto, vel fistat penitus cohbeatqve dejectis fastigiis, & si qvæ in proximo attrahant malum, ac mittant latius, in communem ruinam. Accessit ergò in partes, sed meliores, & Reip. & eo consilio, quo Favorinus, humanissimus Philosophorum, dissidentium fratrum, amicorumque litibus utrorumque benevolos misceri volebat. Ita enim existimabat futurum, ut chariores hoc merito, & obligati ad utriusque partis concordiam sternerent viam & emunirent. Primum armorum impetum Budissa excepit, superioris Lusatiae caput, obstinata in bellum, & malo suo, pacis spernens. Trahebatur obsidio tamen: si fortè mutari in ppenitentiam præsumtio posset. Cujus cum evanesceret spes, ne lenitas Ducis & mansuetudo in contemnum verteret, statuenda exempla erant, qvæ adverterent cæteros, & saniora capessere in tempore monerent. Neqve enim ad consulendum sibi omnes aut latis ingenii, aut animi habent: sua nonnullos opinio; consultorum haud paucos pravitas decepit: qvidam, ut tuta sanaqve accipiant, & comitate trahi, & persuaderi rationibus, & excitari exemplis volunt, efficacibus validisqve in utramque partem, sive injicienda spes sit, seu metus animis faci-

faciendus. Neque secesserit providi Ducis augurium; itaque cœptis affuit Deus, ut non Lusatia tantum meliora insperceret; sed ipsa Silesia quoque, validissima gens, mox sequeretur, consilio magis ac moderatione, quam manu ac vi traducta in partes. Adeò nihil in magni Ducis laudibus efficacius eminet, quam severitatis atque clementiae artes scitè miscere. Ut pertinacem furorem castiget frangaturque in tempore; resipescentes atque perculsus ne desperatione evertat: itaque non corpora tantum subigat vi; sed bonitate obstringat animos quoque atque adjungat, quæ maxima omnium certissimaque victoria est. Eant alii, atque excidiis urbium, agrorum, vastationibus, spoliis gentium se efferant, & egestatem induxisse latè aut solitudinem, laudem ac gloriam interpretentur: novum victoriæ commentus noster est genus; quos bello pterierat, beavit pace; convictos erroris & culpæ, innocentiae restituit, & verbis castigasse contentus, non sæviit ultrò, eundemque & armis & indignationi posuit finem. Quæ tum secuta rerum conversio subito est? Cùm ubi metus & terror & desperatio paullò ante egerant omnia verterantque, hic gaudium mox & gratulationes ac festi plausus perstrepserent: quæ incubuerat modò armorum vis clades excidiaque minantium, hic pax securitasque incederent, & simulatibus positis, amor, concordia, fides ubique redirent. Putasse bella nunquam venisse, ubi tam læta pacataque omnia erant. Restitutâ Lusatia Silensiâque Cæsari, imposito que jam ante Bohemicis rebus magno die, emergere videbamur profundâ ex nocte in lucem aliquam: cum & Hungaria ad officium rediret, & quæ turbarant alibi hactenus arma, in Batavos ipsos repellerentur. Ac licet

licet deinceps novus à Baltico mari æstus incumberet; eodem tamen mox recedente in se, composito q̄ve intra litora sua, cui non magna effulgebat spes, cum Cimbricā pace & suam Germaniæ pacem reddituram? Et rediisset, ni ipsi bellorum successus cupiditatem incendissent bellandi, crudum q̄ve religionis studium victoriarum veterum fructus in novæ injuriæ occasionem corrupisset. Sic præter opinionem aliud, & gravius multò priore ac tristius, nobis conflatum est bellum. Nam & majores agebantur causæ, & verteabantur illæ opes in nos, pro qvibus tutandis firmandisq̄ve periclitati paullò ante eramus nostras. Sed qvotusqvisque felicium, benefactorum servat memoriam? Et qvando fortuna non animum mutat? Quid majus ac potius in rebus humanis religione ac libertate est? Hæc tentabantur: & qvò impugnabantur acrius, eò & defendenda acrius erant. Projicere enim viliaqye habere summa, non levis modò atq̄ve abjecti animi, sed impii est. Itaq̄ve campus qværebatur & acies, & certabatur jam illud certamen, cujus fortuna non vindicatura nos à servitio tantùm, aut addictura eidem foret; sed viciorum qvoqve regnum metus aut spes intenderet. Hinc pro utrisqve in partibus tota propemodum Europa stetit. Sed inter initia, qvid non tentavit Princeps, ut conditionibus componeretur negotium? Et abstineretur armis, qvæ ponere perindè, ut sumere, in potestate nostrâ haud est? Qvâ cunctatione ac morâ, repudiatus licet ac spretus, corripuit tandem, sed ut alacrius mox fortiusq̄ve exercebat causæ Ducem? Magna hīc memorandi mihi copia foret, qvos ductarit exercitus; qvas expugnarit urbes ac oppida; qvas fuderit acies, qvæ vicerit prælia, qvas pactus inducias, aut fundamen-

damenta verius molitus sit pacis; sed qvis viginti pro-
pemodum annos unius horæ brevitate includat? Ma-
joribus lucubrationibus hæc relinqvenda sunt, integris
voluminibus explicanda. Quid? qvod intempesti-
vum videatur, sancitâ pace, & facto oblivionis decreto,
jactare victorias, triumphos ostendere, & de illatis ac-
cepisvè clædibus gloriari aut queri. Inter pugnantes
adhuc & dissidentes hæc laudi fuerint; apud amicos &
conciliatos probra habentur: & meminisse de talibus
nimium, penè injuria est. Id admirabor in Principe
potius, qvod de suscipiendo bello diu tractavit dubi-
us, licet petitus, qvod benè consulti ac providi est: &
jam susceptum gessit strenuè, qvod boni Du:is; & ne in
infinitum grassaretur, non nisi communi extingven-
dum ruina, primus suspendit, qvod sapientis Pânci-
pis est. Nimirum diversæ sunt boni Ducis, & boni
Principis artes. Hunc pacem tueri aut facere, ut beet
suos; arma illum & acies, & præliorum ambigua, & lau-
reæ triumphi qve honestèt, qvi magnum terribilem qve
efficiant. Inter hæc ipsa autem qvâ moderatione, qvâ
abstinentiâ & magnitudine animi perpetuò egit?
Nunqnam non exstiterunt, qvi arma sualibidinis &
avaritiæ instrumenta facerent: qvi expilare felices, nu-
dere pauperes, corripere omnium ac convafare fortu-
nas, proprium maximum qve bellorum putarent negoti-
tium: qvi aliena invadere, occupare non sua, jus omne
collocare in armis, regiam laudem existimarent. Nihil
commune cum istâ sectâ noſter habuit. Tuitus aliena;
non rapuit: defendit sua, non dilatavit per vim: nec in-
crementa opum admisit alia, qvam qvæ in præmium na-
vatae operæ Domini ipſi afferebant ultrò, qvos sua vir-
tute

tute afferuerat. Sed nec ærarium in turpium manubiarum receptaculum, & spoliarium provinciarum sinebat patere; de promendis stipendiis ac sumtibus, quibus necessitates patriæ tolerarentur, aperiebatur. Prædam reliquit, quorum periculo parta erat: ab iis etiam abstinentes, quæ gentium jure superior armis poterat tollere; nisi quatenus decerpseret leponeretque, quæ alendis armatisque discordiis, & remorandæ paci materiam dare videbantur. Legimus quamvis egregios Duces inter media arma etiam luxum lauitiasque non omisisse; & circumtulisse in expeditionibus tentoria setica, umbacula aurata, scutilla & tessellata pavimenta, pretiosæ vestis ac supellestilis modum ingentem; quæ agmen immensum sequeretur, non qui viriles tractarent curas, sed qui deliciis & voluptatibus operarentur. Videri fœminæ præ nostro possint, cuius comitatus omnis astrictus, serius, necessarius, vereque castrensis: ne oneri esset provincialibus, gravis in rerum summam, dum commeatus alarum ac legionum inutiliter perderet. Procul quæsitæ, & laboratae magnitudines cœnarum apparatusque adiecti longè: paribiles cibi, & faciles menæ, quas præsens copia, & anni tempus adstruebat, necessitatem corporis solabantur, & sœpè statarium prandium vel jucundissimè reficiebat. Jam quâ laborum & aliarum rerum, quas delicati fugere solent, tolerantiâ fuisse credem⁹, qui cubare sub pellibus, qui æstum, pruinæ, ventos, pulverem nunquam gravaretur? Cui in equo totos dies discurrere, cohortes circuire ac turmas, adesse ubique, & vel exigerre præcepta, vel facienda præcipere, refectionis instar erat? Quæ usus & consuetudo castrorum adeò ipsi familiaria grataque effecerant, ut neque domi atque in urbe

pla-

planè omitteret. Nam si qvod tempus incideret dubium, & arma ac inimica vis se ostentaret in proximo, non intra augustos penates aulæ, sic abditus thalamo, curabat rebus, qvod poterat, præbebatqve auspiciæ; in vallo, in propugnaculis agebat perpetuò; hîc sibi triclinium, hîc lectum habebat, dies noctesqve occasionibus intentus, & sibi uni imponens, qvæ tribunis, centurionibus, militi obeunda. Non qvod indubitaret industriæ fidei qve eorum; sed ut firmaret exemplo; & ne molestiæ essent, qvæ ipsum viderent Imperatorem non detrectare. Ubi nunc estis maligni Censores, qvi iniqvi præsentibus, vetera tantum soletis extollere, & accusare nostra tempora, tanquam sterilia virtutum, & ad edenda exempla magna, effæta atqve inepta? Habemus in nostro, qvæ opponamus antiquis ducibus, qvæ Curiorum Fabriciorumqve gloriam æmulentur aut æqvænt. Sed tantus bello cum esset, an pace minus excelluit, & meliorem Duçem, qvam Principem egit? Est qvidem conditio ista mortalium, ut alteri altero virtutes plures, nemini omnes contigant: ac raro inveniantur, qvi in qvodlibet Reip. tempus & ubiqve præcellant. Non pauci optimi armis, pessimi extiterunt in pace: aut qvod in publico qvæsiverunt decus, privatim & inter suos perdiderunt. Nostro Principi, tanta concordia, tantusqve concentus utrisqve laudum generis fuit, ut togâ æqvæ ac armis magnus, domi perindè, ut publicè, boni Principis consummaret exemplum. Respondit fortitudini pietas; constantiæ sapientia: non severitati atqve justitiæ clementia lenitasqve detraxit. Primum novi principatus opus sacrorum recensio fuit. Missis, qviritus omnes ac ceremonias inspicerent: in præfectorum ac sacerdotum

dotum vitam moresqve & instituta inquirerent, vide-
rentqve, ne qvid abiret à regulâ, qvam Avus præcri-
pserat; aut labis, ac prophanitatis divino cultui, qvem
sincerum imprimis purissimumqve esse oportet, asper-
geretur. Jam ne qvid veritatem sensûs de Deo cor-
rumperet; ne qva sanctissimam fidem nostram ac verè
catholicam manu astuve subvertere conaretur perfidia,
qvæ vigilantia illi & intentissima cura perpetuò fuit?
Nam & Theologorum conventus egit crebro, & cer-
tos conscribendos libros præcepit, qvibus assereretur
cœlestis veritas, cavillationes & strophæ Sophistarum
refellerentur. Qvas supplicationes & preces publicas
subinde instituit, nunc ubi mitiganda ira Numinis,
arctis temporibus Reipublicæ; modò cum benignita-
ti illius pro summis collatis beneficiis seculares canen-
dæ laudes ac gratiæ essent? Quid in his egit aliud, qvam
simul ut suos efficeret pios, & semetipsum exhiberet
pium, qvem alias approbavit etiam, non certæ obser-
vationis rigore, aut superstitione delectu temporum,
sed ingenuo liberoqve affectu qui non in oculos sem-
per incurreret, sed intra animi deflagraret arcana, non
nisi Deo æstimandus. Dies totos orare, & semper affi-
dere altaribus, Sacerdotem, qvam Principem deceat.
Qui sibi cum subjicit, cuius in terris sustineat vices; &
has egregiæ ac sedulò fungitur, tūm pius maximè Deo-
qve gratissimus est. Qui neqve formularum ambitu,
& ceremoniis anxiis; sed fide & simplicitate exoratur.
Qui coli ubique & adorari sanctè potest, ut cuius hic
universus orbis templum est, in quo & semper & omni-
bus patet, nec operosâ docendus verborum curâ, qui
novit omnia; & tacitas ac secretissimas mentis et-
iam voces intelligit facile atqve exaudit. Quid de Pa-
ren-

rente, quid de Cæsaribus Augustissimis dicam, quos
juxta immortalem Deum secundâ pietate coluit sem-
per & veneratus constante est: ac istos etiam, cum dis-
cessisse in partes alias, & contra videretur dirigere. Ne-
que enim oblitus ejus majestatis tum quoque fuit, à
quâ meminerat auspicia ducere: doluit tantum, quod
impotentia malevolorum juri ac meritis suis prævale-
ret. In armis itaque stetit, non utilæderet prophana-
retque sanctitatem Augustam; sed ut erroris admo-
neret male persuasos. Vidimus nummum aureum,
faberrimi operis, in quo affectum suum in matrem op-
timam, viventem adhuc, sub Bersabeæ & Salomonis
filii imaginibus, pulcherrimo expressit & dedicavit
ænigmate: audivimus lacrimas, quas in demortuæ
funere largissimè fudit. Et quando hæ fluunt, quām
cūm affectus immensum exuberat, & maximos cepit
impetus; ut, cūm se capere intus non potest, erumpat
foras, solutus atque diffusus in istos imbræ, quorum
facilitatem nonnisi optimo cuique suppetere, Homeri
censuit sapientia? Pietati justitia succedat: regnorum
alterum ac civitatum fulcrum: qua nescio an quis.
quam Principum hac tempestate major nostro aut cla-
rior fuit: sive dicendum incorruptè jus, seu exequen-
dum non sordidè, aut temperandus ejus esset rigor,
cum indulgentia veniæ emolumenti plus, quām pœna-
rum promittere videretur asperitas. Neque enim in
Principe severitatem unam, sine clementiæ tempera-
mento, probem. Jam quantum est, quod disciplinam
fori & rationem judiciorum certis legibus ordinavit ac
vinxit, ne vagaretur impunè licentia, & per damnosas
moras suspenderentur lites ac traherentur in longum;
aut æquè noxiâ celeritate præcipitarentur malignè.

H

Quid

Quid vestiarias, quid sumtuarias leges, quas tulit, loquar? Quarum custodia ac observatio, utinam obtineri tam facile posset, quam necessaria ac salutaris Reip. est? Nam ubi luxum & voluptatum cupiditates invadescere contigit, quae non emergere vitia simul & invadescere videas? Nimirum hinc malum maximum & insidiosissimum, egitas, nascitur: & inde qui potentissimi stimuli in nefas omne & perditissimorum sceleurum improbitates? Sed ita seculum est: favemus morbis ac valetudinibus nostris: & dum hoc facimus, pati remedia non possumus. At erga studia autem, quae pietatem erudiunt, docent firmantque justitiam; at circa sedes illorum ac officinas Academias, noster quis fuit? Nimirum in his thesauros patriæ, hic felicitatis publicæ nervos & instrumentum verissimum bona cujuslibet artis arbitrabatur repositum. Curare igitur, favere, regere, nunquam non principaliter contendit. Jam literarum doctores res ac sapientiae quam benevolè ac honorifice habuit? Quam instaurandis eorundem stipendiis, cum impotentiâ bellorum collapsa essent, seriam atque solicitam curam accommodavit? Quam privilegia eorum & confirmavit nobiliter & auxit? In quibus insigne illud ac singulare quod & hospitiorum & intributionum militarium, nos conjugesque ac liberos nostros ac fundos pronunciavit immunes, & commercialium aliarumque rerum vectigalia benignè remisit. Sed de his laudibus Principis cum alio loco reddiderim, satis fuerit capitulatim hic perstrinxisse: cum & ad alia properandum sit. Nam quibus encomiis prudentiam ejus celebrem, restricticem virtutum omnium, & publici statûs munimentum præcipuum. Quam ut naturæ bonitas ipsi ingeniiq; indulserat;

rat; sic usus rerum diuturnior, & tot annorum experientia instruxit mirificè atque perfecit. Ut nemo & verius astimaret præsentia, & certius callidiusq; futura conjiceret. Nihil propere; deliberatò omnia suscipiebat. Quæ ejus contatio, non tarditatis atque socordia, gravitatis & sapientiæ erat. Gnatus quippe, ad pœnitendum properare; qui judicat citò: facillime quæ impingere, qui parum providit. Consultabat eum peritisimis: quos & audiebat æquo animo, & sequebatur, sui minimè sensos, cum meliora intelligeret suaderi. Infinita hujus virtutis documenta dedit; eoque exequi arduum. Sed illud quantum est, quod cunctis fœderibus religiosè abstinuit, quæ novandis rebus, & concutiendæ imperii quieti, cuius nemo alias studiosior fuit, suspicionem materiam vè viderentur præbere? Quantum etiam, quod per inducias, quas pepigit, monstravit aliis, & emunivit nobis ad pacem viam, effecitque adeò, ut tanti boni effectus sentiremus ante, quam haberemus ipsum: cum per inducias bella ferientur tantum, non finiantur. Facilior tamen è medio ad summa, quam ab extremis progressus est. Tam pius, tam justus, tam prudens Princeps, quid mirum, si æquè & felix fuit? Nam singit sæpius sibi fortunam ipsam sibi sapiens: & prospera fermè lætaque eveniunt collentibus Numen, adversa spernentibus. Quod Poëtrorum quoque ingenia conata ostendere, à viris justis ac piius quasdam extra Oceanum insulas cecinerunt colique in binos gregium fœtus, in duplices fructus arborum, in messes agrorum geminas fœcunditas anni exuberaret. Nec sequitur tantum felicitas virtutes magnas; prævenit sæpius, ipsumq; labore, præmiū ejus preedit adeò, ut plerumq; à primâ statim infantia hæreat, quos

destinavit Deus fortunis magnis. Et quid felicitatem
vocabimus aliud , quām effectum quendam, aut vim,
amoris ac benevolentiae divinæ , quæ res actusque no-
stros comitata perpetuò, avérbit noxia ; lœta ac salutaria
dispensat ? Et ab utroque genere quām felix & fortu-
natus noster fuit ? In Italico itinere gubernatoris in-
scitiâ, dieam, an negligentiâ, in paludosa quædam maris
& tenacissimæ voraginis loca inciderat , liberatusque
mirificè est. Veronæ, per ludi equestris occasionem
cum asperum & nondum domitum satis sederet e-
quum, dum oblitus tatur ferociæ ejus , præsentissimum
discrimen capit is adiit simul & exiit servatus. Ardere
navigium casu fortuito ceperat, quo vehebatur jūvenis
animi caußâ, lecutus fratrem : ut vim flamarum affu-
geret, audaci saltu experiebatur clementiam fluminis :
quod nihilò mitius jam parabat haurire , cum præter
spem ope virtute quæ fidi hominis, & eadem periclitan-
tis, eriperetur. Quid capitale illud, & cujus nunquam
memoria subit, quin obhorrescam toto corpore , pe-
riculum loquar , quod homo quidam piacularis, aut
malus geniūs potius humanâ indutus specie, atque ab
inferis ipsis emersus, in caput sanctissimum, & omnem
progeniem , patricidali & plusquam stygio animo in-
tentavit ? Sed prius evasit , quām cogitatum instru-
ctum quæ audierat. Non hæc fortuita sunt, & magni
illius casus, quem Epicurus jactabat assidue: à curâ at-
que tutelâ propitiæ Numinis est, tam sæva ac tristia su-
perare ac vincere: cui & imputanda , quæ prospera
contigerunt interim, & rebus majoribus struxere caus-
as. Duos sortius fratres erat: supervixit utrique, at-
que ab altero Septemviralem purpuram , ab utroque
amplissimum tot provinciarū patrimonium crevit. De
con.

connubii felicitate prædiximus: de liberis quid nunc
commemorem, quos denos suscepit, reliquit VII. &
quam ex iis nepotum, pronepotumque turbam? Nu-
merosissima Trojanorum Regis prædicatur proge-
nies: quam liberalitati fortean Poëtarum magis, quam
vero debet. Sed viderit Priamus, plus quinquaginta
de suo natos sanguine; quanto felicius & majus octo-
ginta ipsos vidisse nostrum, quorum pater auctore
extiterat? Jam sobolem suam Priamus aut captivam
reliquit, aut nullam; & quæ extrema infelicitas est, in
ore suo pleramque omnem peremtam. Noster & fe-
licitati suorum interfuit, & florentissimis illorum rebus
decessit. Quanta præterea felicitas est: quod ita iis-
dem usus perpetuò, ut nihil in iis, quod quereretur, un-
quam invenerit? Tanta illorum in patrem pietas, tam
incorrupta & constans reverentia fuit. Sæpè natu-
rum cupiditates parentes habuere miserrimos, & atro-
cissimas concitarunt procellas, cum paternam fortu-
nam præcipere, quam expectare maluerunt. Hic
quieta, hic placida tranquillaque omnia & tantum sem-
per obsequium, quantum neque in privatorum larium
mediocritate usque quaque invenias. Rarò longioris
ævi sunt magni Principes. Seu quia naturæ igneæ vis
seipsum consumit maturè: seu quia arduæ ac diversissi-
mæ curæ, dum versant assidue ac distraheant animum,
ipsum attenuant pariter corpus, viresque depopulan-
tur, dum jam fatiscant & cadant. Quare & hoc in fe-
licitate Principis numerare licebit, quod septuaginta &
duos propè implevit annos, quos quotusquisque at-
tingit Principum, nedum transcendit? Alio me nume-
rosa Principis gloria vocat: neque enim adhuc aucto-
ritatem ejus miratus yeneratusque sum: quæ tanta

H 3

fuit,

fuit, quanta, cum maxima est, consuevit suspici. Et quisquam dubitet, qui Augustorum duūm, & Cæsarum totidem designatorem, qui bis per interregnum Vicarium, quem nominamus, Imperii meminerit, qui vetustissimum Septemvirorum, qui unum & experimentis rerum instructissimum, & documentis virtutum ac meritorum copia maximum nondum oblitus? Hic erat, quem colere Imperatores & aestimare; quem visere etiam honoris amarunt caussā; cuius amicitiam non tantum potentissimi Reges per oratores suos expetere, verūm affinitatem & impetrare voluerunt. Hic erat ille, penes quem unum arbitrium rerum imperii stetit maximè, momentumque publicum fuit. Plura hīc prætermittenda mihi sunt: dum multitudine obruor, & festinando ad finem, brevitatem consecutor. Cui tamen navare operam satis in rebus amplissimis ac diffusissimis quis potest? Corpus torosum, solidum ac succiplementum; non laxum, caussariumque contigerat: oris is habitus, qui non terrorem, sed majestatem præferret, & robur animi atque vigorem clarissimis loqueretur pignoribus. De tolerantia laborum nonnulla superius diximus: hīc non omiserim eò referre, quot tot quotidiè hominum desideria audire, tot supplicantium votis subscribere, tot consulentibus respondere, obire alia, quæ principis curam provisio- nemque distingunt assidue; & dum decideret omnia atque absolveret, noctes non raro diebus jungere, cœnandi & quiescendi tempora differre, nunquam fuit gravatus. Quid, quod malevolorum sermones & odi, quod obrectatorum calumnias, & quicquid cuiusque levissimi petulantia ac pravitas in magnas virtutes amplissimaque merita sibi solet permettere, æquissimo animo

animo superavit ac vicit? Majoris constantiae repu-
tans, calcare ac spernere talia; quām elisci semper ac
vindicare. Cultui corporis inorosè deditus non erat:
modum amabat: nisi cum tempus locusque splendoris
ac magnificentiae necessitatem imponerent. Nitere
semper, & quasi prodire de capsula, illorum existima-
bat, qui gynecea celebrant, mulierumque amores ve-
nantur; non qui in campo, in acie conspici, & in ne-
gotiorum arduis versari malunt. Sic cūm accipiendi
hosplites, cūm exhibendæ solennes epulæ, edendi ludi,
& instituendæ pompx essent, sequebatur principalem
magnificentiam; portento sā luxuriam fugiebat.
Nec in ædificando aliis fuit. Ut daret splendorum vol-
uptati aliquid; necessitatem & usum tamen magis re-
spiciebat. Hinc tot ab eo exstructæ arcæ, tot passim
eductæ moles, tot munimenta circumdata urbibus, or-
namenta per pacem, in bellis præsidia ac propugnacula.
Non temerè aliis Homericum illud magis habuit
pensi, cūm alienum principe statuit, totam noctem
dormire, parcus somni, alacer usque & promtus, & vi-
gens. Virili cum primis ætate, & illis annis, qui indig-
nantur otium, & cum negotiis committi gaudent. Se-
nectus enim curanda indulgentius paullò, & largiori
refocillanda quiete fuit, ut toleraret ac sustineret ætatis
pariter & Reipubl. onus. Novimus Principes qui ma-
jestatem interpretati, tenere in abdito se, patere nem-
nitemerè: rara sermonis miscere commercia; alienis
oculis cernere, alienis auribus audire: quasi
supra homines tantum, non inter homines age-
rent, & humanitatem colere, hoc dignitatem
perdere esset. Quām aliis noster, & quam
diversus extitit? Quod forum, quod templum

H 4

tām

tam referatum unquam ac publicum est, quam Princeps noster omnium fuit? Nunquam inclusus, nunquam solus: obvius semper, & penè ultra occurrens, tantâ facilitate, ut nemo aut mediocritate ordinis sui, aut fortunarum fastidiretur. Nam licet admittendorum dignitas discrimen ficeret, humanitas admittentis tamen æquabat omnes: quippe qui omnes suos agnosceret. Quod genus propositi, ut semper tenuit ante, sic neque decumbens ex valetudine mutavit: quod tempus alias morosos & tristiores concinnare nos solet, & consuetudinis quoddam frequentia que movere fastidium. Legimus Tiberium, cum peragraret amcena Campaniæ, ludum animo dans, præcepisse edicto, ne quis quietem Principis interrumperet; & disposuisse armatos, qui adeuntium prohiberent concursus; ne quid molestiae interveniret aut moræ voluptatibus: quas tantò avidius hanriebat senex, quò fruiturus brevius videbatur. Quò justius noster sibi soli dedisset ægredituris sua secretum, nec patuisset, præterquam cubiculariis, aut necessitudinibus suis, submotis negotiis omnibus, & totâ curarum mole in firmiores humeros rejectâ: at nihil hujus sibi indulgens, admittere omnes, audire omnes, responsa omnibus de lecto dare; atque hæc ipsa, non molestiam atque afflictionem, sed valetudinis putare solitia. Nimirum ut remissionum jucunda, non aliâ magis re, quam contentione corporis sudore que: quem luita atque ferarum agitatio expressissent, estimare consueverat: sic gravitatem morbi laboribus fallere, & ex congressu cum negotiis refectio nem ac levamentum petere, quererebat. Laudent admissionum facilitatem in suo Trajano veteres: Theodosium Honoriumque clementes aditu prædicent;

admi-

admirentur patientissimas Constantini aures : valentum ea gloria fuit : majus ac præstabilius est, hoc decus laudis infirmum atqve jacentem merere. Nec ficta humanitas ista principis, & temporaria; vera ingenua-
qve fuit. Nam diurna atqve stabilia esse, simulata haud solent. Nec simpliciores unquam alias temere sumus homines, qvam infirmi & graves: cum suæ qvis-
qve naturæ incumbit maximè, & facile ponit perso-
nam, qvam morbus detrectat. Aperta, sincera, can-
dida Principis mens, non recondita, tecta ac fallax.
Procul Tiberianæ artes, & qvicqvid ille pestilentia ab
Hetruria doctor, instar Circéi poculi instillatum ivit
Principibus, ut extinctâ in iis humanâ naturâ lupinam
vulpinamqve induceret, & Palatinæ Minervæ, hoc est,
generosa prudentia loco, nescio qvod ex fraude sa-
viaqve conflatum in aulis dedicaret idolum. Est ge-
nus hominum vetus aularum ac freqvens, qui honesta
specie, & falsis pignoribus fidei arrepunt principibus,
ac optimum qvemqve, si odio habeant, & oppugnan-
tem prava viderint, criminari in occulto soliti, mixtis
nonnunquam laudibus, ut fidem inveniant, & sic infe-
stius noceant. Aversabatur hos noster, & transmit-
tebat ; nec pronus suspicionibus, nec credulus teme-
rè, & magnitudine sua innisus, allata pensabat, nec ad-
mittebat, nisi probasset illorum fidem : non absolvens
qvenquam nec damnans, nisi auditum, & jam convictū.
Insigni gravitatis exemplo, & imitando omni-
bus, qvos in illustri potentia collocavit fortu-
na. Non cœca illa ac temeraria, qvam commi-
niscebantur pagani ; sed providentia filia, (ut appel-
labat Thebanus Vades,) hoc est, dispensatio divina.
Nam his pernicioſiſſimè insidiatur hæc pestis, &, ni

præcaveant, instrumentis egregiis, præclarisqve orbatis virtutibus, qvò, his remotis, prava turpiaqve prævaleant. Non ille virtutes suorum, non ignorabat vitia: illas fovebat ac æstimabat, & hæc ferebat, si tolerabilia, & bonis mixta. Homines odit, qvi vitia odit: qvorum nec emendatissimi planè expertes. M. Porcius Cato jumenta qvidem mancipiaqve ætate fracta, atqve sic inutilia, perinde ut calceos veteres atqve detritos, solebat projicere: ratus, alenda non esse, qvæ sui nullum præberent usum. Sordidum noster & inhumanum illud existimabat: benignus & liberalis imbelli illorum ætati, qvorum opera industriaqve, vigentibus annis, usui magno sibi fuisse. Qvorum complecti & liberos, ac vel sufficere emeritis genitoribus, vel aliâ ratione eosdem curabat provehere. Nam apud bonos pro merito etiam est, natum à bene meritis esse. Quemadmodum autem calorem beneficum Solis lumē vicinioribus terris impertitur haud tantum, sed latè omnia circum, qvā radios suos diffundit (& qvò non diffundit?) sidere suo fovet & recreat: sic Princeps noster in eos haud tantum, qvi circa ipsum, atqve à latere veluti essent, bonitatis suæ dispensavit munera; sed in omnes dispersit: ac si parentis omnium nomen mereri non posset, ni mereretur benè de omnibus. Qvām ille semper de nobis sollicitus fuit? Qvām id perpetuò cogitavit, egit, contendit, ut tuci per bellum, florentes pace ageremus? Quem ordinem sibi non obligare beneficiis studuit? Nec conservare ejus statum modò, sed meliorem etiam facere? Qvot produxit in lucem è tenebris? Qvot ex non magnis ac mediocribus rebus ad opes provexit & abundantiam? Jam miseris & evolutos fortunis, temporum casibus,

bus, qvām fovit solatusqve benignē est? Qvām intercessit illorum inopiz, & vicit fortunam, erexit spem; novumqve & melius circumdedit fatum? Errabat ac vagabatur infeliciū turba, pars orba laribus, pars vacua spe redeundi ad sua, qvorum debita, qvæ belli exaggerarat immanitas, pretia ipsa transcenderant. Occurrit bonitas Principis; & ut agellos suos desertos squalentesqve hactenus repetere mallent, ut tuguriola deusta flammis hostilibus ex ipsis ruinis excitarent denū, & vetera abolevit reliqua, & vestigalia annorum aliquot in futurum remisit, condonato qve pretio ædificandi præbuit materiam. O qvanta bonitas Principis est! qvi detrahit sibi, qvod donet aliis: qvi fiscum suum pauperat, ut paupertatem suorum levet! Hoc verè Principem agere est: hoc Patrem commuuem: non superbire inanibus titulis, &c., qvibus laudibus careas, gloriari vanissimè. Convicium fuerit, CLEMENTEM dici, qvi immitis & asper: nec, nisi per contumeliam, durus ac barbarus, vocabitur BONUS. Mimica hæc sunt, qvæ adulatio humilibus, aut terror miseris exprimit. CLEMENS audiat noster: talem enim experti sumus. BONUS audiat noster, qvia & fuit. Hos titulos nobis, non assentatio, non metus fingit; affectus, amor, pietas subjicit, pietate & beneficiis Principis provocata. Amor enim amorem parit: & Princeps amari, ni ipse amabit, vix potest. Vellem hīc lampada, AUDITORES, tradere, & qvæ seqvuntur, narranda relinquare aliis. Neqve enim satis in ea, aut vox, aut sermo, aut oratio durat; & spiritus ipse propemodum fugit dicentem. Dippoldiswalda municipium Misniae, tertio supra Dresdam lapide jacet, agris, pascuis, silvis,

vis, montibus, amoenissimo loco. Hic gravem ætatem dum venationum voluptate virili, qva capiebatur maximè, per oportunum anni levare tempus insitit Princeps, langorem illicò contrahit. Qui auctus morā & ingravescens vix redeundi tamen voluntatem, nec nisi diu obluctato, extorsit. Delatus Dresdam vacat medentibus: nec, interqviescens, qvicqvam tamen magnoperè queritur. Nam neqve cruciatu ullo affligebat corpus, & placida tantum silentiique peste depascebant luccum vigoremqve ejus infirmitas. Neqve enim tam morbus erat, qvam veterus ætatis, qvod incumbebat, & senium grave. Qvod ipsam in mentem cum nihil valeret, & intentatam relinqveret prorsus, negotia interim, & curæ regiminis publici non excludebantur. Inter hęc trahebatur tamdiu malum, qvam sustineret se: consumtis præsidiis & alimentis omnibus, sibi ipsum concessit. Quid in articulo isto faceret Princeps? Aut qvò converteret se opem auxiliumqve exspectans? An ad immensum illum apparatus armorum, & qvam instructam habebat ingentem tormentorum vim? Atqui hęc instrumenta mortis ac fabricæ sunt; non amimenta ac præbia, qvæ arceant atqve avertant. Eqvile Martium respiceret, & illam superbam phalerarum per plura atria dispositam pompam? Mors eqvidem peditemqve opprimit: nec Pegasus ipse omni alarum remigio prævertat atqve effugiat. Cogitaret thesauros, & nobilissimum illud Dædaleorum operum ac artificiorum horreum? Non auro gemmisqve capitur mors, nec ullam ingeniorum solertiam manuumqve attendit. Subigit omnia: proculat omnia: sive in rara ac admiranda, sive in vilia ac invulgata incidat, nullo discrimine

ne tollit cuncta & rapit. In illum se toto ferebat ani-
mi impetu, in eo omnem fiduciæ suæ reponebat spem,
qui solus, aut ingruentem mortem repellere, aut jam
exceptam elidere, & mox elisam in novam lucem con-
vertere potest. Quem cum jam ante constituisse sibi
VITÆ SCOPUM, & symbolo esset testatus,
nunc inter supraea ante oculos sibi proposuit ma-
xime, in quem suspiceret, in quem dirigeret cogita-
tiones omnes ac vota; imò quem apprehenderet, &
complectetur non avellendus. Itaque nihil in ani-
mo, nihil in ore atque sermone morituri versabatur
aliud, quam Servatoris memoria nomenque dulcissi-
mum. Qvod inclamabat, qvod invocabat perpetuò,
qvod tanquam arcem aut clypeum apprehendebat;
qvod ultimum erat, in quo & vox & vita deficeret. O
felicissima mors, quæ in hoc ipso obitur nomine! O
beatissimus excessus, cum CHRISTO Duce trans-
simus ad CHRISTUM! Transit, transit ad eum
Princeps: imò secutus trahentem est; cum invocan-
ti, adesset praefto; & confidenti in se, porrigeret ma-
num; & apprehensum Dux ipse & via, assertorque
ac vindex, duceret. Et quod deduceret? in sedes cœle-
stes, in regiones beatas illas, ubi secura & jucundissima
mansio: in tranquillitatē illam, quam nulla inquietat tem-
pestas: ad fontem vitæ, qui nunquam exaret, semper
abundat: in illud arcanum & inaccessum prophanis
secretum, qvod habitat DEUS, & implet æternitas.
Heu lux, heu Pater Patriæ, qd abis! Quo nemo pie-
tate religiosior, justitia sanctior, prudentia consultior,
belli pacisque operibus major, illustrior, clarior
fuit? Quem unum imprimis Principes colere, su-
spicere Reges, estimare Cæsares, amare omnes &
vene-

venerari, amicum, socium, patronum, custodem ac servatorem. Unde consilia dubii petere, exposcerre laborantes opem, securitatem sperare sibi felices solebant. Heu fulcrum imperii ac columen! Heu libertatis asylum & arx! Tutela quietis publicæ firmissimumque vinculum pacis! Heu religionis anchora, statioque & portus in omni tempestate certissimus! Eamné calamitatem incidere nos, ut lares nostros ac focos, ut conjuges nostros ac pignora, ut fora ac tribunalia, ut ipsa templæ ac aras, cum salva & integra teneamus, te uno, in tantis muneribus tuis, carere oporteat? O terra, ò mare, qvod levamen-
tum cladi nostræ, qvod tanto remedium vulneri, & ubi locorum, inveniemus? Considerunt ad certos si-
derum ortus tempestatum furores, & verso stella-
rum positu post spurcos & fœdos, amœni & placi-
di redeunt dies. Exspectandusné & nobis cujus-
dam benefici astri exortus est felix, qvod rumpat
hæc nubila, & dissipatis luctuum tenebris vigorem ac
lumen attonitis reddat? Vos facietis, Vos ò quat-
erna sidera nostra, qvibus Sol ille Patriæ, Divus Pater,
cum statione mortali decederet, regimen omne ac jus
in ditiones, tanquam cœlum suum, transcripsit. Sa-
cer naturæ hc numerus, qvæ rerum principia in eo
sacravit: Sacer Philosophiæ est; qvæ fontem æter-
nitatis atque radicem h̄c posuit. Sacer & patriæ in
posterum erat: qvippe à qvo securitatem atque felici-
tatem suam exspectat. Conserite igitur fulgores bene-
ficos, non bini, ut ante, sed jam quaterni Castores: &
tu in primis JOHANNES GEORGI, qui sacrum
hunc chorū, tanquam magister aut præsul, ducis, ma-
jus atque potentius huc consere jubar. Fovete pariter

ac

ac recreate benigno vestro aspectu concussa & sauciata
hoc tanto casu membra patriæ : & qvas bellorum ante
prostravit immanitas, colligite vires & instaurate. Vo-
bis religio ac pietas, vobis sanctitas legum ac juris ma-
nus suplices tendunt, paremque paternæ tutelam at-
que præsidium non magis expetunt à vobis, qvam cer-
tā fiduciā à vobis expectant. Artes etiam bonæ & Mu-
ſæ omnes proſternunt ſe vobis, vestrāqve implorant
opem, ne aut vileſcant contemtu, aut contrahant maci-
em extra ſolatia poſitæ. Atratæ hæ qvidem & luſtu for-
dentes ad pedes vefros nunc jacent, erectæ mox ta-
men, & pietate vestrā refotæ, qvas poſuerunt, reſument
laureas, & in ornatūs pristini decora triumphaturæ ve-
lut resurgent. Id operatæ affiduè ut famam perennem,
ut immortale nomen paternis vestrīsqve beneficiis
circumdent. Et qvosnam magni Heroës aut cer-
tiores victuræ gloriæ obſides, literis ; aut veriora
æternitatis instrumenta, qvam decora ingenia ha-
bent? Vive JOHANNES GEORGI, Auguſtalis
Elector; Vive AUGUSTE, Præſul inclite; Vive
CHRISTIANE, & tu MAURITI: Vivite fratres
Serenissimi ac Illuſtrissimi, florentes opibus, felices
consiliis, invicti concordiâ! Veſtrum amorem, veſtram
fidem, veſtram concordiam, nulla aut frangat aut pe-
rimat vis, nulla corrumpat aut violet fraus, & nullus
umqvam diſſolvat dies. Veſtra concordia, noſtra
felicitas: veſtra concordia, patriæ ſalus: veſtra
concordia, votum refugiumqve bonorum omni-
um eſt. Qvicqvid virtutis, qvicqvid laudis & glo-
riæ in proavis veſtris, ac avis; in patre & patruo,
qvorum geritis nomina, eminuit olim ac fulſit; hoc
repræſentate ſeculo, hoc propagate ad poſteros,

majo-

maiores aut pares. Implete maxima nominum o-
mina, & reddite nobis excelsum atque invictum MAU-
RITII animum: pietatem AUGUSTI & sapientiam:
magnitudinem CHRISTIANORUM ac bonita-
tem, & Patris unius hæc omnia; Tuqve in primis
JOHANNES GEORGII: ut non vocabulo tan-
tum, sed universâ gloria etiam PRIMO par,
& ALTER potius, qvam SECUN-
DUS existas.

D I X I.

ORATIO SEXTA.
 SERENISSIMÆ PRINCIPI AC DOMINÆ,
 DOMINÆ
 MAGDALENÆ SIBYLLÆ,
 BRANDENBURGICÆ,
 DIVI
 JOHANNIS GEORGII I.
 ELECTORIS SAXONIÆ,
 VIDUÆ,
 DICTA IN TEMPLO ARCIS,
 IPSO EXEQUIARVM DIE,
 ANNO CLO. IOC. LIX.

Si locus illus superesset precibus, haberentqve
 vota, qvò caderent, id ante omnia in præsenti o-
 ptarem, ut supersedere his lacrimis penitus sqva-
 tiore qve nobis liceret; aut mihi perinde, ut vo-
 bis,

bis, RECTOR MAGNIFICE, PATRESQUE
AMPLISSIMI TUM CÆTERI OMNIUM OR-
DINUM AC DIGNITATUM NOBILISSIMI,
CLARISSIMI, PRUDENTISSIMI ATQUE
LECTISSIMI AUDTORES, sedere muto fas es-
set, mœroremque communem religioso testari silen-
tio. Quod si per truculentiam fati, quo facta infecta
fieri nequeunt, sperandum alterum non sit; alterum
verò auctoritas vestra, PATRES, qui me jussistis lo-
qui, haud sinat; restabat precari, tanta suppeteret mihi
ingenii vis, copiaque dicendi, quæ & æquare dolorem,
qui passim incedit, & paria facere cum laudibus ejus
gloriaque posset, de quâ in concione istâ dicendum
est. Sed quæ felicitas mihi tam absolutæ eloquentiæ
largietur vim, quæ hanc infantiam meam in consumma-
tum dicendi habitum repente commutet? Enim verò
hujus eximiæ facultatis nec mihi quicquam affuit ha-
ctenus, & si fuisset, id delevisset senectus dudum, quæ
deprædatur euntibus annis non florem corporis tan-
tum ac vim; sed animum quoque debilitat, ejusque
solertia vigoremque, si non extinguit penitus, valde
infringit. Quomodo igitur aut incrementa capiat
res, quæ nondum cœperit? Aut primum accipere po-
terit quispiam hujusmodi aliquid, & absolutum statim
accipere? In omnibus enim rudimentum spei ante est,
quam rei experimentum: & quicquid est, ex parvis
seminiis in maturitatem suam cum tempore crescit.
Vanum itaque fuerit, huc votis descendere, & puerili-
ter pene optare, quæ nulla dies aut ferre potest, aut fe-
ret. O infelices itaque cani mei, qui improbam istam
vivacitatem huc adduxisti, ut satis haud sit, bien-
nio ante, hoc ipso in loco tuum, DIVE JO-

I

HAN-

HANNES GEORGI PRIME , deflesse obitum ; nisi jam illætabilis officii genus , nunc MAGDALENÆ tuæ SIBYLLÆ etiam , incomparabili Principi , præstandum veniat ! Quid agam nunc , aut quid non agam miser ? Quid si lacrā maximè , confusus & obstupefactus luctu ? Aut eloquar contra , clarissimarum virtutum admiratione instinctus ? Qui incumbentem magni ponderis molem toto connixi contra corpore , vix eluctati tandem sunt , nec nisi eliso robore omni , aut malè luxato , se emergerunt , si sustollendis novis sarcinis inepti prorsus atque inutiles evadere solent ; quid de me fiet , si commodavero vocem dolori communi , cùm eam jamdudum in illo funere consumserim omnem ac profligāim ? Hebet omnino ad hanc necessitatem pauxillum illud ingenii , quod nondum confecit senectus ; torpetque ac obstupefecit lingua penitus , ipseque spiritus deficit , qui impletat os , sufficiatque dicendis in præsens . Quantus enim in MAGDALENA SIBYLLA & maximarum rerum modus , & illustrissimarum laudium exuberantia fuit ? Sed quicquid sit , vestro parendum imperio , PATRES , & obeundum vel invito est , quod declinare non licet . Ac si defuerint alia , quæ imbecillitatem meam sustineant , vel ipsamet magnitudo rei loco solatii erit . Ut excidam enim his maximè , quæ audenda nunc sunt ; recreaverit tamen , ausis haud mollibus me excidisse . Si agitaret secum quis , qualemnam esse oporteat principem fœminam , cui nihil eorum desit , quæ aut tribuere favor Numinis , cum maxima ; aut summa conferre virtus queat ; non aliam temerè , credo , conciperet speciem , atque quam hactenus in MAGDALENA SIBYLLA venerati sumus , & nunc

nunc lugemus. Enituit aliqua illustri ortu ; sed obsolevit connubii imparis fœdere : & contra in aliâ splendidissimas nuptias tristis sterilitas obscuravit. Sunt quæ in admiratione cœlestis forma decoraque juventus posuit ; sed quarum animos sordidissima via commacularunt. In Principe nostrâ tam conspíraverunt summa laudandaque omnia : ut nihil majus natalibus, nihil felicius ac fortunatius matrimonio ; nec alia temerè facies olim concinnior venustiorque videatur. Tanta præterea in eâ virtus , ut ejus implere mensuram vel consummatissimis arduum fuerit. Paternæ originis decus ex Serenissimorum Brandenbargensium Marchionum domo ; Maternam nobilitatem ex Juliacensium Ducum prosapiâ traxit. Quæ magnitudo ibi atque sublimitas ? Et quantum hîc lumenis splendorisque fuit ? Fuit , dico : nam in GUILHELMO , qui MARIAM ELEONORAM suam , matrem nostræ dedit , antiquissima illa stirps , & si annales veteres audimus , ab ipsâ magnitudine Romanâ descendens , exaruit atque defecit. Documento clarissimo , magna quantumlibet ruere tandem in se , atque desinere lege communi , quâ orta senescunt , & quæ ad senectutem pervenerint , desinunt . Sed florentissima Murchionum familia , quid , quod ascendat , amplius habet ? Quam & Electoralis purpura attollit adhuc supra apices alios ; & sanctitas Cæsarum eò jamdûm evexit fastigii , quo nullum superius in rebus humanis. Quid soli fortunæ deberi , qui putet , fallitur sanè ; neque intelligit , haud cuiquam in facili contingere magna sine virtutibus maximis , quæ suâ divinitate ac vi in obsequium sibi ipsam trahunt fortunam.

Quos enumerare Heroas
12 hinc

hinc ortos h̄ic esset copia , incredibili fortitudine ac magnitudine animi, justitiā pr̄ter h̄ac, prudētiāque, & cæteris artibus civilis habitus insignes ? Sed satis fuerit unum ALBERTUM commemorare, genitorem FRIDERICI ALBERTI, quo MAGDALENA SIBYLLA patre sata auspiciis felicissimis est. Hic enim ille ALBERTUS est, qui ex Teutonicorum EQUITUM nobilissimi , & magnis rebus gestis incliti ordinis magistro creatus Borussiae Dux , & opulentissimæ provinciæ imperium Brandenburgicis ditionibus primus adjecit. Qui veritatis cœlettis lumen , depulsis perfidiæ Pontificiæ tenebris, in regionibus illis accendit primus : qui Academiam Regiomontanam instituit, & locupletatam amplissimis vestigalibus dedicavit magnificè. Quæ tanta sunt, ut nulli subactarum gentium triumphi ac laureæ ; nullæ opulentissimorum regnorum accessiones, non gloriæ dicam ac nominis, sed plus emolumenti ac utilitatis potuissent afferre. Quid majus enim præstantiusque in rebus humanis, quam rectè sapere ? Huc officinæ studiorum nos ducent. Et non excidere cœlo , quod vera donat religio, annon votorum nostrorum terminus ultimus est ? Maecta hac incunabolorum gloriâ, hac eminentiâ natalium esto, MAGDALENA SIBYLLA , & tanto tibi gratulare magis, quantò uberior matrimonii dignitas felicitasque ortui tuo respondent. Quid tuo JOHANNE GEORGIO PRIMO aut majus tibi aucupari spes , aut excellentius potuisset præstare fortuna ? Quo nemo eorum , qui in excelso positi, aut nobilitate antiquior, ampliorque ; aut fidei, pietatis, constantiæ justitiæque, tum rerum fortiter provideque gestarum gloria , prior clariorque fuit. Quem tot in-

ingentium meritorum in patriam, in imperium, in universam Christianam rem collatorum tituli in illud levant culmen, quod pauci concidunt. Sed quantum est nuptiarum dignitate clarescere, si defint cætera, quæ læta ac fortunata hæc fœdera faciunt, immò absolvunt? Quorum adeò tibi, MAGDALENA SIBYLLA, nil defuit, ut superfuerit plurimum, & sic vix habeat humana felicitas, quò tollere amplius vel beatissimos conjuges possit. Quæ animarum arctissima copula? Qui æmulus amor? Quæ reverentia mutua inter vos perpetuo fuit? Non potuit quinquaginta annorum efficeret ætas, ut quicquam fribusculi intercederet, tædiusve subiret. Quo vetustior nexus, hoc firmior sanctiorque non tantum, sed & jucundior copula erat. Ut opes viresque ab ætate haud magis, quam dulcedinem sumeret, quod vina solent. Quod si felici liberorum propagine ipsa connubiorum consummatur felicitas, quid erat, quo vota vestra ascenderent, beatissimi conjuges, cum obtinerent jam summa? Fingunt Poëte Cybelen quandam felicitate uteri cœlum terramque implesse numinibus; & ortum ex ea, quicquid Deorum Dearumque, quæ patet orbis, coleretur. Si vera fabulis conferre fas est, te alteram Cybelen, te matrem magnam, MAGDALENA SIBYLLA, venturæ celebrabunt ætates, cum te tot Deos Deasque hoc est, Heroas ac Heroinas dedisse noscent, quot liberos dederis, & in illorum progenie orbi impertiisse tantam clarissimorum Principum, tot populis gentibusque daturam Dominos turbam. In grandiore ætate formam yelle laudare ineptum quodammodo sit. Hæc enim juventutis illorumque annorum dos propria est, qui crescunt adhuc, & lœtum benignumque

succum in membra dispensant. Qui vergunt & procedunt decorum corporis, trahunt unā secumque abripiunt: ac quicquid in ore, in oculis, in cætero corpore suavissimâ hactenus radiaverat luce, perimunt fermè ac tollunt. Silendum tamen in nostrâ haud est, hanc partem laudis, præter morem tot annis, quos habuit, vix jam libatam, nedum extinctam fuisse atque deletam. Gravis rectusque incessus, nihil adducta in tristitiam frons, plenum modestumque oculorum lumen, intemerata oris honestas, loquebantur adhuc juventæ bona, & quantam augustis thalamis olim Principem intulisset. Scilicet architectrix natura, cum fingeret primùm texeretque, ita compegerat partes, & solidatis undique eum honorem afflaverat, ut in novissimam valetudinem viridis nihil haberet, de senectute quod quereretur. Non sine luculento pignore, ingentes naturas de cœlo trahere plurimum eamque ob rem, ad instar illius, florere diutius ac incorruptius durare: cùm, quæ terreni plus præferunt, ad præpollentis materiæ indolem, & vices capiant citius, & destruantur facilius. Qui ædes magnificas ingressi fuerint, non in illarum specie tantum & eleganti membrorum commensu ornatuque hærere stupereque solent; sed de illarum domino quoque ac possestori soliciti sunt, & venerari optant corā, cuius sublimitatem ac excellentiam de splendifissimâ venustate structuræ præsumserant. Perinde mihi contemplato hactenus superficiem Principis, & quicquid in eâ fatorum dono eminuit extra, ac fulsit circum; curæ nunc erit, qui habitaverit intus animus, & hanc pulcherrimam agitaverit molem, inquirere simul & admirari,

mirari. Ego verò ita existimaverim omnem animorum vim, auctoritatemque ac pulchritudinem à virtutibus manare. Ut quò earum in quōque plures extiterint, eò illustrior ipse diviniorque haberi debeat. Sed quod in navi gubernator est, dux in exercitu, in corpore anima; id in virtutibus pietas est. Quæ nisi regit, ac dicit, & animat veluti cæteras, errare, labi, jacere, quicquid earum affuerit, oportet. Quod si jam planè aberit pietas, aut nullæ omnino virtutes aderunt, aut simulacra quædam atque imagines in somniorum momenī inani specie illudent. Simul formosum os Luna protulit cœlo, simul stellarum ingens chorus incedit unā: similiter pietatem comitatus virtutum splendissimus sequitur, & ministerii instar præsto est Dominae atque perpetuò hæret. Quare quò major in Principe nostrâ & abundantior pietas fuit, eò uberioris circa ipsam virtutum omnium splenduit jubar. Rectè veroque sentire de DEO; perinde eundem colere, artes præcipue fuerunt, quas imbibit tenera, & post adulta firmaque exercuit semper. Videbat diverticula ac flexus; sed ipsa tenebat iter rectum, quod institerat semel, & nusquam à militari se viâ patiebatur abduci. In aliter sentientes non intonabat conviciis, miserabatur potius: & quos dolebat errare, reduci in viam, subinde optabat. In cultu divino simplicitatem magis decoram, quam apparatus nimios compositasque in speciem pompas solebat probare. Namque ut DEUM mentem purissimam noverat, ita eundem puritate animi coli quam optimè, existimabat: eaque propter in eo semper dedita fuit. Quâ devotione adibat templâ & publicis sacris intererat? Quam curam, quod studium solebat afferre ad auscultandos sermones, qui habebantur

tur ibi de suggestu sacri? Quo desiderio, quâ destinatio revertebatur, factis exprimere gestiens precepta pulcherrima quę audiisset? Jam domi & in cubiculo orare, psallere, evolvere oracula cœlestia, non vacui temporis habebat solatia, & quasdam remissiones veluti, sed verissimi operis descriptas partes: quibus nisi serio daret animum, medullitusque, ut Ennianâ voce utar, impenderet se, nihil egisse arbitrabatur. Et dubitabimus suppliciis istic ac precibus, & multum averruncatum malorum à nostris cervicibus, & plurimum contra bonorum, quibus fruimur, procuratum fuisse? Gaudet, gaudet his artibus vinci ac expugnari cœlestis numen, eoque redigi, ut amet annuere deliberantibus vera consilia; sumentibusque eorum periculum adesse benevole; ne quæ consulta pulchrè fuerint, turpiter exeant: sed rationes optimas eventus melior consequatur. Non raro maximis scœminis fastigii sui conscientia, & recordatio nimia summæ fortunæ verba dedit; eoque ambitione semel corruptum impulsit animum, ut partes virorum invaderent, & ad injuriam interpretarentur, si non & ipsæ regnarent junctæ regnantibus. Aliam sectam ac rationem illa complicitissimi animi moderatio injunxit nostrę: quę cum se Principem non ignoraret, scœminam tamen, atque sub Principe esse, adeò usque oblivisci haud potuit, ut in excelso posita private similior videretur. Non irrupit in curiam, non sese ingessit viri consiliis; & multò minus statuendi de rebus sibi sumis arbitrium, quam intra gynecéi sui penetralia & sexus pudor, & quietis animi continebant. Hoc tantę modestię par respondebat magnitudo animi: ut quam aversa ambitiosis intra mensuram sexus sui se cohibusset, tam rursus

rursus eundem transiret constantiam. Ingruerat nobis belli gravissimi moles ambigua: eoque res nostrae ad ductae erant, ut proprius abesse a tempore ultimo vide rentur. In tantâ tempestate tot circum circa cadentium fulminum, quis ea firmitate animi erat, ut non pavesceret, aut trepidaret saltim anxietate futurorum eventuum? Quid nostra? non concidebat animo muliebriter, lamentisque ac questibus incendebat omnia; vel parum decoris abdebat se latebris metu amens: stabat obverso in fortunam vultu altitudine suâ innitens, & freta pietatis armis permittebat se DEO: hinc venerata providentiam moderantis omnia; hinc bonitatem clementiamque nihil non indulgentis adorans. Quid, inquietus, divino relucter ordini? Quid jactem jugum, quod patienter ferendo levius faciam? Melius fata communia tolerando vincam: quæ nisi paruero, gravius prement. Qui modò iratus aversus que videtur, mox placidus pacatusque aderit. Qui castigavit, solabitur rursus, ut in utroque se patrem ostendet. Nam tristiores parentes liberis sunt, quos fidelius amant. Quis fortiora a viro exspectet, aut meliora a Christiano? Liviam Augusti legimus habuisse perpetuò viri lateri, & indivulsam secutam comitem, quocunque iret. An ejus amore ac studio, & quod se bonæ conjugis titulum tueri haud crederet, si pateretur separari ab eo, cui in omne fortunæ vitæque consortium deductæ esset? An, aemulatione, pre posterâ, & insidiosâ curâ servandi, quia non ignorabat errores viri; & quam non durus amator esset, ipsam sibi locupletissima testis erat? Agrippina quoque, Germanici uxor, præclara in eum amoris ac fidei, comita ta maritum in provincias non separanda castro-

rum socia fuit; sed non nolente viro, & tum solenni
Romanis matronis consuetudine, ingens animi discriminumque contemtrix, & eō obfirmata usqve, ut du-
cis induere mania aliquando auderet. Nostra, profe-
cto in exercitum conjugē, & peregrē fulminante armis,
semper restitit domi: non qvod non gravaretur desideratissimis carere obtutibus; sed ne corrumperet pu-
doris modestiæqve propositum: in primis verò ne
non pareret abeuntis præceptis: qvorum religionem
sanctiorem habebat, qvam desideria sua ut vellet præ-
ferre. Videbat qvantis rationibus consilium viri in-
niteretur, & qvas respiceret caussas, cum domi mallet
manere. Nam qvid imbellem & delicatum sexum
castrensi duritiei impingeret? Quid officiorum con-
funderet fines, imponeretqve sc̄eminæ, qvibus nec
viri semper sufficient? Multa in castris per militarem
designari licentiam, qvæ verecundioris cujusqve pu-
dor ferre haud possit. Inesse præterea mulierum co-
mitati, qvæ frangant animos, & ausis fortibus abstra-
hant, & bellum formidine morentur. Non eadem de-
cere matronas principes, qvæ in gregali mulierum vul-
gō ipsa conditionis fors honesta facit. Qvarum ne-
cessitatibus, vix nisi virorum contubernio consuli pot-
est. Manebat itaqve domi, sed corpore; animo ac fau-
stis omnibus perpetuò seq̄ebatur, & jugi orationum
sacrificio salutem viri, legionum fidem invictum ar-
morum robur DEO immortali commendabat. Hęc
solitudinis suæ solatia pariter negotiaqve habebat.
Qvibus qvanto vacare liberius & efficacius intra secre-
ta domestici laris poterat, qvam foris inter tympano-
rum tubarumqve clangores, & militum strepitus, &
nunquam silentium castrorum officiosos tumultu-
tus?

tus? Quid habent huc Agrippinæ, quid Liviæ, quod se
præ nostrâ jactantius efferant? Majoris constantiae
est, sine viro durare, quam desiderio imparem, comi-
tari in castra. Amare ac colere absentes etiam, & san-
ctius licet. Propria hominis virtus humanitas est:
quam qui excludunt principes à communi naturâ abe-
unt, & divinitatem in eo neq[ue]icquam affectant. Nam
si humanitas nihil aliud est, quam benignus benivolus-
que in omnes affectus: quid in cœlesti illo ac summo
numine magis exuberat? Qvod nulli non patet: nul-
lius non admittit & audit preces: nulli non opem at-
que auxilium præstat: qvod æquè omnibus providet,
ex æquo omnes ad delicias amat. Quare quo huma-
niores principes sunt, hoc proprius ad bonitatem
accedunt numinis, & abundantius similitudinem e-
jus exprimunt, cuius in terris vices sustinent. Mi-
rum in modum hac etiam laude nostra excelluit Prin-
ceps: cuius humanitate nihil proximus, nihil comita-
te simplicius, nihil facilitate magis remotum à blandi-
endi artibus fuit. Quam adituri patebat ultrò? Quam
hos benignè excipiebat? Quâ svavitate, quibusque le-
poribus ad sermonis invitabat commercia, & pari ju-
cunditate detinebat? Ac inter hæc omnia, quam nihil
in vultu severum ac triste? Quam in oratione ac gestu
nihil superbum ac arrogans, aut arte quæsumum? Con-
temnere, rejicare, aut fastidire imparés, vix que digna-
tos verbis paucissimis dimittere, non magnitudinis, sed
fastus atque superbiæ statuebat, quæ perpetuos comi-
tes odium, atque invidiam trahunt, periculosos princi-
patuum asseclas, quos amor ac benevolentia tutissimos
facit. Quam se amabilem his moribus, tam vene-
rabilem juxta iisdem præstabat. Quantum enim faci-
litatis

litatis inerat, tantundem & inerat gravitatis: qvæ reverentiam parit: nam illa amorem conciliat. O temperamentum pulcherrimum, & unum omnium efficacissimum ad comparandam auctoritatem pariter & conservandam! Nam qvod facilitas præstruit, illud solidat atqve emunit, ne diffuat, gravitas: & ita fit, ut amplum illud atqve augustum opinionis in mentibus hominum exsurgat tandem ac efflorescat. Supra perstrinximus qvam magnitudinem animi ostenderit nostra, cum increbuisserent bellorum procellæ: nunc recurrentum eodem denuo est; qvamqvam per saltus pluribusqve præteritis; & attingendum, qvam æqvè constanter ac sapienter se gesserit incomparabili conjuge erepto terris, ut cœlum suum subiret. Mollis naturâ mulierum animus, & parum plerumqve firmus, cùm ad sustinenda læta, ac prospera, tum toleranda tristia atqve adversa. Nam in utramqve nimis partem modum vix servant, & cùm excedere ceperint seriò, ad mediocritatis mensuram reduci haud facile patientur. Cæterū qvos amaverunt, cùm fruerentur, vehementius; hos impotentius fermè desiderant, ac insolabiliter amissos lugent. Non h̄ic fomentis temere, non advocationibus locus est. Incumbunt orbitati suæ, rimataqve assiduè vulnus, ac refricantes veluti, nullum dolendi gemendiqve faciunt finem. Altioris indolis virtutisqve nostra in Viri funere exemplum dedit. Non exuebat maritalem affectum, sed cohibebat intra terminos, nec evagari ulterius sinebat, qvam ratio præscriberet. Nihil non pietatis in depонendum contulit, & in depositum nihil honoris omisit. Cùm interim tamen dolor et haud plus, qvam aut honestum Principi esset, aut æquum tot maximorum

Prin-

Principum matris. Qvare qvod aliæ tempus inanibus lacrimis, & nihil profuturis questibus donant, abditæ tenebris & omnem propemodum exosæ lucem; id vi-ri memoriaz, id admirationi virtutum ejus, id maximo-rum meritorum deprædicationi tribuebat: verissima inde solatia petens, unde mæroris ac ægrimoniaz causas aliæ ducunt. Et qvid iniqvius ferret Conjugis fa-tum, qvæ circa sele qvot aspiciebat charissima pigno-ra, tot levamenta casus reperiebat? Videbat JO-HANNEM GEORGIUM SECUNDUM suum, fastigium idem tenere, in quo tot annos eminuissest pater, virtutum ingentium, & optimi principatus ex-emplum edens, qvod nunc non æmularetur magis fi-lius, qvam laudabiliter exprimeret. Videbat AU-GUSTUM suum, in culmine positum proximo, de-corum haud tantum avitis titulis, sed sacræ infelis et-iam venerabilem. Videbat CHRISTIANUM at-que MAURITIUM, qvantos Principes? Qvam viva spirantiaqve patriarcharum virtutum simulacra atqye ima-gines! Et nondum commemoravi illustrissima Nata-rum lumina, SOPHIAM ELEONORAM Has-siacam: MARIAM ELISABETAM Holsaticam: MAGDALENAM SIBYLLAM Danicam ante sed nunc Saxoniam: nondum ex his & illis nepotum pronepotumqve tam numerosam, & pene populi in-star habentem cateryam. Tot salvis suis contume-lia prope videbatur, si pro desertâ & orbâ in clade u-nius se gereret. Ut nihil incorruptius Principe nostrâ & sanctius, cum adhuc viro juncta ageret, fuit; sic vacua matrimonio, & in viduitatem data idem propositum tenuit, paullò severius tamen atqve adstrictius, senem, & viduam se recognoscens; qvarum pudorem

ac

ac famam non nisi seria graviaq; tueri possunt. Ju-
venculas enim amcena ac lata non indecent. Qua-
dratilla fœminarum longè in Romanis Princeps fuit.
Hæc viro orbata, & octogenariæ propior, ævum tam
grande, & vidui thalami otium sic collocasse noscitur,
ut lascivisse puellariter, oblita nimium sui, non gravi-
tatem senilem custodiisse, videatur. Ludebat calcu-
lis, freqventabat cœtus, adibat spectacula, qvæ vel
theatrum publicum ipsi, vel domus sua præbebat. Ha-
bebat enim artifices, & pantomimos, fovebatq; effu-
sius, ut tum prudentes censemabant; qvam ejus deceret
personam. Et quidnam illi non faciebant, ut adulan-
di officiis patronæ arreperent, & voluptatem aliquam
studio suo procuderent? Cursitabant, exultabant,
plaudebant, mirabantur: singulos denique gestus
dominæ reddebant cum canticis. Scenam putasses,
aut nuptialem, non lenis viduæ fuisse domum. Qvam
nihil horum circa nonstram erat videre? Qvam con-
tra ea modesta omnia adstrictaq; ac sancta? Non sce-
næ usqvam ac pulpita: non choriarum obrepebant
pompæ: non acroamata alia audisses, qvam qvæ in le-
ctionibus sacris, & personandis divinis laudibus occu-
parentur. His oblectionibus mulcebat ætatem;
his meditamentis viduitatem suam exercebat. Non
qvia per sinisteritatem naturæ aversaretur amcena vi-
tae ac lvavia; (qvod asperi ac truculenti ingenii homi-
nes solent;) sed qvòd propositum tale atq; silentium
illi imprimis statuebat congruere, cui & senilis ætatis
gravitas, & tori vidui sanctitas custodienda. Solent
nonnunquam, qvi grandiore natu sunt, hanc trahere la-
bem, ut parci immodicè, & plus qvam par est, augendis
rebus intenti, seipso affligat, ac fini qvò propiores fue-
rint,

rint, hoc vitæ magis, inepta sollicitudine, laborent prospicere. Nostra qvam à luxuriâ temper absfuit, tam avaritiâ quoqve mansit intacta. Illudere opibus & patrimonii vires in vana ac ludicra visendave tantum prodigere, non prærogativâ fortunæ summæ; & labore rare de cumulanda pecuniâ sordidè, humillimi cujusqve existimabat. Qvo consequebatur, ut nec egeret fiscus, & vacuo atqve exhausto ne succurrendum parum decoris artibus esset, cui perennitas sua innocentia redditum, & prudentia sumtuum optimè constat. Liberalitatem sic exercebat, ut nepotari ne permetteret. Donabat, largiebatur; sed cum judicio: subinde respiciens, & qvid & quantum, & cui daret. Misericordia vero, & qvos fortunæ iniqvitas nudos vagosqve & exules fecerat, aut videbatur fecisse, nunquam non porrigebat manum: rata in talibus, *non intellectu*, qvod ille ait, *sed eleemosyna opus esse*, qvæ omnibus debet patere. Qvicqvid dabat, id dabat libenter ac promptè: non superbè ac gemens, & ut objiceret aut imputaret: cùm nihil aliud quam bonitatem animi, honestique amorem sequeretur, & emularetur illum ad eò, cui vicariam operam principes præstant, qui omnia omnibus dat, non qvòd merentur omnes, sed qvòd indigent. Non pauca dixi hactenus, plurima tamen præterii. Et quis sufficeret omnibus, qvæ poterant dici? Cum colligo interim atqve consummo, qvæ memoria hactenus sunt, mecumqve admiror reputans, non possum non profiteri Principe nostrâ, tot inclitâ laudibus tot adornatâ, virtutibus maximis, nihil illustrius ac excellentius; qvin nihil perfectius, ut inter homines, ac absolutius existuisse: & itaqve dignam, qvæ nunquam deficeret: ne instar tantum
atqve

atque exemplum unquam deficeret principes fœminas, ad quod se forment & exigant, si vivere velint cum laude, & gloriösè tenere culmen, in quo fortuna ipsas constituit. Sed ô conditionem rerum fluxam atque instabilem! O circumscriptam naturam hominum, quæ magnum atque eximum aliquid potest producere æternum ac immortale idem præstare non potest! Inclusa omnia nascendi ac pereundi vicibus sunt: & unum illud certum atque immotum est, nil certum esse. Qvicquid infra supraquæ atpicimus, hanc legem patitur, nihil exceptum exemptumque est. Omnibus una incubit necessitas, & rapit omnia. Ut steterit dia aliquis, decidit tamen, & solvit tandem, ac reddit in terram, unde coailuit. Hoc receptaculum illud commune est, quod accipit omnes, & pares facit omnes; utut hos ante fortuna virtusve distinxerit. Hactenus magni ac humiles, dites & pauperes. Stulti ac sapientes dicimur: huc ubi ventum, cessant ista discrimina, & discimus serio omnes ex æquo nos homines esse, hoc est, mortales. Quid inter hominem tum & hominem interest? Nihil omnino: nisi quod aliorum actus præclaros fama ac gloria, hoc est, alia vita sequitur; silentia aliorum aut turpitudines, vel eadem condit obscuritas, vel idem dedecus atque infamia, quâ ante flagraverant, manet. Recordabatur hæc nostra assidue, sed reputabat unà, haud totum finiri, cùm obit, hominem: alteram tantum & viliorem partem resolvi in cineres, sed revicturos olim, & coituros rursus in id, quod fuerant ante; divinorem expertem funeris agere, & simili soluta custodia corporis fuerit, evolare in cœlum, & redi origini, non avellendam à DEO, ex quo duxit natales, ac lecuturam olim decre-

decretorio die redinstitutam compagem corporis unitamq; ve animæ indissolubili vinculo in nunquam finienda gaudia perpetuò duraturam. Hæc agitans secum atq; ve subinde repetens, nec unquam ante extimuit mortem, & obrepentem jam, vix intellectam, promte constanterq; excepit. An enim timeret, qvæ mortem, non finem vitæ, sed immortalitatis felicitatisq; perpetuæ januam esse ac aditum planè erat persula? Qvare nihil lamentis, nihil ignavis questibus dabat tripudiabat & exultabat potius, atq; ve jam præsumebat qvodammodo, & auspicabatur præludens, qvod operatura in ævum omne esset, si locus ullus ævo est, ubi æternitas est? Quid agunt felices illæ ac cœlo receperæ animæ? Laudant DEUM, psallunt DEO: & in his ipsis satagebat Princeps, digressura jam terris. Nam dum sub iectu ultimo vita staret, exorsa subito regium carmen LAUDA, inquit, ANIMA MEA DOMINUM: LAUDABO DOMINUM IN VITA MEA: PSALLAM DEO MEO QUAMDIU ERO. Ego nō putaverim Principem, cùm hæc inferret, teneri athuc se credidisse corporeis vinculis? Imò in jucundissimâ imagine extra se raptæ, aut velut amœno somnio losa, persuaserat sibi, esse jam ibi, quod transitura brevi seriò esset; & inenarrabiles Musarum cœlestium audire cantus. Earum itaque æmulatione quasi accensa, LAUDA, infit, ANIMA MEA DOMINUM. Non dicit, OS MEUM LAUDA DOMINUM; nam excessisse corpus rata, quid jam ab eo posceret vocem, quod spiritu omni defecum esset? Animam igitur appellat: qua unâ sese jam metiebatur. Qvare quas imposuerat animæ modo, hanc sibi mox ipsi transcribit partes, LAUDA-

K

BO

BO DOMINVM , atque IN VITA MEA ait.
 Quid hoc est , SERENISSIMA PRINCEPS ? An
 alienam igitur ha&tenus vixisti vitam , ea&que dimiss&a,
 nunc tuam demum propriamque te vivere putas ? I-
 mò verò tuam ac propriam : neque enim nostrum est,
 transire quod potest : commodatum aut mutuati-
 um est ; hoc nostrum ex verò , hoc proprium ; cuius
 plena perpetua&que possessio manet , & extra omnem
 amittendi formidinem positum est . Ecquis putabit
 verè vitam , in mortem quæ potest desinere ? LAV-
 DABIS itaque DOMINVM TVVM , & LAV-
 DAS nunc plenè , IN VITA TVA : non illâ caducâ
 atque mortali , quæ falso vita , fallô nostra , dicitur : sed
 verâ illâ & inocciduâ , & cui nullum unquam cum mor-
 te commercium venit . PSALLAM inquis , DEO
 MEO QVAMDIV ERO . Quid , quæso , est DIV
 ESSE ? Semper esse ? Nam istud diu quid est , in quo
 extremum aliquid est ? Ut centum aut plures annos
 quis duret , multis annis fuit , non diu fuit . Illud reve-
 rà DIV EST , quod dies omnes pervadit , quod vincit
 tempora , & extra omnes terminos positum , metam
 non habet . Neque ex verò EST , nisi quod semper
 est , & cadere atque finiti , haud cupit . PSALLAM
 DEO MEO QVAMDIV ERO . Hoc poteras di-
 cere , cum in extremâ velut tegulâ stares ; hoc est , de
 luce cùm deceendum , & jam cundum , in cineres
 esset ? Quin hoc dicebas , cùm defuncta tibi videbaris
 eo , quod imminebat ; & jam translata , ubi latitia in
 vultu DEI , & delectationes in dexterâ DEI usq; in finem .
 O felix abitus qui inter laudandum DEUM , inter psal-
 lendum DEO contingit : imò cum usurpare contingit ,
 in quæ eximus , antequam exeamus , & commutemus
 statio-

stationem mortalem! Morari in terris adhuc, & tam
en esse in cœlo! Desivisse nondum hominem, &
Angelorum officiis fungi! O faustum felicemque a-
bitum? O beatissimam læsiſſimamque solutionem!
Vides, vides, MAGDALENA SIBYLLA, DEUM
tuum de facie ad faciem! Complexa dexteram ejus, iis
ex omni parte abundas gaudiis, quæ nec mortalis un-
quām vidit oculus, neque audivit auris, & in cor homi-
nis non ascenderunt, & illis tantum præparavit D E U S,
qui ipsum dilexerint. Laudabis D E U M ; psalles
D E O, quamdiu vives, quamdiu eris; at nunquam non
vives, nunquam non eris, unita D E O, qui vita ipsa &
ipsa æternitas. Quid faciam AUDITORES, an ego
detester * Februarias Eidus, quæ abstulerunt matrem * Nā
patriæ, quæ nobis eripuerunt Principem nostram? ^{priid.}
Quod sexus sui fortunæ que exemplum? Quod orna- ^{Eid.}
mentum seculi? Quod Patriæ lumen? An venerabor ^{A. cl. 9.}
potius, & ante ipsas propemodum * Kalendas Janua- ^{1. c.}
rias ponam? Hæ quidem ediderunt ipsam terris; sed LIX.
illæ cœlo reddiderunt, unde orta erat. Hæ auspicatæ ^{mor-}
ejus humanitatem sunt; at illæ divinitati suæ transcri- ^{tua}
pserunt. Non fortè ac tenerario calu aut nascuntur
magni Principes, aut obeunt. A D E O in terras com- * Nam
modati veniunt, & revocati ad D E U M redeunt, non ^{priid.}
ante tamen, quām cum descripta curricula absolverint, ^{Kal.}
& destinationis divinæ numeros jam adimplerint. U- ^{Ian.}
trobique igitur adoranda dispositio Numinis & pro- ^{cl. 1. 2.}
videntia est; atque ut gratulamur & triumphamus 86.
merito, cum hæc benignitatis divinæ accipimas ^{nata}
munera; sic cum reddenda eadem, oportet ^{est.}
agere gratias, tum quod concessit semel, tum
quod tamdiu indulxit. Ite igitur AUDITO-
RES,

RES, & ita approbate pietatem vestram Principi, ne aliquà apud DEUM siatis rei: cui parere & obsequi summa religio est. Ite, inquam, & quam luxistis hancenus, veneramini deinceps: operam quisque dantes pro se, ut meritorum illius, quæ summa ac immortalia sunt, memoriâque & gloriâ seculis nullis intercedat.

DIXI.

ORATIO SEPTIMA,

AD

SERENISSIMVM PRINCIPEM
AC DOMINVM,

DOMINUM JOHANNEM
GEORGIUM II.

CUM PARENTEM SERENISSIMUM
LUGERET, AC NOVUM PRINCI-
PATUM AUSPICARETUR.

A. c. 15. I. c. LVI.

SERENISSIME PRINCEPS
ELECTOR,
CLEMENTISSIME
DOMINE,

Nemo nostrum, quam latè Saxones tui ag Mysi, & cæteræ TIBI subjectæ gentes colunt, tam fortunatus ac felix, tam constans etiam aut durus, vel secors denique adeò est,

est, qui super INCOMPARABILIS PARENTIS
TUI, Principis maximi, exitu non aerbissime soleat:
nec quisquam rursus tam gravi mœrore dejectus ad
terram insolabiliter luget, qui non in tuæ successonis
omine erigat se, & spe uberrimâ hunc casum infelici-
simum levet. Quicquid in Patre amissimus nuper, &
nunc lugemus ereptum, id omne recipiendum in TE,
nontam promittis nobis, DOMINE, quām exhibes
statim, imago paternarum virtutum absolutissima. Ne-
que enim possessionem illarum auspicaris nunc de-
mum, ut cæterorum bonorum summæ fortunæ; exsti-
tisti jam ante, idque ex æste & solido, hæres, quippe
quas ipso cum sanguine statim transfudit PATER in
TE, & mox exemplo prolicuit, atque in justum habi-
tum finxit, promovit, roboravit. Illa acerrima indo-
les, illa divina & nunquam fallens memoria, illa judicii
incredibilis vis ac libratissima ratio, æquè in TE, & ad
miraculum, eminet; quæque Heroum laus propria
est, & itaque PATRIS etiam fuit, usque adeò TIBI
magnitudo animi non deest, ut inter cæteras tuas dotes
vel splendidissimè emicet ac gliscat. Tuendæ religio-
nis, custodiendæ æquitatis, servandæ quietis ac securi-
tatis publicæ inæstimabilis cura perpetuaque in PA-
TRE fuit. Non provocabat bella, non timebat:
cumque inciderent, & fortiter, & ita gerebat, ut nun-
quam non pacem, vel inter concitatissimas præliorum
procellas, respiceret. Quæ ubi non caussa bellicum
ac finis ponitur, ambitionis, furoris, impietatis
instrumenta arma evadunt. Quam intumescere
vitiis, tam idem favere solebat virtutibus: cum-
que ad omnia, quæ male siebant ac perperam,
haud conniveret temere; non tamen severitatem

AUT

K 3

omni.

omnibus; quibusdam & lenitatem commodabat; nec vindicandi nimius, & veniz promtus, quæ emendandi fiduciam daret. Quæ maximas res, ut nondum expresseris quâm illuſtrissimè ha&tenus; sic adumbrasti tamen, ut nihil ad summam, quâm ultima manus, videatur restare. Neque enim non expressisti, quod causæ deficerent; sed quia materia atque occasio deerat, nondum producto in illud theatrum, ubi MAXIMI PATRIS suscipere debebas & repræſētare personam. Scio gravari moderationem ac verecundiam tuam, PISSIME PRINCIPUM, cùm prædico talia, similitudinem parentis maximi ostendens in TE; & nondum de canâ illâ totque annorum experimentis munītâ ex omni parte prudentiâ PATRIS; nondum de summâ illâ ac singulari auctoritate, quam ei hinc capit is honor & sacrosancta illa canities, hinc meritorum, quæ nemo unquam capiet satis, excellentia, partaque tot gestis maximis rebus inuisita gloria circumdederat, commemoravi. Quem principalis laudis apicem si nondum tenes, tenenti tamen quam proximus es? mox enifurus in summum illud, quod longè latet que TE Principem maximum ostentet terris. Id agis ætatis, cùm valet animus maximè, & sibi constat, & inter juvenitatis & aetatis ac senectutis frigora medius, beneque compositus, & providet optimè, & saluberrimè cavit. Tot visa tibi, totque auditæ ha&tenus, quas induerunt disciplinas tuæ per se solerissimæ ac sapientissimæ menti? Quanta TE longum illud ac diuturnum contubernium PATRIS docuit? Quam abundantissimè in casus omnes ac rationes consilia tua idem instruxit? Si documenta nulla haberes abs TE, haberes PATRIS: quamquam, quæ PATRIS fuerunt, & TUA

TUA dixerim: quæ observando ac seponendo fecisti
TUA , perpetuus consiliorum & actuum PATRIS
adjutor aut testis. Quæ omnia ut intra limen ac ve-
lum quasi suam hactenus continuerint vim ; sic tegi
tamen haud potuerunt, at non errumperent in famam,
& quam opinionem TIBI , quam reverentiam, quæ
regum principumque maximorum contraherent stu-
dia? Habet hoc proprium fortuna magna , latere non
potest. Multa perpetuò ipsam ambit lux , quæ nihil
in ea obscurum patitur ac teatum : erumpunt omnia,
advertunt omnes : simulque in admirationem rapiunt
animos , & veneratione eosdem implent. Jam ado-
lescens filius , tantæ indolis , tanti ingenii , tantorum
sensuum in hac non magnâ ætate Princeps , quod ad
auctoritatem robur, quod pondus addit ? Non legio-
nes ac opes , & his similia alia verendos tantum ac
magnos principes faciunt ; liberi etiam præstant :
tutissimaque majestas principis est herede suo innixi.
Neque enim contemnitur facile, qui successorem sibi
vindicemque ostentat. Dum loquar istâ , dum
locuturus plura sum , obruor illicò lacrimis. Quæ
coriventur in unum licet , diversis tamen fontibus
manant. Alias Parentis erepti dolor , alias gratu-
lationis exprimit impetus , quæ FILIO debetur.
Nimirum & læta suas lacrimas habent , cùm ve-
hementius incumbunt , & ardens affectu ani-
mus , ac sibi cedens , in oculorum hos imbres
velat liquecit. Quid faciam in istâ dissidentium
affectuum pugnâ ? Bene habet : temperamen-
tum inveniam. Cùm revocare ademta bona
humanæ opis non sit ; prudentis de cætero inji-
cere manum præsentibus ; partitis pietatis offi-
ciis

ciis , hinc religiosè ac sanctè venerabor semper ac colam Divini PARENTIS memoriam ; hinc FILII maximi sequar auspicia , & adoraturus nunc primum, ex longinquo licebit, illius fasces vacabo faustis omnibus ac votis : precatus à Deo , & quæ me decet optare, & ferre illum, salus imperii est. Salve igitur, JOHANNES GEORGI SECUNDE ! Salve inquam , & VIVE OPTIME PRINCIPUM ! Salve idem & MAXIME ; Salve idem & PATRIÆ PATER ! Neque enim non nunc accipies quoque hoc nomen. Fuisti, antequam fieres. Fuisti in votis, fuisti in animis nostris atque judiciis ; imò in tuo etiam animo : nam quos fortuna natalium cives dederat; hos TIBI affectus liberos reddit. Quicquid felices nos facere potest, tecum est : quid restat felices ut simus ? VELLE. Voles autem, quia OPTIMVS. Voles autem, quia MAXIMVS & potes. Voles autem, quia ut PATER tuos amas. Nemo bonus non curat tueturque , quod suum est : Pastor gregem : Pater familiæ domum ; quare & subditos suos PRINCEPS BONVS. Facies DOMINE , & semper facies. Semper enim magni & graves animi sibi incumbunt. Salve iterum , & dura longissimè , DECUS PRINCIPVM ! Nobis ac Patriæ , fortunatissimo Imperio ; fama & gloria rerum gestarum , TIBI IPSE superstes ! Quem adolescentem filium vides , hunc juvenem olim , hunc Virum videoas , grandævus ipse ; sed fortis ac hilaris : nec minor hic annis succedat TIBI, quam TU imperium PATRIS excipis. Quem TE exhibuisti piissimo PATRI , ipse piissimus FILIVS , eum se ILLE TIBI perpetuò probet.

bet. Hic impleat regulam, cuius dedisti exemplum
ingens. Princeps eras; & pene aḡbas privatus: in sum-
mā potentia natus eductusq̄e eras, nec usurpabas:
imperii capax non affectabas imperium. Quem Pa-
trem amando, parendo dominum demonstrabas. Tri-
buat, tribuat DEUS pietati tuæ dignam vicem: reddat-
que abundè in liberis, qvod PATRI FILIUS, sine
exemplo dedisti. Benè imperabit, qui paruit bene: o-
ptimè reget, qui diu paruit: dignus imperio omnium est,
qui sui ipsius Dominus potuit esse. Summe, aeternæ, im-
mortalis Deus, qui tenes imperio omnia, sapiētiā regis,
imples ac sustines Numine, audi hæc vota, audi hæc de-
sideria nostra; audi, inquam, & perfice bonus, quæ nunc
precamur & semper deinceps precabimur. Tuere
PRINCIPEM nostrum, ut consulat nobis: tuere DO-
MINUM nostrum, ut protegat nos: tuere communem
omnium PATREM, ut foveat omnes. Turege
consilia ejus, ut nunquam aberrent: tu actioni-
bus ejus interveni, ut felicissimè semper exeant:
tu ipso successus confirma, auge, provehe, ut
læta prosperaque eorum certa, stabilia, perpetua sint,
neque nos recreent tantum, sed natos etiam nostros, &
omnem illorum posteritatem exhibarent, beent. PI-
US imperet! JUSTUS imperet! FELIX imperet!
Et dum hoc præstat, nos ipso pios, nos ipso justos,
nos ipso felices efficiat. Beatum Principem
his subditis! Beatos subditos
Principe tali!

D I X I.

ORATIO OCTAVA.

AD

**EVNDEM SERENISSIMVM
ELECTOREM,
CUM A COMITHIS RATISBONENSI-
BUS FELICITER DOMUM
REDIISSET.**

Tenemus itaque vota nostra, SERENISSIME ELECTOR: tenemus vota nostra, quia tenemus iterum Te, pro quo solliciti hactenus votis nostris ac precibus dies nostesque æternum vatigavimus Numen. Quid precarerum à DEO immortali potius, quam in columitatem absentis Principis? Quam bene prospere que ut cederent omnia, quorum caussa abesset? Quam ut confessis rebus feliciter, fortem ac hilarem gratularemur reducem domi, in quo spes omnes salutis ac fortunarum nostrarum sitæ? Tibi enim, SERENISSIME ELECTOR, id delegavit muneric DEUS, ut accipieremus de manu tua, quicquid honorum indulgentissima ejus bonitas destinari in nos ac dispensarit. Multæ magna que, ELECTOR, nos exercuerunt, dum abes, afflixerunt curæ: tanta que solicitude tenuit, tantus nos timor confudit ac circumegit, ut nusquam licet quiescere. Quamvis sedaret, quod videretur solari atque inulcere mentes anxias; ejusmodi tamen haud erat, quod spei nostræ robur suum atque fiduciam adderet. Obversabatur subinde, quod nostræ obstre-

obstrepere quieti, quod suâ in sede consistere animum haud sineret. Carebat imperium capite, unde nervorum, qui continent corpus, vis omnis atque potestas est. Erat in incerto successor, qui inter ambiguâ ista suspectaque prudenter ac fortiter regeret návem. Ruebant non tantum per gentes finitimas bella, quorum victoriæ juxta ac clades suspenderent animos terrentique; sed in Germaniæ etiam partibus hîc ostentabant se arma strepebantque palam, hîc in operato tumescabant, & mox incipiebant gliscere, incertum, quò fulmen eorum erumperet. Interim aberas longè destitutis nobis inter hos fluctus, cuius præsentia, nostra securitas; cuius aspectus; tutela nostra atque felicitas est. Quid seqveretur ex eo aliud quam ut incenderetur tanto precum nostrarum assiduitas; quo magis magnisque exangebatur trepidatio? O singularem DEI clementiam, qui tam benignè audiit nos, & tantos æstus explicavit! Datum Imperio caput est; hoc est; vita & anima: Reditus nobis Patriæ Pater; quo uno recepto, quid triste timebimus? Respirant itaque animi omnium, SERENISSIME ELECTOR, in tuo reditu, attolluntque se iterum ac emicant, & querunt undique ac circumspiciunt vias, quibus in gaudia sua erumpant. Omnis ætas, & sexus omnis, & omnis ordo, exultant, ovant, atque triumphant. Incitat aliis alium, ne quisquam segnus gaudeat: contendunt omnes ac certant invicem, ut qui te amet impensis, hoc & latetetur effusius: & quamquam omnia faciunt singuli, nemo tamen satisfacit sibi. Ego verò, dum publici gaudii strepit festivitas, dum festo plausu bonisque ominibus latè resonant omnia, ecquid ingrediar, ELECTOR? Interné tuum,

an

an adventum in urbem, an actum ultimum moræ tuæ
mirabor? Aut hæc omnia, aliud post aliud tamen, sed
pari religione, venerabor? Tentare singula, arduum:
& universa moliri, supra ingenii vires. Qvamqvañ
& cadere pulchrum, præclara conatis. Persoluta
suprema Patri maximo pietate comparabili; coacti
& celebrati conventus ordinum, obligatæ sacramen-
to provinciæ erant, cum de itinere deliberabas. At-
qve cum plura restarent, implendis haud tantum supre-
mis voluntatibus Patris, sed ordinando etiam statui-
rerum, & emuniendæ nostræ securitati; qvanta manen-
di & resistendi videbatur imponi necessitas? Accede-
bant varij motus armorum: atqve ex omni propemo-
dum cardine se ostendebat, qvod cautis & providis
metum injiceret. Qvis tam securus, ut tantum at-
tendat periculis, qvæ ex proximo imminent? Caven-
da & dissita longius, ne proprius serpent, ac ingruant
tandem, & citius noceant, qvam posse, cùm conte-
mnerentur, credideras. Nihil horum acerrimam
mentem fallebat Principis; præceperat omnia secum,
atqve in animo peregerat ante: innixus tamen magni-
tudine suâ, obfirmavit eundi propositum, & cæteris
omnibus commune imperii prævertendum putavit.
Sic fortean disputans: totius primam habendam cu-
ram: satis in tempore consuli partibus, cum illi pro-
spectum. Recepiebat & bonitatem caussæ; cui non
defore sperabat præsentem favorem Numinis; qvo
uno confidere tutius multò, qvam legionibus infini-
tis ac turmis Alios terruisset viæ longinqvitas; la-
borque ac difficultas itineris: te incenderunt; te incen-
derunt, ELECTOR, hæc potius, & admoyerunt sti-
mulostibi, ut approbares, tanto te vehementius amare
cura.

curareq; ve publicum, qvò gravioribus tuum molestiis
caput objiceres. Qui incredibilis mentis ardor, ac
ferventissimus spiritus, diffusus videtur qvodammodo
ipsa frigora illa, qvæ tum horrebant, & nives; & qvic-
qvid hæc præter tentare constantiam itineris tui, aut
celeritatem ejusdem morari posset. Discant, discant
futuræ ætates, qvid publicæ rei debeat Principes, at-
qve de pietate Principis nostri, exemplum sibi æmula-
tionis pulcherrimæ capiant. Hoc enim magnos, hoc
augustos ac venerabiles facit, non opes immensæ suc-
cinctæq; ve terrore potentia; sed magnitudo virtutis,
& pietas maximè, uni egregio publico intenta atqve
devota. Sola potentia instabilis est: nam fulcris exter-
nis innitur. Quidam nocere potest terroriq; ve est,
eminet. Exarmata & inops, perdit timorem, in
cujus locum odium contemptusq; ve succedunt. In
semet ipsa fundata virtus, idq; ve æterna est: semperq; ve
in animis hominum amorem sui ac reverentiam exci-
tat: qvæ duo certissima præsidia sunt magnitudinis in-
victæ, sola qvæ Principes Deos facit. Cum venisses
in urbem habendis Comitiis, qvæ te lætitia ac venera-
tio Civium, qui honor Senatus excepit? Quantum in
singulis hinc reverentiæ, inde amoris fuit certamen?
Recordabantur patris in filio: quem cum viderent,
non dum credebant extinctum Patrem. Et ejus cum
reputarent maxima merita, qvibus superstes rem Chri-
stianam sibi obstrinxerat; paria de nato, & vel majora,
ominabantur. Quo animo enim, quo in commune
bonum studio esset, adventus ejus abundè docebat.
Jam Principes ipsos qvid dicam? Qvorum nemo tam
magnus, qui non libenter te crederet talem & haberet,
nec minus amaret. Crevitq; in iis hic amor & reverentia
tui

tui ex eo, qvod tu eosdem peræqvè amares & revereris. Nec aliud fuit, opinor, qvod concordiam omnium constrinxit tam firmiter ac obligavit, qvam amor mutuus, & estimatio mutua. At in rem ipsam cum ventum esset, DEUM immortalem, quem animum? qvas rationes atqve consilia? qvām vera, qvām pulchra, sanctaqve & salutaria attulisti? qvam ad hæc ipsa gravitatem, constantiam, fidem? Nimurum hoc cogitabas, hoc contendebas, ac inculcabas assiduè, ut redderetur maturè caput imperio, unde in cætera regimen; ut firmarentur concordiâ, & connecterentur inter se membra vinclo amibili; ut conciliarentur sceptræ externa, & muniretur ex omni parte ac stabiliretur pax; nec relinqvaretur ægrum aliqvid & habitum male: ac per Europam omnem adeò, non audirentur alia vigerentvē arma, qvam qvæ in barbaros & aliena Christianæ pietatis nomina convertenda essent. Inter hos actus, & inter has curas, qvām nullus labor, nulla contentio tibi accidebat gravis? Qvām nihil tædii afferebat mora, qvā bona consilia valescere; nec qvicqvam magnum, & citò, confici, non ignorabas? Duret perpetuò tibi hic animus, hæc ratio; aspiret eadem mens sanctitasqve propositi, & cæteris, qvi rebus prælunt, & summam tecum moderantur fortunam: induant hanc disciplinam principum imperii cives, ac tueantur constantes, qvod semel imbiberint; ô qvam beata ac felix Germania erit! Qvām supra invidiam florebit lætissimè, recuperabitqve ac asseret decus, qvod veneratus jam ante terrarum orbis! Si otium aliquod suspenderet seria, negotiorumqve labores, (ut resumerentur alacrius) qvieto aliquadaretur remittere, huc tuas vacationes contulisti
maxi-

maximè, ut aut contraheres amicitias, aut stabilitates, salutationum honore mutuo & efficacissimæ comitatis officiis: ut tuos affectus in proximo, Illustriss. Landgravium Hassiæ, celsissimamq; conjugem ejus, Sororem tuam, complectereris, eorumq; aspectu reficeres animum cupidum; aut brevius excurrens auspicatoris structuras novas ac moles attolendas in templo, acroateria olim oraculorum cœlestium, & incorruptis sacris dicatas sedes. O pura sanctaque otia! O innocentes refectiones Principis nostri! A pietate alia ad aliam transeunt: & charitati suorum ubi satisfecerunt, jam religioni & satisfaciunt. O auspicata fundamenta atque augusta; qvæ religiosissimi Principis inchoavit manus, argento omni ac auro purior præstantiorq;e, quod eò conjectum pro stipe fuit! Surgat feliciter opus sanctissimum, ac omnes vincat ætates. Non casus ullus, non ulla tempestas aut illi vitium afferat; aut finem importet. Mansurum, invictum, æternū perstet: nec ulli alii ritus ac cultus, aut fraude irrepāt, aut irrumptant unq;ā per viam, qvām qvib; & in qvos semel incepit & consecravit nostri Principis pietas. Ut primum admovens saxum non templi magis, qvām veritatis cœlestis, adulituræ in auctus uberrimos, pedem ac fundamenta posuisse, videatur. Patere, qvæso, ELECTOR, & facilem diverendi paulisper abs TE, ad Eminentissimam Conjugem tuam, indulge veniam, qvæ inter hæc ipsa anxia perqvam, atque solicita de tua salute, non sustinuit amplius divelli ac distineri abs te, in cuius anima vita ac spiritus suus verteretur. Magna equidem fidei, magna perfectæ charitatis vis atque impetus est. Qvi escere amor ingens securusq;e esse haud pati-

patitur, quam diu ejus aspectus subtrahitur, cui se dedit. Omnia metuit: tuta etiam timet. Licet & multas & fidias manus, multos & vigiles oculos, circa affectus suos meminerat: dubitabat semper tamen, atque verebatur aliquid, nec quicquam satis recte autumabat fieri, nisi quod ageret ipsa aut inspiceret agi. Proptere igitur ad te, ut sibi solicitudinem demeret, tibi curarum levamentum afferret, tuque adeo valetudini advigilaret coram: cum si quid ureret forte, ac gravaret, efficacissimis alloquiorum Gratiis leniret aut tolleret. Traxerat secum & pignus commune, absolutissimi exempli filiam. Cujus juventus decora, & formæ amula virtus, totque ingenii ac animi excellentissimæ dotes, quid non solatii ac voluptatis amantissimo & indulgentissimo patri promitterent? Macte hac pietate, SERENISSIMA PRINCEPS, macte, inquam, MATER OPTIMA PATRIÆ, quam antiquarum Heroinarum & quæsti gloriam, quæ in provincias, in castra maritos principes, nullo impedimento negotiorum, ac multo laborum levamento, seqvi amabant, ne fidelissima illis fortunæ omnis consortia eriperentur. Macte, inquam, & tuque virtutis mercedem, à venturorum seculorum laude exspecta. Non te tacebunt memoræ publicæ: nobilis ipsa nosceris annalium portio: Inter maximorum Principum acta pietas quoque legetur tua, & apud posteros clata erit. Celebrabitur una & filiæ decus: quæ avelli à matre, ut patrem videret, noluit: & matri eundi ire voluit comes, documentum ut daret, quanti faceret, quam tenerè amaret, utrumque parentem. Cedit, cedit, in tuam gloriam, DOMINE, & uxor tanta, & filia talis: coque nunc laetior nobis reditus tuus est, quo co-

comitatio ipse & sic optatio est, quam itio fuit. Acerbum fuit ac triste, relinquī, cūm ires, abs Te; cum reddis te nobis, & ita quidem, ut reddas unā & pignora tua, nec votis nostris relinquis aliquid, & gaudiorum hilaritatem consummas. Sed quid de reditu tuo sustineo dicere, qui de eventu Comitiorum nondum commemoravi? O Idus Juliæ, quæ declarasti; ô Kalendæ Augosti, quæ consecrasti novum Imperatorem, quod anno decus, quam felicitatem promittitis seculo? Sed auspicatæ utræque cùm illuxeritis & maximi plenæ augurii, quod ex utroque poscendum in primis & expetendum? Vincere magni ducis est: Principis magni, felices facere suos, quod exspectandum à pace. Invicta bellorum virtus in Julio nituit; non eā defecit Augustus; sed pacis felicitate gloriaque Augustus existit major. Imperium Julii, quid nisi bellum? nulla bellorum salus est; pacem Augustumque optamus: qui neque metuat bella, nec provocet: & pacis interim decus omnibus anteponat triumphis. Non numeramus Imperatoris nostri annos: metimur capacitatem indolis: Quâ juvēne principe Juventam novam ac robur imperium capiet. Non anni virtutem; mores & disciplina faciunt. Et magnitudo regnantium, non modo ætatis, quâm auspiciorum efficaciam æstimatur. Vix major annis octodecim Augustus erat, cùm Julii sui hæreditatem adiret ac cerneret, & auspicaretur imperium, quod non angustioribus terminis, quâm orbis terrarum continebatur: Non quisquam tamen post eum præfuit rebus, aut actu major, aut effectu felicior. Veritâ in om̄e anni utrinque supares: præstet AUGUSTUS Germanicus noster, increscere ætate, eum Principe nobis, quem principi populo

L

P.

Romanus dedit AVGVSTVS. Quin contrahemus potius vota, & arctiore gyro augurii nostri constringemus fidem: Juvenis præstet hic nobis, quod ille Senior demum terrarum orbi, cùm positis bellis undique, & domi redderet pacem imperio, & sanctitate fœderum firmaret undiquaque foris ac stabiliret. O summum pulcherrimumque opus vestrum! PRINCIPES MAXIMI; ô beneficium verè divinum, si tantam impertiūstis felicitatem nobis, cum elegistis Imperatorem talem, ac tam AUGUSTUM! Pacata enim Europa, quā Christiana, interque se amicè conspirans, quam vim hostilem timebit ac impetum? Quam impotentiam armorum verebitur? Assurgat contra Asiam uber: æstus ac solitudines suas impingat Africa: incurrat omne barbarorum nomen; sustinebit, repellat, profligabit, quicquid iognuerit, atque in ipsis sedibus suis adeò devincet penitus hostes, immo excindet. Documento clarissimo penes se esse, & florem virorum & ingeniorum excellentiam, & omnium honorem virtutum. Quoniam nihil amplius restat, quam ut soliditatem ac robur, tuo Collegarumque imo suo operi addat DEUS, & vota nostra atque auguria propitius impleat. Redi in tua, SERENISS. ELECTOR, redi in tua feliciter: & qualis mundi status est, cùm nocte exactâ ad orientis Solis jubar excitantur erigunturque omnia, simulque colorem & habitum & spiritum quasi recipiunt denuo, quæ informia ac exangua veluti atque enecta jacuerant ante condita tenebris; talem & nobis redditio tuo fidere redde. Si quid adhuc serenitatem speci nostræ offuscare videbitur, & plenâ nondum securitate nos sinat frui; virtus certè, & vigilantia, & indefessæ illæ tuæ

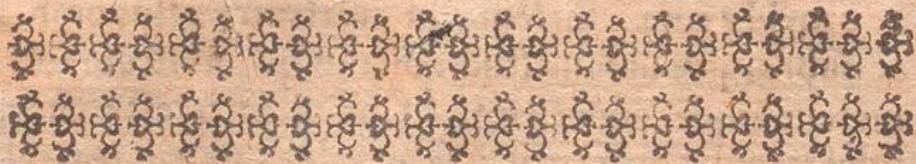
ac

ac providæ curæ efficient, ut avertantur æstus omnes
ac nubila, quæ sudum istud quietumque nostrum atte-
merent atque convellant. Cum præstdò est pastor,
nihil trepidat grex: pascit securè, & omnem periculi
metum custodientis tutelæ remittit: perinde & nos
agemus nostra deinceps, securi illorum, quæ à provi-
sione atque præsidio tuo exspectanda. Vnum re-
stat, SERENISSIME ELECTOR, precari ac
petere, ut quicquid suscipes & ages, id prosperet
DEVS ac provehat. Neque enim suscipere aliud
aut agere voles, quam quod securitatem imperio,
salutem nobis, felicitatem omni-
bus tribuat.

D I X Z

L 2

ORA-

ORATIO NONA.

IN EXCESSVM
PERILLVSTRIS HEROIS,
HENRICI SENIORIS,
LIB. BARONIS à FRISEN, &c. &c.
SERENISS. ELECTORIS SAXON.
IN SANCTIORE SENATU CONSILIARII,
CANCELLORUMQVE , NEC NON IN
APPELLATIONUM CURIA
PRÆSIDIS.

DICTA A. clo. I^oc. LX.

RECTOR MAGNIFICE:
Electoratus Saxonici Hereditarie Ma-
reschalle, idemque Serenissimi Princi-
pis nostri Consiliarie ac Cubicularie,
nec non Provincialis Curiæ , quæhīc
est, Splendidissime PRÆSES, &c.

*Patres Academici Reverendi plurimum ac
Excellentissimi; cateriq; reliquorum ordinum Am-
plissimi, Clarissimi, Prudentissimi Auditores: utq;
nobilissimorum lectissimorumq; Invenum florentis-
sima concio:*

Qui

Qui nāvigatorē mārē , ventisque ac fluctibus
res capitaq̄e sua crediderunt , ut astūm
ac tempētatum incerta non nesciant , non
metuunt tamen ; & magnam sumunt fidu-
ciam , cum tales Rectores sibi adesse viderint , qui
gnari locorum , qui cœli ventorumque mores intelli-
gant , & ex quibusdā signis colligant ominenturque ,
quid instet , peritē : ut , quæ secundum ac facilem
cursum promiserint , in tempore occupent ; & , quæ
minentur ambigua tristia vāe , declinent maturē ac ca-
veant . At cum eosdem aut casus aliquis , aut fatum
suum abstulit , neque apparent statim , quorum peri-
tiā ac artem opponant fortuitis , quorum maximē
omnium cāpax est mārē ; tum plerosque vectorum
omnes concidere animis vides , ac tantō quemque
magis esse sollicitum , quo vitæ fortunisque suis timeat
magis . Non comparatum aliter cum publico est .
Cum assunt amici & adjutores Principibus , qui sapi-
entiā valeant , & diuturnā maximarum rerum tra&tā-
tione subacti ac callidi aduersus quoslibet casus repe-
rire præsidia in promtu habeant , nemo non lāta
omnia secundaq̄e augurari consuevit : at cum eos-
dem contigit eti p̄ , quæ trepidatio , quæ sollicitudo
ubique incedit ? Qui metus incumbit omnibus , queis
cura aliqua patriæ est ? Quām tutā tranquillaq̄e
etiam timeri incipiunt ? Nobis itaque , REC-
TOR MAGNIFICE , nobis inquam , PATRES
AMPLISSIMI , quid fiet , in quos non dispar
casus expetiit , cūm altero mense ante , Perquam
illustris Baro , HENRICUS FRISIUS Se-
nior , Serenissimi Principis Consiliarius intimus ,
& sumimus Justitiæ ac Cancellorum Præses , ter-

ris excederet? Grandi quantumlibet natu & plenus
ævi digressus sit vitâ: nihilominus tamen non potest
nobis non tristis atque acerba exptio ejus accidere,
qui ea in uno illo amissimus, quibus non sine solicitudi-
ne singulari & metu anticipiti carere patria potest.
Non desit aliis, qui clavum arripiat, quem ille hactenus
tenuit; at optimo tamen succedere arduum; multo-
que facilius est, secundum dare, quam alterum. Quæ
dores in eo ingenii pariter ac animi eminebant rarissi-
mæ? Quæ incredibilis virtus ibidem atque in omni
ejus vitæ actu exsplendescebat? Quæ capere saltem
cum detur paucis, quo difficilius erit sic æmulari, ut
impleas? Eeadem ego dum reputo mecum miratus
lugensque pariter, atque de iis aliquid paro dicere, vix
jam ingressus, atque in primo limme statim sentio, quid
in me oneris suscepferim. Nam dum respicio, quid
universa Academia, quid ipse peculiariter inclito FRI-
SIORUM nomini debeam; & transeundem virum
tantum silentio, magnum atque insigne videtur nefas;
pietatem quidem meam quid deceat, attendo; quid
possim & valeam infelix, parum considero. Veniam
tamen merebitur, spero, hic inconsideratus impetus
meus, non improbus; cum vix ejusmodi vis movere
ac rapere animum soleat, quin simul ex temerario ali-
quid trahat. Interim tamen non nihil me præstissem
existimabo, si in HENRICO FRISIO, cui hoc pa-
rentale instituimus sacrum, MAGNI, & SENATO-
RIS & CANCELLARII, ut olim expressum, sic
nunc rectum posteris, pro modo ingenii ostenderim
EXEMPLUM. Qui nobilem aliquam statuam in-
format Artifex, ut simulacrum unius exprimat; ex
pluribus membris tamen illud componit. Mihi
quo,

quoque exemplum Senatoris & Cancellarii magni in
FRISIO nostro descripturo , unam effingere licet
dignitatem videar, multarum rerum tituli tamen con-
gerendi eò & compingendi aptè erant, ut consumma-
rem , quem exhibere intenderem. Sed in immensum
ne se extendat oratio , ad quædam præcipua capita
totam hanc summam revocabo, dicturus eum, quem
molior, & GENERE NOBILEM , & EXCEL-
LENTEM VIRTUTE , & MAGNUM PERI-
TIA , & AVCTORITATE VALIDVM esse
debere. Pythagoras, primus Philosophiæ dedica-
tor , conflatum ex quatuor singulis numerum , divi-
nissimum cæterorum , & summis omnibus debitum
ac consecratum asseverabat. Fallor ego , aut quatuor
ista, quæ dixi, magni SENATORIS & CANCEL-
LARII non indecorè repræsentabunt personam.
Sæpius fuit tractatum , an ad majora illa ministeria
in aulis , tam necessaria sit nobilitas , & excellētia
generis, ut nisi quis eam ad partes afferat, & multūm
carum splendori obducat caliginis, & minus efficiat.
Quamvis autem strenuioris industriæ nervi, animique
capacitas & magnitudo illustres natales comitetur
haud semper ; & aliquando in novis hominibus etiam
accidat, ut dotes hujusmodi uberrimè luceant, iisque
duabus his quasi subiecti alis enitantur in summa;
ad splendidissima tamen munera, non temerè
alios , quam splendidissimum quemque admoveri
convenier. Magna Nobilitatis vis est ; eaque,
ubi accessit virtutum splendor , ut facile quosvis ob-
umbrat alios , ita iisdem etiam plus pollet. Quis
aurea gemmeaque vasa fictilibus creisque non pre-
ferat ? Nam ultraque licet inserviant usibus , in
illis

illis tamen plus auctoritatis ac pretii est. Merito igitur in Senatore & Cancellario magno primum erit, sublimitas generis; ut tanto conspectior ejus dignitas sit, quo ipse splendore natalium uberius fuerit illustratus. Cæterum nobilitatem HENRICI si ab origine ultimâ velim repetere, in longè remota secula mihi, & illa adeò tempora eundem esset, cùm in Helvetiis Rauracisque primùm Equestris dignitate floruerunt FRI-SI, & inde postea cum multis aliis illustribus familiis, declinaturi Patriæ turbas, in Mysos nostros Variscosque demigrarunt. Ibi igitur cum novam invenissent Patriam, ut se non indecoros cives, nec degenerare à Majorum suorum virtute gloriaque ostenderent, Deus bone, quibus illustribus facinoribus gentem nomenque suum extulerunt? Inprimis verò magni eorum æstimata opera fuit, cum FRIDERICUS Marchio Misniæ, fortissimus atque acerrimus (quibus virtutibus cognomen etiam meruit) Princeps, diuturnis atque gravissimis bellis, partim iniquitate Patris impi, partim invidiâ eorum & avaritiâ, quorum hiantes cupiditates avitis ejus & fratrī bonis imminebant, implicaretur. Itaque quadringentis annis abhinc in his provinciis FRISIORUM stetit nobilitas, & incorrupta dignitate delata ad CAROLUM est, HENRICI Patrem, qui in aulâ illustrissimi Ducis Saxonie Altenburgensi summum adeptus virtute locum, Magistri domus, sea Mareschalli, & intimi Consiliarii munere summâ cum laude defunctus est. Magnum est accepitum à majoribus decus industriâ artibusque tueri clarissimis: augere idem, tollereque in majus, & novum atque illustrius lumen, quam in priorum titulis fulsit, accendere posteris, quanto
præ-

præstantius ac excellentius est? Id enim documento fuerit, eximum aliquid ac singulare in eo, qui potuit (potuit autem HENRICUS) emicuisse. Sed BARONATVS infulas ut nunquam ambiit; sic ab AUGUSTO delatas sponte, nec deprecatus abjecte est, & verecundé accepit: procul ambitione pariter, & indecora humilitate. Qvamq; superbiæ etiam viseretur, non parere donantis auctoritati, & fastidire velut, qvod ipse Principum Princeps offerret. Nunquam tamen pro magnitudine animi jactavit honorem per insolentiam, aut ostentavit gloriosè. Ratus, summum ac maximum cuique decus intra animum ejus consistere, & eo imprimis quem æstimandum. Neq; enim satis est videri magnum: præstare oportet, qvod quis per animum maximè potest. Ab eo enim omnis vis illa ac impetus est, qui nos in eas res urget ac incitat, in quibus vera magnitudo ac excellentia sita. Parcius de nobilitate HENRICI videbor dixisse, qui patriam tantum perstrinxi, maternam filens. Nam si utramq; pertexere ordine, & ire per stirpes singulas, ac recensere eorum decora velim, pluribus mihi & spatiostissimis clepsydris opus foret. Non solâ nobilitate cendum se præbuit Heros noster: nec ea magnum ministerium Principis una absolvit: inchoat tantum, & speciem quandam ac superficiem ejus adorat: cui spiritum ac vim, & efficaciam suam, ac corpus quasi, virtus tribuit, de qua nunc dicendum. Nam qui natalib; tantum nititur, & cui in solâ origine omnis posita laus, aureæ massæ videbitur similis: quæ nisi accedat artifex, & extrahet peritè, manuq; ingeniosa in formas ususq; varios figuret ac fingat affabre, præter splendorem qvid

imputabit? Virtus est per quam vivit vigetque nobilitas; quae maxime confert, quod pro auctores magnos atque illustres reddidit. Hæc efficit omnia, hæc patrat omnia, quæ admirationem ac laudem pariunt; hujus unius operibus prosperitas omnis & salus atque securitas publica procuratur. Sed numerosa cum sit, & nulla non ejus species ornare mirificè decereque Senatorem & Cancellarium magnum possit; isque, quo abundantarit pluribus, hoc consummatio illustriorque futurus sit; id primum ac summum tamen in eo crediderim, ut virum pium ac probum exhibeat. Imbecillior est natura humana, quam ut egregii aliquid atque frugiferum, qua privatim, quam publicè, conari saltet, nedum efficere valeat abesse, ni intervenierit DEUS, ac vires opesque aspiret haud tantum, sed & consilia suggerat, & vias velut aperiat, quam sit eundum. Nam neque verum nec justum patebit ulli, cuius non mentem ante irradiaret Numen propitium, & luce suâ colustrarit. An unquam autem spernens ac negligens DEI, contemtor ac concultur religionis, hæc sibi ausit promittere? Quantò igitur magni, & Senatoris, & Cancellarii munus arduum magis atque difficile est; hoc minus carere divino auxilio, hoc minus & pietate, quæ illud impetrat, posse existimandum. Sed quanta ea in nostro Heroe, & quam eximia fuerit, si dicere parem, vereor valde, ne quicquid dixero, fuerit minus. Nec nunc de publicâ memorabo, quæ traxit advertitque omnium oculos; privatim enim & solus secum ita pietatem habuit, ut foris cum magnum ministerum Principis ageret, intra secretum domestici laris sacerdotum haud paucos transcenderet, religiosissimos autem illorum æquaret. Nam prima illi, & antiquissima cura

cura perpetuò fuit, castè & sanctè colere DEUM, puras ac innocentes ei allegare preces: versare statis horis oraculorum cœlestium Codicem, & meditari legem divinam, certissimum consiliorum gubernaculum. In his & auspicabatur diem & finiebat: his dare solebat qvicqvid vacui temporis publica privataqve negotia relinquerent: diversimus illis, qui parum digna hæc Palatina purpura censem, & sacrificulis potius, ac otiosæ plebi deleganda putant. Proxima ei probitatis sive justitiaz cura fuit: Cujus antistitium summum aut arbitrum se se cum recordaretur lubinde, perire sihi muneric titulum, & verè existimabat, ni justum & æquum præberet se omnibus; idqve curaret perpetuò in tribunalibus juxta & in consilio Principis, ut suis sententiis veritas sanctitasqve constaret. Tacet justitia, nisi loqvatur per Cancellarium seu judicem; latetqve aut periclitatur in aulis veritas, nisi Senator producat & asserat. In utroqve igitur satisfecit muneri suo HENRICUS: & sic exemplum reliquit post se, qvid seqvi atqve contendere in primis debeant, qui aspirare ad dignitatem eandem, & hanc implere magnificè velint. Justitiaz referendum & istoc est, quod æquè reverens Principum, ac studiosus patriaz semper fuit. Utrumqve enim utriqve debetur: & suum cuique tribuere, plenissima justitiaz ratio est. Non separari Princeps atqve Respublica possunt, Connexa æctissimè commoda utriusqve sunt: nec sentit non ille, qvicqvid in istam redundat mali; & qvicqvid Principem urget, hoc patriam gravat. Qvorum cavere alterum, alterum procurare omnibus modis, ut boni ministri Principis est, sic nunquam non pensi in primis habere studuit noster. Est in virtutibus istis,
qvas

qvas commemoravi hæc tenus, serium aliquid ac grave:
qvod mores HENRICI ne verendos ac suspiciendos
tantum faceret, temperamento opus erat, quod amce-
num aliquid ac svave iis misceret. Severitas itaque a-
derat, sed sine rigore: aderat gravitas, sed nullâ austre-
ritate corrupta: & in utraqve multum & comitatis
& humanitatis elucescebat, non modò cum dignita-
tis posuisset personam; sed & cum sustineret maximè,
ne ademtâ fiduciâ ac spe, horrorem metumqve adi-
turis incuteret. Patere itaque omnibus, audire pati-
enter qvoslibet, affari etiam cum opus, & bonam
deferentibus desideria sua addere spem promptè li-
benterque solebat, multâ benignitatis laude, nulla
imminutæ gravitatis culpâ. Atque in magno Sena-
tore ac Cancellario qvos implet numeros, si, qvam
verendus, tam amabilis idem exstiterit? Non omnia
peragit gravitas: qvædam prudenti facilitate citius
impetres. Qware utroqve hîc opus est, qvo terreas
alios, alios verò soleris ac erigas, & meliore spe im-
pleas. Posthæc qvam curam acerimam noster ad
negotia? Qvem invictum vigorem ad tolerandos
afferebat labores, qvos ei officiorum objiciebat ne-
cessitas? Primus in Cancellis aderat, postremus in-
de discedebat. Ut cæteros exemplo potius, qvid fa-
ciendum, qvam dicto moneret, pudorem incutiens,
odium vitans. *Exasperat enim homines imperata cor-
rectio, blandissimè jubetur exemplo.* Qvæ moles, qvæ tur-
ba caussarum unqvam ipsum terruit? Qvæ Controver-
siarum fregit obscuritas? Incitavit industriam ejus &
studium potius: & usqve adeò suam defatigari constan-
tiam passus haud est; ut illa etiam rerum actibus tempo-
radaret, qvæ refectioni corporis jure optimo debe-
ban.

bantur. Non hæc in luteas plebejasq;e animas ca-
dunt: divinioris cujusdam naturæ est, amare curam: so-
mnum atq;e segnitiem fugere: & cœli nunquam qvie-
scentis instar gaudere pariter motu ac vegetari. Ni-
mirum Herculem esse magnum Senatorem & Cancel-
larium oportet: qvis superato uno labore alacrior su-
beat alterum: nullum gravetur, nullum fugiat: novus-
q;e semper ac recens qværat subinde ac circumspiciat,
qvod bono publico, cujus curandi perpetuo ipſi in-
cumbit cura, proſliget ac vincat. Tertium Senatoris
& Cancellarii magni titulum PERITIAM feci. De
eo Itaq;e exponendum nunc est, & qvanta in FRISIO
fuerit exempli gratiâ declarandum. Neqvè enim de-
fecit hâc laudis parte, qvi tam excelluit in reliqvis: aut
qvi nobilitate atq;e virtute æqvabat mensaram splen-
didissimi muneris, hic impar fuit. Falsus de cœtero,
opinor, haud erit, si qvis PERITIAM, à libris partim,
partim à rerum usu ac consuetudine, certissimâ ac fi-
delissimâ magistrâ agendi ac duce, petendam existimet.
Ac libros cùm nomino, doctrinam seu eruditionem in-
telligo, qvæ inde paratur. Latissimè Patet hujus ditio,
nec arctioribus terminis includitur, qvam ipsa sciendi
discendiq;e cupiditas. Ut eruditionem, omnium arti-
um ac scientiarum, qvibus absolvitur Sapientia, cinnum
pulcherrimum atq;e complexum vocare possis. Mul-
tae ac infinitæ res in deliberationes atq;e Consilia Prin-
cipum incident: nec pauciores in tribunalium indu-
cuntur cancellos. Hic cùm Senatorem mutum sede-
re, & statuendi anxium, & se neqvicq;am versantem
in partes omnes; aut Cancellarium pronunciare absur-
dè, turpe admodum sit, & noxiū s̄p̄ius; qvo in-
strumento doctrinarum paratum esse, qvo comi-
tatu

tatu clarissimarum artium stipatum oportet fungentem
istis amplissimis partibus, ut impleat locum, & togæ
summæ splendorem ne quâ oblitteret? Sed neque no-
biscum nascuntur hæc tanta bona, neque contingunt
nobis temere: multis vigiliis, infinitis laboribus, &
incredibili contentione opus est, ut ea in literariis lu-
dis tibi ac Academiis compares. Sed cum latissimè,
uti dicebam, eruditionis porrigitur fines, & nul-
lum non literarum genus Senatoria huic, ut ita di-
cam, purpuræ, ornamentum illustre polliceatur: tum
necessaria maximè ei Historiarum videtur cognitio,
doctrinaq; civilis, tum publici privatiq; juris scien-
tia, quam regiam artem vocabat Plato, qvod eâ nec
Reges ipsi ac Principes; & multo minus, qui circa eos,
& à Consiliis sunt, carere queant. Atque his rebus
qvid non licebit confiscere, si eloquens facundumque
os, & artificium dicendi accedit? Nihil in rebus hu-
manis contingit novi: orbis qvidam decurrit: qvæ
gesta prioribus seculis legimus, hodie rursus videmus
geri: ut, cum ludatur fabula eadem, aliæ saltē pro-
cedant personæ, & scena non nihil commutetur. Hæc
nosse igitur, & pertractata habere, quam acre & efficax
ad prudentiam telum? qvod ad consiliorum rationes
omnes ac vias adjumentum suppeditabit? Magnam
facilitatem non modò, sed certitudinem etiam habet,
ex aliorum lœtis aut tristibus discere, qvæ seqvi & qvæ
vitare oporteat. Sine periculo nostro ac damno, &
aliena stultitia instruit, & sapientia moderatur ac re-
git: nec ullus alias titulus Historiæ magis convenit,
quam cum *Magistræ vitae* appellatur. Non aliunde
ipsa Civilis doctrina habet origines suas ac incunabu-
la. Hæc illa verissima genitrix est, qvæ hanc præcla-
ram

ram Sobolem edidit: qvæ suis uberibus illam educavit & aluit & incrementa ei ac robur & bonam quasi valetudinem dedit. Unde enim præcepta, nisi ex actionibus sunt? Et hæc suppeditant normam deinceps, ad quæ exempla actionum exigantur. Utique igitur necessaria illi, qui tractat Rempubl. versaturque in actu, & pacis belliisque negotia temperat, & in utrumque tempus consulere debet. Jam si interpretari ac reddere vicem Principis jus, si incidentes controversias decidere atque dirimere munus proprium Cancellarii est: ac si eidem cum Senatore, & os & lingvam Principi, cum quid loquendum in publico, commodare incumbit; quanta ipsum & juris omnis prudentiæ, & eloquentiæ vi præstare oportet, ut muneri suo, & majestati ejus respondeat, cuius gerit personam? Nihil istorum unquam defuit FRISIO, & eò paratior digniorque ad summum togæ decus ascendit. Rara habebat naturæ bona, non corporis tantum, sed animi etiam, cuius hic principes sunt & summæ partes. In puerो statim, cum teneretur domi adhuc, ingens ardor discendi, cum docilitate ingenii semper certavit: sed Academiæ spatha cum esset ingressus, quam capacissimam indolem, quam vim ingenii abundè probavit omnibus? Quam læto ac libero impetu gratus in studia est, immissisque habenis veluti procurrit alacriter, quod tot majorum decora, quod Patris & sua ipsius vota ardentem animum ejus rapiebat? Quid egregium in literis, in disciplinis præclarum notabat, & emolumentum insigne aliquod ad facultatem orandi & sapientiam, duas maximas artes, & conjungendas illis perpetuò; qui Reipublicæ se parant, collaturum, id invadebat cupide, arripiebatque & cu-

stodi-

studiendum animo sedulò commendabat. Cæterum in nobilissimo Juris studio eò processerat, ut ne peritissimis quidem videretur concedere, cum quæ didicerat, expromere cepisset. Atque audire memini ex ipsis artis principibus, sic disciplinam omnem fori ac legem calluisse FRISIUM, sic pernovisse caussæ cùjusque indolem, & ut sic dicam, meritum; ut nullus forensium varum temerè, docere de iis melius, aut definire certius posset. Hinc nemo mirabitur, qui præsidentem in tribunalibus pari celeritate & recensere illatas cauñas, & de iisdem pronunciare audierit, nihil morante expeditissimum ejus judicium, aut mole illarum, aut varietate. Jam Eloquentia ei quam prompta ac profluens virilisque ac gravis? non fracta & pectoris sententiolis vibrans: qualis aliquem Rhetora quidem, non ejus personam deceat, cui aut apud Principes, aut in Prudentum Concilio, de publicâ re, & ordinatione optimi status, loquendum assidue ac differendum? Ubi sensus & rationes, non venustates ac elegantiæ spectantur: & eloquentissimus habetur, qui optima quæque verissimâque disertè persuadeat. Possunt nonnulli desiderare in eo peregrinandi studium, & arbitrari, sic defuisse, quod grande momentum prudentiæ addere videretur. Neque diffiteor, magno usui esse proficiendi hoc genus, si quis in eo versetur ut decet. Ac FRISIO quidem nec votum eundi peregrinè, nec copia deerat: ni properus Patris obitus, & solitudo viduæ matris manendi necessitatem imposuerint. Quanquam quid detrimendi in eo passus magnopere sit, haud possum diligere. Utile sit externa nosse, ut ad domestica plenius sapias: & didicisse alibi, quæ aut emendent res nostras, aut amplius instruant: at quanta

quanta audiendi legendique talia copia est? Namque
& auscultare peritos, & prodita literis evolvere licet.
Est enim haec Seculi nostri felicitas, ut nulla propemo-
dum reperiatur uspiam gens, qua patet orbis, cuius
mores atque ingenia, & disciplinae ac rationes, admini-
strandæ tuendaque privatæ simul & publicæ rei, tradi-
ta commentariis, & luculenter non existent exposita?
Quorum ex lectione tutius multò atque securius pro-
ficere, quam ex inspectione ipsa quandoque liceat.
Nihil in rebus humanis sincerum ac purum: & sapè
virtutibus maximis connexa non minora vitia sunt.
Datura & ipsa cum honestis exemplum, quibuscum
copulata fuerint. Ita enim est: majores ad corrum-
pendum illecebras, peregrinæ labes semper, quam do-
mesticæ habent. Has, quia consuetæ, ferimus tran-
simusque; illæ advertunt novitate suâ, & trahunt blan-
dè: & quod subierint dulcissimæ, hoc pestilentius postea
nocent. Sic dum salubre aliquod nobis creditus
præberi, plus multò una lethalis veneni propinatur,
Adeoque sapientius fit, ut dum externæ induuntur macu-
læ, domestica decora exuantur. Cum pro candore &
ingenuitate, pro gravitate atque constantiâ gentili,
peregrina simulatio, & ficti vultus, & insidiosæ blandi-
tiæ, & temporarium versatileque ingenium, ut novæ,
sed saluberrimæ, quod putant nonnulli, artes, recipiun-
tur: Cum subtilioris prudentiæ titulo, machinamenta
callida astutiæque, & quicquid fallendi disciplinas pro-
mittit, ex alieno immigrat: aut fastiditatem frugilitate ac
continentiâ domesticâ, voluptates externæ, & danoſiſſi-
mi luxus genus omne, amœnitatis & elegatiæ, & cultio-
ris virtæ nomine, pestilentissime obrepunt. Haec evitasse
videtur HENRICUS, & incorrupta magisque sincera

M

servaſ-

servasse bona Patriæ, quia insidiosa exterorum malæ ne viderat quidem. Sed rerum peritiam ut inchoarant in FRISIO studia, & quasi fundamenta adstruxerant; sic usus rerum atque exercitatio perfecere, ac eduxerunt tandem in summum illud, in quod suspicere reliquos oportuit. Reperiuntur non raro per impotentiam insiti ambitus, qui summa affectant, antequam capiunt: & modò occupent, tueri quam valeant, minimè omnium pensi habent. Sic & affligunt imperitiâ suâ publicum, & prostituentes se turpiter, contemnum pro gloriâ auferunt. Nam ut in anibus titulorum imponant simplicioribus; prudentes perinde decipere haud possunt. Et licet ignoti fallant ac lateant paullulum; reiecti mox tamen, & cum patere ceperint, derisi sunt. Non laboravit hōc intemperariarum genere FRISIUS: non cursu aut saltu; per gradus ascendit: voluit sui periculum facere ante, humerosque tentare quid valeant, & ad ferenda graviora onera in levioribus experiri vires. Nam neque mare irrumpt nautæ, ac tempestatum statim lacescant hiemes, sed in tranquillis lacubus prius atque litoribus, & remos explorant, & clavi regimen periclitantur. Miles etiam tum demum animi atque fiduciæ plenus procedit in aciem, & auguratur victoriam, cùm in campo antè ad palum diu exercuit robur, & levioribus præliis se induravit. Ac primùm quidem annos non paucos FRISIUS in Electorali Curiâ Lipsiæ, deinde & Dresdæ in appellationum assedit judicio, reddiditque jus: dein Coldiciei & Rochlicensi & Leusnicensi præfecturis, moderando illarum statui, adfuit. Hic cùm industriam, integritatem, prudentiamque suam, ac fidem multis uberrimisque documentis approbasset.

basset præclare, tum sustinuit demum, hæsitans tamen ac multum luctatus secum, adscisci à Principe in summum illud sanctiusque Consilium, & Tribunali utriusque, hic Cancellarium, quem vocant, hic Præsidem dari. Neque profecto has partes aut dignè suscipiat, aut eas ex usu atque egregio publico administret ac gerat, nisi operibus plurimis cognitus antè negotiisque expertus fuerit. Imitamini, imitamini generosiores animæ: nec præcipitate vota vestra ac spes: ne lapsus ruinaque properantem castiget audaciam, & sui erroris tandem, sed serò tamen, admoneat. Perdit fiducia sui nimia; tutius atque constantius vadit, qui pedentim incedit ac caute. Inter specimina magnæ indolis, modestiæ etiam cura est: quæ, ut Clarissimus auctor ait, nec summis mortalium spernenda, & à Diis estimatur. In minoribus, experimentum majorum est. Restat præscripti curriculi ultima pars, quam in AUCTORITATE constituimus, tam necessaria Senatori magno & Cancellario, ut totum illius officium velut destitutum nervis jaceat, ac parum efficax videatur, ni erigat ista atque constringat, constantemque ei vigorem & robur inducat. Tolle Majestatem, quid Regem tuebitur? Tolle auctoritatem, quid magnum ministrum Principis vindicabit? Solebant priisci artifices, Deorum, quos effingebant in simulacris ac statuis, capitibus radiatum circumfundere lumen, quod loqueretur numen ipsorum, mortaliumque vulgaritati eximeret. Ut magni ministri apparent, qui sunt, & agnoscantur præ cæteris, & efficaciter munera sui exserant vim, augustum istud opinionis, sive auctoritas, quæ instar nimbi divini undiquaque eos ambit, imprimis facit. Multum quippe in animis homi-

num respectus & veneratio cujusque potest. Ut instructissimam orationem afferas, vix penetrat tamen ac movet satis, ni reverentia maiestasque dicentis sanctam eam atque invictam quasi reddiderit. Tam necessaria itaque magno Senatori & Cancellario auctoritas est, quam necessarium, eum cum pondere ac efficaciam censere atque statuere. Ac multum quidem huc confert, & titulus muneris, & Principis, unde fluit, judicium: sed ni utrumque impleas, & propriis firmes atque stabilias opibus, non deerit quidem lumen ac splendor aliquis, sed similis fulguri, quod nullum tonitru comittatur. Quod major autem illarum rerum, quae & auctoritatem faciunt, & eam adjuvant, FRISIO aderat copia; eò & amplior eum comitabatur auctoritas. Sed nihil magis venerationem homini, quam virtus conciliat, & quiddam augustius illi opinione circumdat communi. Hæc cum Solaris astri instar emersit se, dum circum latè spargit radios, advertit quosque facile, & quantum pulchritudine luminis sui trahit ac allicit, tantum & vi ejusdem ac incredibili efficaciam in admirationem sui concitat animos, & quadam religione formidineque augusta implet. Sed de virtute FRI-SII cum supra dictum sit, nihil de ea nunc reddam amplius. Id potius referam, maximi eam à Patriæ Patribus æstimatam perpetuò, in quo quantum momenti ad comparandam auctoritatem positum est? Multa hic recensendi in istam rem se offerebat occasio: sed in compendium mittenda oratio est. Aque de Divo Patre quidem quid dicam? qui quanti æstimarit FRI-SIUM, post documenta alia, vel inde constiterit, quod cum ipsius auspiciis ab incomparabili Conjugé, cum eminentissimo Fratrum pari deducenda esset

MAG-

MAGDALENA SIBYLLA MINOR, ut Regio
Daniarum Norvagiaramque Principi jugalibus sacris
conne~~c~~teretur solenniter, delectus missusque HEN-
RICUS maximè, qui comitatui universo præcesset, pro-
ximusque Principibus moderaretur rerum arbitria.
Non minoris ducendum, quod idem dignissimus om-
nium visus mox est, qui vitæ thalamique consorti, pro
Principe filio impetrantæ, allegaretur in Variscos, pari
amplitudine muneric, & felicitate successus. Hæc
enim est, quæ fœderata in præsens Patriæ Patri sanctissi-
mis vinculis, gemellum edidit sidus: quorum alte-
rum in vota tutelamque Patriæ majus quotidiè clarius-
que induit jubar: alterum ingentes alienis populis
spes candidioris astri felicibus radiis ominatur ac alit.
Sed hæc à Divo Patre data sunt: quid nunc de Filio
maximo memorem? Qui, in quo fastigio ipsi primus
nascentis imperii FRISIUM obtulit dies, in eo & con-
firmavit, tanta ejus dignatione, ut non tam retinuisse
pro copia, quam ipsa ex copia videretur optasse. In-
jurius propè in optimum Principem videbor, nisi red-
didero testimonium, quod ipse defuncto FRISIO ul-
trò reddidit. Non ita diu est, cum celebraretur so-
lenne convivium, admotis principali mensæ amicis
plerisque, & qui illustria aulæ decora darent. Hic in-
ter alios sermones de ministeriis summis eum mentio-
nem ipse movisset Princeps, memorabili elogio, deco-
rum obsequium FRISII, singularem industriam, &
sapientiam cum fide pari conjunctam commendavit;
non infelicem se fore dictans, si talibus amicis &
adjutoribus deinceps semper inniteretur. Felicem
FRISIUM cui hic tantus contigit præco! Et
pium ac liberalem Principis animum, qui tam

M 3

ple-

plenum ministro egregio testimonium atque tam can-
didè impertitus est! Sæpè enim altissimas mentes qui-
dam obsidet livor, ut, si non obtrectent, suorum virtu-
tes, dissimulent tamen, atque transmittant silentio, ne
satis præsidij habere videantur in suis, dum alienas at-
tollunt. Propria atque perpetua maneat hæc nostro
Principi laus, ut de amicis suis verè atque simpliciter
judicet; nec eligat alios, quām quos possit laudare.
Sed apud ipsos Principes cum tantum existimationis
sibi comparaverit FRISIUS, quid apud cæteros con-
secutum putabimus? Sequimur enim libenter reg-
nantium judicia, quod aliquid sancti atque divini cre-
duntur habere, & quicquid Principibus placuit, decre-
tum cæteri atque præceptum interpretamur. Quis
ergò non ultrò colat ac veneretur, quem admirari
Principem ac observare intelligat? Reperiuntur haud
raro, qui quantum tribuunt aliis, tantum existimationi
sua decedere putent: & dum auctorati propriæ ni-
mis advigilant, insidentur alterius. Neque enim in-
genium iis machinæque deesse solent, quas aut adver-
sus eos instruant clanculum, quos intuentur obliquè;
aut iisdem palam admoveant, si possint dejicere, & per
illorum contumelias, cultum ac reverentiam sūi auge-
re. Non hoc integritati sua pudoriique existimabat
convenire HENRICUS; nihil eximium circa se ac
amplum statuens, quod non virtuti & honestissimis
artibus deberet. Quam itaque sua ipsi auctoritas cha-
ra erat ac curæ, tam aliorum quoque tueri studebat: &
major cæteris cum esset, nullius deminutione tamen
esse optabat. Quin comiter singulos prosequi, ad in-
crementum reverentia interpretabatur. Quis enim
non magnificere vellat ac colere, à quo non negligi se

ac

ac vilem haberisentiat? Illos etiam invenias , q̄ti ab Servorum nitentium turbâ, à pædagogiis decentissimè cultis , à rerum omnium apparatu lautissimo auct oritatem exspectent. Hi illi fermè sunt, qui aliarum rerum vacui, aut málè ab iis parati, ad hæc externa configiunt, & vana quædam magnitudinis simulacra imperito vulgo obtrudunt. Non ignorabat FRISIUS, viros ingentes inanum etiam specie validos esse debere: & alienum excellenti virtute, amare sordes, nullaque munditiâ ac elegantiâ capi ; sed inter utrumque servans modi, quantum ab luxu inutilique instrumento pomparum aberat, tantum ab vilitate etiam humili, & indecorâ parsimoniâ divertebat. Hoc iplo venerabilior, quod tueretur dignitatem, non ostentaret: & amplissimarum curarum splendorem in sui jactantiam non pateretur corrumpi. Sed hactenus virtutis & benè compositæ mentis opera laudata sint; commemoranda deinceps felicitatis munera sunt , ex quâ nonnulli nasci cum primis auctoritatem, neque vanissimè, existimarent. Illam enim quid aliud , quam singulare quoddam Summi Numinis datum appellabimus, quod iis impertire maximè solet, quos familiarius amat? At verò quis dubitet, tantò quemque coli ac suspici magis, quo charior ipse amicio que Deo æstimetur? Tanta autem perpetuo FRISIUM comitata felicitas est , ut inter rarissima ejus exempla mercatur referri. Non dicam de amplitudine generis : quam sibi cum pluribus habuit communem: neque de opibus, quæ sæpè ad pravos perveniunt: at illud haud parvum est, quod ex Equestriloco ad Baronatus apicē, & ex paternis prædiis per varia decora in suum togæ ascédit culmen. Non id solius industriae virtutisque fuit: egit fortuna partes

unà, non temeraria illa ac cæca; sed quæ Græcorum
sapientissimo Vati, *Providentia filia* appellatur: hoc est,
fatum, seu dispensatio DEI benignior, unde terrarum
orbis conservatio pendet. Quid nunc de matrimo-
nio referam, in quo, incertum habeo, quid mirer pri-
mum, aut quid postremo prædicem? Contigit ei CA-
THARINA EINSIDELIA uxor: quæ lux & glo-
ria fœminarum? In qua hinc splendor natalium, hinc
maximarum virtutum èmulum lumen radiabat. Hinc
estimabatur decora modulatissimi corporis facies;
hinc forma animi excellere pulchritudines omnes vi-
debatur. Convixerunt pene octo & quinquaginta
annis (quam novum hoc proorsus, & inauditum hacte-
nus?) nec tanto spatio invenit alter in altero, quod
quereretur. Ita quippe amarunt & venerati invicem
semper sunt, ut, qui non esset conjuges; sanctissimum
fratris sororisque contubernium putaret. Auxit felici-
tatem istam fœcunditatis ubertas, & nati liberi, & ex
his rursus nepotum turba. Sed in hac parte adverte
me maximè, geminum filiorum sidus, HENRICI, in-
quam, & CAROLI; ad quorum nudam commemo-
rationem si mihi oratio vix suppetit; deficere penitus
atque succumbere eam statim necesse erit tentanti in-
credibiles illorum ac varias laudes? Et patri ipsi, quid
amplioribus votis hic reliquum videbatur loci, cum in
eodem ipsos virtutum meritis sedere se juxta fastigio
januæridem videret? L. Metellum literarum memoriarum,
præter magistratus summos, quos gesserat, & magni-
ficentissimos ex victis hostiis triumphos, bellato-
rem primarium, Oratorem optimum, fortissimum
Imperatorem fuisse, prædicant. Quintum etiam,
filium ejus, inter rara felicitatis humanæ exem-
pla

pla numeratum, qvod & consecutus honores amplissimos, & ex devictâ Macedoniâ novum in posteros transmisisset nomen; à qvatuor filiis deniqve, uno Prætore, tribus consularibus, duobus triumphalibus, & uno censorio, rogo esset illatus. Magna utriusqve felicitas, sed non perpetua ac constans fuis. Nam ille orbatus oculorum luminibus, sene&tam miseram exegit in tenebris; & hic in medio dignationis flore de rupe Tarpeja pene actus præceps, reliquum vitæ obnoxius alieno beneficio, & bonis suis multatus, ita duxit, ut neqve infelicissimus dici posset, & felix tamen non haberetur. Adeo semper fortuna haud paucos frustratur malignè, & qvos fovere diutius visa, defatigata velat, aut quasi tæderet, tandem relinquit. Non hunc crudelem ludum illa in nostro lusit: favit constanter, & ut qvandoqve se videretur subducere, non recessit tamen: paullulum saltem abdidit se, & mox emicuit rursus, ac pristini oris ostendit lætitiam, solatura veluti qvos ipsa mœrores fecerat. Jam si arboribus ac ædificiis religionem qvandam & sanctitatem sene&tus quasi scenerat; qui in hominibus illa non faciet; cuius cultus ac reverentia omnium prope gentium dedicata contensu? Multi morantur in vita, & ad longinqvos annos perveniunt, ut fracti defectiqvè ætate inutiles jaceant, atqve cum mori non possint, non ullum tamen vitæ fructum aut carpanç sibi, aut aliis præbeant. Cum, tanqam improbus scenerator, natura supra caput astat, creditiqve usuram acerbè exigens, nunc visum, nunc sensum aurium, nunc alia deniqve effæcis extorqvet. Et ut non admittat semper hæc, parcendo tamen nonnunquam gravius lævit: dum ita non paucos affigit lecto, ac

M §

deti-

detinet, ut non nisi post multa tormenta & acutissimas
cruces vitâ absolvat. Nihil hujusmodi FRISIO accidit: & grandis quantumlibet senex, nihil senile tam
en est passus, ad valetudinem novissimam viridis:
qvæ neqve ipsa eum exercuit diu, & mora afflixit, ut
feliciorem efficeret. Tentabatur laboribus calculi:
sed brevi convaluit levatus. In sequenti die adiit tem-
plum, ut Christiano ritu quotidianorum errorum cul-
pis exsolveretur. Reversus domum dum vacat DEO,
gravari destillationibus subitis cepit: unde tussis &
calor aliquis, sed qvi post paullò intenderetur. Cum
neqve medentium opibus, neqve nocturna quiete mi-
tigaretur malum; qvin ingravesceret potius, accersen-
dus summo mane sacerdos fuit, qvi gratiam Sacramen-
ti impertiretur. Recreatus salutiferâ dape meliorem
præbere visus est spem: eaqve se dabant signa, qvæ non
pessima sane ominarentur. Sed altera luce, cum in-
clinaret in meridiem mane, conversa adeò rerum est
facies ut mox sub vesperam lucis, inter sermones sacros,
qvos cum religiosissimis sacerdotum, qvi aderant, præ-
sidibus habebat, & bene precantum vota, acquie-
sceret. Octavius Cæsar, qvem ob collata in Remp.
maxima merita AUGUSTUM Populi principis ap-
pellavit Senatus, ut jamdum, cum adhuc coleret ter-
ras, nomine ipso tituloqve consecraretur, quoties
aliqvm cito & sine cruciatu defunctum audiret, simi-
lem sibi precabatur exitum, & impetravit id fato suo;
ne, si istius voti non potiretur, non felicissimus prin-
cipum audiret apud posteros, qvi consecutus summa
omnia alijs esset. Ut magnitudine atque fortunâ ma-
jor Augustus fuerit; hac parte tamen felicitatis FRI-
SIUS ei nihil concedit, qvi æqvè levi ac facili, mo-
lestia-

lestiaque vacuo obitu finitus est. Quid accuratius
subducta summa vincet terrarum orbis Principem
FRISIUS, & major ætate, & ipsa felicitate superior.
Omnis cum vita Augusti exspiravit ac desit felicitas:
FRISII transiit, non finienda, sed immutanda, at-
que ex imbecilli & frangili, obnoxiaque casibus for-
te, in perfectissimum statum atque æternam stabilita-
tem ordinanda. Defecit Augustus sexto & septuage-
simo ætatis anno; Heros noster, cum unum & octage-
simum jam excessisset. Testatum auctoritatibus lu-
culentissimis est, hunc modum vitæ cum Philosopho-
rum apex Plato implevisset moriens, Chaldaeorum ma-
gos, qui tum Athenis forte aderant, id demiratos a-
adè fuisse, ut immolarint defuncto, tanquam egresso
humanæ fortis conditionem, quod perfectissimum nu-
merum absolvisset vivendo. Ego vero, ut in HEN-
RICO divinitatem agnoscam libens, quam, cum hu-
manitatem exueret, indeptus est; ut ad annorum ta-
men ratiocinium, & novenarios illos completos no-
vem, Chaldaicæ vanitatis applausor, descendam;
sed omne illud pietati ejus annumerabo. Hæc est,
quæ sola vitam perficit, & complementum addit ul-
timum, quod felicitatem nostram absolvat. Quæ
suo sibi sublatum remigio eò periret FRISIUM, ubi
nec spes nec metus, qui duo professi quieti animi ho-
stes, acerrimè omnium, mortalium vitam infestant
assidue, exercent amplius fatigantque: non casus ullus
atque calamitas ingruit, sed secura, quieta, tranquilla-
que omnia, & talis omnino status est, qui summi Numi-
nis, eorumque proprius est, quos illa suprema ac perfe-
ctissima mens divinitatis ac beatitudinis suæ, gratu se-
cundo tamen, fecit participes. Quorum triumphantib⁹
cho-

choris permistus HENRICUS humanâ forma nunc major incedit, & latus lætitiis, qvas nulla capit mortalitas, ævum sempiternum agitat & nullo fine terminandum. Dicat alius; qvid hoc ad Cancellarii aut Senatoris adeò munus? Ut bene & cum spe optimâ moriamur, cuiusq; fidelium studiumque ac votum. Atque id consequevi, felicitatis qvidem est; sed sibi quam nemo confidere ipsem potest; divinæ gratiæ munus est. Jam in commune felicitatem quid hîc commoras? Omne præsidium honoris munerisq; tueri intra nos ipsos querendum est: cum præstas tantum, quantum contendere tuis opibus possis, jam absolvisti partes impositas, & implevisti officii titulum. Qvod reliquum est, id tuum non est, & aliunde exspectandum. Ego verò respondeo, dicendum mihi de auctoritate fuisse, necessario instrumento magni ministri Principis; & quid ni de felicitate igitur, quæ ingens momentum ad eam confert? Jam, cum Solonem si audiemus, neminem ante obitum fataque supremâ deprædicare felicem oporteat, non dissimulandum in felicitate FRISIANA tempus illud fuit, qvod suum felicitati nomen verè plenissimeque vindicat; ac nihil amplius relinquit boni, qvod capere possit jam consummata felicitas. Qvòd si principem Oratorem nemo arguit hactenus, qvod summum belli Ducem cum vellet formare, post militarem scientiam, post fortitudinem atque auctoritatem, felicitatem in eo etiam inesse voluit; ergone dignus reprehensione videbor, qvi eam in Senatore ac Cancellario non prætermiserim tacitam? Non virtus armorum tantum, sed consiliorum sapientia quoque suâ fortuna indiget. Et reperire inter deliberationum ardua, qvod & conducatur

ducat in præsens maximè, & prosperè expetat, non sapientum tantum, sed & felicium, hoc est, illorum opus est, quos favor Numinis benignius afflat. Assolent fermè peroraturi hujusmodi caussas movere, partim sedare: elicere juxta, ac detergere lacrimas: cumqve lugendi pio defuncti munere sunt, amica afferre solatia. Seqvar & ego hanc disciplinam, emen-sisqve jam spatiis, quæ mihi met ipsi signavi, sufflami-nabo ad metam, & in iisdem partibus orationem me-am consistam. Ac in HERO A qvidem nostrum, qvando intueor, & qvicqvid aut vixit in terris ante, aut aut nunc receptus cœlo vivit, reputo mecum, ac pensi-tatione tacitâ æstimo, non ille lamentis ac planctibus; veneratione & cultu, & gratulationum faustis est pro-seqvendus. Nam qvid in illo lugeri conveniet, qui & implevit vera bona, quæ in virtutibus sita sunt; & abundavit cæteris, quæ magnitudinem adjuvant, felicitatem perficiunt? Qui ævi maturus, & grandi natu; qui integrâ gloriâ, florente famâ, dignitatibus sal-vis, quibus vix amplius aliqvid aut majus fortunâ potuisset astruere, obiit diem, & ita obiit, ut hanc mortalem stationem, cum immortali ac planè divinâ commutaret? Sed cùm in Principem reflecto oculos, quem ille ministrum desiderat; Si patriam cogito, quo illa præsidio & falcro, & ornamento ac decore, orbata est? Cum studia nostra respicio ac Musas, heu, qvando fautorem patronumqve & tutelarem quasi talem, rursus invenient? Incerta admodum fu-turorum spes est: & angit semper, qvod exspectatur. Quæ prendimus tenemusq; manu, solantur ac erigunt: quam vacuum spatum fiduciam præbet? Hæc tanta i-gitur clades, quas non excutiet lacrimas? Hæc tanta ja-ctura,

ctora, qvibus non qvæstibus ac desideriis sufficiet causam? Sed bene habet: non raro fallitur dolor, sibi uni attendens: & dum in vulnere suo tantum oculos tenet, qvæ in propinqvo solatia assunt, haud respicit. Non omnis extinctus FRISIUS est: multa pars ejus superat, seqve eripuit funeri: & quantum auxilii ac levamenti in Natis Illustribus reliquum mansit? Hoc illud geminum sidus est, qvod æqvè salutare ac prosperum nobis in æstu hoc laborantibus, allucet omen; ac deprehensis in mari magno jactatisqve navibus stellæ Castorum solent. Qui cum heredes, ut cæterorum bonorum, ita in primis animi virtutisqve paternæ sint, et multiqve felices, non volent non adesse necessitatibus publicisqve ac nostris: & in eodem fastigio positi, quo Pater eminuit, non efficere etiam, si qvæ benignè voluerint. Sic, si non ponamus rectè calculum, nihil in Patre præter umbram ac superficiem nobis ademtum videbitur.

D I X I.

•6(0)•
—

ORA-

ORATIO DECIMA.

ILLVSTRI VIRO,
FRIDERICO METSCHIO,
IN REICHENBACH ET
FRISEN, ETC.

S. ROM. IMP. THESAURARIO
ET SERENISS. ELECTORIS SAXONIÆ A
CONSILIIS SANCTIORIBUS, NEC NON
IN SUPREMO ECCLESIASTICO SE-
NATU PRÆSIDI, ETC.

DICTA A. cl. loc. LVI.

GRande ambiguumque suscepit negotium, de Viro Illustri, FRIDERICO METSCHIO, dicere in praesenti ingressus. Ac ita dicere, ut & erepti defleam cladem (cui quæ lacrimæ fatis sunt) & merita virtutesque adhuc superstites eelebrem, quæ exemplum vix habent. Utrumque majus molientis viribus est: qui nec ingenio unquam valui, & nunc ætate quoque deficio. Nimirum & animos, non corpora tantum, senectus debilitat: quæ lacertorum cum hebetayerit nervos, frigus & menti insinuat. Quid faciam igitur AUDITORES? Fatebor vobis infirmitatem meam: magnitudo affectus mihi impoluit. Nam dum religioni duco, non solvere mortuo, quod viventi addixeram, sumsi imprudens partes, quas implere non possem. Nec quisquam, & sibi fatis consuluit, & vehe-

men-

menter amavit. Intelligo qvidem errorem meum,
serius tamen: & sentio mihi venire usu, qvod contra-
heptibus debita qvandoqye solet: qvi cùm de faculta-
tibus suis amplius sperant, qvàm in iis est, de acce-
pta summa amplissimis verbis liberaliter carent. Cùm
venit d̄ies, & surget creditor, & fidem nomenque
expungi postulat, tum vident demum, facilius acci-
pi, qvàm solvi pecuniam. Intenti & axii igitur
perreptant domum, scrutantur arculas, exutiunt
fiscos, qvid repræsentari deniqve liceat, sollicitè pu-
tant. Hinc creditorem adeunt, dexteram ejus præ-
hensant blandè, corrasam summulam humiliter of-
ferunt, exquisitissimis verbis orantes, accipiat inte-
rim, ac consulat bene, qvod est in manu, cùm to-
tum ac solidum numerare præsentis copiæ haud sit.
Mihi peræque à vobis, AUDITORES, inprimis à
beatissimis METSCHII manibus impetranda venia
est, qvod minore judicio, quam impetu, concendi
cathedram, de illo facturus verba, cui plurima qvi-
dem, & infinita propemodum, debeam; sed qvi qvan-
tusqve fuerit, dicere, nec florentissima ac disertissi-
ma ingenia qveant. Sed qvia relinqvere partes, inte-
grum haud est: & sine dedecore silere, non licet; per-
mittenda vela ventis, solutaqve ora capessenda est spes,
si laudem dicendo non emeruero, professione obse-
quii tamen ac pietatis favorem me vestrum exoratu-
rum. Qvamquam qvod quisqve nostrum est, & quo
censemur homines maximè, id disciplina nobis maxi-
mè ac institutio conserat: tamen ut in arboribus, pluri-
mum refert, qvā terra, qvo surculo creverint; ita in no-
bis ad temperandam indolem haud parum interest,
ubi, & unde quis fuerit natus. Patriam itaq; nostro, Na-
tisci

risci veterum, sive, ut appellari hodie, non tamen ignoto plane antiquis vocabulo, solent, Varisci dederunt. Inclita gens, & Græcis Romanisque ingeniiis celebrata. Cujus qui vigor, quæ virtus fuerit, hinc disci potest, quod Tacitus, eloquentiæ fideique præclarus, nihil degenerare Marcomancrum gloriâ scribit, quos nulla Germanorum gens excellentiâ rerum gestarum, & opum imperiique amplitudine supra fuit. Hi enim Marcomanni illisunt, qui Gallis Helvetiis ademerunt sedes, qui Galliam omnem Celticam prope subegerunt armis: mox, recedentes interius, fertilissimos illos Hercyniæ campos, depulsis Bojis, gente Callica, qui occupaverant haec tenus, & ab se Bojohenum loco fecerant nomen, insederunt, omnesque finitos aut domuerunt bello, aut conditionibus juris sui fecerunt: eò progressi magnitudinis denique, ut æmuli victori gentium populo, justum timorem Romanis injecerint. His non degenerasse Nariscos; cùm prodit Tacitus, quam laudem illis, quod decus impertit? Profectò hoc majus multò ac excellentius est, quam fabularum tormentis quos nescio Drusos arcessere Româ, & aliunde emendicare famam genti, quam domi habet. Si eò unquam Drusi progressi armis fuerunt, quid aliud, quam servitutem ac jugum inclito populo impo- fuerunt? Atqui miserrimum est, ex calamitate captare laudem: & nobilitatem victoris miseriarum interpretari solatium. Nec quisquam eorum, qui Romanorum res gestas composuerunt, hic processisse ullum Drusorum, memoriarum unquam prodidit. Gratulandum itaque genti clarissimæ de tantâ nobilitate virtuteque est, quam neque dum decoxit, aut perdidit, nisi quod recentiorum tem-

N

porum

porum humanitate cultior, ad omnem artium atque Musarum elegantiam ita imbuit vividam indolem, ut simul fortissimos milites, & capacissimos literarum ac sapientiæ animos creet. Qualem & aspiravit MET.

SCHIO, cum Reichenbachii, municipio avito, ante hos lenos & septuaginta annos admodum, patre ABRAHAMO, qui abundantia patrimonii tranquillissime lenoit, equestri loco contentus; matre, CA-

* D. THARINA SCHONBERGIA, ingentis exempli
VIII fœmina, * ederetur in lucem. De quorum nobilitate, quid dicam, aut tacetam maximè, ambigua delibera-
De- cēbr. An. cl. 1, cēbr. Nam utrobius summa omnia sunt: sive an-
79. tiquitatem & stimes, sive dignitatem atque splendorem
intuearis. Est quidem origo eadem omnibus: & vix
cuiquam tam altos sublimisque ortus contigit, cuius
nobilitas non ex angusto & paupere lare, si
redeundum ad primitia initia, processerit. At sicut ne-
mini novitas sua obesse debet: & tantum cuique addit
splendoris, quantum testari de ejus virtute potest; ita
præjudicatam auctoritatem vetustas affert, augustior-
que videtur nobilitas, quod antiquior fuerit, ac longo
temporum tractu documentis illustribus probarit ac
custodierit decus, quod è tenebris atque caligine suâ
primum eripuit auctorem. Quod si in retrò decur-
sa secula ire, & quicquid memoriarum annalium veterum
fides cuitodit, excutere vacet, reperiemus, à longè
submotis & statibus nobilitatew METSCHIORUM
perviguisse. Nam de duobus HENRICIS; de
GEORGIO, item CASPERIO que quid dicam,
quos tribus seculis amplius in Ludis Equestribus, quos
primi Germanorum Imperatores instituerunt, mag-
num yirtutis retulisse nomen tabulæ publicæ attestan-
tur?

tur? Et eâ jam tum tempestate non recens atque novitium hoc dignitatis in eâ gente fuisse decus, probabant facile leges, quibus sanciti hi ludi & dedicati primum fuerunt. Ludos cum dico, non est, quod Græculum quendam agona aliquis, aut Romanorum Circense ludicrum cogitet. Jocularia hæc sunt, & ludicra verè, vixque virilia satis his comparata. Quantum erat, quæso, per aperta spatia æquoris non absurdè decurrere? Mittere scitè jaculum? Flectere equum currumve & circum agere peritè; & his iisdem recurrere artibus? Agilitatem aliquam vigoremque ostendere poterant, non approbare invictam constantiam atque virtutem. Longè hīc aliud certabatur certamen. Committebantur duo florentes ætate, qui caput pectusque testi ære, in festis hastis, truncorum instar, & ferro gravi præfixis concurrent, tanto impetu ac vi, ut alter plenumque, aliquando uterque, non raro & equi ipsi unā, velut procellâ ac fulmine strati, provolverentur in terram. Crederes montes, aut Cyclades totidem concurrens; nequè in præliis ac acie explorari severius acriusque ingentis animi posse virtutem. Quare ut magnum atque eximium erat, in hunc admitti campum, patere memini solitum, nisi qui incorruptam majorum nobilitatem, & omni præterea vacuam probro atque dedecore ante judicibus approbasset vitam; sic multo arduum habebatur atque illustre, cum laude ac gloriâ inde discedere. Sed multò antiquius nomen in testimonium vetustatis citare CAROLUM METSCHIUM possum. Quem in maximo illo prælio, quo Ungarorum ingentes copiæ ad Martisburgum f. gataæ, v. Etæ deletæ quæ sunt, HENRICO I. Imp. Aug. cotacupii amor cognomen fecit, fortè strenuamque navasse

operam annales canunt. Ulterius ut pergam , & de illustri familiæ splendore per dignitates illato ut contextam nonnulla , quid clarius atque magnificentius prærogativâ Comitum est? At possunt inter gentiles suos METSCHII numerare haud paucos ejus fastigii, non modò amplissimarum in Rhetiâ ditionum Dominos , sed titulo VENATORUM IMPERII quoque insignes. Par principatus culmini Episcopaliū infularum sublimitas est. At qui ad eam aspiravit ALBERTUS, Præsulatum Misnensem, non modò nobilitatis clarissimæ merito, sed eruditionis quoque excellentiâ indeptus : quâ tantâ præstítit, ut Théologiæ Doctor meruerit creari. Nec mihi prætereundus hōc loco CONRADUS METSCHIUS est, JOACHIMI Electoris Brandenburgici Consiliarius, & ad Comitiâ Norinbergensia missus Orator : cumque ALBERTO nunc componendus maximè, quod, ob præclaram juris scientiam , par ipsemet quoque impetraverit decus. Novum hoc nostris moribus , & pro ridiculo penè habebitur, istius ordinis homines, honores Academicos curasse. Sed ævo veteri , cùm principes ipsi in parte gloriæ ponerent, si post provinciarum vocabula , & cæteros summæ fortunæ titulos, his sapientiæ quoque insignibus æstimarentur ; non potuerunt sanè natiloco equestri, clarissimarum doctrinarum laureas non facere magni : neque minorem laudem interpretari, ingenii strenuitate viciſſe ac profligasse inscitiam ; quām forti manuum operâ de victis hostibus statuisse trophæum. Multa mihi egregia nomina prætermittenda hīc sunt, dum brevitatē studeo: & unum adhuc JOSEPHUM LEVINUM nominare festino , eruditione , judicio & omnibus togæ artibus

(ut

(ut dignitatum apices taceam) insignem. Quo uno
magis, avo suo, quam multis aliis proauctorum, gloriari
FRIDERICUS solitus fuit: non alio nomine, quām
quia primus in gente suā veritatem cœlestem, destinatō
tionē divinā, & ministerio LUTHERI, ex infelicissi
mis tenebris productam paullò ante in lucem, profes
sus, atque de propagandā eā clarissimè meritus; idque
à vindice ejus & assertore invicto, quod monumenta
ipsius, & plures ad eum exaratæ literæ, quas p̄etiosissimi
thesauri instar semper habuit FRIDERICUS, te
stantur, amatus mirificè fuit. Jam si de maternis
SCHONBERGIIS commemorare ingrederer, quan
ta, proh Deum immortalem! mihi nasceretur histo
ria? Sed nec annales componimus; & veniendum
tandem ad FRIDERICUM est. Id unum non ta
cuisse intererit, eam SCHONBERGIORUM fami
liam esse, quæ domi, & in Germaniâ haud tantum,
auctoritatē splendoremque generis longè lateque
diffuderit, ac stirpem suam in summa enīsam viderit
culmina (neque enim ulla gens tot dedit olim Episco
pos nobis: JOHANNES autem sub seculi proximi
finem ad ipsum Septemviratum imperii Treviris, quæ
Augustorum majestati proxima dignitas, aspiravit) sed
reliquis etiam Europæ provinciis cultioribus sua di
spertiit decora, Italiamque & Gallias partim nomine,
partim & sanguine in novas inclitasque stirpes adulitu
ro, illustravit. Quis in superiorum temporum historiâ
tam hospes est, qui non de Capuano quodam haud
pauca ibi, nec sine laude, meminerit reddi? Hic NI
COLAUS ille SCHONBERGIUS est, ex Suevis
Misnensibus, ut tumuli titulus, nec imperite, prædicat,
qui amplitudine ingenii, eloquentiæ efficaciâ, varietate

N 3

do-

doctrinæ, & maximarum rerum usu, primas id temporis in Italia, cui dederat civem, facile tenuit; iisque emeruit rebus, qui Generalis non modò Dominicanorum Ordinis Romæ, sed post amplissimas etiam legationes, quibus ad omnes fermè Europæ Reges defunctus nobilissimè est, Archiepiscopus Capuæ, ex quo accepit cognomen, crearetur, mox sub Paullo III. ad ipsam Cardinalitiam purpuram aspiraret. Propius tempora nostra GASPARUS contingit, qui apud Christianissimum Rege, summus Germanicæ militiæ tribunus, SC. HONBERGIORUM stemma in florentissimum regnum ea felicitate intulit ac propagavit, ut posterie ejus ex Comitibus Nantolii in Halvini evaserint Duces, splendidissimis Galliarum familiis propinquitate innexi, & maximis regni ministeriis admoti. Qui quantis animi dotibus, qua militari scientia virtuteque fuerit, quam aliis rebus maximis insignis ac clarus, abundè memorant, qui Gallicarum rerum recentiores memorias composuerunt. Sed brevi verissimo-
que elogio maximus yates Historiaz, JAC. AUGUSTUS THUANUS, complexus digestit, cum de supremis Viri Illustris, amicique summi, exponeret. Præfert auctoritatem venæ gemma, qua eruta est: nec à nobilitate stirpis divertit pomum, quâ fuit decerpsum: probavit & FRIDERICUS abundè suorum sortem natalium, & experimentis illustribus docuit, non degenerasse eorum laudibus, quorum de sanguine duxisset originem. Cæterum uti felicitati nascendi indolem; sic incorruptum ac consummatum ejus bonum disciplinis egregiis & suæ debuit industriae. Nam neque consequi gemma pretium potest, quod habet in se, ni polientis manu splendorem accipiat; & crescit

ma-

malignè pomum, si desit colentis studium, qui silve-
scientium ramorum castiget luxuriam, & quicquid no-
xiū iis innasci solet purget. Magnam perinde ad
absolvendos mores vim magisteria habent: quæ &
proliciunt insitam animis vim, & rectis cultibus robo-
rant, & permansuræ pulchritudinis induunt habitum.
Quare excellentissimum ingenium ut ne corrumperet
METSCHIUS, iis mature traditus est, qui teneram
eius ætatem literis pariter, & rudimentis virtutum do-
mi, & in parentum imbuerent ore, quod magnum ad
veram educationem momentum habet, modò parentes
officium fecerint. Sed mortuo patre, quem unde-
cennis amisit, primum Cygnæam, hinc Curiam Vari-
scorum, denique Neustadium ad Orlam missus est, ut
ductu atque auspicio STEPHANI ROTHII, An-
tistitis ejus Ecclesiæ, mores & studia sua promoveret
in majus. Non ignorabat prudentissima fæminarum,
mater, quantum esset, à teneris assuescere. Aspice-
bat vividam alacremque nati in dolem: recordabatur
adolescentiæ lubricum, & nimium faciles in petus: re-
putabat post hæc & imbecillitatem muliebris ingenii,
maternique aff. & us vim, ex quo pleræque parentes
indulgentius suos, quam fortius, aut sapienter amant.
Respiciebat præterea rei domesticæ amplitudinem,
eoque in tam diversas animūm multiplicesque distra-
ctum curas. Verebatur postremò haud vanè, ne for-
tè in numerosa familia, Davus aut Geta reperiretur
aliquis, qui filium herilem corrumperet. Frugi perra-
rò servorum ingenia sunt: veruti atque fallaces
arrepunt Dominis: quos ubi vernili blanditia, &
perniciosis obsequiis reddiderunt suos, plerumque
evertunt. Maluit igitur in alienis, nec ita amplis
pena-

penatibus haberi ætatem filii; ubi inter sobriæ frugalitatis & innocentia quotidiana exempla, procul licentia ac luxu, castè ac integrè adolesceret. Septimum decimum annum nondum excesserat, cùm in hanc nostram Academiam venit, comite arque rectore M. DANIELE DORSCHMIDIO, qui medicinam postea Fribergæ, adeptus gradum, cum laude fecit. Cujus fidem arque industriam nunquam prædicare FRIDERICUS desit: pudoris ingenui ratus, fateri, per quos profeceris: contra quam multi facere solent, qui Aristoteleo vitio præceptorum haud temerè mentionem faciunt, nisi cum reprehendere, & sibi metipsis, superbi & arrogantes, debere omnia videri volunt. Nactus hunc campum in omne literarum ac artium genus lætissimo imperio excurrit, nec quicquam magis dedit operam, quam solidam masculam quo eruditio nem indueret animo, quæ virum, quæ civem bonum instruat, & maximum sui fructum in ipso rerum promittat usu, non putidam illam atque umbratilem, quæ subtilitates vanissimas agitat, & cum egreditur scholam, nihil est. Quadriennio ita exacto concessit Jenam, Iuri vacaturus cum primis, cujus elementa in Academia nostra feliciter hauserat. Quemadmodum enim sine jure & legibus, neque publica res, neque privata constare potest; sic de illorum intelligentia periti atque laborare cum primis debet, qui se non umbras ac otio natum putet, sed quod cujusque acerrimæ indolis votum maximè est, vel mori in acti cupiat. Quâ hinc alacritate animi, quâ contentione nervorum atque ingenii, in illam sapientię incubuerit partem, quâ assiduitate interpretes ejus, ARUMÆOS, PINCIGEROS, SCHROTEROS, qui tum Oracula quedam Jurisperudentię

dentiæ ibi habebantur, sectatus sit; quâ eorundem sedulitate celebrarit palæstras ac scholas, breviter, & sine aliquo detrimento laudem dici non potest. Id assecutus certè est, tum ita conficit spacia, ut quemadmodum in erudito juvenum studia æmulantium cœtu nobilissimus; sic inter adolescentes nobiles omnium ipse & haberetur eruditissimus, & esset. Multum ad eam laudem ipsi præter naturæ bonum, arcta familiaritas summaque conjunctio, quæ ipsi cum FRIDERICO HORTLEDERO, rerum Germanicarum, & omnis publici iuris peritissimo Viro, intercessit, consultit; eo enim tum & contubernali, & convictore, & studiosum ac vigilarum perpetuo socio comitegue, amico intimo denique, ntebatur. Scilicet plurimum inter est ad componendum morem animi & muniendam virtutis arcem, cum quibus viixeris. Sumuntur à conversanib[us] mores, & uti quædam in contactos corporis vitia transiliunt; ita animus mala sua proximis tradit. Inter salubriadegenti custodia valetudinis facilis est: at sæpe initium morbis fuit, sana ægris miscere. Serpunt etenim vitia, & agunt contagium, & instar pestilentis afflatus, quæ transeunt nocent. O magnum itaque vitæ bonum veri & incorrupti amici sodalitas! cuius aspectus recreet, colloquium juvet, sensus consilium, ad omnem honesti laudem vita exemplum stimulumque subjiciat. Felicem, qui hunc invenerit! nec minus, qui redinuerit! Namq[ue] ut reperire difficile est, sic custodice eundem atq[ue] tueri sollicitè oportet: ne aut neglectus langveat, aut spertus relinquat. Amarunt constanter per charitatem mutuam HORTLENDERUS & METSCHIUS; ne, quamvis distractis corporibus, dissilierunt unquam ani-

mi, complexi se invicem, ut coaluerant semel. Documento egregio, non temerè alias firmas peræqvè & diuturnas amicitias esse, qvam qvæ primævæ contractæ ætate & religiolâ qvadam necessitudine imbutæ fuerint. Neqve enim lauctius est, iisdem sacris, qvam studiis jungi: duratqve in ultimam senectatem affectus, qui juventilibus annis bonâ inoleverit fide. Egressus adolescentiæ spacia, & jam virilitati prior, cum non inepte judicare de rebus, rectæqve à pravis discernere, & ætatis judicio, & studiorum profectu valeret, peregrinandi consilium cœpit, parandæ prudentiæ & disciplinæ vivendi: qvam cultiorum gentium instituta ac mores, si quis cum curâ inspiciat, abunde promittunt.

Anno Itaqve per eas partes Germaniæ, qvæ spectant Rhei-
sol, 1506 num, Gallias primô petiit, felicissimam regionum, qvæ
V. ad occidentem recedunt, cùm ubertate soli ac opulen-
tiâ, cum genio dotibusqve incolarum. Neqve enim
ulla natio temere, si viros maximos libebit audire in-
genii amplitudine, celeritate sensuum, vigoreqve ani-
mi igneo æqve præstat: qui mercaturam, qui artes, &
arma eruditionem cum eloquentia; omnem denique
elegantiae habitum, pari solertiâ ac felicitate exercent.
Hoc florentissimum igitur regnum, quantum inter ut-
rumqve mare ipsumqve Oceanum, & pyrenæi culmi-
nis juga se explicat, biennii peragravit spatio: non va-
gabuntus otiosè & discursione inertis; sed omnium,
qvæ aut admiratione traherent, aut qvodam fructu se
commendarent, & indagator curiosus, & observator
peritus, & annotator industrius. Testimonio com-
mentarius erit, qvem tum confecit, ut jam digresso,
longissimeqve absenti, qvoties volveret, locorum il-
lorum fabiret memoria, & qvæ inspectacula ibi te-
nuis-

nuissent olim non sine s^vaⁱssima voluptate redderet apud animum ac instauraret. Itineri Gallico, Italico successit: pari sumtum judicio, nec disparate successu explicitum. Putebat erectam indelem, non inspectasse terram illam, qvæ post antiquam Græciam, elegantiarum omnium parens, artium mater, magistra, ac dispensatrix doctrinarum meritò audit. Qvæ tot maximorum alumna ducum; tot sapientissimorum hominum theatrum amplissimum; sedes præterea ac domicilium illius imperii exstigit, quo nullum aliud aut majus unquam aut diuturnius in terris fuit: complexum amplitudine suâ totum terrarum propemodum Orbem, & post tot aspera casuum, post tantos seculorum decursus, invictum atque superstes, neque oblitum majestatis pristinæ, & adhuc gentibus omnibus caput augustum, augustius licet breviusque, qvam ante. Multum tum quidem clavis ac vastitatis Gotthorum & longobardorum, aliorumque populorum, arma invexerunt Italiz, perque illius provincias longè lateque suam dispensarunt barbariem; non ita tamen à prisca excellentia genio abire potuit nationis indoles, ut nulla amplius in Italiam Italiz veteris remanerent vestigia. Mansit gravitas, & leporum, & dotes plures aliaz, qvibus meritam putes, qvæ multis gentibus vitæ, & institutionis habeatur exemplum. Huc igitur postqvam venisset FRIDERICUS, iisdem, qvibus anteà legibus abstinxit animum, eoque adductius habuit, qvò plura occurrere videbantur, qvæ facili labe incautis subreperent, & noxiâ s^vavitatem semel admissa everterent. Passim deliciæ, & lenocinia voluptatum atque occasio, qvibus felix parataque peccantibus regio vel ad lasciviam usque abun-

Anno
1516
IX.

abundat; quæ contra omnia METSCHIUS incorruptus & integer, atque invictus perpetuò stetit. Alio enim & aures & oculos & mentem ipsam diviserat. Quod ingenii illustre, magnum egregiumqe in animis, in morib^{us} pulchrum, salubre in institutis atque frugiterum, notaverat, id admirabatur maximè, & cupitè seq**ue**batur, & observationi atque exemplo diligentissimè seponebat. Voluptati præcipuæ erat, lustrare loca monumenta^qve vetera; quæ memorabilis cujusdam seu rei ipsum, sive exempli admonerent; & contemplatione sui vel ad profectum scientiæ facebant, vel utili meditationi suppeditarent materiam. Sic cum sub alpibus Trebiæ flumen, cum trasimeni lacum aspiceret, aut infeliciu[m] Cannarum calcaret ruinas, recordabatur Romanarum claudium, reputabatqe, quid astus D^rucis atque calliditas possent ad rerum summam, quamqe hæc contra valeret parum destituta ingenio agili solertiaqe, & sibi soli innisa virtus. Hinc enim Scipiones duos, hinc Paullum Flaminiumqe Punicis artibus subibat devictos. Ingressus Campaniam cum illud beatum terræ uber, illum lætissimum & fertilissimum Italæ tractum, atque, ut veteres appellabant, Bacchi Ceterisqe certamen; cum Lucrinum & Bajas, Puteolosqe & Cumas, & si quæ alia ibi insessa ac ebria quasi voluptatibus loca inviseret, tum intelligere maxime cepit, quid eripuerit mentem Annibali, quid callidissimo D^rucum dederit verba, & tot illustrium ipsi victoriarum interceperit fructum. Poterat quinto post Cannense prælium die epulari in Capitolio, & æmulæ urbis occupare imperium, si potuisset audire Maharbalem, & ante fomenta Campaniæ verissima viri haberet monita. Nunc cum relicta

relicta Roma dicit Capuam, inhians hibernorum de-
liciis, & luxu exercitum, & suâ amentia corrupti fortu-
nam. Nihil n. ex eo potuit amplius: coactus tan-
dem Italiâ cedere, cui tot annis incubuerat, & ante
mœnia suæ Carthaginis Scipioni propemodum fieri
supplex. Adeo nihil æqvè magna conantibus obstat,
qvàm voluptates atqve delicias seqvi. Qvorum omni-
um tum, sicut in mentem veniebat FRIDRICO;
ita & reputabat pariter morem ac rationem fatorum;
qvæ qvos evertere constituerint, eorum consilia cor-
rumpere soleant. Quid nunc de titulis sepulchrisqve
virorum ingentium, qvos Romani annales celebrant,
qid eorundem de imaginibus memorem, cum eas in
nummis aut statuis contemplaretur FRIDERICUS?
Excidiebat ad trophæa Militiadis Temistocles som-
num: ad tumulum Achillis magnus Philippi filius fle-
bat. Non segnius movebatur METSCHIUS, cùm
Fabricii alicujus aut Lœlii, vel & Catonis similitu-
dinem, in ære, argento, marmore contemplaretur, ac
hujus incredibilem abstinentiam, alterius mite illud &
placitum sapere, postremi inusitatum animi robur, in-
victumqve amorem patriæ, reputaret, qvàm recordan-
do has tantas eorum veneratus virtutes, tam æmulandi
easdem cupidine accensus. Qvamvis autem plurimum
delectaretur visendis ac pellustrandis memoriis ac mo-
numentis antiquis, in omni tamen peregrinatione ni-
hil æqvæ habuit pensi, qvam viva spirantiaqve virorum
doctrina virtuteqve illustrium simulacra sectari, qvo-
rum oraculis & consuetudine cum eruditior culciorq;
tum melior ac sapientior fieret. Ita cum aliis pluribus
COLLINOS, **FREHEROS**, **GRUTEROS** &
LINDEBURGIOS in Germania: **PINELLOS PI-**
GNO-

GNORISQVE in Italis : in Gallia, CASAUBONOS FABROS HORTENSIOS, HOTOMANOS, LECTIOS, & quem primo loco nominare debueram JACOBUM illum AUGUSTUM THUANUM, amoenitate ingenii ac cultu, tum comitate morum facile sibi conciliavit: non nullos quoque eorum ad familiaritatem literarum atque commertia sibi adjunxit. Imitamini, imitamini, Generosi Juvenes, si quanto vos abeundi peregrè libito incedet. Recognite Euripideum oraculum, Sapientes & Sapientum congressibus fieri: itaque statuite, majorem ubioremque laborum vestrorum atque itinerum vobis expeditandum fructum haud esse, quam qui ex isto semper florentis, ut Virgilius ait. Sophiae campo decerpitur. Ita Pythagoras, ita Plato, & cæteri omnes peregrinati sunt, qui non inania curiositatis inepta lutibria; aut in mimorum ridicula & mulos gestus, novaque ornandi atque colendi ingenia, sed ardes bonas, & doctrinrum ac sapientiae omnis generis instrumentum locuples domum referre voluerunt. Cum repetiisset Ithacam suam Ulysses noster, decreverat apud animum, abstinere aulis, neque honores petere: non amore inertiæ laborumque fugâ, sed sibi & studiis ut posset vacare, simul curando patrimonio & præsens adesse. Qvod luculentum & amplum sicut creverat; ita non numerosas manus tantum, sed plures etiam oculos requeirebat. Cæterum nemo acrius Dominis videt. Quorum præsentia hoc præstat in primis, ut facientibus opus, neque consilium, neque industria, nec fides desit. Quam saepe Villici post cætera habent, cum sibi, quam heris villicantur. Erat FRIDERICO non abjectus & humilis animis: sed magnum ac liberum cum esset na-

ctus.

& us, non afficiebatur solicitudine rerum illarū, qvæ ne-
qve summa bona sapientes habēt, & soli ambitiosi ac vani
vel cū periculo s̄p̄ius, certè haud salvo satis pudore pe-
tunt. Content⁹ igitur suo ordine, & in avitis acquiescēt
bonis, nec affe ct̄abat culmen alti⁹, & per honorum oc-
casionem ad ampliores opus aspirare supersedebat, am-
bitione juxta & avaritia vacuus. In illo silentio tamen &
liberali otio suo, neq; latere obſcur⁹ diu, nec fallere po-
tuit ignotus. Erumpebat virtutum jubar, & sicut ignis
celari & grē paritur; sic inclaruēre in brevi excellētesillæ,
qvibus præditus, dotes, & plenis velis, ut ita dicam, in fa-
mam ac laudem invehebantur. Judicii gravitas, consilii
copia, & qvi recti⁹; Scientia pariter ac amor ingens, nec
impar gravitati humanitas comitasq; omniū ferebatur
ore, amores omniū ac studia METSCHIO conciliabant.
Ita siebat ut dirimentis amicorū controversiis frequen-
ter adhiberetur medius; nec raro ab ipso Principe com-
ponendis litigiis disceptantiū arbiter, seu honorari⁹ Ju-
dex, allegaretur: tandem verò in ipsam* vocaretur aulam
qvoqve, inter consiliarios dicundo juri cooptandus.
Hic magna ipsi deliberatio incidit. Tenebat volu-
ptas honestissimi otii, tenebat studiorum amor, & fe-
lix illa innoxiaqve tranquillitas: vellebat aurem fami-
iliaris etiam res: cuius curam nec sapientes exiunt, &
frugi qvisqve studiosius agit. Sed cum intueretur patri-
am, cūm, qvid deberet Principi, subjiceret animo: ad
hæc & sapientum placita recordaretur, qvi neqve ra-
piendam Remp, nec fugiendam præcipiunt; & ante e-
am habere studia, in justitiæ suis postponere coñodis,
impietatis pronunciant; tandem deniqve, trepide ta-
men, atqve cunctanter; qvod modestissimi solent, su-
scipit partes, qyas nec humiliter exorasset per ambi-
tum,

A. cl^o
106 19

rum & nunc delatas detrectare, supercilium interpretabatur & contumaciam. Imperator Severus solebat dicere: INVITOS, NON AMBIENTES IN REMP. COLLOCANDOS: Sapienter atque preclarè, nisi cum digni, cum optimi petunt, &, ut detriores excludant, sumunt frontem; non jam pro se, sed pro Republ. ambientes, cui volunt consultum. Namque & Cato, consummatissimus vir, præturam petiit, ut rivalem Vatiniam, quo nihil turpis nequiusque, repelleret: qui affectabat Remp. ut posset vendere; quam ambiebat contra Cato, ut tueretur, & vindicaret. Neq; vicquam tamen, cùm corruptissimæ Civitatis mores non sinerent: quæ Magistratum Candidatos, non excellentiâ virtutis, sed largitionum magnitudine estimabat. Non semper ambitionis est, ambire honores: constantem fidutiam quandoque arguit: cùm meriti sui conscius animus, quod deberi videtur præmium, placitè petit. Cæterum verecunda modestia, ut nihil audeat, non sine virtute tamen est; at vanitas & impudentia vix cum virtute unquam conjuncta. Quid altior unda, hoc & placidius labitur: vatoso ac humilis strepitum edit, dum, quæ non supereminet, illisa saxis vehementius sonat, hoc ipso paupertatem suam confessa. Perinde graves atque modesti, quiete agunt: ventosi ac leves, multa movent, dum, quæ præstare non possunt, inaniter jactant. Reperitur & istud genus, qui speciosis verbis recusant, quæ flagrantissimè cupiunt; affectantes modestiam, sed ut superbius postea in iis se gerant, quæ in invitox collata videri volunt. Aversabatur hæc inimica generosa METSCHII mens, eademque magnitudine animi, quæ non ambierat haec tenus delatas partes suscepit in se: non ad inanem splendorem ac fa-

fastum officii amplissimi titulum referens : sed eò potius intendens nervos , ut , quem debebat Senatorem magnum dare, eum exereret atque præstaret. Assiduè igitur venire in Curiam : numquam abesse consilio : intentum , consideratum , sobrium animum afferre : præmeditari cum curâ , quæ diceret : censentes alios studiosè ac patienter audire : disquirere comiter , si quod incideret dubium ; non disputare per rixam : quæ veraderetur , sine acerbitate & arrogantia , constanter tamen , asserere : quæ meliora dissenserentur ab aliis , & assentire facile , & plenè laudare. In jure reddundo sic versabatur, ut neque novum reperiret callidè , quod solebat Tiberius ; & ita veteri uteretur , ut id subinde cum æquitate temperaret , justus & quæ ac bonus. Bonus , sine personarum odio ; & sine earundem respectu justus. Ita enim semper induxit firmavitque animum , ut neque moveretur metu , nec flecteretur gratia , nec largitione corrumperetur: contemtor omnis pecuniaz , quæ per sordes veniret. Exsplendebant hæ artes METSCHII , & cum adverterent cæteros , sapientissimam mentem Principis minimè omnium fallebant , cui curæ præcipuz , suos nosse. Quo ergò valere in plura intelligebat ingenium METSCHII virtutemque , hōc pluribus quoque admovit ipsum præfecitque curis , donec per omnem togatam militiam , in summum gradum eveneret. Nam altero anno post in Appellatio-
num , quam vocant , Curiā , eo assidere loco jussit , ut si AN^o
contingeret abesse Præsidem , (GASPAR SCHON NO
BERGIUS tum erat: quem cothurno eloquentiaz XX.
prudentis Periclem ; Aristidem justitiā , Phocionem
probitate , magnitudine animi atque constantiā Cato-
nem sui temporis licuisset vocare) ipsius vice negotio-
rum

O

Anno rum disponeret regeretque arbitria. Post annum o-
el 13c etayum supremo Synedrio, penes quod summa sacro-
rum & studiorum inspectio ac procuratio, datus est
Præses. Hic qua constantia tenuerit clavum, qua
sapientia rexerit, felici solertia declinarit scopulos, at-
que ex omni tempestate servaverit navem, ac custodie-
rit illa sanctissima patriæ pignora, religionem ac literas,
dicere, brevis & miscellaneæ dissertationis ambitus
haud capit: res commentarii est, justamque & pro-
priam scribentis requirit industriam. Id dissimulan-
dum non est, quo candore ac fide periclitantium lite-
rarum indoluerit fato, qua incredibili contentione
prostrata furore armorum atque oppressa erigere la-
boraverit studia. Vestram fidem, PATRES, con-
venio, vos luculentissimos appello testes: vos memo-
rare poteritis; qua preces nostras humanitate acce-
perit, qua benevolentia adfuerit desideriis nostris, qua
æquitate & studio querelis, quantum erat in se, fecerit
satis: quos sustinuerit labores dies noctesque, non
raro certamina etiam, ut salva ac integra Academiæ
jura, ut privilegia docentium publicè, sarta tecta que
mancerent: tum ut grariorum instaurarentur ruine, quæ pos-
sent, stipendiaque nobis procederent rursus, quæ effera-
hactenus bellorum rabies absorbserat. Quam inar-
descere solebat, quoties increparet sequitiam tempo-
rum; quam miserari atque dolere, cum efficacia satis
remedia expedire malis nostris, atque in tempore qui-
dem, haud posset? Nihil falsi prædicto: testor conscienciam
meam, PATRES: quoties ipsum peream conveni
tempora (conveni autem sepius cum essem Dresde,
tum ut probarem ei officium; tum quia id non ingra-
tum fore intelligebam, qui indulgentissimo affectu me
semper

semper solitus prosequi) nunquam ipsum delatum in cogitationes sermonesque hujus generis, quin crebros eruperit gemitus, s^ep & superfuderit lacrimas, non nunquam in verba defecerit doloris magnitudine obmutescens. Si non præsentí remedio, quanto in futurum solatio tamen, hæc erant? Ea enim demum infelissima calamitas est, quæ nec misericordiam invenit, & s^ep de risu illis est, qui ante alios levare debebant. Levavit profecto fortunas noster METSCHIUS: quin Serenissimus Princeps potius, monente METSCHIO ac commendante, quatenus fata patriæ vexat & pessimè bellis, viribusque defectæ, non obstante. Nunquam enim voluntas ac votum, in pristinum decus ut resuscitarentur studia, Serenissimo Principi defuit: ut minus aliquando posset, quam vellet, non per ipsum equidem stetit, sed illam communem necessitatem: cuius cursus transversi impetum voluerunt multi effugere, pauci potuerunt. Probatus longè industriæ fide, & tot annorum experimentis illustribus domi forsique, dum per Legationes jamplissimas (de quibus postea perstringemus, ne observata temporum serie, ordinem rerum turbemus) abest, spectatus METSCHIUS in * supremum & sanctius illud consilium, ^{A.} ^{cl. 126} 38. quod omnem publicum statum, Præside ipso Principe, dispensat & ordinet, ac instar animæ, per artus omnes infusa, totius corporis agitat molem, allegitur. Semper quidem & fovet terras & recreat Sol; sed cum evectus in gradū altissimū est, solsticiique tenuit metā, tū potētissimos radios spargit, maturatq; ac perficit omnia, quæ vel florebant ante in culmo, vel in aristâ flavescebāt per campos, vel in arboribus rubebāt suave. Perinde METSCHIUS in id levat⁹ fastigii canæ illius & longo ulu ro-

O 2

bustæ

bustæ prudentiæ vim exeruit maximè, ac in salutem & commoda patriæ efficacissimè convertit: nunquam remissus aut otiosus, solicitus semper atque intentus: neque præsentia tantum verissimâ pensatione æstimans, sed solertissimâ etiam sagacitate auguratus futura. Quemadmodum enim veteranum gubernatorem tempestatum serenique argumenta haud fallunt temere; ita & ipse ventura bona malaque ex suis signis haud vanus vates colligebat. Pene injuria virtutum METSCHII fuerit, de sapientissimâ ejus moderatione hōc loco tacere, eximiâ ac necessariâ consultantium apud Principes virtute. Qua qui deficiuntur, affligunt plerumque negotium, non raro semetiplos evertunt. Gravis semper & odiosa regnantibus libertas immo-
dica & supercilium est: qui quo ubiores animos habent, & summum rerum arbitrium, eò & commo-
ventur facilius, & gravius deinde incumbunt commoti. Ac licet cohibeant animos, nec agant manu, odio ta-
men reponere poterunt, & salutaria quamvis aversari ac spernere, non alio nomine, quām quia auctor displi-
cuit. METSHIUS igitur, cum ei censendum dicen-
dumque apud Principem esset, sic temperabat animi
vim, sic exprimebat sensa verbis, ut & impleret offi-
cium, & custodiret reverentiam loci, neque dissimulans
verum, neque superbè & impotenter inculcans. Quo-
rum altero non effundebat collectam gratiam; altero
auctoritatem senatoriam tuebatur. Nec alii temere
salubrius magnis potestatibus assistunt, quām qui ab-
ruptam contumaciam inter arque deforme obsequium
medio quodam innoxioque itinere decurrunt. Cum uli-
A. cl.
Iac.
XLI. vicem Imperii Thesaurarii munus ac titulus accesit no-
vissimè, ab ipso Augusto sponte ac ultrò delatus. Ma-
gnō

gno documento, quanti virtutes METSCHII merita-
que maximus Principum ficeret, nullo accipientis am-
bitu, nullis tradentium conciliatus precibus, & suo u-
nius iudicio fretus. Nunc retro mihi legendum est iter,
& revertendum in illa curricula, quæ reliqui ante. Cùm
aulam & curiam igitur intrasset METSCHIUS, inter-
venerunt tempora plena negotiis plurimis, & difficilli-
mis plerisque ac multò maximi momenti. Adeò, ut
domesticis consiliis auspiciisque explicari haud pos-
sent, & foris conficienda legationum ministeriis essent.
Quarum nulla tam gravis incidit, quin posceretur
METSCHIUS, quin unus deligeretur propemodum,
in cujus humeros hoc onus curarum imponeretur. * A.
Transigendum * Budissinæ erat cum missis à Cæsare ^{clo}
detradendâ fiduciario primùm, deinde hæreditario ^{23. clo}
jure utrâque Lusatia in belli navati præmium: iterum ^{clo. 14}
iterumque allegatur METSCHIUS. Componenda & ^{clo}
ordinanda primis comitiis provincia erat: * allegatur ^{35. clo}
METSCHIUS. * Celebrari Jutroboci debebat Con- ^{clo 36}
ventus Saxonici dies; & paulò post aliis Lipsiæ: u- ^{no clo}
troque versum allegatur METSCHIUS. * Delibe ^{clo 24}
randum veniebat cum Theologis & ICris primariis, * An-
Lipsiensibus, Wittenbergensibus atque Jenensibus, ^{no clo}
super edicto Cæsareo de restituendis Ecclesiasticis bo- ^{clo 24}
nisi; allegatur rursus METSCHIUS, qui totum illud ^{no clo}
Consilium moderetur ac regat. * Incidebat tractatio ^{clo 30}
ardua cum Suevici Franconiciq; Conventuum Ora- ^{* An-}
toribus, condita Plaviæ: quis mitteretur alias, quām ^{no clo}
toties qui felicissimè missus METSCHIUS erat? Præ- ^{clo 31.}
clara hæc atque egregia sunt, AUDITORES, & quæ
sufficere sola possint, ad circumdandam ei præcellētem
laudem ac gloriam, qui esset defunctus; non omnia ta-

men sunt : & ampliora restant adhuc in isto genere de METSCHIO nostro commemoranda. Nondum enim de Evangelicorum procerum concilio Francofurti ad Mænum componendæ paci instituto , quò missus METSCHIUS, nondum de Ratisbonensi Electorum conventu in quo FERDINANDUS III. dicitur Cæsar, & augustali Ceremonia inauguratus est , cui Principis vicem inusitato hactenus exemplo intersuit METSCHIUS ; nondum de Legatione Pragensi pro accipiendis solenni ritu Imperii , Bohemiæ , Lusatiaeque feudis, cui præfuit METSCHIUS, nondum de Leutomeritano itinere à Serenissimo Electore ad FERDINANDUM II. Imp. Aug. gravissimarum deliberationum caussâ suscepto, in quo primarii Comitis partibus non functus tantum METSCHIUS est ; sed maximo- rum quoque consiliorum adjutor Principi affuit, dixi.

- A. c. 13 Quid de Electorali concilio Norinbergam indicto ?
 Ise 32 Quid de Comitiis Ratisbonensibus mox consecutis ?
 A. c. 19 Quid de Palatinatus controversiâ memorem, & Ratis-
 bonæ , & demum Viennæ tractatâ ? Ubique affuit
 XL. METSCHIUS, ubique Legati principis partes admi-
 nistravit ac gessit. Magnum Legatorum nomen , ma-
 XXI. gna dignitas, sed numerosissimum arduum que impri-
 mis officium est. Non dicitur sorte , aut temerè sumi-
 tur, eligitur Legatus : & quis eligitur , quām qui in op-
 timis, ac præstantissimis maximè probatur ? Missus in-
 munus non suus amplius Legatus est : personam prin-
 cipis sustinet: & ita majestate ac publicâ quādam religio-
 ne munitus incedit, quæ venerabilem ipsum & sanctum
 & inviolatum gentibus præstat. Sed ordinare peritè at-
 que disponere causam, sed sic dispositam tractare ex u-
 lo, & explicare feliciter, & obtinere, quæ petas ; & inter
 hæc

hęc tueri magnificè mittentis personam, excipientium
majestatem non offendere temerè, colligere hominum
studia, penitrire sensus, animos tenere, & hinc amore,
hinc reverentiā & auctoritate eosdem implere ut pos-
sis, qua vi ingenii, judicii copia, apparatu scientiæ, pru-
dentiæ actu; quibus facundiæ viribus, quo dexteritatis
solertiæ que fæcundissimo genio opus est; Tantæ pro-
fecto hęc artes sunt, ut singulæ etiam ac dispartitæ, cui
contigerint, magno futuræ decori sint: quām singula-
rem itaque ac prope cælestem præstiterit hominem: qui
universas possideat, & omnes uno miscuerit cinno? Sa-
tis hinc, puto, intelligi potest, quām excellens natuta
METSCHIO, quę rare & nobilissimę ipsi dotes con-
tigerint. Neque enim aut demandat̄ illi tot legationes
fuissent gravissimę, aut ipse iisdem tantā felicitatis laude
fuisset perfunditus, nī omnis earum rerum copia, quę
munus partesque Legati absolvunt, affuisset ubertim.
Pulchrum eximumque habetur, tueri armis patriam, vi
hostes depellere: securitatem ac vitam omnium, dum
cernas tuā, locare in tuto: hęc ipsa tamē si quis consilio
industriāq; inermis efficiat, nę ego illud& multo gravię
& præstabilius duxerim. Arma repellūtur armis; quorū
omnis vis in aperto est, ac corporū robore, audaciā ma-
nuū, pervicaciā animorū, peragitur: hęc ingeniōrū cer-
tamē, & in occulto maximē, cernitur: quorū petitiones
ac ictus non nisi perspicacissimę mētis acie videas, effi-
caciissimę solertię artib⁹ declines aut vincas. Quod tan-
tas difficultates sępius habet, ut facilis multò ac pronis
sit, ferro ac virib⁹, quāvis ingēres copias fūdere; quām
uniq; acutis ferocisq; & obstinati hominis suadēdo vin-
cere pervicaciam. Quas laureas itaq; debebimus **MET-**
SCHIO, quę ornamēta eidem decernet posteritas, non

armatorum hostium quidem, sed maximorum negotiorum victori felici? Quamvis enim nihil unquam laudi ac gloriæ dederit METSCHIUS, dicta factaque omnia ad conscientiam referens, ex qua se optimus quisque maximè estimat; non tamen carere præmio suo apud superstites illustris atque excellens virtus debet; & nisi suum cuique decus reddat posteritas, ingratia eadem erit, aut invida. Huc mihi erecta juvenum indoles, huc gnava virorum industria ades! Ponite vobis ante oculos METSCHIUM: quis ille quantusque in omni vitæ colore fuerit, intuemini, cum curâ: contemplamini dotes, spectate virtutes ejus illustres: relegate acta & gesta, quibus claruit; reperietis luculentum exemplum in omni cultu civili ac habitu perfectissimi viri. Quale apud veteres aut Atticus aliquis, aut Plinius Cæcilius dedit, nisi quod alter abstinuit plane honoribus, alter gessit honores: cum tamen utrumque expresserit METSCHIUS: amulus Attico, cum non ambivit: & comparandus Plinio, cum honores accepit delatos. Hinc discere erit, quibus tingenendus & præstruendus artibus animus, qui cogitet publicum, qui patriam tueri consilio cupiat: quâ procedendum viâ sit, qui umbras querat emergere, & alacritate nobili altiora affectet; sed ut declinet præruptos tramites, & prava compendiorum æquè fugiat. Neque enim secura & tuta ulla sublimitas, nisi virtuti innixa. Malæ artes arenosi & lubrici soli imitantur naturam: quicquid imponas, levii impulsu corruet. Fatus videbor pretium operæ, si postquam de publicâ METSCHIIL vitâ exposui, nunc de privatâ non nihil connectam. Hæc enim alteram præparat; nec utiliter publico sit, nisi qui domi suæ, quæ & ipsa imaginæ quan-

qvandam Reip. gerit, antea fuerit frugi. Et ad exemplum interest, ut METSCHIUS totus cognoscatur, qualicet. Sed domum pater materque familias, liberiique communes, & familiares constituant. In quibus partibus omnibus ita se comparavit METSCHIUS ac gessit, ut commodum maritum uxori (ANNA ELISABETHA SCHONBERGIA erat, decus ingenis matronæ) patrem piissimum liberis (qvos XII. sustulit, reliquit tres) Domesticis herum æquum exhiberet ac bonum. Complectebatur conjugem sanctè, ut animæ suæ partem alteram, ut liberorum felicem matrem, ut rerum & fortunarum omnium fidelissimam sociam dulcissimamque consortem: amabat, sovebat, tuebatur liberos, ut sanguinem suum, ut qvos simillimos sibi optabat videre, & itineribus iisdem ingredi, qvibus præcesserat ipse enīsus in summa. Cum servulis suis clementer agebat atque intentè: ut nec obsequium, facilitate; nec asperitate amorem corrumperet. Nemo enim ministeria sua fastu atque saevitiâ frugi effecit. Nullum in domo ejus luxuriæ, & apparatus nimii, & delicati ac anxi culius; industriæ contra & continentiaz parabilisqve muniditiaz signa plurima erant. Cumqve ex facili eum moris antiqui cognosceres; non intonabat temen seculo, & odium profitebatur hominum, & qvicqvid ipse non faceret, superbè aliis exprobrabat. Spectabat, ferebat, qvibus vetandis & coercendis impar esset: & sapientis existimabat, sibi detrahere vicia; in aliis ferre. Idem gravis & serius in negotio; in remissione jucundus ac comis, sed salvâ dignitatis persona. Non domum suam in antrum triste, aut inaccessum convertebat adiū, suoq; secreto familiari se velut carcere qvodam damna-

O s bat;

bat: patebat omnibus: admittebat quosvis humaniter, fastidiens neminem, neminem captans, ingenua honestate animi, & quodam omnes juvandi voluptate dulcis. Sermo promptus ac facilis: non anxius ac superbus, non fictus astu, & insidias audientium & compitus callide ac tortus; sed liberalis atque ingenuus, & generoso quodam candore verus ac liber, sine amaritudine tamen atque acerbitate. Miscebat & per ætatem jocos, leporumque amoenitate amabili commendabat dicta serio, interserebat & historolas, ac Enniani illius amici instar multa antiqua, sepulta, vetusta è memoria depromebat thesauris: quæ uti sub melioribus annis mirè in eo floruit, ita in grandi illâ ætate nec malæ omnino fidei erat. Hanc enim delicatissimam humani animi partem primam omnium senectus invadit. Nihil promittebat temerè: quæ semel promiserat, religiosè servabat. Fumos vendere, & affectatis verborum blanditiis hiantes ambientium ducere spes, aliorum quæstus ac artificium sit; METSCHII non erat: ad cuius magnum excelsumque animum humilitas ista ac sordes non pertingebant. Adversa tolerabat fortiter, quod viri est; secunda reverenter habebat & cautè, quod sapientis: nec efferens inconsultè animum, nec abjectè demittens. Recogitabat vices rerum, & rotam fortunæ volubilem, & hominem esse, nunquam obliviscebat. In primis ætate proiectior, & natu majore. Namque si homo bulla, ut Varro dicebat, eo magis Senex. Non fugiebat hoc METSCHIUM & bene memor respiciebat subinde volvebatque supra secum: ea que ut rectè posset obire, hoc diligentius dabat assidue operam, quod rectè, non nisi semel, obiri possent. Quid circuire mundum juvet, quid causas secretaque ejus rimari,

mari, in omnem naturam denique mentem oculosque dimittere, dum tuam ipsius negligas, teque mortalem minus cogites, & moriendi artem condiscas? Magnam laudem habet, non ignorare, quae nescit vulgus, & liberare tenebris animum, levareque altius mentem, quam enitur turba; sed hic doctissimus omnium & sapientissimus fuerit, qui probè hanc disciplinam calleat, ut nunquam non laetus & hilarius, & plenus optimæ spei fatum suum possit excipere. Didicit METSCHIUS, nec quicquam hactenus studuit magis, quam ut oppeteret pulchre, in quod Octobris proximi decimo nono incidit die, vitâ decedens. O durum ac illætabile verbum quod ab ripis me? In quem furentis fluctus instar repente me conjicis scopulum atque illidis? Quæ deprehensum in hac necessitate sustinebit spes? Quæ laborantem constantia afferet? Sed ut ut habeat res, eluctari oportet: & planiora emensis hæc aspera quoque ac confragosa sunt pervadenda. Incumbebat senectus, onus grave: invaserat morbus, lentum atque difficile malum: quod magis collabascere vires, & valetudine vexatæ, & ipsâ ætate jam vanescentes. Sed cum adhuc vigere animus, & respondere muneri videbatur, non deponebat METSCHIUS partes, atque vel domi & sedens in lectulo sustinebat. Satis consulere corpori visus, si non concuteretur motu, & qualicunque quiete gauderet compositum. Dispar delicatulis illis, qui, cum leviter manus aut pes dolere cepit, abiciunt illico animum, & additi intra thalamum altè, curis suis indicut ferias, saepèque langvorem brevem cessationis non brevis arripiunt caussâ. Obibat itaque munia METSCHIUS, æger atque decumbens, quod virum acrem ac strenuum decebat; neque
mu-

mutavit ante, qvam impar labori omni corpus, jam ipsis
operibus animi quoque minus suppeditaret. Quid
enim faceret consumtis instrumentis propemodum,
in quibus operari consuevit animus: & lingua maxi-
mè, interprete animi, ægrè tardeque veniente ad par-
tes? Videbat METSCHIUS quid hinc maneret: &
grave venire haud poterat, qvod sapientissimâ men-
te suâ diu peregerat ante. Gravatus annis, optabat
solvi: & involutus suâ pietate minimè omnium time-
bat mori. Nam quid metueret, qui secum CHRI-
STUM haberet? Habuit, habuit illum secum per-
petuo; sed tum se illi permisit uni, cum cætera o-
mnia dimittenda mox essent. Cum valedixisset affe-
ctibus, conjugi, liberis, dulcissimisqve nepotum no-
minibus, & si qui alii aderant, qvos charitate comple-
ctebatur; neque officii erga communem parentem
patriæ, & cujus humeris proximè nostra omnium
salis securitasque intititur, oblitus fuit, cum Genero
suo, Generoso ac Summo Viro, JOHANNI NICO-
LAO à SCHONFELD, Consiliario Cameræ, quem
vocant, & Censuali, negotiū daret perferendæ legatio-
nis, & desideria deficientis votaque ultima Principibus
Serenissimis commendandi. Neque enim non memi-
nisse inter supra poterat, qvos omni virtute sancte ante,
ac velut numinum genus aliquod (& sunt revera Prin-
cipes numina) coluisse. Vacuus rerum humanarum
curis, totâ mente capiebat cælum, & precerpebat illa
gaudia, qvorum ut potiretur, tristia omnia atq; acerba
hactenus, qvæ incidissent, & qvissimo animo pertulerat.
Qui licet nondum evolasset terris, tamen jam tum in su-
peris versabatur qvodammodo, & inter illos beatorum
Spirituum, illudqve SANCTUS, SANCTUS, SAN-
CTUS,

CTUS, perpetuò incipientium cœtus, ipse qvoqve gau-
debat ac exultabat, sub quadam imagine obieus, qvæ
mox reipsâ obiturus in æternum esset. Ibat in finem
suum, hoc est, in vesperam, qvem dixi, dies, *cum ipse ^{*xix.}
ad moveretur fini, atqve in vitæ adeo vespera obiret di- ^{Odo b.}
em placidissimè, qvinto & septuagesimo anno finem ^{A. 15}
propius ducto. Felix post cætera hōc tanto ætatis spa- ^{1555.}
tio etiam, & qvod uxore liberisqve superstribus, di-
gnitate incolui, florente fama excederet, sequenti-
bus omnium lacrimis, qvod verissimum magnorum
meritorum virtutisqve testimonium est. Nemo enim
in alieni funere, nisi cum multum profuit raptus, teme-
rè fleat. Quid nunc hīc faciam Auditores? Qvas in
præsenti capessam partes? Erigere jacentes cupiam?
Dejectus ipsem est sum. Solari mcerentes instituam?
Eadem indigeo ope, Ad fortiora transeam, & legem
statuam lacrimis, & objurgatoria voce compelam do-
lorem? Durus, immitis, impius videar. Incitem con-
trà atqve accendam luctum? Nihil agam; Neqve pro-
ficiam qvicqvam ad summum. Non revocari MET-
SCHIUS lacrimis, nec ullis lamentis reduci potest, qui
semel ereptus. Calamitosæ ac turbidæ res consilium,
non fletum, expetunt. Et remederi luctum quidem
disciplina salubris; damnum sarcire & qvè non potest.
Romanus Vates de tumulo suo per inscripti elogii a-
pices vocem veluti tollens, suos admonet cives, ne qvis
se decoret lacrimis, ne propinqvorum pietas planctum
sibi ac fletum faciat. Vivere enim adhuc, & per virorum
volitare se ora, ut ipse loquitur, hoc est, secundis homi-
num rumoribus celebrari ubique. Nimirum existi-
mabat sophus, aliam corporis, ingenii aliam vitam
esse. Illam durare, qvamdiu in corpore spiritus ma-
neat;

neat: hanc in præclaris monumentis spectari, neque sini-
ri antè, qvàm ipsa occiderint. Condiderat Ennius
res Romanorum carminibus: Græcorum fabulas in-
tulerat Latio: scripsicerat Satyras, intactum Romanis
ingeniis opus. Qvæ novitas rerum, & vixdum degu-
stari cœpta Musarum dulcedo, ita detinuit accepit po-
pulum Martium, ut admirarentur omnes ingenium
Viri, neque minoris existimarent deductum Sardinia
Poëtam, qvàm quemlibet amplissimum Sardiniensem
triumphum. Hac fatus gloriâ, victorum perpetuò
sese sperabat Vates, nec finiendam antè memoriam sui,
qvàm qui relinqueret carmina, amplius haut essent, qvæ
augurabatur æterna fore. Nec falsum habuit Poëtam
prælagientis animi omen. Leguntur adhuc eorum
reliquiæ, & post ducenta secula in perennitate litera-
rum durat durabitqve Ennii nomen. Putate, Audi-
tores, & nostrum, Heroa de conditorio suo attollere
caput, qvin ex cælesti potius, qva nunc receptus, arce
despicientem, augustiore, qvàm solebat antea, ore di-
cere: Quò agitudo vestra hac facit? Iniquè factum in-
terpretanimi, quod ereptus sum? Subtractum corpus, vela-
mentum animi, est: animus ipse superat, extra fortunam
omnem accasum positus, & suâ naturâ aternus. Ergonè
sic vixi, ut mortuus vobis videri possim? In illos id convenit,
qui segni otio inerteriqz memoriam sui cum vuâ ipsâ sepe-
lierunt. Qvibus consiliis & auctor & auctor affui hacte-
nus? Qvibus negotiis in ultimam senectutem vitam extra-
xii? Conceditur Veteranis missio: & opus quisque facit,
ut tandem quiescat. In videbitis mihi, quod operariis
atque militibus datur? Credite mihi, interire magni viri
haud possunt: cum ipsi amplius non sunt, opera virtutesqz
eorum durant: in quarum gloriâ, novam & aliam, &
cer-

certiores vitam ducunt. Quid tum, si species mea subducta oculis est? Supersunt exempla: quae reminisci & insueti, & emulari denique licebit semper. Nec major alia in mortuos, salubrior in viventes pietas est. Lamenta & lacrima nec juvant defunctos, & affligunt superstites: & cum nequicquam fluxerint diu, ultrò tandem exarent. Plenisimè honoraverit mortuum, qui aetius viventis præclaros exprimere, & fieristudeat, quod ipse fuit. Seqvemur præcepta tua, BEATE HEROS: quæ in te flevimus hactenus, colemus deinceps & venerabimur: nec charior temere aut sanctior nobis, quam nominis tui memoria erit. Repetemus assiduè dicta fatigante nobiscum tua: de dotibus maximis tuis atque virtutibus aut meditatio nobis instituetur, aut sermo. Hæc liberi nostri ex nobis, hæc nepotes audient, ut isti rursum posteris tradant; tuque in animis hominum, memoria temporum, fama rerum, neque inglorius maneas, & semper agas superstes, admirandus ceteris, solis felicioribus imitandus.

D I X I.

—
os(o)de
—

ORA-

ORATIO UNDECIMA,
*MEMORIAE
 REVERENDISSIMI PRAESVLIS,
 PAULI ROBERI, SS.
 THEOL. D. PP. NEC NON EC-
 CLESIAE WITTENBERGENSIS ET CÆ-
 TERARUM CIRCULI ELECT. SAXONI-
 CI SUPERINTENDENTIS OPTI-
 ME MERITI;*

DICTA A. cl. Izc. LI.

*Serenissimorum Electoris Principumq; Saxon. Legati splen-
 didissimi. Rector Magnifice, Illustres & Generosissi-
 mi Barones, Patres Academicci Amplissimi, Excel-
 lentissimi. Assessores Scabinatus & Facultatum
 Clarissimi: Quæstor, Consules, & Senatores Pru-
 dentissimi ac Speciosissimi; Ecclesiastæ Reverendi: tu-
 que reliqua Civium Academicorum nobilissima atq;
 lectissima Concio:*

Quartus dies est, qvod sanctum & venerabilem
 nostrum Antistitem, PAULUM ROBE-
 RUM, solitis justis exequiarum, ritè huma-
 vimus. Quidcum ingenti Academiz nostræ haud tan-
 tum, sed universæ huic Saxoniz præsidio juxta & orna-
 mento singulari fuerit, res omnium maximè digna est
 visa,

visa, ut ejus memoria hōc ipso in loco, atque hāc ipsā
in Cathedrā, quam supra XX. annos eruditissimis
Scholis, quas ibi habuit, illustravit mirificè, celebrare-
tur. Quas partes quod humeris istis imponi passus
sum, facile, spero, excusaverit, tum horum, qui decre-
verunt mihi istam provinciam, auctoritas (quam sine
summo flagitio defugere mihi & declinare haud fuit)
tum necessitudo ac jus, quo adolescentis ROBERUS
me adolescentulum sibi in Condicipulatu Portæ pri-
mū obstrinxit. Et tot annorum porrò Collegæ id
denegare officii, amicitiæ legem haud tantum, sed pro-
pè iphius pietatis lädere, non præter rem, puto, videba-
tur. Illud me multò pessimè habet, quod nihil ejus
afferre possum, quod excellentissimis ROBERI meri-
tis respondeat, aut expectationem vestram sustineat,
AUDITORES. Nostis, quām in dolore maxima
etiam & præstantissima ingenia jaceant: quamque ar-
duum ac perdifficile sit, in luctu ingenti, simul & pieta-
tis, & eloquentiæ mereri laudem. Deinde, quis ille
tam uber atque divinus Orator est, qui paria ROBE-
RO, cum primis in festinatione tali, cum animus nec
quiescendi doloris, nec cogitandi perpensius, quid
dicat potissimum, idque quam benè & dignè dicat, vi-
dendi spatium habet magnopere, se dicere posse, fidu-
ciam sumat? Non levis ac tralaticia res est, de viris sum-
mis exponere, & quorum altissimas maximasque do-
tes, pro traditate animi, aut nunquam, sicuti sunt, aut
agrè tandem assequaris, celeriter de iis atq; magnificè
facero verba. Videborq; magnum quid præstissem, si
non in ipso limine statim, ac primo aditu, obmutescam.
Ego vero cum, uti semel in isto constiti gradu, sic in fe-
talem hunc campū excurrere omnino habeam neces-

P

se;

se; ita orationem meam instituam, non ut incedam per tempora, & universam ROBERI vitam retexam ordine; sed ut per species, ut loquebantur antiqui in istâ re, de quibusdam virtutibus Viri potissimum, quoad fieri poterit, exequar. Quod si de eo quisq; , quem & faciat magni, & plurimum amet, quam libentissimè verba fieri audit; de vestrâ facilitate, AUDITORES, ac benevolentia præclarâ omnia atque eximia mihi ausim promittere. Nam quotusquisque vestrum est, qui ROBERUM aut non impensè amarit superstitem , aut nunc defunctum non venerabiliter recordetur? Si pretia rerum non tam ex ipsis, quam instrumentis, quibus effetx, petenda sint; nec prædicari quisquam possit magnificè, nisi qui magno atque illustri loco editus ; vehementer erat timendum, ne oporteret silere ante, quam quicquam dicere de ROBERO ingrederer. Nam quid de genere ejus, de q; natalibus, egregium atq; excellens afferre licebit, cùm is contigerit genitor, qui nec majorum luce conspicuus , & ipse per se non aliò nomine, quam opificii, quod exercebat, & boni viri apud contribules suos notus esset? Nunc tantum abest, ut præferenda origo meritis sit, ut potius, quid quodq; sit natum, quam unde sit natum, spectare oporteat. Si bestiæ & animantes, ut fortes & strenuas præbuerint se, ita & generosæ haberi solent; quidni in homine etiam, quod optimum fuerit, id nobilissimum judicabimus? Ab eadem terrâ & aurum & lutum est? nec fulgentissimas gemmas alia procreat mater, quam quæ lapillos in trivis, & alia hujus producit generis, quæ vulgo calcamus. Quare non incunabula vilitatem aut pretium; sed suum cuiq; meritum facit: & inter homines , non natura & ortus, qui idem omnibus; sed virtus & animus discri-

men

men dat. Cætera, sicut fortuita sunt, aut de naturæ ordine; ita nemini per se aut laudi eximiae, aut vitio atque dedecori esse queunt. Quarè quod alii fortè hōc loco dissimulaverint callidè, id maximè premo; nec ullā aliā parte magis miror ROBERUM, quām laborare non-nullis, quā videatur. Est quidem felicis, & propriā & majorum fulgere laude: sed ingentem ac magnum verè dicere videar, qui destitutus cæteris, suæ unius virtuti debeat, quicquid fastigii & claritatis adeptus fuerit: nec aliunde sumserit lucem, sed sibi meti ipsi circumfuderit primus, quā pariter & posteritatem suam illustret. Quò difficilius igitur acquirere magnitudinem, quam nullam habeas; quām aliunde acceptam tueri & amplificare; eò plus in ROBERO habebit laudis, quod suā solius industriā perruperit tenebras, in quibus natus, faciemq; accenderit, quæ genitis genitorum, & qui ab illis nascentur, splendorem ac lumen affunderet. Minimè verò existimandum fortunæ calusque negotium geri, cum tales homines nasci contigerit. Providentia beneficium est. Quæ cum promota mortalium commodityna benignè cupit, tales in terras dispensat quoque, qui omnium optimè destinata perficiant. Quos dum molitur natura ac fingit, de cunctis thesauris impedit proptermodum, quicquid raræ atq; eximiae ibi conditum dotis. In statuarios pictoresq; & mula scilicet, qui consummatissimæ pulchritudinis posituri speciem, quicquid notabile arte ac elegantiâ aut observaverint uispiam, aut ipsi conceperint animo, in simulacrum sive imaginē suam libenter conferunt. Si per ROBERUM nostrum juvabit ire, & recensere pensius, ex quibus contextus fuit, partes; quod artificium benignissimæ opificis, quas, ut sic dicam, quam solertissimas juxta & li-

beralissimas manus ejus ubi que alpiciemus? Nec nunc de dignitate corporis, de concinnitate membrorum & justo habitu, de flore oris præterea, quicquam dicam. Majora enim in animo ejus enituerunt ac moribus, quæ manum injiciunt, & sicut principe loco sunt, ita præ cæteris nosci volunt. Neque negaverit quisquam temerè, pensandum imprimis in feliciore naturâ fæcundum ac velox ad disciplinas quaçunque arripiendas ingenium. Quo laudis titulo in quantum præstiterit PAULUS, evidentissimè vicerit illa varietas artium, illud scientiarum instrumentum multiplex, quo admirationi haetenus omnibus fuit. De Græcis, de Ebraicis literis, de cognitione universæ Philosophiæ, ne dicendum quidem est. Quibus nisi haud leviter sanè, sed penitus penitusque fuisset intinctus, non nobis dedisset Theologum, quiccum paucissimi possent conferri. Eminentissimi Principum numerosa se circum ministeria habent; cum ad tuendum majestatis splendorem, tum ad Rempublicam administrandam, cum ipsi in omnes partes sufficere soli haud queant. Scientiarum quoque Reginam haud parum de dignitate suâ amittere, & velut in quasdam cogi angustias, vero est simile, si non stipata pulcherrimo artium comitatu fuerit, quæ ancillarum instar imperia Dominae præstolentur. Ita etenim habeo; qui per interpres cognoscat Scripturas, nec nisi alienâ fide ingenioque nitatur; præterea intelligentiam rerum causarumque non habeat, nec aut inveniendi firmandique veri, aut deprehendendæ ac arguendæ falsitatis, vias ac disciplinas egregiè calleat, illum ad explicanda mysteria religionis ac fidei, remque administrandam Ecclesiæ, nihil præclarum magnopere atque excellens collaturum.

Ut

Ut nihil horum non teniebat ROBERUS egregiè; sic
adornatus instructusque plurimis aliis fuit. Nam quid
de Mathematicis scientiis, de Geometriâ, de Astrono-
miâ, de temporum ratione, commemorem? Quas ita
ROBERUS hauserat ac perdidicerat, ut & de difficilli-
mis quæstionibus promptè subtiliterque & solidè re-
sponderet. Nec dum de Musicâ diximus: cui tantum
divinitatis tribuisse Pythagoram legimus, ut totam
mundani corporis molem Musicâ ratione contextam
à Deo opifice, quin nostras hominum animas quoque
compositas conflatasque ex numeris pronunciaret.
Quas eam ob causam purgari canticis, & suavitate mo-
dulationum divinitati suæ restitui persuasus, legem de-
dit discipulis, ut manè expergiti ad citharæ cantum ex-
citarent elicerentque velut insitam vim; & vesperi
euntes cubitum, simili ratione componerent ac deleni-
rent. Neque harmonicæ tantum, & solâ quæ voce
peragitur, ROBERUS præstabat peritiâ; verùm Or-
ganicam quoque, quam appellarunt, se ipso maximè
magistro usus, callebat. Omni hōc genere à prima
annorum teneritate delectatus mirificè, non ut inanis
& mox cum sono transituræ voluptatis instrumentum
haberet, sed pietatis & laudis divinæ; quam voce non
tantum ac carmine; sed citharâ etiam tympanoque ac
tubâ reddendam, de Psalmis didicerat. Non cæteræ
eruditioni hominis injuriam fecero, si de Poesi quoque
ejus hōc loco reddiderim. Quid est Poesis, nisi genus
quoddam, sed præstantissimum Musicæ? Cum eā itaq;
nunc aptè connectitur. Quid est Poesis, nisi contuber-
nalis sapientiæ, ut sapientissimi etiam judicarunt? Non
alienâ igitur magnorū doctissimorumq; virorū laude.
Si in Nepotiano Presbytero pingendi arte commendavit

Hieronymus : quis studium carminumque amorem
commemorari in Antistite indecorum putaverit ? L-
dem Presbyteri Episcopiisque officium est : sed in hoc
dignitas amplior. Et cum pictura Poesisque cognatae
sunt, haec nobilitate tamen excellit. Utraque autem
de liberalium numero : & itaque nec ea Presbytero,
neque Episcopo ista indigna. Quid quod producere
maximos viros haud parvo numero possum, qui ab his
literis non modo remissiones animi & otii sui oblecta-
menta petere ; sed ferias etiam & graves maxime cogi-
tationes ac curas interstinguere & temperare hoc sua-
vitatis genere fuerunt soliti. Nam quid de maximis
Ebraeorum Regibus , Davide ac Salomone comme-
morem ? Qui rebus gestis imperia, ingenia vero divinis
versibus, & qualitate gloriae, nobilitarunt ? Quid de Eccle-
siæ priscæ luminibus , Ambrosio, inquam, atque Hila-
rio ; quin Damaso ipso Pontifice ; Prudentioque atque
Paullino, ut infinitos alios taceam ? Qui non minorem
laudem pangendis carminibus cælestissimis, quam pro-
sternenda Hæreticorum perfidia retulerunt. Æmu-
lus itaque horum ROBERUS , quam adolescens ar-
tem didicerat , eadem felicitate exercuit senior : seu
dandus ludus ingenuus animo , seu satisfaciendum a-
amicis esset, aut approbanda pietas Deo. Defengens
nunc Epigrammate aliquo (cujus generis plura & ar-
gutissima & rotundissima ab ipso legimus) nunc Edyl-
lio quodam : nam justa & longiora Poemata condere,
per occupationes munera prohibeatur : nec ipse re-
rum curarumque tempora ludo eximi, permittebat. Ac
nescio quid in ROBERTO hic prius mirer : felicitatem
ingenii, an judicii pondus & gravitatem. Fæcundæ in-
dolæ erat redundare in variarum artium elegantiam ; at
in-

intelligere, artes omnes communis inter se aptas vinculo, & colligatas tam arcte, ut separatae atque diductae vim ac aeternitatem suam tueri haud possint; idque discendas omnes & comprehendendas; mentis judiciotissimae est. Quicquid sit, utroque ROBERUS praestitit: & praeter istam memoriam quoque, tam veloci ad comprehenda, quae vellet, quam continenda, quae accepisset, fideliter: nec minus prompta reddendis iis, quae postularetur. Quis unquam ROBERUM, sive concionaretur in templo, sive differeret ex cathedra, sive alio loco & causam oraret aliquid, harrere, frigescere, oratione destitui, notavit atque advertit? Ita perpetuo eum lecta beataque verborum ac sensuum copia circumfluebat. Jam, in familiari consuetudine, inque convictibus, cum positam paullulum se veritatis munerasque personam, hilaritati aliquid dandum innoxiae est; quas ille historias, quas narrationes, veteres, recentes, utrarumque medias: quae dicta & apophthegmata, seria juxta & lepidiora (si illa amoenitas aliquid bonae frugis promitteret) & quam appositae, ad nimbi eiusdem instar, multam jucunditate, sed nullo gravitatis dispendio, conserebat? Neque enim, ut puto, quicquam inhumanius iis est, qui nunquam ridere sustinent, & Sapientis dignationem solam tristitiam ac supercilium metuntur. Hoc autem dum faciunt, non illum quidem agnoscunt hominem, sed laxum ac stipitem, aut DEUM, concinnant. (Quamquam Homerus & Deos suos ridentes induxit.) Nisi me omnia fallunt, rectissime Sapientem humani generis medicum dixerim. Hic enim est, qui animorum medicinas & proficitur & facit: investigator haud tantum, sed & magister atque praceptor veritatis communis, unde mentium sanitas est. At bonum Medicum nonne & morum

elegantia venustasque sermonis commendat jacentibus? Et ipse jacentes annon lubentius atque ac plenius preceptis eorum obsequi solent, qui cum illecebrâ quadam ad se intrarunt? Quid quod nec Medici unam aloen, absynthiumve, aut alia hujus generis multò amara & tristia, egrotis propinant; sed per etatem & mel, & canne Indicē succum, & plura ejusmodi grata ac dulcia pharmacis quam saluberrimè consueverunt misere. Veterissimorum Sapientum, sed Platonicorum in primis, fuit, sub ludicri & jocularis argumenti specie, gravissimarum rerum explicare doctrinas; & Pietatis ac Religionis nostrę auctores ac duces cum disciplinam sermonis conderent, non excluserunt voluptates ac sales; scurrilitatem ac turpitudines abstulerunt. Quas neque loqui Christianus salvā sacramenti religione; & absque piaculo audire Sacerdos vix potest. Non hec festivitas igitur detraxit sanctitati ROBERI; sed commendavit eam potius, & acceptabilem magis redidit, documento prolixo, cum expeditę memorię, tum amoenioris ingenii ac letioris. Preclara atque eximia sunt, de quibus diximus hactenus: modica tamen pre illis, que post deinceps sunt exponenda. Quanta modestia enim, quantaque humilitas, quis generosus ac incorruptus candor in PAULLO perpetuo fuit? Quis unquam in dictis ejus aut factis, tum gestu ac moribus, affectatum quicquam, & fictum arte; aut temporis causa vafrè assumptum ac callide, notavit ac deprehendit? Simplicia omnia, & intemerata, & sine fuso atque fallaciis, ad morem majorum & innocentiam, composita erant. Ut nec inficeretur seculi vitiis, & inter publicos ac bonos mores innoxia vita decurreret. Multis preclaris ingenii subinde verba

ha dedit ambitio; nec tantum modestia ipsi abstulit laudem; sed eqvitatis quoque ademit. Nam plus, quam pareat, memores sui, & tot bonorum conscientia elati, dum rapere malunt, quam expectare, quae sibi putant deberi, quas comminiscuntur artes callide, quas frequentissime instruunt machinas? Quae, cum non habeant exitum, saepe descendunt ad vim, & movent turbidem omnia si extorquere manu possint, in quo solertia ipsorum ac preces fuerunt frustra: vel ut dolori suo litent tantum, nec videantur impunè contemti. Pessimum genus hominum, & in perniciem Rerum publ. inventum. Qvod si procedunt conata rete, & potiuntur votis, tum fermè ambitioni succedit superbia, eoque adducit plerumque feroce animos, ut felicitatem ac amplitudinem suam, despectu & contumeliis cæterorum tueantur. Ad injuriam propè, ad vilitatem certè, interpretati, si aliis patientur ævari. Ut maximis dotibus ornatus ROBERUS; ita & consecutus dignitates maximas est: quietus tamen & placidus, & nihil per impotentiam ac pravam libidinem movens. Tantumq; absfuit, ut quicquam muneris ambierit unquam protervius, ut & oblatos honores recusarit non raro: nunquam profecto, nisi pudenter ac verecundè acceperit; aut jam coactus. Nam jure suo in eum, cum allegendus in Professorum ordinè, & mox in nostræ Saxonie communem Ecclesiarum curationem esset mittendus, ni Serenissimus Elector egisset, minores insulas, amplissimi Sacerdotii prætulisset fortunæ. Cui admotus firmus modestia proposito, nihil mutavit in moribus, & instituti pristini se etiam constanter perpetuo tenuit. Itaque cum multi assidue mortales ventitare ad eum haberent necesse, aut delaturi quere-

las, aut petituri consilium ac opem, nemo in admitten-
do facilior, nemo in audiendo humanior ac patien-
tior; aut dimitendo benignior, æqviор, utilis-
or fuit. Adeò, ut multi, qvi dignitatis in eo veri-
ti personam, cum metu & trepidatione accesserant, mox
pleni gaudio recedentes, sibi propemodū oido essent,
qvod mores Antistitis humanissimi ex aliis causis poti-
us, qvam ex natura ipsius, æstimassent. Eadem boni-
tas & moderatio aderat, cum irascendum muneris cau-
sâ, & indignandum vitiis esset. Namqve cum satis fa-
ctum officio, & ementationis spem pœnitentia affer-
ret, nihil manebat ex iracundiâ; neqve timere necesse
erat, qvem culpæ confessione, & execratâ mente malâ,
& datâ in meliorem frugem fide, placasses semel. Hoc
morum temperamento & retinebat Episcopi reveren-
tiam, & charitatem Patris merebatur. Jam qvæ vi-
vendi disciplina ipsi cum suis, qvæ laris domestici san-
ctitas erat? Quem nemo ingressus unquam est, qvi
non industriæ, & continentiaz, & frugalissimæ gravita-
tis laudator recesserit. Nemo magis profusam istam
in apparatibus convictibusqve luxuriam detestatus est:
qvamqva exemplo magis, qvam dicto: cum & pro-
ficere intelligeret magis, qvi faciendo docerent.
Contentus itaqve removisse sordes, splendorem lauti-
tias & sumtuosos instructus remittebat iis, qvi seculi
morem, qvam Servatoris simplicitatem mirari malunt.
Cujus exemplum nisi Sacerdos exprimat, auctorem
propemodum muneris sui inficiatur. Ubi igitur sunt,
qvi nisi ficedulis impleantur ac turdis, perire fame se
credunt? qvi Chium & Creticum nisi in pateris suis
spumare viderint, loram bibere, putent? qvi holofe-
rico bombycinoq; vestiri vilius, saccum & cineres in-
terpre-

terpretantur? Veniant, inquam, & ab ROBERO, nostro discant, magnos etiam viros sine pompa & fastu tueri nomen, nec in inanibus & nocituriis divitiarum ac dignitatis fructum statuere. In magno ambitu voluptatum, vix potest teneri sanctitas; & quo successu svadebit aliquis, longè ante corpus habendam animam, qvi in curanda cute sua plus æqvo ipse, & unicè prope, sit operatus? De pietate diu ante dictum oportuit. Sed ab imo in summum enitendum est. E solent principes non præcedere amicos, sed seqvi. Qvare si ultimo loco inter virtutes ROBERI commemorabitur Pietas, non id auctoritatem ejus minuet; tuebitur potius atqve attollet. Utinam autem toto eloquentiæ flumine inundare nunc possem, & de Virtute maxima, non nisi amplissimè dicere! Sed ea copia à rivulis nostris cum expectari haud possit; in restat, ut dicam de ea, in quantum fas est: si qvanta ipsa sit, explicare haud licet. Itaqve cum universa ratio ejus, partim in recto sensu de DEO; partim in vero cultu ejusdem positâ sit; utrumqve caput ita implevit ROBERUS perpetuò, ut eruditissimi cujusqve de nostris sinceritatem, & antiquorum devotionem atqve ardorem abundè æqvaret. Nam disciplinam veritatis æternæ ut semel induerat animo, ita retinuit constantissimè, intrepideq; professus est semper: qvin ut magister qvoqve ejus ac Doctor publicus, non tantum interpretatus est disertissimè, ac incorruptissimè, verum & contra hæreticorum petitiones omnis generis & machinas improbas fortissimè juxta & felicissimè hactenus vindicavit. Hoc testimoniū ipsi uno ore hæc Academia nostra nunquam non reddet plenissimè: & documento præterea erunt tot scripta ejus ac libri, qvos aut jam edidit hactenus,

aur

aut mox edendos reliquit in scriulis. Neque enim permittent hæredes, ut lateant ibi, atque lactentur cum blattis, aut paucis prosint, qui erudire christianum orbem saluberrimè possunt, & quia eidem scripti sunt, debent. Qvos eam ob causam & nominare in praesenti supersedeo, ne recitatio titulorum ipsorum operum desiderium incendat magis, quam ferri ut nequeat. Jam quas ROBERUS DEO preces, quos hymnos ac Psalmos, aut saltim suspiria & intra animum concepta vota, quam assiduè, quam castè offerebat? Quo mentis igneæ affectu, atque fiduciâ salutem Ecclesiam, necessitates patriæ, commoda omnium denique, ubique & semper sanctissimo Numini commendabat? Nam præter solennia sacrorum, quibus religione publicâ litare DEO solemus quotidiè, statas quoque preceptionum, reddendarumque laudium divinarum horas ordinaverat domi: cum ipse chorum eum, tanquam legitimus Præfus, ducens, circumfusæ familiaz affectu & voce efficacissimè præiret. Id enim plus erat, quam præcepisse. Nec bonum patrem familias magis studere aliud par est, quam primò omnium ut vacet criminе: deinde ut mores suos familiaz induat: & si se reddere meliorem haud possit, similem tamen sibi efficiat. Qvod nisi sit, vel semet ipsam pessimæ indolis, vel dominum arguet negligentem. Non frustra hoc loco retulero, quam fidem ROBERUS, ac curam sollicitam, quos indefessos labores perpetuasq; vigilias ad obeundas officii partes attulerit. Hæc omnia enim non sibi magis atq; officio, quam DEO præstabat: cuius se generè vicem, tanquam auctorem aut procuratorem aliquem: cui reddendas esse olim villicationis suæ rationes, ut auctori ac Domino, & probè & semper recordabatur.

dabatur. Id unum igitur noctes ac dies agebat unice, id reputabat assidue apud animum intentus ac cautus, ne quæ corrumperet gregem labes, aut diminueret vis: & jus commissæ tutelæ inviolatum sibi maneret ac integrum. Sed quoniam non illum sanctissimum affectum tantum, quo veneramur DEUM ac colimus, sed abundantiam quoque amoris, quo DEO proximas potestates, tum genitores parentesque & ceteros nostros affectus prosequimur. Pietatem vocamus; in illa & parte, quam præclarè ROBERUS versatus fuerit, nunc oportunè subjiciemus. Reperiuntur inter Sacrorum Præsules qui factæ humilitatis ultimæ titulo servorum servos se solent vocare: cum eò mox arrogantiæ progrediantur, ut eminentissimas etiam seculi potestates se evehant suprà, & sceptra omnia subjicare pedibus ac impotenter calcare; prærogativam munieris putent. Non ignorabat ROBERUS sublimitatem officii sui: sed majestatis etiam jura optimè novarat: & itaqve cumulate reddebat semper, quæ debentur Principibus, quibus se ipsum subjectum quoqve nunquam non reverentissime agnoscebat. Neq; enim tiaras ac sceptra in terras ideò destinat DEUS, ut corporum nostrorum salutem tueantur tantum, sed animorum felicitati ut quoqve prospiciant. Quas partes licet delegent Sacrorum præsidibus, supremum regimen tamen sibi & illis reservant, quos in consilio sui & curæ partem sibi adjunixerint. Cujus uti oblitus minimè erat ROBERUS; sic diligenter officii sui recordabatur: & quod præstabat id abundantius, hoc magis diligebat, ab illis, quibus hanc cultùs observantiam deferebat. Possim non pauca hujus generis argumenta adducere: sufficit tamen retulisse honorem in

PAUL-

PAULLI suprema prolixè collatum. Qvæ destinatis Legatis splendidissimis, qvos nunc adesse etiam cernimus, & Pater Patriæ, & eminentissima ejus ac incomparabilis conjux, nec non altera nostra spes, non dispar maximo Patri filius, ipse maximus natu, honorarunt magnificè: inqve eo testati sunt, cum qvanti videntem ac vivum ROBERUM fecerint: tum qvam nunc lugeant atqve desiderent mortuum. Neq; enim qvis temerè ejus magnoperè curat exeqviæ, cujus vitam ac mortem juxta æstimet. Non dissimulanda hæc pietas Serenissimorum Principum; qvin plenum potius illi reddendum testimonium fuit. Namqve qvi bona fide DEUM colit, amat & Sacerdotes. Ad privatos affectus transi-
turo de charissima conjugе primò dicendum est. Qvam incredibili studio, amore, sanctitate complexus PAULUS perpetuò est. Et merebatur illa his coli officiis, qvia tanta pietate in virum, tanta constantia etiam fuit, ut neqve ad ministeriorum propè conditionem dubitaret descendere, æqvatura sedulitate, qyæ charitate ac fide superabat. Porrò maritum tam bonum ac pius, qvis durum atqve iniqvum Patrem crediderit? Certè amavit & liberos PAULLUS, ut oculos suos: imò ut viscera sua, eorumqve salute & cura nihil antiqvius habuit unqnam aut prius. In id incumbeus præcipue, né aliis potius, qvam ejus moribus noscerentur, cujus & sanguinem ferrent. Ac frugi liberorum indoles cum Genitoris præcepta non imbiberet tantum obseqvio facili; sed actu præstaret assiduè, perinde felix pater erat, ut pius. Si de supremis viri documentum licebit capere, haud futile conjectura colligere possumus, summa quoqve ROBERUM in suos parentes pietate fuisse. Non ita multò antè, qvam vitâ decede-
ret,

ret, perswasit sibi, ab amantissima matre vocari domum. Cui amabilis mentis errori sic indulgebat, ut nullis hunc sibi eximi rationibus pateretur. Itaque nihil aliud facere, quam maturare perfectionem animo, seqve ad iter accingere. Haud integrum sibi ferens, charissimorum iussa negligere. Et boni filii esse, prævertere etiam Parentum imperia; strenue certe ac sine cunctatione exequi data. Erat hoc ludus quidem ac visum inane, sed ab impulsione sanctissimi in parentes affectus illi oblatum. Qui cum recurreret, has fabricabatur imagines scilicet, & menti morbo debilitatem objiciebat. Ne clausula solenni careat carmen, & in eodem ut terminetur oratio, quo finiit vita, de eo ipso quoque reddendum erit non nihil. Nimirum hic circulus ille, hic orbis est, quo omnes decurrimus: nascimur paryuli atque ploramus; cum adolevimus, agimus partes inter labores infinitos ac turbas, tandemque eximus theatro, cum ignominia, si stetimus male; tunc pulchre functi officio, sequenti favore ac plausu, qui & ROBERO à nobis prolixè debetur. Supra biennium est, cum tentaretur morbo, qui non tam virtus usum, quam virtus officia everteret. Cum pateretur ex valitudine, quod grandi natu ex aetate saepius solent; qui intercepta memoria rerum in primam annorum simplicitatem, velut admoti initis, jam recurrente orbe in se, repuerascere denuò solent. Sed diurna valetudine implicitus, brevi ac celeri fato peractus est. Nam paullò post, cum iisset cubitum, in more attoniti, stupere toto corpore cepit. Cumque remediis nullis motus, & mens reduci possent, factum est, ut moreretur ante, quam semet ipse sentiret mori, aut qui curabant circum, inteligerent propè. Qvod si interpretabimur recte, felici-

Iicitati cuidam est deputandum. Nam qvotus qvisqve non facilem sibi, & inter dolores ac cruciatus varios non diutram mortem expetat? Profecto hoc non tam mori est, qvam somnum sumere: qvi sine omni molestia labores diei, ut sine dolore mors istiusmodi vitam finit. Neque de lecto expergiti tantum, verum de tumulo etiam surgimus: & eodem surgimus, ut novam & meliorem vitam redauspicemur. Hæc fides nostra, hæc spes communis Christianorum est: qvam solam retinuit, qvum cætera amississet ROBERUS. Nec enim opprimere eam poterat morbi vis, cum soli corpori incumberet; & ista in intimâ mente servaretur. Qvam excitaverat paullo antè precibusqve ac hymnis, qvos decantarat DEO, cum peteret somnum, in mortem ipsam continuandum. Eruditorum observatio est, Aristotelem cum Peripateticorum familij aut agnovisse fatum nullum, aut ita appellasse naturam. Nihil divini igitur intervenire humanis rebus, cum alibi, tum viros magnos cum nasci & mori contingere. Qvod si non aliud fatum est, qvam providentia divinæ judicium, seu dispensatio eorum, qvæ providentia decrevit, qvod sentiebant Platonici; mirum non est, negasse & fastulisse Aristotelem fatum, qvod providentiam sequitur; cum providentiam ipsam negarit, qvæ antecedit. Qvanto melius Ille Homericus Nestor Telemachum putabat nec nasci talem sine Diis, nec adolescere potuisse? Qvanto verius Seneca negabat aut bonum virum sine DEO fieri, aut magnam cuiquam mentem contingere: Si messes opimas, si largum ubermqve auctumnum; si cæterarum rerum lœtissimas copias ad benevolentiam Numinis ac pietatem; rubigines contra pluviasqve immodicas, tum fulminum ja-

Eus

Eius atque incendia, ad iram ejusdem atque vindictam
referre consuevimus; quidni egregie rebus nostris
cupere DEUM existimabimus, cum excellentes inge-
nio, virtute, doctrinâ, viros humano impertitur gene-
ri; & rursus averso à nostris commodis & alienato
animo esse, eosdem cum tollit? Est quidem naturæ in-
stitutioni ac ordini imprimitur conveniens, ut quæ ma-
tutuerunt, senescant; & quæ senuerint, decident; &
quartum ac sexagesimum annum agente ROBERO,
quid mirum, si graviorem ætatem finis exciperet? Sed
minime existimandum, Rectorem orbis, non nisi mi-
raculis prodigiisque aut benignitatem suam testari
mortalibus, aut indignationem justam ostendere.
Naturæ ministerio utitur: & quicquid aliis causis vi-
detur accidere, id destinationis lux instrumentum fa-
cit. Sic pestilentiae, & siccitates, & alia hujus generis
mala, ex tempestatibus anni ac cœli habitu, contingere
possunt; cum tamen sapientissime, quod Pythagoræi
præclarè observant, non tam ad caussas suas hæc om-
nia, quam ad auctorem DEUM referre oporteat, qui
hæc dispensat ac ordinat, non ut naturæ impleant or-
dinem; sed ut decreta justitiae suæ adversus delicta
mortaliū execuantur. Absit omen, & quicquid
veteri timidiōres animi possunt, eveniat hostibus; cæ-
terum temerè non est, quod nulla frequentiora funera
prope hactenus, quam vetustissimorum Theologo-
rum vidimus. Maximum robur militiæ in veteranorum
virtute positum: cum ad tyrones res rediit, quam in
ambiguo atq; incerto victoria est? Perinde compara-
tum cum Ecclesiâ est: nec unquam majus periculum
iminet, quam cum paucissimi, aut nulli sint super, quo-
rum & cana scientia sit, & cana auctoritas. Multum in-

gen. i,

Q

genii, multum vigoris ac spiritus juvenibus adest: sed deest ferè regendi & moderandi prudentia. Quò sit, ut dum exultant ferociuntque ætatis bonis, nec caveant satis in præsens, nec in futurum rectè provideant: & acrius plerumque petant certamina, quām felicius vincent. Ut itaque navem non remigum robur atque contentio magis, quām gubernatoris peritia ac sapientia servat; ita Ecclesiæ salus ac incolumitas, non tam ab ingenii viribus, quæ instar remorum oblinent, quam à maturâ & circumspetâ moderatione, multisque experimentis firmatâ sapientiâ, quæ totam molem in clavi effigiem agitat, est expectanda. Redeo ad ipsum ROBERUM: & ita redeo, ut commendatione hominis brevissimâ functus orationi meæ finē imponam. Quaqua versus in hō Amplissimo Confessu oculorum dirigo aciem, multas ubique & magnas doloris acerbis significaciones, multa & luculenta gravissimi luctus indicia deprehendo ac noto. Vos, PATRES Conscripti, Collegam ac Parastaten fidelissimum; Vos, Reverendi Ecclesiastæ, Antistitem magni exempli ac ducem: Vos Studiosi Juvenes, Doctorem ac Præceptorem depolitatis optimum: omnes ac singuli amissio ROBERO Patrem, pastoremq; communem, ac animarum custodem, lamentabiliter desideramus. Quid hanc atratam cathedram, quid hæc subsellia circum posita loquar? Videntur profectò & illa quendam doloris sensu percipere; quin sensu ac spiritu defici velut, cum eā se voce orbata vident, quā in Orphei carminis modum animari quasi atq; spirare hactenus videbantur. Sed nemo manus ac altius vulnus, quām ipsa Ecclesia, quam Academia nostra in PAULLI accepit funere: hac tempestate imprimis, cum tantis discordiis & dissensionibus res Religionis

gionis distrahitur pessimè , & in periculum summum adducitur. Sed bene habet : s̄e viant fluctus , tumultuantur procellæ , frangantur remi , decidunt vela ; Christus in navi est ; non potest mergere tempestas ul- la, cum Dominus tempestatum in partem periculi ve- nit. Magna in Electore Serenissimo , magna in iis, qui ipsi in consilio assunt (ex quibus potissimum te, quippe præsentem, JACOBE WELLERE, honoris cauſâ appello merito) magna in vobis, PATRES AMPLIS- SIMI, in primis, qui Theologicæ cathedræ estis Præpo- siti, spes nobis posita est. Vobis Ecclesia, Vobis hæc Academia dejecta & squalida lacrimis tendit manus ; Vestrum implorat auxilium, vestram depositit solicite opem. Vestræ tutelæ , Vestro certissimo patrocinio, anxia trepidaque se credit. Vos dabitis operam , & contendetis nervis omnibus, ut securitatis suæ ac status non spem ac votum magis à vobis capiat, quam voti ip- sius fiduciam ac robur mature sumat. Quod si à vobis impetraverit (quod auguratur haud vanè) erit profe- ctò , cur lenius æquiusque hanc ferat jacturam, nosque de tanto sublato præsidio parcius doleamus.

D I X L.

Q 2

ORA-

ORATIO DUODECIMA,

MEMORIAE

VIRI INCOMPARABILIS,

DANIELIS SENNERTI,

MEDICI,

DICATA ET DICTA D. XXV. IVLII

A. cl. bc. XXXIX.

Vetus religio est, natales non modò virorum ingentium colere; sed obitus quoque venerabiliter recordari. Ut nunquam non meditanda ad imitationem exempla egregia sunt: sic oportunè cum primis repetimus animo, cum aut concessa terris fuerint, aut iisdem erepta. Ibi testamur lætitiam nostram de partæ felicitatis copiâ; hic desiderium doloremque ex clade acceptâ declaramus. Utrobiusque pii in illos sumus, quorum & vita commodo, & singulari exemplo mors fuit. Apud Virgilium, qui solus inter Poetas nihil in pte molitus est, Aeneas, Anchise soboles, cùm rediisset in orbem annus, ex quo divinum parentem considerat terrâ, festos honores indicit sociis, epulas apparat, victimas cædit; funerisque religionibus & ceremoniâ Deorum, pompas instituit ac ludos: ut, ne cui tædio esset tristis solennitas spectaculorum illecebris teneret. Ego verò cum DANIELIS SENNERTI manibus anniversarium solenne instituturus in præsenti sum, nec defatigabo præconem indicendis muneribus; nec vastitatem macello aut pecuariis inferam, ut vel

vel accumulem mensas dapibus , aut aras carnibus ex-
truum ; & satis habebo , si cuius fortunam non licet
assequi, & muler tamen pietatem. Quidem laude
si non destituar planè, splendoris ac magnificientia fa-
cile carebo. Itaque cum aliud haud possim, vel nudæ
officium vocis tantum conferam. Ne cum SEN-
NERTUS ipse audiri in præsente amplius ac cerni
haud possit; pariter quoque & ejus memoria conti-
cessat. Quam æternam ac immortalem præstare, ut
relinquendum felicioribus ingeniis est ; sic provocare
illorum industriam, nec fraudi nobis, & operæ pretium
erit. Neque enim silendum sibi sentient amplius,
qui intellexerint, vix quicquam dignum Clarissimi viri
meritis nos protulisse. Quo magis in ipso aditu sta-
tim perenda à Vobis, AUDITORES, venia est : ne
cum ingenio pariter, nos favor etiam vester relinquit.
Qui magnos oratores ut facile ultrò ambit ac se qui-
tut; ita minutis & proletariis nunquam contingit, nisi
materia ipsos commendet. Quæ maximè addit ani-
mos, verbaque facturi erigit spem : ut quam attentio-
nem sibi dicentis conatus promittere vix potest , ejus
celebritas ac virtus, de quo dicendum, mereatur. Qui
vina commendare volunt, aut Rheni flumen, aut illa
felicis temulentiaz juga, Gaurum, Falernum, Massi-
cum, canunt. Aliis quoque mercibus ut pretium insti-
tores concilient, terrarum & gentium, unde advectæ,
vocabula, non sine ambitione quadam inculcant. Ma-
gnos viros ut facit animus , ita necesse adeò non est,
commemorare in illis, ubi, atque ex quibus nati. Sicut
excellens atque egregia mens cœlestis donum est , at-
que à Deo cùmpromis venit , ita contingere ubique
potest. Non illam aut soli confert nobilitas ; aut vilitas

Q 3

loci

loci contrà excludit. Si patriæ ac incunabilis debetur, non apud socordissimos Scythes Anacharsis natus esset sapiens: nec apud Atheniensescatos, Meletides stultus. In rure, & inter rastra ipsa adeò, non laquearia aurea tantum, ac aulæa purpurea, adolevere magnæ animæ; & qui scripserunt leges populis, qui imperarunt latè ac dominati sunt; de casis etiam & gurgustiolis prodierunt. Non reprehenderim tamen Simondem temerè, qui inter cœteras felicitatis humanæ partes illustrem patriam etiam habuit. Ac gratulandum adeò Nostro arbitror, quod in Elysiis potius, nobilissimâ gente, quam ad Borysthenen Schythicum, aut inter deserta Nomadum, haufit lucem: clarissimamque urbiū Uratslaviam incunabula habuit pariter, & primam incudem morum, ac officinam. Manat quidem à DEO, tanquam ex sole demissus radius, cœlestis animi vis, quæ nos virtutis & maximarum artium capaces facit: sed ut emicet illa, & adoleſcat quasi, roburque ac vires accipiat, fomentis externis etiam indiget: nec excitanda solum exemplis egregiis est, sed moderanda etiam disciplinis præclaris. Quarum rerum ut non ubique copia suppetit, ita illustribus civitatibus vix unquam deest. Nam neque esse tales, nisi per viros excellentes queunt: & hos, cum supra alios dignitas famaque poneret, virtus & sapientia evexerat antè. Refert idcirco non nihil planè, ubi quis natus olim sit; inter quos mores & disciplinas increverit prima ætas & adoleverit. Quæ ut tenerima est, & ceræ instar mollis ac sequax, ita in quæ exempla incidit primùm, eorum formam accipit & tenet Nunquam non Uratslavia Viris magnis, & omni laude excellentibus aut incunabula præbuit, aut domum. Hic DUDITHII, hic MO-

NA-

NAVII, CRATONES, BUCRETII, SCHOLT-
ZII, & plura alia illustria nomina, aut patriam sibi in-
venere, aut latrem. Invitante quodam elegantiae Genio,
qui se ubique per urbem insinuat, & luculentis indiciis
passim prodit. Hic ergo cum lucem ac spiritum hau-
sisset noster, ubi nihil propemodum, nisi eruditum ac
cultum, & quovis animo liberali maximè dignum, vi-
deret; quid mirum, si literarum & honestissimarum
artium amorem vel mature induit animo, vel indole
ipsa statim ostendit? Patrem NIKOLAUM habuit,
non generosum illum quidem, sed virum bonum ta-
men. Quod unum nomen plus veræ ac solidæ laudis
habet, quam si in titulis ejus plurimas gentes recen-
seam, vel victas ac domitas, vel regnatas. Quod præ-
rogativæ, ut vis & scelus invadit haud raro; sic illud, ni-
si virtus & probitas mereri non potest. Quæ quia præ-
clusa nemini, & omnibus patet; nec in SENNERTI
patre Calcearium fastidivit amplecti. Atque ex eo du-
xisse genus, non magis fraudi esse nostro potest; quam
Socrati fuit, quod pater ei marmorarius; aut & Euri-
pidi, quod olitor contigisset. Nihilo secius enim uter-
que ad summam gloriam pervenit: & ille mortalium
omnium sapientissimus, hic Poetarum estimatus. Præ-
termittenda nec mater est, CATHARINA HEL-
MANIA; ac propter dotes elegias, vel singulari
laude commemoranda. Nam quod concepit ac edi-
dit tam nobile pignus, tum naturæ, tum sortis, tum
utriusque eit: quod aluit, fovit, educavit; ac ita qui-
dem, ne quid deceperet deposito tam grandi; eumque
se exhiberer SENNERTUS, quem olim natura for-
maverat, cum sumnum Medicinæ vatem in ipso
moliretur, prudentia fuit ac pietatis. Vix adole-

Q 4

scen-

scentiæ spatia erat ingressus, vix ruditatem ætatis pri-
mis absterlerat disciplinis, cùm necessitatibus ultimæ lex
patrem ipsi ademit. Quam ob rem non tam concus-
sa hoc fulmine nutare videtur adolescentium stu-
diorum spes, quam penitus fermè jacere prostrata.
Erexit tamen illicò mater optima; & quod exerat
magno animo, prudenti firmavit. Parum existi-
mans, genuisse magnum ingenium, nisi educeret quo-
que; & quale conceperat, repræsentaret. Non illam
finistra quorundam adversus literas remorabatur in-
terpretatio; non sumtuum ratio deterrebat; thesauri
loco habebat filium: & eum ut tueretur, cætera facile
contemnebat. Quare nec detrectavit peregrè alere,
quæ sustentarat vota hactenus domi: & ut in suum
fastigium excitaretur præclara moles dedit operam;
cujus fundamenta videbat tam egregiè jacta. Ex
prodigalitatis pulcherrimæ genere & lucraturâ sibi
pietatis gloriam, & ingens publico emolumenatum.
Quò omnia nostra referenda. Viginti annos con-
fecerat, cùm Academicis studiis initiandus Leucori
nostræ civem dedit; instructus commeatu uberrimo
eruditæ & cupidi perquam discendi animi, & bonæ
mentis: cui rectores ac duces dederat, hinc tempe-
rantiā, inde pudore. Neque enim nisi horum auspiciis
assuetus animus egregii aliquid aut unquam concipere,
aut gerere potest. Quare non ille Juvenum more, qui
studio: nū libertatē in lasciviam veritū, referre segniter
otium ad voluptates ac temulētias; sed hoc vacare magis
disciplinis egregiis, quò aliarum curarum ipse liberius
esset. Impetrat à Philosophiæ laurea à Medicinæ studio se
dedit. Non tam suapte spōte; quā excitatus illorum vo-
cibus, qui paulò benigni⁹ de ejus ingenio, quā ipse per
mo-

modestiam poterat, sentiebant. Quæ ut egregias aliorum dotes estimat liberaliter, ita vix unquam satis agnoscit suas; & dum prolixè aliis omnia tribuit, sibi plerumque maxima demit. Evenit facile tamen quod DEO erat cordi: & quicquid de nostro destinaverat Numen, benignè provexit. Jam deformatus, jam lineis omnibus expressus descriptusque erat ille SENNERTUS, qui ingenii & admiratione doctrinam, quibus instructus, non modò Witebergam nostram, aut Saxoniam; sed universam Germaniam, & omnem adeò conversurus in se Europæ orbem esset. Id tantum restabat, ut partes quædam tollerentur immisso lumine altius, aut exaturantiū inductu colore luculentius paullò ostenderentur. Ne tanquam in Apellâ aliquâ tabulâ deesset quipiam, tum consummandæ artificii gloriæ, tum decori ac gratiæ conciliandæ. Hoc consilio Lipsiam, Jenam, Francofurtum ad Viadrum adit; congressusque cum prudentissimis ejus artis tandem Berolinum concedit. Urbem amplam & copiosam; nec tantum florentem civibus, sed aliis quoque laudibus præcipue verò Serenissimorum Marchionum, penes quos Septemviratus Imperii dignitas est, comitatu illustrem. Hic tanquam in splendissimo aliquo theatro, exhibere se noster Roscius, artisque pericula facere. & exercendo adeò exprimentia capere volebat, quantu discendo hancenius profecisset. Unum deerat, testimonium publicum, seu gradus, ut vocant: qui instar patroni hunc Candidatum deduceret in campum; aut quasi titulus ac index nobilissimā mercem commendaret. Quā in parte, ut sibi non modo, sed aliis quoque, quibus nuda virtus suscepit et a propemodum, ne decesset, consilium petendæ dignitatis, & Basileam

Q. 5

pro-

proficisciendi, capit. Sed cùm in adornando itinere eslet, aliud ab amicis præcipue verò JOHANNE GEORGIO MAGNO Berolinensium Medico, qvem intimum semper habuit, persuadetur. Et jam occulto ductu fati vis, qvæ omni consilio valentore est, Wittebergam, ut novum decus ac ornamentum adderet, ipsum trahebat, oblata compendiosiore viâ, id, qvod spectabat, conseqvendi. Hac cùm venisset profectus, ut sedulam formaticem studiorum habuerat antè, sic dispensatricem honorum benignissimam tunc est experitus. Fautricem verò usque adeò, ut post hospitium, qvod comiter hactenus præbuerat, jam domum ipsam & certum larem prolixâ humanitate offerret. Insitum naturâ mortalibus, amare patriam: & qvæ produxit nos tellus, miris illecebris assidue trahit. Quid erat Ithaca aliud, qvàm incultus merus mons saxumqve asperum; & ei Ulysses tamen beatos Alcinoi hortos posthabet; nec tam tenere ejus animum Nymphaeum secessus mollissimi, & illi ipsi divini possunt amplexus, ut non de patriæ tectis exilientem malit videre sumum, qvàm vel delicatissimis deliciis, & ipsâ immortalitate adeò ibi frui? Noster, ut semper hactenus respexerat domum; ita tum patriam maximè cogitabat. Ratus, non vitam ipsam & spiritum tantu[m]; sed eorum fructum qvoqve atqve usuram ei deberi. Piè sanè ac religiosè: nisi qvod consiliorum electio penes nos est; eventus omnis penes Deum. Qui universo non modo providet, sed singula membra etiam curat: nec magis rerum ac mundi ordinem temperat, qvàm fata fortunasq; hominum disponit. Ceperat commodum sub illud tempus vacare inter Medicos locus: in hunc ut digna virtus succederet, non jam suffragis tacitis

tis legebatur SENNERTUS; sed clare atque palam depolcebatur. Qui pro se tamen ut vellet audere, quibus machinis erat expugnandus? Usque adeo premebat modestia sua legem, & quicquam nisi, non eruditionis fiduciam; sed ambitionem interpretabatur. Suscepit tamen eas partes, & designante Academiâ & ipso Principe Illustrissimo, FRIDERICO WILHELMO, quae tutelari jure tum summam rerum administrabat, jubente; cui accuratè, atque ex meritis commendatus erat. Nescio equidem, incertusque sum, ecquid hoc loci potissimum mirer. An, quod vix sustineret petere Noster, nemorum proderet disciplinam; singulare secundæ laude; aut, quod vel offerendum centuerint Academæ Proceres, quod tanta virtus merebatur, quæ summa sapientia fuit? Nam reprehendendi vanitatem seculi nostri dicam, an stoliditatem potius, quanta hic sese materia daret, cum quod quis impudentior ferme in petendo atque audacior fuerit, hoc & in impenetrando felicior esse convevit? Multi, priusquam adipiscuntur honores, egregii habentur & digni maximis, cum fallant postea, cum sunt adepti. Sive quod magnæ humanarum mentium latebræ sint, & callidissimis etiam imponi queat: sive quod in eundem haud semper cadat, & scire, & facere præclara. Nonnulli sic quoque comparant se, ut nihil nitendum ultra putent, cum semel in manibus terræ fuerint: munusque ac dignitatem, non tam virtutis stimulon habeant, quam præmium potius exhausti laboris, & portum quasi, ubi quiescant. Noster cum semel se addidisset in ea spacia, quæ designat ores legitimi aperuerat, eum se gessit, sic se exhibuit supra triginta ipsos annos (nam altero hujus sculi cooptatus in Medicorum Ordinem est) ut quanta ingrediëtis fuisset

scilicet

set modestia, tanta & decurrentis vis atque strenuitas spectaretur. Ac nemo esset adeò, qui non SENNERTUM omnes & boni Medici, & Professoris numeros ita implere existimaret, ut anteferret ei neminem, paucissimos verò in isto genere poneret pares. Nam profitendo non tantum ac differendo de cathedrâ; sed lucubrando etiam domi, condendoque monumenta æterna, & promovebat Medicinam quotidiè, & exornabat. Testes pulcherrimi, & omni maiores exceptione, tot missi ab eo in lucem libri. Quibus & suum præclarè erudiit seculum, & post venturas mirificè instruxit ætates. Quibus mansurâ non minus famâ intererit, quam suæ non defuit illustrandæ. Nempe sic comparare se decet viros doctos, quemadmodum boni Patresfamilias solent. Qui ita in fundis suis versantur, sic agros colunt & hortos, ut familiaribus inde non tantum prospiciant; verum ad alios quoque industræ suæ porrigant fructus: atque vel posteris etiam provideant. Qualis Cæcilianus ille in fabulâ

Serit arbores, quæ alteri seculo profint.

Eruditos quoq; quam procul esse ab invidia; tam dare operam par est, ut quicquid bonorum assiduo studio atq; labore partum habent, de suis thesauris liberaliter promant; nec cum præsenti modò ætate vivâ voce, sed in sequentib; etiam seculis perennitate literarum communicent. Quam sibi laudem adeò propriam fecit Noster; ut vix eorum aliquem, qui longè lateq; nostrorum corporum curam agunt, aut inveniri in præsentia, aut post deinceps futurum autumem, qui non SENNERTO multum, vel jamnunc debeat, vel debiturus in posterum sit: oq; perior habeatur Medicus, quo studiosior

diosior olim in versandis ac evolvendis ejus fuerit scriptis. Quorum cum haud pauca edidit haec eius, tum omnia tanto majore applausu ac admiratione excepta publicè sunt, quod & absolutiora ipsa essent, & plus utilitatis promitterent. Qvare hunc exantlati laboris frumentum tulit, ut quod ab obitu demum alii decus vix sibi audent sperare, id vivus abtulerit; & nihil secundum nunc quoque à posteris exspectet. Qui vehent semper iisdem laudibus, quibus interfuit ipse olim. Nisi quod quæ defunctos gloria sequitur, augustior sermè magisque sincere esse soleat, dulcior ac delectabilior, quæ vivos manet. Interim tamen non eadem omnes fama amplectitur: nec pari gloriâ intelligentia scriptorum ac eruditio; & ipsa solertia operum celebratur. Illam & cogitationum subtilitas, & ingens optimarum rerum, quibus scientia constat, modus tuetur facile, & admirabilem etiam facit: haec, nisi acceperit explicandi vis atque facilitas, decoraque commendet oratio, ut intra famam non sit, at intra gloriam erit tamen? & quod ad gratiam, hoc quoque ad laudem habebit minus. Quicquid SENNERTUS monumentis victoris posteritati tradidit, ut omnes consummatæ doctrinæ numeros implet largiter; sic nullâ alia laude caret, qua magni auctores legentium studia mereri solent. Nam neque docendi via ac ordine planius quicquam aut explicatus est; & dictio ipsa nec tortuosa atque difficilis, nec barbara etiam aut planè inculta. Quæ si fortasse in Rhetorum thronis haud tollat clamores, ac plausus, tamen in Philosophorum scholis maximè probatur. Quam apertam, perspicuam, candidam, plenam pudoris atque modestiæ; nec in elegantem & hispidam ramea, sed instar matronæ, quantum necesse ad honestatem.

de-

decenter ornatam, si esse contingit, vel absolutæ elo-
quentiæ laudem habet. Sed explicandi docendi que
virtutes noster ex Philosophiâ, cuius magnum in eo
studium semper fecit, hauserat: nec ineptam & facilem
dicendi ac enarrandi copiam literarum humanitati de-
buit, & mansuetioribus istis Musis. Quas sicut amare
puer ceperat, sic nunquam fastidivit senex, & usque
dilexit. Quâ in re duo consecutus est: ut vgilix ejus
ac lucubrations non doctis modò satisfacerent, sed
elegantioribus quoque ne tædio essent. Et demere-
ri utrosque, perfectæ laudis statuebat. Quare & fama
gloriaque ejus hoc evagata latius, omnemque comple-
xa est eruditum orbem, quod fundamentis solidioribus
opera pluribusque subsidiis innitebantur. Ac factum
adeò, ut non Germania tantum mater, quacunque pa-
tet, SENNERTI nomen; sed tradux etiam atque vi-
cina Belgarum natio, & alius orbis vetustis seculis, O-
ceano undique circumfusa Britannia canat. De huma-
nissimâ autem Gallorum gente, quid dicam? Quæ a-
mat colitq; haud tantum; sed gnava in recudendis No-
stri scriptis tueri etiam studet? Quid de Italiâ, magistrâ
elegantiarum veteri, & omnis propemodum humanæ
sapientiæ lare? Quæ adhuc memor magnitudinis pri-
stinæ, & quiddam altius spirans, ut restauratarum sibi
non modò artium ac disciplinarum decus; verum inge-
nii atq; acuminis etiam laudem, avida gloriæ, vindicet;
SENNERTUM tamen maximè admiratur, & ejus
nomini nunquam non libentissimè assurgit. Nec nunc
agendum nobis judicorum, opinor, more, testi-
busque ac tabulis dictorum fulcienda est fides. In
laude versamur, quam æquus quisque ac bonus ul-
trò, & sine juratore admittere conveyit; non verò in
lite

lite & controversiâ. Cùm qvia negat alius, & alius ait, qvi viderint, audiverint, deprehenderint, produci oportet, qvoties rerum veritas solius ingenii industria investigari haud potest. Alias infinita hujusmodi sedarent ad manum operta scriniorum rimanti, & si qvid literarum conditum ibi, excutienti. Qvæ omnia si vellem proferre ac edere, non horæ unius, sed verò di ei integri aqva postulanda esset. Id unum commorare exempli gratia interest, Illustriss. Dominum NICOLAUM SAPIAM, Codeni Comitem, & Magni Ducatus Lituanici Vexilliferum Supremum, Patavinorum Medicorum consilio, qvorum magna per universam Europam semper auctoritas gloriaqve fuit; in primis autem Clarissimi Viri, JOHANNIS PREVOTI, adductum, ex Septentrione ultimo penè, curandæ valetudinis caussa tot, millibus passuum, tot difficultatibus itinerum superatis, huc advolasse, se qve commisso SENNERTO. In quo p̄fecto ei id penè accidit, qvod T. Livio, illustri Romanarum rerum auctori, evenisse legimus. Ad qvem visendum ac venerandum ex ipsis Gadibus, qvas finem rerum haboere antiqvi, p̄fectus nescio qvis Romam est, eloquentiæ atqve ingenii gloria, qva inclaruerat scriptor nobilis, evocatus. Ac multum qvidem reverentiæ inde ac nominis creuisse Livio, persuadeor facile, ut credam; illi tamē, qvi in Italiam tantum terrarum marisq; emelus venerat, qvis tam longinqui itineris fructu constare potuerit, cognosse difficile est. Nam multò luculētius veriusqve in scriptis suis Livium videre poterat & contemplari. Qvæ ipsam mentis ingeniiq; pulchritudinem, & hodieqve durantem, exhibebant qva homo maximè præcipueqve æstimandus. Gaditano itaqve felicior

felicior Polonus fuit: qui non vidit tantum atque coram admiratus SENNERTUM est; sed mactus ingenti beneficio etiam, cum vidisset, dilectissit. Ut inteligeret, nil supra verum narrasse famam: & pauciora propemodum retulisse: expertus novissime optulatorem felicissimum; quem Medicæ eruditionis principem salutaverat ante. Subit autem mirari, cur qui in tanta admiratione extra Germaniam positus, in sola patria invenerit, cui videretur nauci; & qui vocare in dubium vellet unus suffragiis gentium probata in virtutem. Morbi genus est: imaginosum abs re Latini appellant. Quod observari species variæ hoc ægrotantibus soleant: quas turbidus, ac sua de sede errans animus sibi exstruit ipse ac fingit. Simile quiddam & eruditum quandoque patimur: ac quæ sunt nusquam, videatur videre. Si intra modum se malum continet, nihil suavius est; nec ludos ullos præ illo velis spectare. Sed si zugescit improbe, & in professam tandem insatiabilem erumpit, tum melius certè non tangere est. Ni Hippocratis vinculis strigendum putaveris; aut admovendum cū curbitas, quod atram bilem ægrotus deponat. Non nostra est ratio, libenter de aliis ferre censuram. Nescio tamen, utrumne hoc intemperiarum genere correpti fuerint, qui hactenus ingeniosi in scriptis SENNERTI esse voluerunt. Quicquid sit, seu aliorum tueri adversus ipsum, seu suam firmare opinionem, ipsius instituerunt elidere, multò ni fallor, fecissent prudentius, si paullò majorem habuissent modestiæ curam; nec debacchati in eum tot atrocissimis essent convicti, qui nemini hactenus inclementer dixisset. Non diffit me dissentit Noster à multis saepius: nec junioribus dunt taxat, sed ipsis antiquis. At petulantia omnis atque malignitas

abest: securusque de reliquis, soli intentus est veritati. Hanc unam querit, hanc intuetur unam atque spectat: ratus, hoc literatorum nemini unquam fraudi; gloriae potius ac laudi temper esse. Non in tyrannide vivimus: nec in Republ. nostrâ locum habet, quod Agamemnon olim Achivis dixit, REX UNICUS ESTO. Äquali omnes censemur jure: & ut sit ordo aliquis; eadem tamen potestas est veritatis querendæ. Censet Plato: dicit sententiam Aristoteles: Hippocrates atque Galenus audiuntur: non ceteris tamen ideò silendi incumbit necessitas. Et in suffragiis, non tam quis dixerit, quam quid quis dixerit, affitandum. Latet altissimè demersa veritas. Excussa veteribus plura sunt: non pauciora minorum diligentiam manent. Aperit viam alius, quam itur ad verum, alias ipsum invenit. Cum suus cuique interim debetur honor: nec tantum effigie nobilium operum, sed & voluntas egregia præmium habet. Contendere & disceptare negotium antecps, tam non illicitum est; quam in Senatu ac Curiā sententias committere, quæ in diversa feruntur. Sed abstinendum ab omni verborum amarulentia, & procul habere caninam illam facundiam oportet: alienam eruditorum congressibus, & mulierculis relinquendam, quæ vendunt olera, aut furnos ac balnea calefaciunt. Quæ omnia adeò temper præstitit Noster, ut eruditissimi non modò scriptoris, sed sapientissimi etiam ferre laudem abundè queat. Explicate quæsio librorum volumina: observate, si labet, disputantis mores: num fastus, num supercilium, num juvenilis ferocia ullibi notantur? Quam nihil cum bile, nihil cum stomacho unquam dicitur? Quam placida atque tranquilla omnia sunt? ut docere, non præliari

R

videā-

videatur. Nec sapientis profectò est, erumpere in turbas, ac impotente tumultu miscere omnia. Aliter provinciarum quies afferitur: aliter veritas propugnatur. Quæ modestissimum quemque maximè se quitur: intemperantes ac turbidos, dum altercantur, ut ad alia dilapsos, fermè relinquunt. Sapè ne nominat quidem, quibuscum ipsi negotium est: & si quos nominat, vix unquam sine prolixâ laude dimittit. Modestus pariter, nec malignus. Est, cum & Socratis artificio utitur planè: & nec affirmat quicquam, nec negat: contentus in partem utramvis versasse rem, & judicandi suppeditasse materiam, dum nihil interim ipse decernat. Quam divinam modestiam cùm nusquam non servet, & liberaliter præstet omnibus, dignus profectò videbatur, ut non aliis, quām suis moribus, cum ipso ageretur. Nunc tota plaustra conviciorum in ejus exonerantur caput, & quicquid exulcerata mens, ac impotentia furoris acta in præceps, dictare cuiquam atque subjicere virulenti potest, id omne in ipsum evomere, præclarum atque magnificum habetur. Scilicet tuenda majestas veterum est: nec committendum, ut convellantur à quoquam fundamenta temerè immotæ hæc tenus veritatis. Esto: labi ac falli quandoque Nostrum contigerit. Homines sumus, non Dii. At flagris & scutica redigere in viam, à qua quis fortè, nec sua sponte declinasset; num come erit atque humanum? In formosissimis corporibus etiam apparent nævuli. Cæli ipsius nunquam tam suda serenaque facies est, quin aliqua nubecula tenuis offulset. Nec ideo tamen in aspectantium odium veniunt: & multos his ipsis rebus magis delectant. Viderint itaque SENNERTI æmuli, ne fortè in ipsos congruat, quod apud scriptorem

rem veterem legitur: *Invenitur, inquit, & istud hominum genus, qui obirent bonos, quam imitari malint; & quorum similitudinem desperent, eorum affectent simulatem.* Scriptis doctissimus Cheronensis librum inter plures alios, quo vincere conatur, Herodotum non satis candido atque benevolo animo historiam scripsisse. Quam verè & rectè, nunc non dispuo. Et memini istuc negotium agitatum jam olim inter doctos. Hoc nemo negabit, has notas sapientissimum scriptorem maligni atque malevoli hominis pinxit ibi, ut nullus Apelles aut Protogenes tetricimi vitii imaginem complecti expressius potuisse. Hanc itaque normam si adhibere aliquis, atque ad eam exigere eorum scripta, quibus togatum hoc bellum cum nostro hactenus agere libuit, velit; vereor equidem, ut candoris ac liberalitatis laudem tueri queant. Sed illud non agam. *Qui virtus odit, homines odit,* dicebat Thrasea. Et satius est officium pro sua virili facere; quam secus commissa ab aliis exaggerare. Chymicæ studium primus in Academia ista excitavit Nolter. Ne nobilissima per se & præstantissima, si rectè tractetur, Philosophiæ ac Medicinæ portio diutius, non sine aliorum convicio, jaceret contemta. Quam è diligentius excoluit; quòd plures abuti non ignorabat. Ne aut invidiæ, aut noxæ esset, unde tot impetrari commoda possent, si quis scienter atque peritè in ea versetur. Sed commendabat maxime, probabatq; commentum nobile, qua medicinas morborum; non item, qua thesauros ac opes & ratiū non regna ipsa pollicetur. Non quòd non posset efficere, quod hic promittat; sed quòd abstruserit tanto opere, &c, ut subducere profanorū oculis penitus tam grande arcans, tot mira flexuum implicaverit

circā, ut satiūs sit, vel Labyrintum ingredi, quām semel tentare has tantas ambages: quas superare atque emergere paucissimis datum; &, nisi Diis geniti, nulli potuere. In exercendā Medicinā tām felix erat, quām gnarus aliās peritusq;ue artis. Neque enim audaces magis fortuna, quod verbo veteri dicitur, quām prudentes ac doctos sequi solet. Quam inde Appius suis cujusque moribus fingi, pronunciavit. Cum nullum ægritudinis genus, nulla affectio ullius morbi nihil eorum, quæ intervenire ut plurimum atque accidere solent, ipsum fugeret, cùm omnes medendi artes ac vias haberet cognitas, non temere unquam fefellit eventus. Quem prævidere Medicus prudens; præstare ex voto, nec felicissimus semper potest. Atque id adē supra Medicum est, quām Imperatorem suprā, vincere semper. Interim tamen uterque functus officio, & suā laude habetur dignus; si neque hic ignoravit morbi exitum, & imminentia cladium iste prædixit. Neutrum enim sua decepit ars: nec tam scientia ipsis defuit, quam successus. Qui à fortunā ac fato; sive, ut Christianè magis loquar, à DEO maximē expetandus. Quid Imperatori consilium, quid sua ratio Medico prodest, si immodestos ille milites ac parum audientes dicto habeat; & iste ægrotum, non nisi malæ libidini suæ indulgentem? Jam sine præsidiis necessariis nec benè suscipi res, nec administrari feliciter potest, si oportunitates temporum absint. Quæ omnia, ut extra nos sunt, sic neuter eorum præstare hæc sibi; & ut respōdeant planè, solus DEUS efficere potest. Insistam imagini: & quoniam semel cum Imperatore contēdere Medicū cæpimus, videamus & porrò, ecquid ad demonstrandas Nostri virtutes, ab ejus laudibus peti com-

commode queat. Habet uterque quibuscum confligat: hostium copias concidit alter, alter morbos profligat ac delet. Ille, ut securitatem periclitantibus: iste, salutem jacentibus ut reddat. Multa ac magna in bellis per occasiones se præbent. Quas operiri captareque, ut ejus est, qui moretur caute; sic, uti se dederint, in ipso invadere articulo, festinantis prudenter est. Tamen celeritate sæpius, quæ inimica consilio; quam morâ peccatur. Quæ & constantiæ propior, & optimas quasque rationes invalescere facit. Quare cum duæ maximæ Imperatorum artes sint, nunc quiescendo rem gerere, nunc faciendo strenuè urgendoq; tamen maiores semper habiti, qui cauta & tardiora, ne provocarent casus; quam præcipitia ac immatura, ut tentarent fortunam, fuerunt amplexi. Juxta temeritatem habetur velocitas: sapientiæ assidere cunctatio putatur. Noster quoque, et si nunquam temporibus deerat, & callidissimè inserviebat; in curandis ægrotis tamen cautor semper, quam festinatior fuit. Quod nescio quam meticulositatem imperitiac vani; sapientissimi quique prudentiam summam, & rationem maximam interpretabantur. Quibus SENNER TUS non alio animo languentium exercere videbatur curas; quam optimi quique ac perfectissimi Imperatorum bella gerere. Quorum mentibus intimis perpetuò velut hæc cantilena Tragici insonat:

Qui magna moluntur, cunctari solent.

Et noster subinde recogitabat, quod apud Euripidem Jocasta, prudentissima princeps, juveniliter festinanti filio subjicit:

Consilia tarda providum excidunt opus.

Dei effigies pariter ac domicilium homo est: creatura-

R 3

rum

rum nobilissima, & quoddam compendium universi. Idcirco ejus vitæ illudere, ejus salutem contemtam habere ac vilem, magna impietas videbatur. Quarè quò circumspectior cautiorq; in ea tuenda ac protegenda Noster exstitit, eò majorem laudem ac gloriam auferre etiam debet. Obruor dicendi materia, AUDITORES, & dum ad alia proprio, nondum me istis sentio absolutum. Nam injicit manum bonitas: & memoratâ medendi prudentiâ, ipsa non minus amat exponi. Nec certè sileri citra culpam potest. Nobiles illi de Porticu Sapientes finē hominis, juvare hominē; & nasci eā quemq; de causâ statuebant, ut alter alteri prodesset. Non certè omnino dixerunt nihil: & eā lege, ut se cepisse Noster olim existimabat; ita in factitandis medicinis haud aliter sibi versandum, habebat perlsuasum. Patebat omnibus: audiebat omnes: consilium nemini, nemini opem denegabat. Ac ut impleret officii partes, & suum assequeretur finem, non conditionē in homine atq; fortunā; sed genus ipsum ortumq; communem intuebatur. Hāc ratione cum omnibus se facilem præbuisset ac bonum, maximum virtutis fructum in conscientiâ collocabat. Nam ut mercedem exigeret, tantum aberat, ut sæpe reddiderit oblatam: & vix accepit unquam, nisi cunctanter. Exprobrare cuiquam tenuitatem munusculi; tam alienum ejus moribus, ut offerentium pudori ipse prospiceret maximē, prolixa humanitate solitudinem excusantium prævertens. Ex quo constare potest, quām liberalis atq; ingenuus animus, nulla attaminatus avaritia, nec immoderata divitiarum libidine corruptus, ei contigerit. Quas conculcare penitus, & omnē earum curām habere procul, demētis & parum providi; admittere ita, ut præstō essent virtuti,

&

& citra cuiusquam injuriam querelamque inculpatissimis rationibus partæ constarent, sapientis putabat. Decem ipsi anni sunt, quod, cum tot aliis saloti fuisset, & ejus quoque apponi valetudini ceptus est, in cuius vitâ ac incolumente tum nostra omnium salus, tum Republ. ipsius spiritus vertitur. Ita enim existimat Serenissimus Princeps, non tam SENNER TI interesse laudium, si suis allegeretur Medicis; quam pertinere ad decus aulæ, si is accederet qui gloriâ nominis tot gentes ac populos implevisset. Quin ad exemplum facere etiam: ne ignorari putaretur tanta virtus, ubi notam cumprimis & honoratam esse oportebat. Atque auspicium nobile honori novo explicitus mox bo ejus potissimum ope ac operâ Elector ipse met dedit. Ut simul & ingrederetur aulam Noster, & ibi esset magnus. Cujus accessionem tamen ac partem summus Ducum hac ratione esse voluit; ut Academiæ pariter suum in eo constaret decus; cœtibusque dissentium ne subtraheretur, quô Præceptore atque Magistro proficere possent maximè, qui arti medendi attendere vellent. Cavens scilicet, ne sui studio publicis commodis deesset. Collegii Medici summam Decanus per vices administravit Iepius: Academiæ fasces designatus Rector sexies, quod nemini ante contigisse meminimus, gessit. Tantâ integritate, fide ac circumspectione, quanta esse, cum summa est, solet. Sed & quoties alias Academiæ tractaret negotia, nihil agebat curabatq; magis, quam ne decederet aliquid, aut studiorū honori, aut dignitati profitetiū, aut publico omnium bono Quæ conservare non modò ac tueri, sed amplificare etiam atq; ornare perpetuò sē per contēdebat. Cum invenisset ordinē ac domū, jam de familiâ cogita-

R 4

bat.

bar. Et hanc ut conderet, dispicienda præcipue conjux. Quæ custodiret parta ac tegeret; & inde prospiceret familiaribus, & fulcimenta daret generi, patriæ cives: denique solatio juxta ac levamento viro esset in omni fortunæ colore. Cæterum eo fato ingressus matrimonium est, ut ruptum semel ac iterum, tertio esset instaurandum. Primam omnium, MARGARETAM SCHATONIAM, ANDRÆ SCHATONIS, Viri Clarissimi, qui Medicam artem in Academiâ istâ summâ laude aliquam multos professus annos, filiam, adolescentulam, cum vix ingressus esset virilem ætatem; reliquas duas, HELENAM BURENIAM, & MARGARETAM CRAMERIAM grandiore natu, & viudas, ipse autem jam iturus in senium, aut senex, duxit. Veterissimi præcepti memor, quo congruentes ducere jubemur. Nec ignorabat admirandum illum Samium, connubia quoque, sicut alia, ad concinenter aptè numeros, & quandam harmoniæ legem, revocasse; eaque, ut felicia existerent, modulata præcipue voluisse. Has ut ex æquo amarit omnes, in singulis tamen invenit quipiam, quod peculiari illecebrâ, & propriâ quadam Venere duceret animum ac moraretur. Non sine fatorum benevolentia: ut ex diversis uxorum dotibus intelligeret, quæ ornamenta miscenda in unum, quæ constipanda cum primis laudes, ut absolutum matronæ exhiberetur exemplum. Id autem SCHATONIA præ cæteris maximum & peculiare habuit, quod fecit patrem: septies quidem, & eâ sobole, quam genuisse pœnitere nunquam posset. Non dicâ de filiarum alterâ à non de duob⁹ etiā filiis, quos aut parvos extulit, aut vix dum adolescentiæ propinquos. De DANIELE tacebo etiā, quæ omnium natu maximū, in ipso flore æta-

tis,

tis, Patavii, in illustrissimâ Venetorum Academiâ, ubi
tum medicinæ navabat operam, inclitæ Nationis Ger-
manicæ, quam Artisticam vocant. Consiliarius, amisit
extinctum, acri & capacissimâ indole juvenem. De AN-
DREA autem & MICHAELE superststitibus, quid
non eximi atque præclarî sperandum nobis? Qvorum
ille, Collegii Philosophorum Adjunctus, eâ sacrarum
literarum scienciam ac eruditione instructus est, ut jam-
dum inservire Ecclesiæ cum singulari commodo possit;
& iste junior Medicæ arti diligentissimè incubit.
Facili augurio, si æquare paternæ laudis gloriam
haud possit, eâ haud tamen degenerare. Nec
MARGARETA vacenda est: quæ Viro Amplissi-
mo, LAURENTIO PABST, Serenissimi Elec-
toris Saxonie Archiatro, feliciter iuxta, mereri & ipsa
de bono publico potest egregiæ, edendo prolem; si
non SENNERTI nomen & genus, at indolem ta-
men, avita quæ virtutes reprobantem. Contigit No-
stro justi habitus corpus, firmum, nervosum, temperie
optima & valetudine, ne in maligna & ruinosa domo
habitaret animus, qui longè pulcherrimus ei contige-
rat, & tot ingentibus dotibus ornatus. Erat quippe
in eo promta perquam & velox intelligendi vis, excel-
lens ingenium, memoria incredibilis: cui parare subsi-
dia ab arte quoq; si esset opus, noverat, quam ille Chius
Simonides aut condidit primus, aut invenit. His cum
judicii acrimonia & gravitas singularis accederet, quid
defuisse ipsi existimabimus horum, quæ naturam huma-
nam in summum fastiguum adducere solent? Nec mi-
rum idè est, tot literas, tot disciplinas ac artes in unius
ingenio hominis effloruisse, qui tanta naturæ bonitate
præstaret. De Medicina cum alibi dictum sit, nihil nunc

R. s repe-

repetendum hōc loci est. Quantus in Philosophia fuerit, turn alia ostendunt, tum vincunt maximē libri illi, qvibus naturam rerum non ita magno ambitu, sed subtilissimē tamen executus est. Scientias Mathematis mirē semper amavit; olim & diligenter excoluit. Senior Optice delectatus imprimis: & inde ejus umbra adhuc in scriniis conditus, & nondum editus liber insignis. Attigit & Poeticen: nec legit libenter Poetas tantum, sed meditandis carminibus & ipse quoque non raro expertus ingenium est: vel ludum honestum daturus animo; vel ut ostenderet, qvām amicorum honori ipse faveret. Habebat & hoc in more possum, ut nihil unquam suscipieret operis, cuius auspicia non carmine aliquo dedicaret. Musarum delicias pro instrumento juxta habens, & voluptatis innocuae, & pietatis. Qvæ ut est prima sapientiæ ac maxima pars; sic aliena visa haud est, qvæ exercebat id artis genus, qvæ antiquissima contubernialis sapientiæ credita esset. Atqve Poetice sanè, priusquam tota propemodum detruderetur in theatra ac scena, & obolarii scorti instar improborum cuiusqve prostitueretur libidini, nusquam libentiū, qvām inter Numinum aras & penates sacrorum conversata est: ut vel commendaret Diis orantium desideria; vel pro jam impetratis votis redderet gratias, ac caneret laudes. Præter Latinam, & Græcam Linguam haud vulgariter calluit. Ebrææ etiam peritus: neqve ignarus Gallici atqve Italici sermonis. Otium atqve desidiam summoperè semper detestatus est: guavus, industrius, & si qvis alias laborum patiens, ut frugi homines solent cumprimus. Mane surgebat in tempore: deinde legebat, commentabatur, mandabat literis cogitationes, differebat, visitabat

tabat ægrotos, docebat. Vacare ac otiali vix unquam
vidisses SENNERTUM: qui & remissioni dicata
tempora ita locabat, ut vel ipse utilitatis inde aliquid,
vel illi caperent, quibus cum esset. Quas tantas lau-
des probitas vita & innocentia, & illa quibusvis patens
humanitas, mirificè commendabant. Pietatis studi-
um tam curæ semper habuit, ut cætera omnia postpo-
nere longè videretur. Cujus rationem ut accurate
erat complexus animo, sic vitâ ipsâ exprimeré nunquam
non sedulò laboravit. Ne tam sermone ac verbo,
quam ipsâ re esset Christianus. Cujus officium non
in sciendis decretis magis, quam exercendis ope-
ribus Christianis consistere, planè erat persualus.
In quo ut rectius versaretur, Christianum non
Christianum sanè quam graphicè delineaverat. Nam
quod exactius nosset vitium, hoc sese melius constan-
tiusque repræsentaturum virtutem existimabat. Enim
verò & Lacedæmonii ut sobrietatem commendarent
pueris: in ebriorum turpitudines intueri jubebant.
Et pictor ille, cum simulaturus equum esset, asinum sibi
proposuit. Ut intelligeret, quod in imagine sua debe-
ret sequi maximè, cum quid vitandum in primis, coram
spectaret. Nec aliò pertinet, qui est jamdudum ab
ipso editus de recte vivendi & bene moriendi arte sapi-
entissimus libellus. Nam mori bene, nec poterit te-
mere, qui male vixerit ante; atque vix vivet unquam re-
cte, qui aut ignoret rationem veram; aut hanc assidue
non meditetur. Nam quod intercidunt plura per vitam,
quaæ avocent animum, abducantque pernitosis illece-
bris, ac quasi venenis quibusdam excentent; èò curan-
dus diligenter, & excitandus crebrius est, ne somnum si-
bi patiatur obrepere in multò tristissimā ac imortalem

qvan.

qvandam mortem continuandum. Evecti per o-
mncim vitam nostri sumus; non ut in minutissimis oc-
cuparemur; sed ne qvid transiremus ejus, qvod luce di-
gnum præcipue esset. Suprema restant: qvæ ipsa qvo-
que juvabit exponere. Sicut fluminum non capita-
tantum decursusqve, sed exitus qvoqve inquirimus;
ita in viris ingentibus post ortum, & qvæ cum eo con-
nexa harent, finem qvoqve ac obitum non sine pecu-
liari voluptate consideramus. Acqvievit D. XXI. Ju-
lii, anno proximo; cum nondum IV. decubuisse dñs:
appetenti fatali termino, qvi ut descriptus depactusq;
semel erat, ita nullâ ratione humanâ moveri poterat at-
que proferri. Morbus qvi ipsum peregit, ex conta-
gione manarat seu lue, qvæ vehementer tum grassaba-
tur. Hoc plus offundens formidinis, qvod ipsa præsi-
dia qvoqve jam occuparet. Delicati hominis est, eli-
gere atqve optare morbi qvo finiatur, genus: Sapien-
tis & Christiani, nullum qvod venerit deprecari. Si ni-
hil in morte ipsâ vitii sit, num qvid in caussâ inesse pot-
est? Non felicitatem, qvæ manet pios in cœlo; non lau-
dem ac gloriam, qvæ magnas virtutes in terris seqvitur,
aut potest donare ulla febris, aut adimere pestilentia.
Nil idcirco interest, qvo exigatur instrumento spiri-
tus; qvò avolet ille feraturq;, hoc refert. Nec est ple-
beium, & populare penitus, ex peste mori; solet & sce-
peris ipsis incumbere, ac post pannorum centones sor-
didos, & ostrum ac purpuram venenare. Tot maximos
autem Medicos & ante nostrum sustulit, ut sit difficile
numerum iaire. Hac GESNERI, hac CAPEVAC-
CII, & illi HERCULEI SAXONIÆ, ne cæteros no-
minem, mortalium cœribus exempti sunt. Ac tantum
abest, qvic qvam eorum id detrahat gloria, ut augeat
penè,

penè, atque ampli ficit. Quasi alio morbi genere magni antistites viræ nequievint perimi, ni perniciissimus omnium, & qui plus aliqvid, quam morbus, supervenisset. Natus est anno cl^o. I^o. LXXII. D. XXV. Novembr. sub occasum solis. Itaque omnis ejus vita ha-ctenus in quinque & sexaginta annos, si paucos menses eximas, patuit. Non contemnendum spatium; ni mul-tò amplius sibi aperuisset viri gloria; cui nec tempus nec meta posita est; & finis haud alias veniet, nisi qui literis & omnis generis sapientiæ erit communis. Ego verò, AUDITORES, ut intempestivas lacrimas, quæ fluant post annum; & quam inania, tam quoque inepta lugendi officia censeam, quæ serò suscipiuntur; non possum tamen sine dolore quodam animi hoc tantum vulnus recordari. Nascentur quotidiè, qui literis studiisque animum applicent; & qui morborum promittant auxilia, passim reperiuntur: SENNETOS, aut invenire in præsenti, aut expectare in po-sterum, næ arduum multò ac lubricum est. Tot uno in viro amissimus res, quot plures raro possident. Quæ evehunt singula alios, & vel in summâ ponunt laude, hæc maximam partem conjuncta habuit Noster, & unus, ut ita dicam, pro populo penè fuit ac turbā. Magna ingeniorum vanitas hodiè; nec minor seculi infelicitas est. Quæ matri scientiarum Græciæ o-lim, quæ artium omnium Genio, Italiæ tempestates bellorum quondam invexisse novimus, & nostram ma-nere Germaniam possunt. Non Africæ uni, atque Hispaniæ humanitatem literarum Gotthicus furor, & sapientiæ studia excussit. Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest: & tam incerta futurorum mortalitas misera est, ut nefas sit scire, quid serus afferat vesper.

Non

Non possunt doceri sine stipendiis literæ ; non absq; impensa ac sumtibus disci. At qvotusqvisque est, cui de fortunis sūstantium reliqui fecerit armorum furor, unde alere prolem in sapientiæ studia, & digno seculo nomen possit, aut si qvis sit, qvi non præcipitet vota; vel alio vertat, unde majoris emolumenti ac nominis spes fulget ? Nempe non circumscribuntur bonæ artes tantum, & committuntur cum inopiâ consumptis præmiis ; calcantur etiam, &c, qvod calamitosos sequitur, contemtui sunt. Hoc magis, qvò minus posse in bellis existimantur, qvæ sola nunc regnant. Admitur itaqve omne pretium literis ; & cùm Doctores liberalium hunc fermè ex suis vigiliis fructum ferant, ut egeant acriter, & miserè contabescant fame: nemō seqvendum sibi temerè putet, qvod præter derilum atqve miseriam vix qvicqvam promittat. Quid nunc de ratione studiorum perversâ memorem ? Qvæ tanta inolevit dñdum, ut nihil auspicati ac læti literas auguri liceat. Non ordo servatur, non gradus fiunt. Confusè geritur res : nec tam pervadimus pleriqve studia, qvam perlungamus. Ruunt in disciplinas, qvi primis vix literis initiati sunt : & has, ut olim de Nilo canes feruntur bibere, transeundo delibant. Nam Græcâ aut & Latinâ eruditione qvotus qvisque paullò uberiùs se implat ? Qvæ tamen claves ipsæ sunt, qvibus humanæ juxta atqve divinæ sapientiæ adyta referantur. Deus avertat omen, ac irritum faciat, qvicqvid hâc cogitatione defix⁹ animus timeret: sed videor tamen imminente videre immensam qvandam noctē literis: qvæ, nisi mature eatur obviā, & sapientiæ studia è situ, è sqvalore ac sordibus, qvibus oppressa, & fastidita ab aliis, ab aliis concutata jacent, vindicentur, novum

chaos

ehaos importabit terris, & instar vastæ voraginiis hu-
manitatem omnem hauriet ac absorbebit. Nam de
Religione, AUDITORES, quid dicam, maximo hu-
mani generis bono? Qvæ licet innixa opibus propri-
is, externis præfidiis nihil indigeat; sic delectata sem-
per est tamen comitatu Mularum ac ministerio, ut de-
stituta his satellitibus, pulsare regno; nec tantum hono-
rem ac decus, sed ingenuitatem ipsam propè, captivi
mancipi instar, perdidisse Domina rerum videretur.
Convenite memorias veteres, relegate tempora lapsa re-
trò, quando, aut stetit Veritas, nisi cum literis; aut con-
cidit quoqve, nisi iisdem prolapsis? Ut instituit eam in
terris condiditqve ac sanxit, æterni Patris sermo æter-
nus ac ratio, & Sapientia, qvæ nihil ignorat, & unde
nostra omnis fluit; sic, qvibus digrediens mundo man-
davit vices, qvod non didicerant sub studiorum incude
positi, monstrante spiritu, qui mentibus eorum illabe-
batur, acceperunt illicò, & differuerunt linguis toti-
dein Sacraenta cælestia, qvot univerlus orbis prope-
modam loqueretur. Ac his qui successerunt deinceps,
qua eruditione, qua incredibili doctrina plerique o-
mnes fuerunt? Jam cum Basilii, cum Nazianzeni, cum
aurei illi Chrysostomi ac Athanasii (ut reliquos Græ-
corum taceam) cum Cypriani, atqve Ambrolii, & Hie-
ronymi, ac Augustini tenerent suggestum, qvanta, per
immortalem Deum, Ecclesia luce splenduit? In qvod
fastigium arx pietatis fuit educta? Nunquam profectò
eorum monumenta divina & tero manibus, & oculis lu-
stro, qv. n. hæream tacitus, & qvodam desigat stupore;
incertus, divinorumne oraculorum scientiam si m̄im,
cum incomparabili morum sanctitate conjunctam; an
eruditioinem literarum in illis, tam variam, tam infi-
nitam

nitam ac inusitatam demirer magis: Ita omni scientia-
rum genere, omnium artium ac disciplinarum instru-
mento locupletasse animum; ac nihil fermè non tenu-
isse eorum videntur, qvibus humani ingenii cultus ac
eruditio solet attolli. Postea verò, cùm tam recede-
rent ab innocentia veterum ac sanctimoniam sacrorum
præsules, qvàm sapientia copiaqve doctrinæ iistem
concessissent dudum; nec præter potentiam ac opes, aut
qværerent qvicqvam, aut mirarentur; factum per fa-
ustum eorum atqve inscitiam est, ut contaminaretur illi-
cò religionis puritas, & nescio qyibus interpolaretur
fucis, donec potitâ rerum undiqve barbarie obliterare-
tur penitus, & plusqvam Ægyptiæ tenebræ in universam
Ecclesiam, qvasi vastæ illuvies, inundarent. Qvæ di-
ra & illætabilis nox non antè evanuit, qvàm vindicari
à situ literæ, & obbrutescenti orbi magis ac magis indi-
ces humanitas artium ac literarum reddi cepisset. A
qya qvò alienior qvisqve erat, ac magis rudis, hòc qvi-
dem securius pro falsitate stabat in armis; & cum in lu-
cem iterum niteretur veritas, eò infestius ei se oppone-
bat. Nam neqve cum luce convenit tenebris: & acer-
bissimum hostem ignorantiam péritia habet. Contra
ea, qvi non omnino abhorruissent Musarum consortio,
& bonis literis implessent pectus, studiosius fermè, &
vestigarunt verum latens, & porrexerunt denuò appa-
renti manus: certè, se non tam duros ac implacabiles
præbuerunt. Sed alibi rectius de nostra infelicitate
licebit conqveri: nunc parta tibi felicitas gratanda
SENNERTE. Qvi eò provectus, ubi & ista, & alia
qvævis mala, qvorum perpetuò nos circumagit me-
tus in terris, nec vides, nec sentis. Non de scor-
buto inqviris amplius: non de ardorib[us] febrium
d:spu-

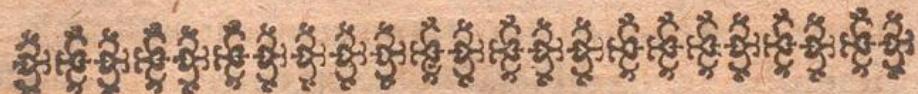
disputas, aut & gangrenæ ac cancri pertentas foetores: DEO conjunctus, amplexus Servatorem optimum cœlestibus gaudiis efflorescis. Quicquid erravit Plato; quicquid non v. dit Aristoteles, quicquid Philosophi cæteri aut ignorarunt aut irriterunt; Hæretici verò & corruerunt, id omne & notas facile, & planè intelligis, & penitus tenes. Non h̄c quietem int̄turbat tuam aut furor armorum, aut nihil mitior improbae linguae rabies. Qæ in convicia & contumelias ubi prorumpit, acrius lacinat, & altius lædit non raro, quām omnis & vita ferri potest. Tranquila circum omnia, lœtaque sunt, atque, ut verbo dicam, cœlestia. Quorum natura quām à terrenis istis divertit; tam posita quoque extra hæc omnia est, quæ duro quodam necessitatibus munere sustinenda in terris. Salve SENNERTE: igitur; iterum dico, SENNERTE salve: & hoc, quod in præsenti officium solvimus, hanc pietatem nostram, qua tibi cupimus placere, gratam jucundamque habe. Non æra aut marmor in tuos formamos vultus: non cœlo educimus superbas moles, quæ simul honorem nominis tui, & admirationem oculis injiciant. Parabili materia, & facili artificio memoriæ tuæ consilimus: complexi scripto, quod sumtuosa industria alii & magno opere vix exprimant. Nam pulchritudo mentis ac forma, nec manu pictoris, nec statuarii artificio ostendi potest, & sola oratione figuratur. Salve, inquam, & iterumque salve, SENNERTE. Quiem nec eruptum putabimus, cujus tot maxima pignora retinemus. Spiræ in liberis, superstes in libris tuis es. Quorum beneficio nunquam non tuo divino ingenio licet frui, dum morum

S

exem.

exemplar interim in optimi cujusque ximulatione
durabit. Haec vitam tibi , non casus ullus atque
calamitas , non pestis ulla aut lues adimet,
& sola convertet aternitas.

DIXI.

ORATIO DECIMA TERTIA

AD

INVICTISSIMVM ROMANORVM
IMPERATOREM,

FERDINANDUM. III.

SEMPER AUGUSTUM

HUNGARIÆ BOHEMIÆQUE REGEM,
ARCHIDUCEM AUSTRIÆ &c.

ALLOCUTIO,

ALTERIUS NOMINE SCRIPTA

A. cl. I. c. XLIX.

Cum pro ingentibus beneficiis tuis , SACRATISSIME IMPERATOR , quibus adolescentiæ meæ spem (solatus sic tamen Parentis optimi senium , & de communi Patriæ re non pessimè , opinor , meritā canitiem , ornare juxta , ac excitare dignatus es , non dispare indulgentis-

tissimæ Tuæ benignitati debere me intelligerem gratias; vererer tamen, ne prophanus, & parum reverens Majestatis tuæ viderer, si temerè, & solus, & nullà opportunitate temporis fretus, ad missiōnum tuarum irrumperem sacrarium, adeundi quascunque moliores vias curiosâ seduditate circumspexi hactenus soliciteque vestigavi. Nec non audebam voti mei fiduciam capere, lætissimi nuncii cum afferrentur, MARIAM Tuam LEOPOLDINAM AUGUSTAM, exoptatissimam uteri sarcinam, & unde tot novæ gentibus spes lætitiaeque deberent emergere, posituram in brevi, primâque editâ prole recuperatae paullò ante pacis felicitatem obsignaturam velut ac firmaturam. Nam cum in gaudii ejus societatem, quæ tua inusitata bonitas est, invitatus ultrò tum videbaris tuorum affectus ac studia proprius, quantâ cum veniâ sperare poteram in cœterâ turba concurrentium in aulam fettis tripudiis, advolare quoque meipsum posse, simulque & gratulantis cum reliquis, & pro me solo, agentis gratias munere fungi? Fasque nunc esset tenere cupita animo, si ordine suo mortalium vota procederent, nec ex transverso incideret sapientius, quod spes conceptas infringat repente, & quæ præcepimus gaudia, si non evertat, corrumptat tamen; aut hæc conditionis nostræ lex plebem tantum, & istud in parendi necessitate in natum vulgus obstringeret; nec ipsa rerum culmina, ac Deo proximas potestates eodem tam illætabili jugo alligaret. Quid igitur est, quod cupidè adèò petimus optamusque miseri? Quod tanto ambitu nobis solemus promittere? Vix nisi umbra, ac somnium, quod antequam tenetur, elabitur. Ac licet blandiri quandoque, & pleno amplexu ruere in nos videatur fortuna, vix

S 2

tota

tota transit tamen, & s^epe, quod donat, ejusmodi est, ut corrumperatur, dum prenditur; aut jam acceptum lætandi dolendi^{que} misceat caussas. Video, quò necessestas tristissimæ adigar, dum nunc dicendum mihi est, quod sine mistura amaritudinis, & acri animi morsu dici haud potest. Absolvit expectantissimum partum AUGUSTA PUERPERA; sed simul ipsa (ô durum, ac miserabile!) absolvit vitam. Vagit in cunis Imperatorius Infans, & in tot natus sceptrorum spes molitur incrementa ætatis, dum in longinquum silentium eminentissima mater finita jacet. Ac nescio, quid faciendum prius in præsenti mihi sit? gratulandumne de novæ prolis accessione, IMPERATOR; an de ezeptæ conjugis damno sit condolendum? In ea ipsa quoque quid primò, aut quid novissimè flere oporteat hæreo dubius, & inter ancipites æstu veluti jactor. Num quòd tam viridis atque in ipso annorum ac dignitatis flore; an quod tam recens matrimonii, & vix possessa, erepta est? Nam de sublimitate generis, quo orta, deq; divinis virtutibus, quibus excellentissimè ornata fuit, nihil commemorandum: nisi quatenus inde remedium doloris licebit petere, cui locus in iis non est, quæ nec eripi possunt, & semper durant. Tantus Austriacæ gentis fulgor est, ut in nullius funere extingui possit: nec alium sibi metuendum finem habeat, quam universitatirerum qui imminet: virtutes autem sicut non corporis, sed animi sunt; ita formæ earum, ut ipsi animi, æternæ sunt ac immortales. Quibus igitur partibus solvi mori^{que} MARIA haud potuit; neque debet lugeri. Nanquam quidem non tristis clarissimorum obitus accidit; eorum tamen luctuosa in primis amissio est, qui posse diutius vivere præsumeabantur.

tur. Quò minus enim secundum naturam videmur mori, eò mors ipsa acerbior est. Quæ naturalis putatur maximè, cùm jam proiecta in gradum ultimum ætas, quò progrediatur amplius, non habet, instrumentis vitæ consumtis. Levior quoque jactura videtur, quorum diuturnior usus fuit: cùm, licet jucunditate nondum desierint capere, ipsa consuetudo longior tamen infringat quodammodo desiderii vim, satietate quasi inductâ. Amarissimum itaque desiderium boni esse oportet, quod cum incredibilem suavitatem attulerit, inter primos ac recentissimos fructus ex insperato eripitur. Non opes, & maximi quamvis exercitus muniunt æquè firmantque imperia, quam numerosa regnantium suboles: nec quicquam citius Principem contemptum facit, quam nuda & adjutore & vindice orbitas. Tantò acerbior itaque defunctæ conjugis erit memoria, quæ post experimentum fœcunditatis lætissimæ rapta est; quò plura deinceps datura videbatur præsidia, quibus fortuna tua, AUGUSTE, insisterer. Sed hæc dum tacitus cogito mecum, aut & edifero, non satis meminisse videor status vestri, quibus supremum Numen suas in terris legavit vices. Quorum Majestas ut longè præminet cuncta, ac despicit; sic verisimile est ipsorum quoque animos in illud ad ductos fastigium, intra cuius sublimitatem oporteat cadere, quæcunque cæteros confundunt ac turbant. Perinde ut mundi superior pars serena & placida tumultu caret: inferiora è contrario procellis fulminibusque obnoxia sunt. Sed veluti Sol, ut damnum lucis haud adeat, subtrahitur tamen visentium oculis, cum fulgentissimo ipsius orbi obtenditur nubes: sic rerum adversa et si vigorem atque constan-

tiam haud adimant principalibus animis , obnubilant
tamen : ut quid commune nobiscum videantur pati,
quorum obtutus imbecillior est , quām in altissimam
lucem earum ut ferre se queat. Legimus populos , qui
in defectu nocturni sideris , & æra quaterent tinnula , &
excitarent ingentes clamores. Numirum timebant
stulti , ne interciperetur sibi pulcherrimi luminis , & in
nocturnæ caliginis solatia à providâ beneficâque na-
turâ inventi usus , ni venirent auxilio , & excitarent ve-
lū sopitam beneficiis , viresque ac animos redderent
defectæ. Sed supervacaneum hoc pietatis officium
fuit. Ipsa se vindicat Luna , & quod objectu terræ
eripi videbatur jubar , suis reparat opibus , aut potius
redit , simul pigerrimi elementi evicit umbram. Non
aliter cum vestris comparatum mentibus est , terrarum
Rectores : incident nebulae , quæ nobis offuscent ma-
jestatis vestræ candorem , ipse nil patitur : & quamvis
conditus lateat ac teatus , sibi tamen lucet in se : appa-
riturus mox toto sidere , & recreatus orbem suum , in
quo deficere paullò videbatur antè. Parum considera-
tus itaq; foret , qui tuo hoc tempore TIBI , IMPERA-
TOR , solatiis auxiliisque externis putaret opus tantâ
non modò sapientiâ Principi , verum & pietate. Neque
enim ignoras , quam nos materiâ fragili orsa rerum na-
tura in lucem protrus erit ; quam nihil æternum simul ,
ac genitum ; aut duratûrum in longum sit , quod nomi-
nari semel ceperit homo. Non es oblitus conditionis
communis in hoc altissimo etiam culmine : nosti Diis si-
miles Principes , non Deos esse , hoc est , immortales.
Nec excidit TIBI quo solo minor , sub cuius sceptro po-
situs sis , cum sceptra omnia superemineas. Trāquillo &
placido semper animo agere , sapiētia TIBI monstravit:

â pie-

à pietate habes, sequi perpetuò Deum, & placitis ejus
ac quiescere. Insurgat fortuna & totis ingruat viri-
bus, nesciet vincit ita compositus animus, & omnes pe-
titiones ejus furoresque ex facili elidet. Si tamen
haud Cæsarem tantum ac Principem TE, IMPERA-
TOR; sed hominem quoque atque maritum etiam
sentias, quis vertet vitio, qui flere ac gemere nec à
divinâ naturâ penitus alienum sciat. Nec nunc Ho-
mericos Deos nominare necesse habeo, nugacissima
humani ingenii figmenta. Ipse salutis auctor & con-
ditor nostræ haud semel misit lacrimas, qui licet induit
hominem, non Deum tamen exuit; & ei junxit ho-
minem, ut homines Dco conjungeret. Potest excel-
sus magnusque animus tueri possessionem boni sui ac
gloriam in duritiem, licet atque rigorem haud abeat:
nec idem est dolori succumbere, & dolorem sentire.
Nemini hominum non aliquid dolet; sed cedere in-
gruenti affectui; & jus imperium quæ dare in se, non
fortis & magni; delicati, ac imbecillis est. At verò
qui reget & moderabitur animo, hic sui ipsius Rex, hic
par aut proximus Deo audiet, qui ut excedat naturam
omnem à semetipso tamen non excedit, sed unus ac
idem semper est. Atque is ipse, IMPERATOR
AUGUSTE, quām non malignè egit Tecum, qui
traduxit ad se, quam charissimam habebas in rebus hu-
manis; sed postquam reliquisset pignus, in quo sanctissi-
mi amoris copula deinceps etiam TIBI duraret. Quid
aspectabilis iste est homo, quām modulata quædam
species carne fulta ac sanguine? Et quomodo igitur a-
vulsa putabis penitus, cuius imaginē, cuius sanguinem
spiritūq; sed tuo mistū, in filio Principe tenere, ample-
cti, amare licebit? Præterea & inter absentes animorum

nexus atque conjunctio manet: & quorum semel fide
bonâ coaluit spiritus, nec loci nec temporis spatio diri-
mi queunt. Nam longè dissitos etiam memoria atque
affectionis præsentes facit. M̄gnūm à pietate tuā, IMP-
ERATOR, magnum à stirpe ipsa solatium habes,
quam dedit erepta. Nec refert, unam ac simplicem
illam quod dedit. Parum quippe in filiis interest, plu-
resne an unum habeas; si unus ille multorum instar sit,
complexus in universum laudes, quæ nobilitaturæ alias
singulos erant. Res numerosissima humanus animus
est, & infinitarum formarum capax, & quæ ut mundus,
Sint itaque licet honesti species plures, non ita illæ di-
versæ tamen, ut coire non queant; & in unius, sed nati
feliciter, animo plenam & consummatam partibus om-
nibus repræsentare virtutem. Nec quis ætatem mihi
hoc loco objiciat; & quod in primis, ac vix dum in-
euntibus annis, nil præter spem nobis amplecti licet.
M̄gnūm quiddam & sola spes habet; si magna videli-
cet, atque prolixa per se: hoc est, magnis & evidenti-
bus conjecturis nititur: nec futurorum inanis tantum
præsumtio; sed ratiocinatio quædam, & demonstratio
propemodum est. Non procreat frutices atque vir-
gulta arbor nobilis: & ex TE, IMPERATOR, quid
nisi magnum, & excellentissimum nasci credibile est?
Cæterum indoles talis nutrita tam faustis sub penetrali-
bus quo non proficiet laudis, atque ascendet? Quid
aula tua, nisi optimæ cuiusque, ac maximæ artis Gym-
nasium est? TE ipso autem, PERFECTISSIME
PRINCIPIUM, quis melior nato, quis sanctior &
undiquaque absolutior doctor continget? Qui tuo
unius exemplo certius multò & efficacius monstrabis
omnia, quæ magnum Principem faciunt, quam sapien-
tissi-

tissimi ac disertissimi viri pluribus libris vix explicarunt. Multum quidem ad promovendam ingenii insitam vim literarum ac studiorum disciplinæ faciunt; sed nescio quomodo doctrinâ plerumque eorum vita potentior sit, quibuscum agimus, quos intuemur assidue; quin & amamus, colimus, veneramus. Quorum dicta, sicut oracula excipimus; & facta singula tot documenta vivendi & regulas ponimus. Qvod ubi sit, non cum asperitate præcipiendi & cum terrore, magistro parum fideli, inculcatitur moresegregii, ultrò insinuant, & cum illecebrâ quadam, ac reverentiâ subeunt animum ac implent, rectique inducunt natu-ram. Atqui virtutem haud tantum ex TE, IMPERATOR, verumque laborem (quod apud principem Poetam Aeneas filium monet) sed ipsam fortunam etiam haurire felicissimus puer & discere poterit. Quæ tam beneficia hactenus in augustissimam vestram do-mum fuit, ut pronunciatur difficile sit, ad magnitudinem Austriaci nominis pluram ipsa contulerit, an virtus; in æmulationem veluti atque certamen descendens, utram mereri de VOBIS præclarius posset, virtusne red-dendo dignos imperiis maximis; an ipsa, dum vos tam latè fecit regnare, ut magnam orbis terrarum partem teneatis imperio, & in vestrum ditionum finibus sol oriatur, & occidat. Interim dum maximus omnium in adolescentiam crescit puer, dum in maiores nititur gra-dus, rectoque ac indefexo itinere per laudis fraternæ incedens vestigia jam non minetur, sed præstet princi-pem, quem virtus maxima, & summa fortuna dare potest; ego autem magis magisque, INVICTISSIME IMPERATOR, me beneficiis tuis concinno di-gnum, vel olim in statione eâ positus, in quam tua me

S 5

pie-

pietas non uno ornatum sacerdotio misit, solennes obsequies, nunquam non memor indulgentiae tuæ in me & meritorum incomparabilium ero; nunquam non & privatâ religione mecum solus, & inter publicos operantium cœtus agam, canamque gratias, proque salute ac in columitate tuâ, AUGUSTE; pro perpetuitate domûs tuæ Imperiique securitate, ac status quem afflctissimis Patriæ rebus reductâ firmatâque pace reddisti, castè nuncupabo vota ac preces, in pectore imo ac ore hoc yolvens assiduè aut recitans carmen:

Deus Deorum, quem semel propitius Christiano orbi
commodasti Rectorem, hunc diutissime nobis concede.
Hic opumos CÆSARVM virtute, maximos potestate, fortunâ felicissimos vincat. Quousque produci humana vita
terminus; quam possunt latissime porrigi annorum nostrorum spatha, tantumdem vivendo expleat: dum nihil interim,
quamdui inter mortales erit, in domo suâ mortale sentiat. Hic Romano imperio, hic orbî rectores filios nepotesq;
approbet: nec alias fortuna sua aut videat consortes, aut successores accipiat. Nihil in eum liceat casibus; non suam in
ipso exerceant fata potentiam nisi prodeſſe cum volent & de-
mereri. Quicquid concussum, ac saucium jacuit haec-
nus; quicquid dejectum, atque prostratum, id bonitate, id
sapienziâ suâ sanet ac erigat: constantia ac fortitudine asse-
rat, tueatur, conservet. Nec arma ullâ quietem ac pacem
quam dedit, laceſſant ac turbent, nisi qua extra Patriam
repellat profigetq; longissimè, felix hostium Domitor,
magnus Triumphantor Barbarorum.

E I N I S.

AUGUSTI BUCHNERI
ORATIONES
FUNEBRES,
QVAS IN EXEQVIIS CLARISSIMO.
RUM VIRORUM, ALIORUMQUE HONE-
STISSIMORUM HOMINUM, ET CI-
VIUM ACADEMICORUM,
HABUIT.

LECTORI BENEVOLO.

Quamvis initio haud animus erat, præsentes Orationes hunc loci annectere: de quibus ita statuebat ipse sanctissimus Senex, satis esse, ut omnino supprimerentur, quippe quas tumultuaria planè operâ, & exclusus, ut fieri his necessitatibus solet, tempore omni, conscripsisset, nonnunquam & dixisset antè, quam consignasset literis; evicerunt tamen principum amicorum preces, ut quas nancisci potuimus, atque ex his selectiores, simul ederemus. Nam multa sunt, quas admodum Juvenis, & antequam illud eloquentia emensus fastigium esset, condidit: quas merito & suo iure negleximus. Tu illis fruere, LECTOR BENEVOLE, & nobis fave.

ORAT.

ORATIO I.
IN FVNERE
D. BALTHASARIS MEISNERI,
PROF. PUBL. ET ACADEMIÆ WIT-
TFNBERGENSIS MAGNIFICI
RECTORIS.

SI tanta mihi ingenii vis, tanta dicendi esset copia,
qvāntā nunc ægritudine animi perplexus sum, qvan-
to dolore undique opprimor, considerem, cum
laude me exequuturum, qvæ in præfenti mihi subeun-
dæ sunt partes. Nunc qvum vulneri huic & plagæ,
qvum huic nostro immenso luctui par nulla inventiri
possit oratio, facundia nulla sufficiat, eqvidem ne-
scio, magisnè mea culpanda temeritas, qvòd hoc
dicendi munus mihi imponi passus sim; qvām com-
mendanda pietas, qvòd non detrectarim. Me verò
infortunatum ac miserum, qvi infelicem spiritum in
hunc diem circumfero, quo dicendum mihi in viri illius
exeqviis qvem unicè semper admirari solitus sum, qvem
omni affectu animi, & suprà qvām dici potest, colui,
observavi: cujus consilium, fidem, operam nemo un-
qvam bonus imploravit frustra, omnes cum magno
fructu semper experti sunt. Sed qvoniam ad hanc tri-
stem necessitatem me alligatum intelligo, fas interim
fuerit, rudes fudisse lacrimas, si erudita verba non li-
cet: qvumqve dignam magni BALTHASARIS
MEISNERI nostri funere afferre orationē neqveam,
inconditum mœrentis animi murmur edidisse. Qvan-
to e-

tò enim major illustriorqve ejus olim virtus extitit; tanto nunc calamitosior acerbior qve ejus decessus est. Multa sunt Auditores, & dictu gravia, & aspera perpessu, qvæ communem patriam afflixerunt hactenus & adhuc qvoqve lacerant. Innumeros mortales pestilentia abstulit: immensam hominum vim hæc plus quam civilium bellorum rabies absumvit: rapinis, incendiis, cædibus turbata fuerunt omnia, exhausta, devastata, vexata: qvantæcunqve tamen illæ clades, qvanta hæc damna fuerint: propè dixerim, parva ac levia existimanda esse præ eo, qvod in Rectore nostro amissimus. Neqve enim putandum, ejus obitu hanc Academiam, hanc Saxoniam nostram tantum (qvanquam has præcipue) concussas confusasqve esse; universa Ecclesia purior, universus, qvacunqve patet, Christianus orbis hoc vulnera confessus ac sauciatus est. Ferimur cuncti in unius jugulo, & occidit flebilis omnibus, qui in amorem sui ac admirationem vivus omnes trahebat. Qvis respondebit deinceps qværentibus de rebus fidei? Qvis eriget timidos, dubios confirmabit, pressos solabitur? Cujus vox stylusqve in posterum æternam veritatem aut assertabit potentiùs, exponat lucidiùs, aut eruditè magis proponet? Ubi nunc vera virtus sibi sedem deliget? Quem porrò exemplum pietas specimenqve ostendet? Ecquis vitare seculi vortices, quis larvam à veritate postea dignoscere, monstrabit? ne inconsultus animi impetus zeli nomen induat; ne ficti supercilii nubes sanctitatis in vadat famam: aut fastus pro sapientiâ, opinio pro doctrinâ, blanditia pro comitate in Ecclesiâ regnent. Fuit, fuit illud ingenium, qvod & inveniendi acumine, & differendi subtilitate, & disponendi solertiâ vix sibi æqvale hodiè habuit.

Exa-

Exaruit illud os, conticuit ligua, qvæ, non ut Home-
rici Nestoris melle, sed ipso divino nectare, ipsâ am-
brosia diffuebat. O irreparabilem tot maximarum
rerum jacturam! O acerbissimum tuum, magne MEI-
SNERE, obitum! Tu qvidem complexus cœlum tu-
um, coronâ illâ, pro qvâ tâm strenuè hîc depugnasti ha-
ctenus, ineingeris, ad gratulantibus tibi universis &
fortissimorum martyrum & sanctissimorum Confessio-
rum choris; qvos inter medius novum sidus ipse
radias, discisqve, qvam vanum sit scire illud omne,
qvo superbimus tantoperè in his terris miseri, & calca-
mus alios pariter invicem qve calcamur; nos verò, te
Duce, te Præside, te Doctore nostro destituti trepida-
mus anxiè qvid de nobis tandem futurum, & velut stu-
pore qvodam attoniti de fixos tantum tenemus oculos
in nostrâ plaga. Qvod si rerum humanarum curam
nondum omnem deposuisti, si adhuc nostri memori-
am, retines, age, & qvoniam ipse succurrere necessita-
tibus nostris amplius non potes, precibus tuis impetra,
ut tibi succrescant similes, qui Ecclesiæ, qui Academiæ
nostræ salutem ac incolumentatem tueantur. Sic tuum
corpus leni quiete fruatur interim, placideqve dormi-
at, donec reformato hōc universo orbe, perpetua lux
purgatos ambiat, æternæ tenebræ fontes involvant.
Nunc ad vos, Auditores, mea se convertit oratio, qvi-
bus tempus jam erat, agere ac habere gratias pro tam lu-
culentter præstito exeqiarum officio, nisi vererer, vos
eas prorsus deprecatus. Ecqvis enim vestrū est, qui
non MEISNERUM nostrū eo affectu & vivum com-
plexus fuerit, & nunc proieqvat mortuum, ut vel suis-
met humeris inauspicatum subire feretur, & parvas
viri magni reliquias ad conditorium suum deportare
volue-

voluerit, nedum deductioni funeris interesse? Ceterum quandoq; idem ille nullis unquam modis deplorari satis potest & elugeri, agite, Patres Academicci, & finem ponite locuti, quem ceremoniis istis funebribus statuistis. Qvō enim nil profecturæ diutiū fundatur lacrimæ, aut dolor inutilis animum lanciaet? Gratulamini vobis potius qvōd talem ac tantum virum benigniora hactenus concesserint fata, atque id unicè incumbite, ut afflictissima vidua liberiq; superstites ope, consilio & fide vestrâ ne unquam destituantur. Erit, profectò erit tempus, qvum ex hâc parvulâ turbâ non unus nobis resurget pater, & qvi tot rarus illius ingentesq; animi representabit virtutes, cujus nunc os & oculos in hâc tenello vultu circumgestat. Deum complex veneror ut Ecclesiam, ut Academiam nostram sibi cura habeat, & qvam inflixit plagam, ipse sanare instituat. Ab alto, qvæ patimur, veniunt: ab alto medela etiam exspectanda. Nōque enim ulla est salus præter Te, Deus noster!

(o)

¶

ORAT.

ORATIO SECUNDA,
IN FUNERE

D. FRIDERICI BALDUINI,
Ecclesiæ Wittenbergens. Antistitis ,
Superintendentis Generalis &
Prof. Publ.

Hoc nobis igitur post tot calamitatum publicarum
nomina, post acerbissimum magni MEISNERI
nostrī obitū sperandum erat, ut quum adhuc madere-
mus lacrimis, qvum adhuc altâ cicatrice nostrum hiaret
vulnus, novus nos mceror oppimeret, capitalis æquè
feriret plaga, & alterum illud Ecclesiaz, alterum Academiz
lumen, quod vel præcipue in posterum nostras
spes, nubilas satis atque obscuras, illustrare posse vide-
batur, extingueretur? Ergo nec hoc immutabile fati de-
cretum est, hæc propriè nobis fixa necesitas, ut calamiti-
tatem trudat calamitas, ruina ruinam involyat? O infeli-
cissima ineuntis pariter & vertentis anni initia! ô Ka-
lendæ Majæ, non jam amœnitate florum, nec lætitia se-
getum, nec gemmis vitium, aut serenato post hibernum
horrorem cœlo, lætæ ac commendabiles; sed luctu, sed
lacrimis, sed sqvalore obductæ prorsus, imò damnataz!
Fuit, fuit illud tempus, qvum orbe annuo vos redeun-
tes non absque solenni gratulationum ac gaudiorum
festivitate exciperemus! Qvum salutarem huic nascen-
di Academiæ ortum vestrum, non albâ, quod veteres
solebant, lineâ; sed unionibus propè ac gemmis præsi-
gnaremus! Nunc verò (ô amarissimas vices!) postea-
quam FRIDERICVM BALDVINVM (cujus no-
men titulos omnes respuit, quia omnes transcendent)

T

non

non dico nobis, sed toti orbi Christiano, qui in eo, veluti tibicine aliquo ac fulcro; nitebatur, eripuitis, ecquid aliud restare possit, quam ut in posterum, sicut Atlantes populi renascentem solem diris devovent, ita nos vestrum detestemur ortum ac execremur: certè inter atros inauspicatosque dies vel primo vos loco numeremus? Amisimus & olim Antistites; sed tunc solata nos facilè est fœcunditas nostra, quæ suâ felicitate nec metuere quidem, quæ nunc sentimus, orbitatis finebat mala. Nunc quò prolapsæ sunt Academæ nostræ res? quò ceciderunt illæ tot linguis celebratæ divitiæ ac opes? Sumebamus quondam successores docentibus, nunc quærimus: quum & multum quæsivimus, vix invenimus: aut si invenimus, plerumque in iis aliquid ad antiquorum decus videtur deesse. Non sum tam iniqvus & stimator nostrorum temporum, ut premere velim viventium gloriam; quin potius ingenuâ confessione facio, esse adhuc per Dei gratiam, qui de Ecclesia indies præclarè prorsus mereantur: hoc tamen minimè vereor pronunciare, & paucos eos esse, & pauciores, qui BALDUINI nostri famam sustinere queant. Tot unus ille possedit virtutes, quod invenire in pluribus hodie singularis propè fuerit felicitas. Qvis ausit negare, ipsius eruditionem illustrissimam fuisse in Orthodoxâ Ecclesiâ? Nam & solers perquam ingenium, & judicium, si quis alius, limatissimum, ac propè divinum sortitus erat. Jam ad pietatem & vitæ sanctimoniam quod attinet, non modo plures aliot eare, sed ipsum sese propemodum superavit. Hoc enim laborabat unicè, ut doctrinæ suæ & vitæ ratio concineret, nec unquam præciperet aliis, quod non ipse prior exemplo suo sanciret atque firmaret. Ita enim reputabat, aut non

non docendum aut moribus docendum esse. Porro quanta maiestas ejus dictis inerat, quum de suggestu verba pro concione faceret, qvanta gratia & venustas eum ubique sequebatur? Putasse nectaris fontes & favos mellis ab ore ejus dimanare, quum promta spes veniebat ostendenda pœnitentibus, quum divinæ thesauri misericordiæ recludendi esset rursus, credidisse ipsum non tam verba quam fulmina ac hibernas grandines spargere, aut ad instar irati amnis per præcipitia montium decurrentis fervere, si quando virtus configenda hominum, si inculcandum mentibus, quanta indignatione in publica scelera DEUS ardeat. Quid nunc de summâ modestiâ animi, quid de singulari patientiâ dicam? quam adeò familiarem sibi virtutem habuit, ut pro Symbolo Scholasticorum albis plerumque inscriberet: FIDE ET PATIENTIA.

Nam fides vidua est quam non patientia firmat.
 Quem quidem verbum ex quodam Prudentiano interpolarat. O virum non modò superiorem nostro seculo, sed & multis veterum præferendum! Cujus summas maximasque virtutes nec prædicabit satis ulla posteritas, nec dignum pretium ejus præclarissimis meritis rependet! Excitemus licet arduas cœloque tendentes moles; æraq[ue] certatim ac marmora in vultum ipsius atque imaginem emolliamus; is tamen honor magis nostro affectui satisfaciet, quam tanti viri memorie sufficiet. Cui nemo dignus perennius vè monumentū statuat, quam quod sibi ipsemet in nostris mentibus dudum crexit. Inibi igitur non mox marcescentia ferta, & brevi perituros libabimus flores; sed mansurarū laudiū ipsi suspendemus coronas, ut, licet ereptus sit nostris oculis, & procul à nobis felix ævū agitet, ejus tamē

T 2

pic-

pietas, innocentia, fides atque industria nobiscum in terris semper commorentur. Quod superest, Rector Magnifice, Patresque Academicci, quoniam nunc finita omnis ceremoniarum funebrium solennitas est, nec quicquam restat, quod beatissimis defuncti reliquiis impendi debeat, id agite, ut cogitetis potius, quam ratione afflictis Ecclesiaz & Academiaz rebus consulatis, quam quò alatis dolorem vestrum ac luctum. Verissime enim antiquus Vates monuit:

Resturbide consilium; non fletum expetunt.

Post hæc eò contendite, ut juniores BALDVINI intelligent, hoc, quo impræfenti artm functi estis officio, & ultimum fuisse, quo Patrem optimum prosequeremini, & primum, quo sidem, industriam ac benevolentiam vestram filiis obligaretis. Quà de caussâ & singulares vobis agunt gratias, & orphanos annos ac deficitutam præsidio ætatem suam certâ siduciâ animi bonitati vestræ etiam atque etiam commendant. Ita enim augurantur de vobis, nunquam non promptè ad futuros liberorum saluti, qui tām sincerè parentis fato indoluiistis.

ORATIO TERTIA.
IN FUNERE

D. WOLFGANGI FRANZIJ,
Profes. Publ. & templi arcis Præ-
positi.

DVm mihi in istis exequiis, & hoc amplissimo funere verba facienda sunt, non possum non dolere Academiaz nostræ vicem, quam acerbissimi fati genus, non tā ferire ac strigere, quam premere penitus, atq; in eam in-

incumbere, hactenus visum est. Non dicam de aliarum
artium ac scientiarum doctoribus, quos paucis annis
plurimos, eosque eximios ac præclaros, de medio do-
ctissimorum laborum cursu propera nimis ac immatura
mors substraxit. De divinarum literarum tractatoribus
mihi nunc commemorandum potissimum est, in quos
tempestas istæc grassata adeò, ut nondum exacto trien-
nio tres ipsos ejus ordinis Professores, non sine maxi-
mo Ecclesiæ & Academiæ nostræ damno, efferre nece-
sse fuerit. Amisimus MEISNERVM, MEISNERVM
inquam, qui & divino ingenio & savissimâ doctrinâ
que indole in sui admirationem omnes facile rapiebat.
Amisimus BALDVINVM, in quo nescio, magisnè
absoluta eruditio, an sancta morum gravitas veneran-
da. Hic ipse tertius nunc WOLFGANGVS FRAN-
ZIVS, quem humavimus, incomparabilis judicii The-
ologus, accessit, & velut cumulum quendam addidit
miseriæ nostræ atque calamitati. Quam dum in mentem
mihi revoco, & illa æternitate digna nomina recenseo
mecum, ita consternor, Auditores, ita velut stupore
quodam attonitus hæreo, ut nec invenire lacrimas, nec
communisci verba possim, quibus aut casus istos expli-
cem, aut tam atrocem cladem, prout dicebat, deplorem.
Quæ quidem cò durior atque acerbior est, quò horum
temporum ratio magis, ut ita dicam, crepera, magis for-
midolosa turbataque est. Qvis enim nescit priorem
Ecclesiam non modo fraudibus variis hæreticorum ac
dolis, velut quibusdam cuniculis, undique suffodi; ve-
rum etiam professâ vi & aperto marte circumquaque
impeti ac oppugnari? Qvod si prudentia & fortitudi-
ne virorum ingentium tunc opus præcipue, quando, ut
Ennii versu dicam,

Patria terribili tremit horrida terra tumultu;
& totis adeo ut Maro ait, turbatur agris: equidem hac
tempestate, Ecclesiæ res, exercitatos cum primis ac pe-
ritos Theologos require videbatur. Sed nolo in ex-
aggerandis malis communibus immorari diutius: ne
vetera vulnera refricare velle videar, & quos dolores nō
nihil sopivit tempus, si nondum sustulit, velut resuscita-
re. At verò de FRANZIO nostro, Auditores, quid di-
cam? An mortem ejus plangam ac obitum? an laudespo-
tius decantabo? Illud si facerem, verendum esset, ne san-
ctissimos manes, vel, ut Christianè magis dicam, beatissi-
mam animam laderem: ut quæ jam eò delata sit, ubi
victrix curarum, victrix calamitatum laborumq;, nihil
dubias rerum vices, nihil instabilem fortunæ rotam me-
tuens, securum, & hilare, & amenum, & florens æternâ
felicitate ævum peragit: ubi non veritatē investigat amplius, sed prorsus capit: ubi non tam credendo amplecti-
tur, quam videndo Deum usurpat: & quem intra se ha-
cenus delitescentem coluerat, nunc coram quoque in-
tuens veneratur. Alterum autem instituere & tanti viri
merita dicendo & quare, partim angustiâ temporis, par-
tim ingenii tenuitate prohibeor. Quocirca sicut picto-
res, quæ satis commodè exprimere nequeunt, velo ob-
ducunt: ita & ego, quidquid in FRANZIO egregium
fuit & admirabile, silentio involvam potius, quam jeju-
nâ atque ineptâ oratione frigidè & parum pro dignita-
te explicabo. Erit fortasse alius, qui & meliorem indo-
lem, & feliciorem eloquentiam ad hanc afferet partes;
& quam capere ipse gloriam poterit, FRANZIANO
nomini circumfundet. Ego verò interim vobis hoc
præsenti tempore, Auditores, quæ debentur, ego ha-
beoque gratias, quod his exequiis tam frequentes in-
ter-

teresse voluistis. Merebatur hoc quidem viri dignitas , & illa præclarissima , quæ magna cum laude studia traxit, sed & de prædicanda vestra est pietas eo nomine, quod multis, quos funus istud longè gravissimo luctu affecit, magno solatio fuit. Quocirca hoc persuadebitis vobis, omnem familiam FRANZII, præcipue verò piissimam Conjugem, sexus sui decus, daturam sedulò operam, ut quæ præstare grati animi studia officiaque unquam poterunt, vobis semper declarent.

ORATIO QVARTA

IN FVNERE

D. BENEDICTI CARPZOVI,
Senioris, Excancellarii & Consiliarii
Saxonici.

Nihil equidem miror, **RECTOR MAGNIFICE,**
Viri Reverendi, Amplissimi, & Excellentissimi,
Clarissimi, Prudentissimi &c. nihil equidem miror ad
istud exequiarum officium tam frequenter & copiosè
vos confluxisse. Deduximus funus Magnifici atq; Am-
plissimi Viri, Dni. BENEDICTI CARPZOVI Senioris J. V. D. Excancellarii & Consiliarii Saxonici emi-
nentissimi. Cujus ingentes virtutes & per insignia animi
bona, ut probè novissimis omnes, sic candidè semper estis
admirati. Quocirca cum alterà in præsentí non licu-
it, vel ista certè ratione procul omni dubio volui-
stis ostendere, quantoperè & vivum amaveritis ,
& nunc (ô triste & illætabile verbum !) extin-
ctum dolatis. Et quis abesse viri illius exequiis ve-

Iur (nisi imprudentissimus rerū sit, & inficiet ruris prorsus plenus) qui tām p̄æclarē de publico meritus, tām charus & honoratus principibus & potestatibus maximis fuit: Q̄os quidem si aut naturæ ordo redire in vitam, aut illud dignitatis excelsæ culmen hoc loco adesse permitteret, vel primos fortassis in isto ordine atratos Ingentes q̄ve conspiceremus. Ego quidem in viri summi laudes nolo descendere, qvibus persequendis aptus non fuerit, nisi qvī virtute atque ingenio par proximus vè ipsi potuit esse. Hoc tamen affirmare nil verear, non iri inventum temere, in quo aut major in consiliis probitas, aut inde jure respondendo promptitudo felicior, aut in tuenda afferenda q̄ve justitia incorruptum magis fervidumq̄ve studium, p̄æ quām in illo fuit, eluceat. Qvæ qvidem virtutes etiā ad summam sufficere gloriam poterant; solum tamen in eo non fuerunt. Accesserunt & alias longè plures, fides, industria, patientia laborum summum juvandi omnes studium: cum primis verò animus recte compositus, qui adversus divitias magnus, contra offensas liber, ad sufferendam invidiam constantissimus esset. Ut non tām usu ac consuetudine, qvām ab ipsa natura ad curandas tām arduas res, qvibus p̄efuit, factum fuisse existimare liceat. Qvamquam autem istud honoris genus, qvo Virum Amplissimum affectum ivit: s, ipsius debitum manibus videri poterat; sed tamen superstites liberi ceteriq̄ve propinqvi, qvos hīc adstare videtis longo agmine, lugentes omnes verissimisq̄ve squalentes lacrimis, humanitatis id magis officium volunt interpretari. Qva de causa & me jusserrunt prodire in medium, Vobisq̄ve Viri omnium ordinum Honoratissimi, pro insigni ista benevolentia ipsorum nomine ingentes agere & habere gratias.

Ro-

Rogare etiam insuper, id persuasissimum habeatis vobis, ipsos, quocunq; tempore, quocunq; loco, quaque ratione deniq; & modo vobis gratificari poterunt, nulli unquam labore, industria, studio parsuros esse. Quicquid ad honorem vestrum videbitur facere, quicquid indeum rebus ac commodis vestris intelligent, id semper agent, id laborabunt unicè, de illo assidue erunt solliciti. Nec ullam promptius subibunt operam, quam quæ in vestram suscipienda gratiam veniet. Qvod reliquum est, tu ô beatissima CARPZOVII anima, quæ corporeis soluta vinculis, in æternam securitatem post turbita ista creperaque humanarum rerum negotia te vindicasti, Salve, Salve, & æternū vale. Nos quod unum præstare possumus, reverenter tui colemus memoriam, tuasque virtutes egregias sedulò admirabimur: quas si non in æternitatem dare possumus; servare tamen in exemplum posteris summoperè semper admitemur.

•(* * *)•

ORATIO V.

IN FVNERE

D. JOHANNIS STRAUCHII,
J. U. Prof. Publ. & Collegii Juridici
Ordinarii.

*Illusterrima atque Celsissima Principis ac Domine,
Dominæ DOROTHEÆ, natæ ex illustriss.
Brunovicensium & Nunæburgensium Ducum Do-
mo, Marchionissæ Brandenburgicæ &c.*

LEGATE SPLENDIDISSIME;

Generose, Nobilissime ac perquam strenue Vir.

Curiæ Electoralis Præses eminentissime; idemqve
Wittenbergensis, Belzigiensis & Gomeranæ
Ditionis Præfecte supreme;

PRORECTOR MAGNIFICE,
Patres Academiæ, & cæteri Exequiatores, Admodùm
Reverendi, Nobilissimi, Excellentissimi, Amplissi-
mi, Clarissimi & Prudentissimi, &c.

Est quidem Opificis rerum & gubernatoris ea po-
temia ac vis, ut retrò sublapsa non modò excitare
in melius; sed & qvæ nulla fuerint, ut sint deinceps,
& in immensum excrescant, efficiere potest; tamen si ex
his, qvæ sunt ad manum, de venturorum fortuna haud
improbabilem conjecturam solemus facere; ut indole-
scendum præsentibus vehementer est, sic in futurum
nil nisi triste ac durum ominari licet. Non ibi per sin-
gula

gula vulnera patriæ, & universam nostræ infelicitatis seriem reexam: Academiæ tantum, & studiorum miserabor vicem; de quibus nisi & ipsis jam acta benè & conclamata res esset, parum referre propemodum dixerim, subversas cæteras nostras fortunas. Neque enim publicarum rerum vis ac incolumitas in opum atq; divitiarum amplitudine magis, quam in religionis, iustitiae virtutumque curâ ac studio posita est. Quæ nunc quam deerunt humano generi, quamdiu literarum ac sapientiæ studiis suus honor constabit. Nec hæc florere non poterunt, dum Scholæ & Academiæ, incunabula eorum ac officiæ, conservantur. Sed cum paucissimi sint, quibus de fortunarum suarum ruinis, per acerbissimi temporis diritatem hoc manserit reliqui, ut in aliquam saltem eruditionis atque scientiæ spem educare suos quærant; & illi ipsi qui doctrinas egregias instillare discentium animis debebant, destituti inter inopiam ac fôrdes, aut ignobilissimis reliqui curis nec indulgere ingenio impetus liberos ad cogitandum eximium aliquid; nec eam concipere alacritatem animis possint, qua ad præcipiendum cumprimis est opus; quantum spei ad obtainendam eam rem nobis reliquum sit, ipsi videtis. Sed hæc calamitates nobis cum Academias aliis communes sunt; nostram & hoc peculiare affigit fatum, quod non jactentur tantum quassenturque mirum in modum, qui singulis & instruendis animis præfunt, sed extinguuntur etiam penitus; quasi ad infelicitatem nostrâ haud satis sic prosterni de jicique studia, nisi resuscitandoru etiam spes in tot Clarissimorum Virorum casibus & ipsa expiret. Horret animus & sibi met ipsi se subtrahit quasi, cum in recognitionem nostrorum cladium defertur forte. Ac licet parciam cum maxime

mē

mē referre per ordinem tot animarum illustrium nomina, qvibus paucissimis annis hæc sedes Musarum orbata fuit; hoc stratum saxeum tamen, qvod despicimus ac calcamus, & literati hi lapides loquuntur satis & clamant. Videturqve hoc totum augustissimum templum adhuc lamentis & ejulatibus strepere, qvi in funeribus ipsorum largiter fusi. Qyorum numerum cum in præsenti & excellentissimus JCrus, ejusqve Collegii Ordinarius, quem vocant: JOHANNES STRAU-CHIUS tanta eruditione, tanta virtute atqve prudentia Vir, auxerit, ad ipsa Academiz gubernaculæ purpurratus dum sedet, atqve hanc navem nostram moderatur decedens, & nunc communi matri traditus sit, nihil videndus amplius ac consulendus imposterum; nemo non facile intelligit, qvanta non modò lugendi dolendiqve; sed magis magisq; desperandi indies de Academiz salute materia nobis præbeat. De qvo si pauca dixero, maligno videar propior: & omnia tamen, atqve sic velle dicere uti ex meritis videretur laudatus, non horæ unius res esset. Quid qvod virtutes egregias non tam verborum encomiis, qvam emulatione ac studio optimè omnium veneramur. Enim verò tūm vindicatur non modò functionum memoria, sed qvicqvad laudabile ac admirandum egerunt, in vita asseritur & conservatur. Qvare cùm jam peracta solennia cætera funeris sint, agite dum Exequiatores, atqve imprimis vos juvenes ornatissimi, & qvæ præclara vestigia Noster impressit hæc tenus, & nunc reliquit, hæc consecari atq; relegere strenue, vestrum existimate. Nemo in hac amplissima corona, uti opinor, est, qvi nesciat, qva singulari pietate in DEUM, qva religione STRAUCHIUS fuerit: ut nihil prius, nihil antiquius habuerit unquam,

qvam

quam omni cultu ac veneratione animi ejus sanctissimum Numen assidue sibi propitiare atque benevolum reddere. Capessite hoc tam insigne exemplum, & exprimendum perpetuò vobis infigite animis penitus; itaque existimate, adversa omnia evenire spernentibus DEUM, lataqve & prospera colentibus ritè; nec esse majorem vim pietate verâ. Quid de justitiae studio incredibili, quid de integritate vitæ & continentia singulari memorem? Vendant alii jus; ipse reddit; & unde justitia stare visa est, in eam partem pronunciavit. Liber atque invicti non modò adversus metum animi, sed avaritiam quoque. Nec sollicitandus muneribus, nec detrimenti ullius timore dimovendus à recto. Immotus, constans, alienus ab omni arrogantiâ & fastu (quæ fermè vitia aut imperitis aut vanis hæcere solent) publici autem egregii, si quisquam alias, studiosus. Quas summas virtutes sic intueri in nostro & admirari oportet, ut omnes capiamus impetum in maximas istas ac divinissimas laudes enitendi perpetuò & aspirandi. Jam recordati quibus vigiliis, quibus laboribus, quo indefesso studio STRAUCHIUS in istud, quod tenuit, ascenderit culmen; sic statuendum cum animis vestris, Juvenes optimi, existimate; eodem vobis procedendum itinere, iisdem viis insistendum esse: nec ad illustrem aliquam gloriam per luxum atque legnitiem auditum ulli patere. Nihil efficacius ad induendos præclaros mores animo exemplis egregiis est: nec formet quis suam rectius, quam qui in optimi cujusque vitam assidue intueatur. Qvod si in Nostro studebitis facere, lectissimi juvenes ad quos præcipue hæc pars orationis dirigitur, & vobis consuletis egregiè, & ipsi mortuo etiam atque sublato novam quondam ac aliam vitam

tam concinnabitis. Falluntur enim qui vivere tantum
magno existimant homines, cum dueunt spiritum, &
hoc amabile solis aspiciunt lumen; tamdiu durare ac su-
pereesse credendum est, quamdiu virtutum memoria, &
tot illustrium actuum, quibus via ipsorum conspicua
fuit, in aliorum emulatione non exolescit. Hoc agite
igitur, in hoc incumbite sedulò, quicunque ad erudi-
tionis & sapientiae virtutisque arcem contenditis.
Quod multò satius erit, quam luctu & quaestibus in-
cendere omnia; quibus ingentia vulnera non obducun-
tur sananturque; sed dilatantur atque exasperantur ma-
gis. Et illis tamen vacare nunc penitus, hoc nihil aliud
est, quam se metallum aut saxum, quod nihil sentit, pro-
fiteri. Neque enim nascuntur viri egregii temerè; nec
sunt tamen facile, quam defiunt. Quot disciplina anno-
rum & experientia opus est, ut perficiatur aliqua indo-
les magna, quæ publica commoda insigniter juvet; cum
unus ictus fatalis, momentumque exiguum, quod sol-
vit animam, extinguat? De cætero idem nobis erit
tenendum, quod deprehensi in magna tempestate face-
re solent. Qui ubi consumtas vident humanas opes,
divinas maxime implorant, atque se Deo fortunæque
suæ permittunt. Sicut prudentes vereri ventura, nec
tamen præsentium curam dimittere solent; sic magni a-
nimæ est, quamcunq; sorte me expectare intrepidè, & ta-
men confisum bonitate Numinis, in secundiorem spe
magis pendere. Mira fatorum industria ac singulare in-
genium est. Per clades atq; excidia ipsa saepius ad felici-
tatem viam inveniunt: & afflictissimam quamvis misé-
riam cum summâ fortuna quandoq; convertunt. Quare
ut afflictissimæ sint Academæ res, & deploratae prope-
modum penitus, cum aliis caussis, tum maximè per tot

Cla-

Clarissimorum Virorum mortes; recogitandum tamen est, qvod in Tragœdia nescio qvis non imprudenter sanè monuit;

Quin nil potest sperare, desperet nihil.

Multa eveniunt, qvæ nunquam expectes. Et qvicqvid humana mens nec capit, nec videt; illud ex facili Deus & reperit juxta, & præstat. Illi erimus curæ: cùm Te felicem interim prædicabimus, JOHANN. STRAU-CHI, qui vitæ emensus curricula metam tenes; & ex his fluctibus, ex hac impetuosisimæ tempestatis hyeme in tranqvillitatem æternam aspirasti. Hic te nunc multò illustrior augustiorq; qvam cui immortuus es Academicæ civitatis Rector, purpura ambit; qvæ ut non usuraria atq; in diem, sed propria atq; perpetua data; sic consumenda vetustate nulla est, & ab se semper nova erit ac recens. Salve sanctissima anima ac æternum vale. Qui nunquam non admirabimur, nunquam non justa vehe-mus laude virtutes tuas, qvarum exempla nobiscum manent; semperq; ac perlibenter fatebimur, in Te præclarum ornamentum Academiam, Jurisprudentiam splen-didissimum lumen, Remp. curiamq; præsidium singula-re ac folcrū ingens amisisse. Dilectit ad vos, EXEQVIA-tores, mea nunc tandem oratio: qvorum dissimulan-dum tacitè officium non est, qvod in his obeundis ex-equiis prolixè laris exhibuistis. Atq; initio qvidem qvi-busnam verbis, ILLUSTRISSIMÆ PRINCIPIS humani-tatem deprædicabo, ut parest; qvæ ut Rectoris Ma-gnifici funus majore pompa ac amplitudine peragere-tur, tam studuit benignè ac elaboravit? Est id per hono-rificū sanè non tantum STRAUCHIO ipsi & toti familie ejus ac propinqvitati, sed Academiac qvoq; & universo ordini nostro. De quo qvam honestissimè sentiat

Pan-

Princeps Celsissima, tum aliis rebus illustribus constat, tum hiac in primis documenta clarissima capere licet. Innumeræ ejus ac excellentissimæ dotes sunt, qvibus natura ipsam benignior in usitatâ ratione ornatam voluit: sed vehementer fallor, aut inter præcipuas laudes hanc numerare oportet, qvod ut ingenio prudentiâq; ve præstat maximè, sic invitare mirificè ac omni benevolentia genere complecti solet, qvi egregiis artibus & sapientissimis disciplinis instruxeront animum, & locupletarunt. Qva in re ut nihil degenerat à majorum suorum gloriaq; ac fama, sic vel cum primis ex eo se natam ac procreatam ostendit, qvi inter cæteras ingentes virtutes doctissimus & sapientissimos Principum, semper habitus fuit. Nobis nunc nihil est reliqui, qvam in præsenti demissè agere gratias, & post deinceps bona fide virtutes ejus admirari perpetuò, tum, si licebit, ad posteros victuris laudibus propagare: ne unquam intercidant, qvæ esse exemplo omnibus debent. De tuo autem singulari studio SPLENDIDISSIME DOMINE LEGATE, qvid dicam, qvi tanta laude has implevisti amplissimas partes, qvando obseqvio Tibi ante imponi es passus? qvid vestra de pietate & benevolentia, Pro Rector Magnifice, cæteriq; ve Exequiatores, Viri omnium ordinum Nobilissimi, Amplissimi atq; lectissimi, commemorem? Qvos qvò prolixius ac copiosius defunctos officio isto hæredes STRAU-CHIANI nominis vident, tantò majore fiducia orbittatem suam vobis commendant; & ut mariti, ut patris desideratissimi memoriam habere velitis; comiter, reverenter atq; officiosè à vobis petunt ac orant. Qvi hoc se minus infelices putabunt, si ipsos & illustrissima Princeps gratia sua, & vos, Virorum ac Civitatis flos, favore

vore & benevolentia vestra in animum semper inducetis complecti. Quibus rebus uti se dignos probare possint, omni cultus & devotissimæ reverentiæ genere assidue contendent.

ORATIO SEXTA.

IN FVNERE
D. GODOFREDI REUTERI,
Prof. Publici.

VEllem profecto, AUDITORES, ea in præsenti mihi suppeditaret oratio, quæ par esset, & celebrādis laudibus Viri Amphissimi, quem humavimus; & exprimendo dolori, non quem ego tantum ex amicissimi hominis obitu ingentē cepi; sed quo vos etiam, ut squallor iste ac dejectus in terram vultus indicat, affectos cōstat. Sed neque id nos sperare ingenii permittit parvitas; & si quid valeremus dicendo, id omne dandum luctus & ægritudo animi consumfissent. CURÆ LEVES LO-
QVUNTVR, INGENTES STUPENT. Et ego in REVTERO eum amicum perdidī, cuius fides atque integritas, & benevolentissimus erga me animus, non heri, aut nudiū tertius demum, sed plurimis annis cognitus mihi ac perspectus fuit. Divinum quiddam in homine semper existimatū est, excultum pectus habere literis, & instrumento clarissimarum doctrinarum ornatum. Præcipue magnum quiddam atque eximum consequuti videntur, qui artem & qui & justi paullò accuratius tenent; ut sciant consulere atque adesse de jure experientibus; aut respondere prudenter, qui adeunt &

quærunt. Namque cùm salus atque securitas publica, inde cum primis exspectanda sit, si suum cuique tribuantur, & vis atque nequitia contra alios nihil possit; ecquid nobilis pulchriusque eâ scientiâ excogitari queat? Quotus autem quisque nescit, ita in omni literarum genere, sacrarum etiam, & quæ religionis mysteria explicant, ita versatum fuisse REVTERVM nostrum, ut eruditi & docti hominis laudem facile tueretur? Ita prudentem Legum ac utriusq; Juris, ut omnes propemodum dignitates consecutus sit, quæ in hujus generis atq; professionis hominem cadere possunt? Solet usu venire non raro, ut ingeniu & artes præclaræ in pessimis quoq; reperiantur. Neque enim necessariò boni mores comitantur doctrinam. Est autem cum primis timenda nequitia, cui ingenuum suppetit, & quæ post pravitatem insitam, literis etiam armatur. Quò sit, ut nihil pestilens sit isto hominum genere: maximè ubi in potestate aliquâ sunt, & dominationem quandam atq; imperium in alios habent. In nostro REVTERO doctrinæ respondebat probitas; nec eruditus tantum ac prudens, sed bonus quoque ac innocens erat. Non attingam pie- ratem hominis (neque enim de eâ breviter exponi potest) non ejus virtutes reliquas, alibi laudatas. Hoc tantum prædicabo & dicam, nihil integrius eo, nihil candius estitisse. Fallere, simulare, & vulpem astutam, ut ille ait, servare sub vapido pectore (quæ hodiernæ artes sunt, & maximè regnant) planè nesciebat: & detestabatur assidue: non nunquam de iis & querebatur. Cùm cogitaret scilicet his vaframentis hodie, non tantum Republicas florentissimas, sed, si fateri verum voluimus, Ecclesiam ipsam, & totum propè humanum genus everti. Quæ cum perpendo mecum, AUDITORES, & t ot

tot maximarum rerum jacturam , quam fecimus ,
paullò considero attentius , ingens incumbit do-
lor , & velut vinclis quibusdam dicentis linguam
constringit ac ligat. Heu me ! quid agam miser ?
Quid gemam potissimum aut fleam ? Vnde præsi-
dium petam contra hunc acerbissimum dolorem ac
luctum , qui undiquaque me urget ac premit ? Ad
Acedemiamnè confugiam ? at illa jacet & ipsa affli-
cta mœtore , & postulat medicinam vulneri , quod
atrox accepit. An literas advocem , & levamen-
tum à studiis petam ? Atqui & hæc exosa propemo-
dum sunt , quod ita prodesse hæc tenus non potu-
erunt , ut dignum tibi , R E V T E R E optime ,
dignum amiciuâ nostrâ monumentum statuere pos-
sem. Abiisti , R E V T E R E , abiisti digressus
vita , quâ longiore multò dignissimus eras. Non
videbis nos amplius in istis terris , nec tute nobis vi-
debere. Non nunc amplecti deinceps , ut sepe an-
tè , licebit dexteram tuam , plenam fidei ; non li-
berè colloqui invicem , & alterum in sinum alteri-
us necessitates suas aut curas credere. Sed quid a-
go ? quid meo obluctor fato , quod emendari non
potest ? Non tam est deplorandum damnum , quod
fecimus , quam considerandum bonum , quod ipse
consecutus es. Tu portum tenes , & rediisti in patri-
am ; nos jactamur in alto trepidi , & metuentes perpe-
tuò , quòd isthæc tempestas erumpat tandem ; qui nos la-
bores atq; ærumnæ manserint. Effugisti calamitates se-
culi , effugisti dolores corporis , quibus te morbi sæpiùs
& valetudo objiciebant. Amplexus cœlum immistusq;
cœlitum cœtibus , eternis undique gaudiis circumfutus
es ac triumphas. Macta hæc tuâ felicitate esto sanctissi-

ma anima! Constant vota tua tibi, & tenes abundè, quæ, cum nobiscum adhuc morabar, precari solebas. Non caducas ac terrenas quærebas opes, quas pessimi sæpius consequuntur: de mansuris atque æternis laborabas, & has nunc planè possides. Nobis tua memoria immortalis erit & sancta: ut quem viventem impensè amavimus, eum ne neglexisse mortuum videamur. Si modò dicendus mortuus est, qui extra omnem pereundi aleam positus, finem nullum timendum habet. Vobis, quod super est, RECTOR MAGNIFICE, ac cæteri Exequiatores omnium ordinum honoratissimi, afflictissimæ viduæ ac parvolorum, quos Noster reliquit, nomine, singulares ago gratias, quòd ad exequiarum istud officium tam frequentes convenientis. Magnum profectò inde in ipsos solatium, magnus in defunctum honor venit. Quibus si benè de vobis vicissim merendi deerunt vires, non tamen voluntas unquam deerit. Quæ vel sola apud sapientes ad expungenda beneficia sufficere solet.

ORATIO SEPTIMA.

IN FVNERE

D. TOBIÆ MÆVI I,

Illustriss. Anhaltini Principis, nec non

Illustrium in Barby Comitum

Consiliarii.

Rector Magnifice &c.

In terhos fletus publicos, & quotidianas patriæ exequias, privato etiam nomine hunc lugubrem nobis diē reddidit Ampliss. Vir TOBIAS MÆVIUS J.V.D.
& II.

& Illustriss. Anhaltini Principis, nec non Illustrium in
Barby Comitum, Consiliarius. De quo cum multa dici
postint, vix quicquam tamen afferri ejus queat, quod
non jam antè, quamquam alio loco, commemoratum de
ipso sit, aut etiamnum vestro omnium ore celebretur.
De cæteris nihil nunc dicam in præsenti. Ille egregius &
recti tenax animus; ille rarus & nullis novitiis artibus
contaminatus candor, qui optimas quasque & genero-
sas mentes in primis comitatur; illa insignis peritia Juris,
& rerum agendarum prudentia, quæ non tam suppara-
fitari alienæ libidini, quam veritatem consiliorum sequi
solebat, et si intercepta sit ejus obitu, atque nunc etiam
prætereatur à me, nihilominus tamen abs se vigebit, du-
rabitque ultra funus, & nunquam non prædicabitur il-
lorum laude, quibus aut saluti olim, aut admirationi et-
iam fuit. Fit quidem haud raro, ut viventium virtus aut
non noscatur inter imperitos satis, aut deprimatur inter
malevolos: vix nunquam tamcn æmulatio ac livor ulte-
rius tendit, quam vita ipsa pertinuit. Cum quâ ut cætera,
sic & invidia quoque finitur. Ut benignissimè sæpius tū
quidem de viris egregiis loquantur & sentiant, qui præ-
judiciis antè eosdem urebant. Tenet jam olim hæc im-
becillitas humanas mentes; tenebitque deinceps sem-
per; non unquam tamen ita mutabit natura rerum, ut
non cuilibet decus suum posteritas rependat. Quæ quia
odii gratia quæ causas juxta habent, nihil prævaricari
censendo solet, & candidissimè omnium calculum mit-
tit. Ego vero sicut liberius multò de vobis sentio, quā
ut quendam non satis benevolo adversus MÆVIVM
noltrum animo fuisse putem: ita nemine fore arbitror,
qui per egregias, quibus abunde ornatus, dotes non di-
gnum ipsum censeat, qui diuturniore vitâ frueretur. Sed

nacti in breve tempus spiritum sumus homines, ac in momenta propè singula reddendum. Nihil fragilior, nihil imbecillus est compage istâ, quâ cœlo derivata mens continetur, veluti vinculis clausa. Innumerabiles morbi sunt, & mille alii casus, qui levius momento solvant non modò, sed destruant. Et hanc effugere necessitatem, ac tam immortæ legis illidere vim ut licet, nec Vlpianus quicquam nec Paulus, adjumenti præbet. Non ullæ hic cautionum formulæ, nullæ excipiendi artes valent. Non comperendinare, non declinare forum, non provocare ad alium judicem licet. Jacent omnes istæ machinæ, & nullum usum sui præbent. Nec quicquam superest, quâm ut colligamus vasa, & abeamus q̄ d̄ fatum, cum venerit, vocat. Excessit igitur & MÆVIUS noster, & tradidit vitam, sicut acceperat: neque nunc quicquam eorum aut videt aut patitur, quæ nos quotidiè miseris atque exercitos habent. Quo solo nomine quâm oportunus & felix existimandus ipsius obitus est? Neque enim tam vitæ cupidus quisquam fuerit, qui non libenter moriatur, cùm jam videat patriam exanimem, & pessimum quemvis impunè bonis insultare. Reliquit hæc loca, ubi dolus & vis fœdissimè miscent omnia, ac optimos quosque aut corrumpunt aut tollunt. Has domos habet, has ædes colit, in quas nec potest intrare dolor, & unde vita atque felicitas nunquam recedit. Hic beatus & letus & æternum ævum agitat, cœlites inter & ipse cœlestis. Tam extra sortem humanam positus, quâm nunc cum Deo junctus est arctè: in quo uno vivit, gaudet, triumphat, omnia habet. Vobis autem REGATOR MAGNIFICE, & quotquot comiter executi estis hoc funus, afflittiissima Vidua, Liberi, Propinqui, singulares agunt habentes

que

que gratias, quòd hanc benevolam operam navare tam prolixè mortuo voluistis. Multum levamenti illi, multum solatii hòc acerbissimo suo tempore se percepisse inde, farentur ultrò & perlibenter. Quare & studiosè contendent semper, ut vicissim vobis ea exhibeant, quæ eos par est, qui non immemores beneficij collati, & quantum debeant aliis, rectè meminerint.

ORATIO OCTAVA.

IN FVNERE

JOHANNIS BLUMII,
J. U. Doctoris.

PREMAM institutum meum, RECTOR MAGNIFICE, Admodum Reverendi, Amplissimi, Clarissimi, Prudentissimi Viri, & quando alibi de vitâ JOHANNIS BLUMII J. V. D. eximii, Viri Clarissimi, explicatum satis est, nihil ejus in præsenti amplius commemorabo. Quantumcunque ævi, quod degimus, est; quam illustre illud ac clarum; huc tamen summa summarum reddit,

*Optima queque dies miseris mortalibus avi
Prima fugit, subeunt morbi, tristisq; senectus,
Et labor, & durarapit inclemensia mortis.*

Quod si nihil solidi boni inest in vitâ, quid est, quod curis ambitionis circa eam magnoperè occupari velimus?

V 4

Ni-

Nihil omnino amisi Noster; aut si quid amisit, non
damnum illud, sed lucrum est: modò quid amisisse
dici debet, qui deteriora melioribus mutavit. Re-
linquit matrem; sed quam videbit olim iterum. Re-
linquit matrem; sed patri redditur. Nec illi tantum
ex cuius sanguine crevus fuit; sed alteri etiam, ac ve-
riori, *ex cuius halitu primum cœpit*. Ut quem com-
plexus fide ante, nunc oculis ipsis quoque usurpet.
Subtrahitur sororum amplexibus, & iis ipsis redona-
tur: valedicit fratribus, & reddit ad fratres: hominum
cœtus deserit, ut angelorum fruatur consortio; ut
cœlum omne occupet, terris excedit. Quis non ap-
plaudit iostitorum solertia, qui vili pretio merces e-
gregias redimunt? & lugendum existimabimus, si
quis pro loto ac cinere (nihil aliud sunt mortali-
um res) nescio quid regnis omnibus majus invenit?
Quanto divinius est, æternam sapientiam Patris
Dei, inenarrabilia mysteria edifferentem, audire,
quam Vlpianum aliquem, aut Paullum de stillicidiis
respondentem? Quanto exoptabilius, per roseos il-
los astrorum ignes incedere, & omnem pulcher-
rimum cœli ornatum coram dimetiri oculis ac mi-
rari, dum mille interim tripudiantium animarum cho-
ri, quibus immistus Noster est, immortalia carmi-
na Christo Triumphatori accinunt, quam inter re-
orum sordes ac gemitus obsolescere, & totos dies
terrere forum ac tribunalia, quæ vix sine molestiâ ani-
mi adeas saepius, non raro sine conscientiæ vulnere vix
relinquas. Nihil nunc amplius, BLUMI, aut de angustiâ
pectoris, aut de doloribus laterum, aut crebro illo, ac
ferè perpetuo cordis palpantis anhelitu quereris. Acu-
tas nares, oculi concavi, collapla tempora, & ut breviter
cum

cum Galenicis dicam, Ille Hippocraticus vultus, non,
sicut ante à, aut tibi terrorem mortis incutit, aut nobis
denunciat necessitatem lugendi. Quid nunc calamitates
temporis, & illis quotidianas ruinas patriæ, quæ sibi i-
psi esse oneri cōpit, commemorem?

--- --- --- *crudelis ubiq,*
Luctus, ubiq, pavor, & plurima mortis imago.

Quæ quum nec audis, BLUMI, nec vides; multò minus
autem pateris, aut times; felix profecto es, & planè, ut
Poetæ loqui solent, bis terq;. Sed felix tu quoque, Ma-
ter optima, quæ post amissam natam florentissimam
tertio filio nunc orbata, compendiosius in posterum, si
quid & nobis acciderit mali, quod avertat Deus, dolo-
re potes. Nobis autem quām optimè consuluerimus, si,
quod offendit sentimus Numen, placare maturè, &
crimina nostra potius ac culpas, quām mortes honorū
hominum deflere instituamus. Qui eò quidem infeli-
ciores habendi, quod adeò displicemus Deo, ut ejus per
hostium rabiem in nos quotidie ira deserviat. Quo cùm
intulgentissimo nunc utaris, BLUMI, & illis undiq; gau-
diis affluas, quorum divinitatem atq; excellentiam nec
cogitando saltem comprehendere unquam humana
mens potest quæq; soli speranda habent, qui Christum
Dominum, ut rectâ fide confessi strenue, & universâ ra-
tione vivendi exprimere sedulò laborarunt, quo nihil
unquam antiquius habuisti; merito facessere procul
jubemus lacrimas & omne illud inane officium quæren-
di. Hanc summam & ineffabilem felicitatem ita tibi
gratulati potius, ut ad eandem quam primum adspirare,
unicè omnes exoptemus. Quod restat, meritò ve-
stra; Auditores, depraedicanda humanitas est, qui

V 5 in de-

in deducendo & comitando hōc Viri Clarissimi funere tam sedulam atqve prolixam operam posuistis. Pro qvo summo in se collato beneficio (siqvidem, ut sapientes existimant, solennitates exeqviarum, viventium magis solatio, qvām ut subsidio mortuis snt, inventæ sunt,) afflictissima, & tot consecta vulneribus mater, nec non fratrī infelicissimi, qvos in hac ipsā coronā, squalentes lacrimis, & vultu ipso ingentem dolorem animi testantes, primo loco adstare cernitis, singulares agunt & habent gratias. Vobisqve universis ac singulis officiis sua ac studia prolixē deferunt & pollicentur.

ORATIO IX.

IN FUNERE

MAURITII PLUMII,
MEDICINÆ DOCTORIS ET DESIGNATI PROF. PÙBLICI.

RECTOR MAGNIFICE,

Reverendi admodum, Nobilissimi, Amplissimi, Excellētissimi, Clarissimi & Prudentissimi Viri, nec non Juvenes
& literis & moribus ornatisimi &c.

PRæclarè prorsus atqve exdignitate vestri cujusqve ordinis factum est, qvòd in exornando & honestando funere, qvod Viro Clarissimo & Præstantissimo, MAURITIO BLUMIO, Medicinæ D. & designato Prof. publico, modo duximus, nulli nec operæ nec studio parcere voluistis. Comitati fuistis ejus exangue corpus longo ordine, qvum paucis ante horis id ex his ipsis ædibus efferretur: interfuisit concioni funebri, & divina non tantum oracula, qvæ ibi audire licuit, sum-

summâ reverentia excepistis; sed & verissimis defuncti laudibus benivolè applausistis. Deinde qvum dormitorio suo commendaretur, qvidqvid de BLUMIO nostro mors præter nomen reliquum fecerat, vistro minimè defuistis officio; sive supremum Salve ac Vale dicendum funeri, sive futuris ossibus ac cineri lenis atque secura qvies tacitis animorum votis adprecanda esset. Quid de illo commemorem, qvòd lugentes consanguineos mortui & necessarios sublevando eorum immenso dolori, hunc ipsum in locum deducere iterum promtissimâ humanitate voluistis? Magna ista vestra officia sunt. Exequiatores; & plurimas mihi luculentas significaciones, tum singularis pietatis, tum acerbissimi doloris, qvem vobis viri egregii mors objecit, edere videntur. Et si enim BLUMIUS noster eam perfectiōnem animi, eos honores ac dignitates virtute atque fortunâ erat consecutus, ut, qvamvis viridi ac florente ætate crepus nobis sit, abunde tamen vixisse ad gloriam existimari possit; nunquam non tamen nobis acerba ac immatura eorum mors solet accidere, qvorum vigiliæ ac studia nescio qvid eximii atque præclari in publicâ commoda promittebant. Nam qvi inertiâ vitam, velut pecora, transeunt, qvotidie perdunt vivendi causas; at verò qvi posteritatem cogitant, qvi sui memoriam virtutis operibus meditantur extendere, illis nulla mors non repentina est, ut qvæ semper inchoatum aliquid rumpat. Sed quando ille rerum omnium moderator & arbiter Deus ita nos mortalitatis obligavit legibus, ut simul ostéderet spem melioris longè ac verè divinæ vitæ, in qvam transituri essent omnes, qvi sanctissima ejus præcepta & instituta fidelī mente custodiissent; gratulandum potius nostro videtur BLUMIO, qvòd extur.

tum bulento & quieto hoc rerum humanarum, ut sic dicam, fallo, in beatum illum ac placidum aeternum ac incorruptae quietis atque tranquillitatis portum electus est; quam ut obitum ejus in quiete animo ferre velimus. Neque enim audiendi sunt, qui immaturos nobis comminiscuntur obitus, qui ante tempus mori miserum clamitant. Quasi vero vita usura nobis non nisi in longum diem data sit? quasi ad rem pertineat, non quam bene sed quam diu aliquis vixerit? Non annis metienda vita, sed aetibus est. Nam velut in parvo habitu corporis esse perfectus homo potest; sic in minore temporis modo vita perfecta. Quid illum sexaginta, quid plures anni juvant per imperitiam socratismus exacti? non diu vixit, diu fuit: immo si recte calculum ponimus diu mortnus est. Nam ecquid aliud est illud vivere, quam mori? Decedat igitur quispiam viridis, & antequam effera senectus eum fato tradat; si boni civis, si boni amici, si boni filii executus est munia, si in nullâ vita parte cestavit, suo tempore mortuus est. Nam ut imperfecta etas fuerit; attamen vita numeris suis absoluta fuit. Interim tamen non tribuenda tantum venia illis lacrimis, quae viros praestantes, & quibuscum amanter atque conjuncte viximus, deplorant; sed & summo perinde laudanda ac deprecanda illorum est pietas, qui funera eorum, quaeunque ratione fas est, cohonestare instituerunt. Qvod quum a vobis abunde prestitum sit, quis inveniri potest, qui non singulares atque ingentes vobis deberi gratias censeat? Ad quas agendas solvendasque eodem quidem magis honestissima BLUMIORUM familia se obligatam intelligit, quod majorem ex isto vestro officio solatii vim in hoc amarissimo suo luctu percepit. Quapropter ita persyadeatis vobis,

Exe-

Exequiatores; me qvidem spondere atque interprete, nullo non tempore ipsos in id laboraturos sedulò, ut se tamen gratos probare possint, quam vos in ipsos officiosi in presentiarum esse voluistis. Neque enim ulli operae, studio aut labori unquam parcent, quibus se aut militare vestris commodis, aut honori atque existimacioni consulere posse intelligent.

ORATIO X.

IN FUNERE

D. DANIELIS SENNERTI,
MEDICINE PROF. PUBL.

Quantanunc Academiam iterum afflixerit clades, quantumque nos omnes oppresserit dolor, ac mirum in modum confuderit, exento mortalium coetibus DANIELE SENNERTO, sentire facilius, quam dicere est. Nullum ingenii flumen, nullus verborum apparatus atque dicendi copia et quare calamitatis istius magnitudinem satis potest, in quam unius viri amissione incidimus. Tot excellentes ejus virtutes, tot in hanc Academiam non modo, sed universam literarum publicam rem, Medicamque cumprimis, extiterunt merita; tanta exinusitatâ eruditione, quam indefesso labore ac studio paraverat sibi, & tot illustribus monumentis testamat fecerat, tum nostra Germania, tum ipsis exteris etiam Viri incessit admiratio, ut nulla ullius oratio tot recentendis rebus videatur sufficere, idque SENNERTO pro maximâ laude sit, quod, dignè qui laudet, inveneri haud queat. De Cæsare dictum legimus, aut nunquam nasci debuisse tamen excellēti naturā

vi-

virum, aut nunquam mori. Ac facile quidem dederat
fuisse Julium capacissimo longè ingenio, & rebus o-
mnibus parem, quas ingredi semel instituisset. Et ta-
men quid egit aliquid quæsto ac fecit, quamquod turbau-
vit armis omnia, & oppressa per vim libertate Patriæ
suum civium sanguine orbem terrarum inundavit?
Quantum putabimus, quod per Italiam, Gallias, Bri-
tanniasque ac Belgium, quin Alix etiam non unam
partem, impotentiæ suæ terrorem circumtulit, neque
cum quoquam hoste congressus est unquam, quem
profligatum & victum non viderit tandem; si sui ipsius
potens parum, ambitioni, pesti reterritæ, & tot cupid-
itatibus aliis ac libidinibus seque quotidiè præbuit vin-
cendum? Verè satius erat hujusmodi hominem aut
nunquam fuisse in lucem editum; aut paullò post, quam
esset natus, defunctum; ne, si duraret, aut detrimenti
afferret aliquid, aut mali exempli. Nisi improbum vo-
tum & contra naturæ nostræ legem ire videatur, quan-
tò rectius lieuisset optare, ne unquam veniret hora, quæ
DANIEL EM SENNERTUM mortalem ostenderet? Namque si mori non posse prærogativa divina natu-
re est; quis dignior erit, qui nunquam decedat, quam qui
similitudine morū & meritis quam proximè ad eam ac-
cessit? Ac imitatur divinam naturam. & æmulus adeò Dei
est, non qui occidit ac tollit plorimos, sed verò qui ser-
vat potius, & quantum potest felices redidit. Hæc illa
janua est, quæ cœlum aperit: nec quicquam aliud nos
magis dignos divino consortio facit. Quam viam per-
petuò Noster secutus adeò est ac pressit, ut nihil prope-
modum aliud, quamdiu vixit, videatur spe & asse, quam
ut adesset necessitatibus hominum, & omnibus, qui
non tam cum ægritudine quadam, quam ipsa morte
sapienter

Sæpius conflictarentur, non valetudinem magis ac sanitatem, quam vitam ipsam ac spiritum redderet. Nec quemquam in hoc amplissimo cœtu esse arbitror, quem non hujusmodi munere obstrinxerit sibi, & salutari quandoque ope levarit jacentem. At verò non natum velle virum hujusmodi, quantum dementia. obsecro, esset? Enim verò ita habeo, AUDITORES, hoc ī-
plo ostendere supremum Numen, quam curet huma-
num genus, & ei prospectum cupiat, quoties nasci effi-
cit in omni genere excellentes viros. Nam nī id sie-
ret, quamdiu credibile est contineri mortalium res, si-
biqve constare? Nam quò præstantiores sunt, qui com-
modis nostris curandis prælunt, ed se pulchrius quoque
habent. Quid ab imperitis aut malignis tracta-
tur, id vel corrumphi, vel interire necesse est. Quapro-
pter rectè interpretari beneficium Numinis par est; &
quando hac lege concessus nobis SENNERTUS fuit,
ut reposceretur olim; non expostulanda cum Dño hæc
ademptio ejus est; verum agendæ gratiæ potius, quod i-
stud tantum munus dedit. Si ipse SENNERTUS
agere amplius, quas gessit partes, haud potest: agent
tamen, quos voce scriptisque formavit ac finxit. Erit
nobiscum fama Viri, & tot ingentiū virtutum exempla:
erunt ingenii pignora etiam, tot eruditij ejus libri, qui ut
supra invidiam sunt, ita vix ullas temporū vices sentient.
Et hi quamdiu durabunt, terenturque studiosè manib⁹
SENNERTOS quidem ipsos non semper habebimus for-
tè; sed tamen vix unquam carebimus Medicis bonis.
Ite igitur, EXEQUIATORES, & quod luxistis no-
men hactenus, id veneramini deinceps; & quando nil
restat amplius, quod persolvamus corpori, memoriam
Viri habete comiter, ejusque gloriæ favete sincerè.

Gra.

Gratias autem, qvod in funeribus aliis conservavit fieri, agere, qvōd hoc perfundit estis officio, tām non necesse arbitror, ut vos offendit iri metuam, si id instituām. Neque enim dubito plerosque veltrūm sic obligatos teneri SENNERTI meritis, ut intelligatis qvidem magnam à vobis ipsi deberi gratiam, at qvam solvatis dignam satis, ignoretis.

ORATIO XI.
IN FVNERE

AMBROSII RHODII MATHE-
SEOS PROF. PUBL.

Duo summa atqve p̄cipua tempora sunt, RE-
CTOR MAGNIFICE, & cæteri omnium or-
dinum lectissimi & honoratissimi Viri, qvibus univer-
sum istud, qvod homo in terris degit, absolvitur, na-
scendi unum, alterum moriendi. Qvæ ut contraria
invicem sint, alterum tamen ad alterum ducit. Nam
ut possimus mori qvondam, nascimur: & ut vivamus
deinceps semper, mortem obimus. Illud auspicatur
mimum, & nos producit in scenam, ubi alius dominum,
alius servum, hominem qvisqve, ridendo partim, plu-
rimū flendo dolendoqve agat: istud tollit s̄parium,
ac claudit fabulam, & ademtā personā, qvam sustinui-
mus, sibi qvemqve reddit. Vel p̄mium ablaturum,
vel p̄œnam, prout in vitâ stetit & egit partes. Neutro
carere potest, qvem fieri hominem oportuit: & neces-
sariò ultimum incidit, qui primo defunctus. Non
qvod natura ista hominis ex primâ origine, sed qvod
hæc qvasi natura, postqvam à conditoris mandato im-
pius recessit. Cum in naturam abiit, qvod culpa mo-
dò &

dō, & prævaricatio erat. Evidem quia AMBROSIUS RHODIUS Claris. Vir, id esse cuperat animal, quod appellamus hominem, illud restabat, ut & impleret tandem, quo à divinâ naturâ homo separatur. Quæ sicut principii expers est, ita finem non habet. Neque enim ex sola mente constabat Noster, quâ maximè definiendum hominem esse statuebat Socrates: natus & corpus erat; ut conflatum suis partibus, sic resolubile & destruendum in id, unde cepisset. Itaque licet saepius abduceret animal, & ad supra illa divinaq; vocaret subinde, rimatus quicquid arcani cœlum tegit, qui solis cursus, quod iter Lunæ, qui sidus utrumque labores maneat, quâ cæteri ignes pulcherrimi vagentur lege, quos supra nos rutilare cernimus, tum ut solentur noctium tenebras, tum ut vicissitudines anni temperent ac regant: his quamvis vacaret assidue, & ita in cœlo potius, quam alibi habitaret, nondum tamen humanitatem transcenderat, cuius legibus totum corpus tenebatur, quarum summa atq; postrema est, morte pati. Quæ ubi semel bona fide injecit manus, averti non potest. Virget, premit, incubat, & nisi se quaris, rapit ac trahit. Non hæc Euclidis lineas, non Archimedis vectem, aut & Hipparchi moratur radium: illos autem Samii numeros planè irridet. Nihil tormenta ac machinæ, nil propugnacula aggeresq; adversus eam possunt; subit, penetrat, & quibuscumque artibus ac armis munitus sis, in ipsis praesidiis tuis invadit te, opprimit, sternit. Nolebat vacare militi Syracusanus artifex intentus cogitationibus præclaris, sed morti mox cogebatur vacare: quæ simul & vitam ei, & quicquid formarum, aut jam in pulvere scripserat, aut adhuc figurabat mente, uno iactu delebat. Quem si avertere ingenit vis, & artis divinitas posset, nec in præsenti hic mihi quicquam

esset negotii, & RHODIO nostro adhuc uteremur.
Cui cùm persolutū omne sit, qvodejus debebatur ma-
nibus, nihil nunc restat, qvām ut ad se quisq; abeat, & le-
nem quietem precatus mortuo, Collegæ, Amici, Præ-
ceptoris memoriam, quo comitatis genere poterit, pro-
seqvatur. Nam lacrimis & ejulationib; indulgere, mu-
lieres magis qvām viros decet. Qui detrimenta ac da-
mma qvæ passi sunt, non ploratu ac fletu, sed consilio at-
que prudentiâ levanda censem. Qui qvid in RHO-
DIO nostro amavimus mirat qve sumus, manebit no-
biscum & superabit in posterum, nullâ ætate, nullo tem-
pore hauriendum. Duraturum equidem, qvamdiu hæc
stabit Academia, qvam nunquam desituram speramus
inter homines, certè vovemus. Tibi verò, ô felicissima
sanctissimaq; anima, gratulor, qvod ex procellis istis &
tempestatibus, qvæ nos jactant atq; concutiunt pessi-
mè eluctatus æternæ tranquilitatis portum tenes, & cœ-
lo nunc frueris penitus, quod omne antè eruditissimæ
mentis sagacitate emensus es. Hic te oblectas divinis
spectaculis & intueris coram, quæ ex longinquo ægrè
contemplamur. Quicquid errarunt alii aut hallucinati
sunt, dum vel qviescere cœli orbes, vel rotari terram pu-
tarent, sine negotio deprehendis. Qvæ maculæ Solis
aut lunæ offuscent specula, qvæ illum candentem orbem
stellæ faciant, & si qvid gentium in illis siderum orbibus
agat, quas pauci hactenus, præter Lucianum, viderunt:
qui cùm docere vellet qvā ratione vera scribenda esset
Historia, has scilicet fabulas commentus est. Salve ami-
ca amataq; ve nobis anima atque æternum vale, & nos,
quo qvemq; ordine suum, fatum oppresserit, omnes
expecta. Sed antequam finem dicendi faciam, Vobis
RECTOR MAGNIFICE, & cæteri omnium ordi-
num

num le^tissimi Viri, tum affl^{it}issimæ viduæ, tum fratri^s
mœstissimi nomine, singulares ago & habeo gratias,
quod has exequias tam promptè atque prolixè executi
estis. Contendent illi assidue dabuntq; operam, ut hanc
humanitatem vestram singularem, hoc plenum gratissi-
mæ pietatis officium, dignis modis semper compen-
sent.

ORATIO DUODECIMA.

IN FVNERE

M. VALENTINI PREIBISII;
Dn. Joh. Georg. ab Arnim. &c. Seren.
Elect. Sax. copiarum Præfecti genera-
lis, Concionatoris,

Rector Magnifice, Per quam Reverendi, Amplissimi,
Clarissimi ac Prudentissimi Viri &c.

TRiste sanè ac illætabile, sed justum tamen atque so-
lenne, pro summâ illâ ac incredibili vestrâ bene-
volentiâ in optimos qvosq; ac studio, officium, M. Va-
lentino PREIBISIO, Reverendo ac Præstantissimo
viro, persolvistis. Ecquid enim magis par erat si-
eri, quam ut optimo, & de Ecclesiâ Christi, non mo-
dò doctrinâ ac voce, sed & exemplo constanti, egregiè
merito, exeqialis iste honor quam cumulatissimè ex-
hiberetur? Namvis facile concedam, id, sine doloris
morsu, & quadam animi tristitiâ, fieri vix potuisse. Cùm
ob alias caussas, qvas cūmemorate hoc loco necesse nō
est; tum maximè, quod vos misericordia haud vulgaris
liberorum tangeret, qvos septem ipsos parvos plerosq;

& nondum confirmatæ ætatis, post se reliquit. Qui cùm
ereptâ non ita pridem matre amantissimâ, nunc autem
& patre optimo, in quo præcipue omnes rectè adolescē-
di spes posuerunt hactenus & collocarūt, ademto, omni
præsidio & ipsâ propemodum spe destituti sint, quid a-
gent, quæ so ejecti patriâ, à consanguineis suis exules? in
cujus sinum confugient? unde & opem & auxilium suæ
inbecillitati exspectabunt? Quæ quidem dum cogito
mecum & nunc recenseo, tanta profectò me miseratio
capit, ut hæream quodammodo, ac in dicendo progre-
vix possim. Sed quantum mæroris ac solicitudinis hoc
vestrum vobis injecti officium; tantum & spei optimæ,
& præsentissimæ consolationis id orphanis miseris af-
fert. Quemadmodum enim nauigie depensi turbulen-
tâ tempestate, benè audent sperare, si detergeri cœlum
paulisper, & aliqua iterum lux apparere procul incipiat,
ut videte scilicet & animadvertere possint, quò conni-
tendum ipsis & dirigidus cursus sit, quæ declinare ac
evitare convenient: ita & illi quoque ex istâ benevolen-
tiâ vestrâ, quæ in mediis quasi tenebris ipsis affulget,
colligunt ac deprehendunt, ecquos adire potissimum,
quibus necessitates suas credere, quorum præcipue opé
ac patrocinium deinceps implorare debeant. Quapro-
pter eo nomine vobis singulares ac summas agunt gra-
tias. Agunt, inquam: nam habere ac referre qui possint,
& constituti in hoc ætatis, & tali suâ fortunâ? & agunt
ita, ut has non modò, sed plures alias deinceps debere
optent pro beneficiis plurimis, quæ & ipsi expectant à
vobis, & illa insignis bonitas vestra polliceri videtur.
Quo circa agite, Viri optimi atque clarissimi, & non
tam gratiam ab orphanis miseris accipite, quam ipsos
in fidem ac patrocinium vestrum suscipite: idque elabo-
rate

rate quæso, ut suo PREIBISIO deinceps, patre desideratissimo, cui supremum honorem nunc persolvistis, minore dolore ac ægritudine animi carere possint. Co-gitate humanos casus, & illas lubricas nimis atque incertas vices, quibus perpetuò obnoxii vivimus: perpendite, quod Poëta ille in scenâ quidem, cæterum tanquam oraculum dixit ac edidit,

Cuius potest accidere, quod cuiquam potest.

Ne itaque duriore conditione sint PREIBISII liberi, quam vestris olim, si idem fati genus, quod tamen avertat Deus, opprimat fortè, optetis contingere, diligentem quæso navate operam, & summo studio contendite. Nihil profectò dignius homine est, quam adesse hominibus, & intercessisse misericordia, & emendasse fortunam, & novum calamitosis fatum dedisse. Et est in cœlo Deus, qui videt non modò ac intuetur, quæ quisq; benignè fecerit aliis; sed dignis quoque præmiis repensare solet.

ORATIO DECIMA TERTIA.

IN FUNERE

SEBASTIANI MULLERI,

Vratisl. Silesii, SS Theol.

Studioſi.

Denatalibus, indole, moribusque ac studiis SE-BASTIANI MULLERI, Vratislavensis Silesii, Ornatissimi ac Literatissimi Juvenis, cui hoc institutum, & celebratum solenne funebre, quum alibi sat dictum sit, nolo nunc quicquam amplius de iis exponere, ne rerum carundem iterata narratione

illudere vestræ patientiæ videri possum. Æquum potius est considerare vitæ nostræ fragilitatem, & quām fruſtrā ſpem atque fiduciā aliquam in eā ponamus & ratae, quæ propter vigorem ſuum atque alacritatem procul abeffe à morte vulgo existimatur. Certè Noſter nec ſexaginta aut plures, imò ne quadraginta quidem annos, ſed vix dimidium impleverat, vix limen iſtiterat juventutis, cùm decedendum iſpi de vita fuit. Evidem ut valeamus maximè corpore, ut lateri, ſicut Poëta ait, pedibusque benè ſit; tamen tot vices ac caſus intervenire poſſunt, quæ vitam eripiant, ut nulla hora, nullum momentum non eſſe connexum cūm fine ultimo existimare oporteat. Quò magis cavere par eſt, ne imparatos mors opprimat, magisque eſſe ſollicitos, conuenit, ut moriamur benè; quām ut fortunatè ac ſuaviter transigamus vitam, quò plerorumque tamen curæ contendunt. Neque enim res facilis adeò, aut parvi momenti eſt, reftè obire diem ſuum; ſed tām ardua certè atque difficultis, ut huic cuique omne vitæ nostræ tempus impendi debeat. Namque ab uno iſthoc articulo, omnis noſtra veraque pendet felicitas. Nam ante funus ac obitum quis unquam mortalium ſe bona, ut ita dicam, fide perhibere felicem poſſit? Quocirca ſi ex hoc ipſo funere occaſionem capiemus descendendi paulò altius in hanc cogitationem, nō omnium optimè hoc collocaſſe tempus videbimur. Pro ipſo autem officio veftro, quod ultimum atque supremum pŕstítifſis defuncto, Vobis RECTOR MAGNIFICE, Patres Academię reverendi admodum, Amplissimi, Experientissimi atque Clarissimi, Consules ac Senatores Prudentissimi, qui que adeftis reliqui Ornatisſimi ac Humanissimi Virti ac Juvenes, cùm fratris ac amicorum, qui cu-
rarunt

rarunt funus, tūm Patris ipsius nominē (quamvis hinc longē abest, & lātiora omnia procul dubio de filio expectat,) singulares ago & habeo gratias. Dabunt vicissim operam, ut nulla non vobis humanitatis officia studiaque, quacunque ratione poterunt, sedulō semper exhibeant ac præstent.

ORATIO DECIMA QVARTA.

IN FVNERE

JEREMIAE GODOFREDI

Reichelmi, Hallens. Sax. J.U.

Studiosi,

Cum omnia ea, quæ ad funus istud, quod duximus, solenni more celebrandum requiri posse videbantur, peracta sint, nihil nunc restat aliud, quām ut iste tot præstantissimorum virorum cētus post actas gratias dimittatur. Nam de egregio, cui hæc justa persoluta sunt, Juvene, quid plura dicere attinet, cum de ipsius virtutibus dotibusque, quibus præ multis aliis mirificè exornatus fuit, alibi satis commemoratum est: lamentari autem & conqueri de ejus acerbo & immaturo (ut ferè ratiocinari solemus homines) obitu, nihil profectò aliud esset, quām incendere animorum dolores, & dilatare vulnus, quod obducendum sanandumque erat? Dignus quidem erat REICHEL MUS noster, ut quām longissimè vitam produceret, atque repræsentaret illas spes, quas plurimas ac præclarissimas hactenus de se præbuit. Neque enim quisquam, opinor, est, cui is paullò notior

X 4

fuit,

fuit, qui non existimet, eum, eximium & Reipubl. per quam utilem virum daturum, & ingens Deus adeò in gentem atque familiam suam, tot alias ornamenti insignem, collaturum, si ad virilem maturitatem ætas ipsius adduci posset. Sed quia rerum arbitrio Deo aliter visum est, acquiescere certè in voluntate ejus oportet, & id statuere optimum, quod per ipsum evenit. Nemo fortuitò atque ab se gignitur editurq; in lucem. Dei opus homo est: cuius auspiciis ac ductu sicut ingredimur vitam, sic & de illa digredimur ipsius iussu, idemq; Imperator & nobis assignat ordinem, & vacationem à militiâ concedit. Si certum & exploratum nobis esse potuisset, perpetuis prosperis, & semper ex voto animi fluentibus rebus usurum fuisse REICHELMIVM nostrum; tum deplorandvs eqvidē ac lugendus videretur, cui tanta intercepta esset felicitas: nunc cum sperare id qvidem homo natus nemo queat; & ista tempora, qvæ inciderunt, nihil aliud qvā calamitates atque miseras, & universæ propemodum patræ excidium minitentur; eqvidem non modò nihil mali passus noster est, cùm juvenis obiit; sed multò felicior habere debet, infinitis aliis, qui istiusmodi rerum metu in modum pessimum qvotidiè excruciantur. Non illum tempestas concutiet, qvæ supra capita nostra imminet; non merget naufragium, qvod publicè timetur. Supra discrimina omnia & casus positus est, atque in eum deductos locum, ubi nulla bella, nullæ tñades uspiam turbant; sed æterna & inconcessa felicitas omnnes ambit. Qvam penè invidere ipsi videantur, qui decessisse supra modum dolere mœrereq; velint. Vobis itaq; RECTOR MAGNIFICE, & cæteri omnium ordinum lectissimi ac honoratissimi viri,

tum

tum Patris Amplissimi, qvamq; absentis, tum fratrū Affiniumq; nomine, qvos a stare lqvales lacrimis cernitis, gratias ago, qvod h̄as ex eqvias tam comiter atq; prolixè proseqvi voluistis. Multum illi ex hoc officii genere levamenti ceperunt doloris sui acerbissimi: qvo circa vicissim enixè dabunt operam, ut ea officia studia- qve vobis exhibeant, qvæ serviant vestris commodis, & vobis cumprimis grata jucundaq; accident.

ORATIO XV.

IN FVNERE

JOHANNIS ERNESTI REI-
CHELMI, HALLENS. SAX.
J. U. STUDIOSI.

RECTOR MAGNIFICE,

*Admodum Reverendi, Amplissimi, Excellentissimi, Cla-
rissimi ac Prudentissimi Viri, &c.*

CUM lubrica vitæ humanæ, & illos dubios atq; an-
cipites æstus ac turbines, qvibus assidue agitantur
mortaliū res & nanc in primis volvuntur, recogito, vi-
deor mihi optimo jure JOHANNEM ERNE-
STUM REICHELMIUM, qvem modò hu-
mavimus, juvenem præstaniissimum, verè beatum pos-
sum pronunciare. Nam qvot dolorum, qvot ægri-
tudinum ac ærumnarum fecisse compendium exi-
stimandus est, cum nudius qvinus, adolescens adhuc
nondum 20. annum egressus, rebus humanis exime-

X. 5 retur?

retur? Enimverò hæc vita nostra ecqvid aliud est, qvàm pelagus quoddā vastum ac multis infame naufragiis, ubi non modò vehementissimæ tempestates feruent assidue, & inter le depræliantur veluti, sed & innumerabiles syrtes ac brevia, cœciqve scopuli timendi sunt, ut non tantum ex hieme servari navem, sed ipsam adeò tranqvillitatem,

Subdola cùm rident placidi pellacia ponti,

cavere satis, multò difficillimum sit. Qvapropter, si qvi qvī suscepτæ navigationis cursum brevi potuerunt absolvere, nec diu jactati alto sunt, & cum laboribus, qvos negotiantes in mari experiri oportet, luctati fuerunt, felices deprædicamus, redeentes domum summâ cum gratulatione excipere solemus; qvidni & illis id fieri par est, qvi non diu morati in vitâ, & adolescentes statim, aut juvenes, eâ defungi poterunt? Qvod adeò eximium nonnullis visum est, ut non nisi qvos Dii ament præcipue, contingere posse arbitrati sint.

Oν οἱ Θεοὶ φιλάσσουν πόθησκειν εἰς τὸν,

Menander dixit. Qvod in Bacchidibus Latinus Comicus ita vertit, *Quem dii diligunt, adolescens moritur.* Nihil qvidem earum rerum REICHELMIO nostro deerat, qvibus præcipue felicitas hominum censi sollet. Erat primario loco inter suos natus, florebat affinitatibus amplissimis, & iis præterea ingenii animiq; dotibus præftabat, unde non nisi egregia qvæq; & singularia sibi polliceri posset. Sed qvod familiæ ac generis decus, qvæ dignitas officiorum ac splendor comparari cum eâ gloriâ, cum eâ felicitate potest, qvâ nunc in omne ævum potitus gaudet? Equidem qvòd à charismis suis distractus, nullam, opinor, ægritudinem afferre

ferre potest, qui conjunctus cum Deo, qui cum purissi-
mis illis spiritibus æternam vitam agat. Et quanti di-
vitias, maximasque quantumlibet opes æstimet, qui tot
sceptra & fasces, tot potentissima regna longè infra se
posita videat? Quæ cum recenseo mecum atque cum
animo reproto, video mihi ipsum REICHELMIUM
nostrum, sed longè augustiore formâ, quam antea fuit,
humanaque majore astantem videre, & in hunc modum
audire loquentem: Non est, parentes dulcissimi, quod
mea causa lugeatis: nec enim voluntati Dei refragari
fas est, & nihil omnino mali passus sum. Quin longè
majoribus bonis affectus latet, quamquam concipere
satis vestrum quispiam ac intelligere prorsus potest.
Non ita subtractus vobis sum, ut in perpetuum careatis:
erit tempus, cum reddar vobis iterum, immo cum vos mi-
hi reddemini. An major cogitari potest felicitas, quam
Deo uniri? An unquam cum quoquam agetur melius,
quam qui longissimè exemptus terris est, ubi plerique
aut infelices ipsi sunt, aut faciunt tales? nemo securus
certe, nemo quietus satis unquam? Inde cum nunc di-
scresserim, & vosmetipsi cupiatis educi, quid deplora-
bitis, quælo, me præcessisse, quod sequi quamprimum
& pervenire unicè semper exoptatis? Velis nolis, Pa-
ter, me lugere non potes. Hæc in præsenti. Amplissi-
me Vir, video mihi filius tuus ad te verba facere, quæ
quod attentiùs consideraveris, eò plus certe solatii ac le-
vamenti inde tibi decerpes. Eo est profectò ea tua pie-
tas, ut nunquam non Deo parendum esse existimes; ea
sapientia, ut constanter ferenda putas, quæ non possunt
mutari.

Durum, sed levius fit patientia.

Quicquid corrigerere est nefas.

Qvod

Qvod restat vobis, Rector MAGNIFICE, cæterique omnium ordinum lectissim. & honoratissimi Viri nomine, singulares ago & habeo gratias, qvòd has desideratissimi filii exeqviast tam frequenti comitatu proseqvi voluistis. Nam cum non parū solatii ex istac vestra humilitate præceperit, facile videt, quando officio vobis obstrictus & alligatus sit. Qvo circa id sedulò contendet ac laborabit, ut, quoad poterit fieri vestris commodis ac utilitatibus semper studeat atque inseriat,

ORATIO XVI.

IN FVNERE

ANTONII FABRICII, STE-
TINENS. POMERAN. J. U.
STUDIOSI.

RECTOR MAGNIFICE,

Patres Academici Reverendi admodum, Amplissimi Cla-
rissimiq; Consules ac Senatores prudentissimi, & tu fu-
ventus nobilissima atq; lectissima.

ITa comparatum fermè nobiscum est, ponimus longè nostras spes, & dispensamus futura, & cùm mortales nati sumus, hoc est, in singulas horas finiendi, ejus tamen vix unquam satis reminiscamur. Præcipue cùm firmi valentesq; sumus, &, qvod poëta ait, lateri pedibusq; bene est. Cùm certè tam longè à fine nostro omnis cogitatio abest, qvàm cætera nostra extra timorem mortis posita videntur. Evidem cùm ante hos paucos dies ANTONII FABRICII, Præstantissimi Juvenis, quem modō humavimus, intuerer florē, &, quæ

&, qvæ in eo notabatur alacritatem indolis recogitarem, minimè omnium existimabam futurum, ut in presenti aut ei à vobis eundæ essent exequiæ, aut mihi in ejus funere nonnihil verborum faciendum. Alia omnia & persuadebam meo animo, & Parentibus amplissimis, quin ipsi Patriæ etiam, promittebam. Eas enim vivendi rationes instituisse mihi videbatur ANTONIUS; ut qui in vitâ nihil magis colendum virtute existimatet: ita versari in studiis; tamq;am hæc sola essent, unde auditus sibi ad paterni ayitiq;e nominis gloriam patere posset. At qvām fecellit me hæc opinio & anguratio mea? Qvām longè à suis juxa & aliorum votis Noster jacet? Non illum ætatis flos lætissimusq;e annorum vigor tueri potuit: non motum venustas, & si quæ alia sunt, qvæ nunquam non in adolescentibus amare & magnificere solemus. Intercisa eversaque nunc est omnis de eo concepta spes: & manifestissimè patet, nihil verius à sapientissimis viris unq;am potuisse pronunciari, qm qvæ de homine statuerunt: ζῶον esse ἐφίμερον: & ἐλιγοχρόον Φαντασμά: & qvidam mutabile in singula momenta: &, quod præcipue futilitatem ejus exprimit, somnium umbræ. Nam quid fugacius umbra aut inanius est? Somnium verò priusquam tenetur, elabitur & transit. Et tamen tanta molimur assidue ac agitamus animis: & cùm tot septi casibus undiq; & circumvallati veluti simus, non providemus illos magis, qvām provocamus ultrò atque lacestimus. Quid clausum nobis, quid intentatum sinimus? Belligeramus, navigamus, peregrinamur per remotissimas terras, & inter mille labores periclitamur vitam quotidiè non alio fine, qm ut præsidia comparemus nobis, tū jucun-

Iucundissimè, tūm & longissimè vivendi. Qvo sit, ut
dum tenemus curas & cogitationes nostras omnes oc-
cupatas extra nos, in nosmet ipsos descendamus rarius,
& consideremus, non in perpetuum datum nobis spi-
ritum: hancqve compagem corporis, cuius causa tot
adimus discrimina, ea conditione esse, ut horis singu-
lis, imò momentis, solvi & destrui qveat. Dormien-
tibus itaqve similes agimus, qvi delectantur simulacris
qvibusdam vanis, qvæ per quietem vident; nec remi-
niscuntur evigilandum esse denuò, & omnem mox eva-
nescere inanis imaginis voluptatem. Sed in sententi-
am istam plura adjicere necesse non est. Nunc qvidem,
cùm mihi non modò cum eruditissimis viris, sed sapi-
entissimis qvoqve, res est. Qvorum proprium semper
fuit, id dare operam, ut nossent se, & mortem assiduè
meditarentur. In qvo omnem philosophandi vim po-
sitam statuebat Plato. Neque id falsò quidem: cùm id
divinæ quoque literæ inculcent. Ego verò FABRICI-
UM nostrum beatum prorsus statuo, qui Juvenis ad-
modum valedixit rebus humanis, & ante decepsit vita,
quàm posset sentire, nihil reverè eam esse aliud, quàm
officinam quandam dolorum & miseriārum, ubi pre-
matur semper aliis, & aliis premat. Multi venerunt
ad grandiorem ætatem, & plures fecerunt annos, non
alio fructu, qvàm ut cruciarentur malis diu, quòd diu
viverent, & infelicissimi morerentur tandem, qui fortu-
natissimi obire poterant, si paullò maturius obiissent.
Nihil hujus timendum nostro est: prævenit calamita-
tes omnes & clades; & tenet portum, priusquam aut
mutileetur navis, aut elidatur penitus atque desidat. Nos
infelices sumus ac miseri, & inter media aliorum
nausfragia jactamur ac circummagimur, dubii, qvæ nos
for-

fortuna tandem maneat, quem habituri finem nostri labores. Utrumque nos demersura tempestas eadem, aut nudos ac inopes in littus aliquod ejectura. Vobis RECTOR MAGNIFICE, & cæteri Exequiatores omnium ordinum honoratissimi atque lectissimi, cum Parentum absentium, tum Popularium nomine, qui curarunt interim funus, singulares ago gratias, quod ad exequias istas tam frequentes convenistis. Qvod vestrum studium uti eximium est, & plenum humanissimæ pietatis; ita vicissim illi diligentem navabunt operam, ut omni officiū genere, quod gratum vobis fore intelligent, quoad poterunt, compensent.

ORATIO XVII,

IN FVNERE

CASPARI ANKELMANNI,
Lips. Misn. J. U. Studiosi,

RECTOR MAGNIFICE,

Patres & Academicí perquam Reverendi, Amplissimi, Excel-
lentissimi, atq; Clarissimi:

nec non cæteri omnium ordinum Lectissimi ac
Honoratissimi Viri:

DE natalibus, inde moribusque ac studiis CAS-
SPARIS ANKELMANNI, Ornatussum Juvenis,
cui hoc institutum ac celebratum solenne funere est,
cum alibi satis commemoratum atq; expeditum sit, nihil
nunc attinet in eam sententiam plura dicere, & re-
rum earundem repetitione molestiam vobis creare.

Poti-

Potius est considerare fragilitatem vitæ humanæ, & quām neq[ue]icqvam confidamus annis, qvi per viriditatem suam, ut ita loqvar, abesse procul à morte videbantur. Non eò ætatis pervenerat noster, quod aut senectus ipsa esset, aut saltem proximum senectuti: nondum vicelimum annum attigerat, ac ita vix qvidem aspicere ceperat juventutis limen, cùm ei de vi-
tā discedendum esset. Equidem nulla non ætas morbis patet: & invénit locum facile mors, ubi morbus invenit. Sicut in certas partes descripta hominis ætas est; ita qvælibet harum peculiaribus morbis exposita est. Et in his nullus ferme tam contemnendus ac levis, qvi non elidere spiritum, & interficere vitam queat. Ac si vel valeamus maximè, si qvod Poëta ait, lateri pendibusq[ue] bene sit; tamen tot alii casus ac vices nos undiqvaq[ue] obſident ac cingunt, ut horam quamlibet cum fine conjunctam, & nobis supremam esse posse, existimare conveniat. Q[uo]d magis evandum, ne imparatos opprimat mors: & dare operam par est, ac providere, potius ut moriamur bene, quām ut jucundè ac molliter transigamus ætatem, q[uo]d plerorumque vota laboresq[ue] contendunt. Falluntur magnopere, qvi facilem rem, nec magni momenti esse putant, emittere spiritum, & suum, cùm venit obire diem. Arduum prorsus gravissimumq[ue] negotium est, à cuius administratione præcipue omnis nostra, qvæ aut optari unqvam, aut etiam sperari potest, felicitas, pendet. Nam qvotusqvisq[ue] ante funus ac obitum sele beatum statuere aut prædicare uspiam possit? Qvamdiu verſamur inter homines infinitis casibus atq[ue] calamitatibus sumus obnoxii. Qvas nec evadere semper prudentissimis licet; & fortunatissimi non rarò incident.

Qva-

Qvare licet qvandoqve careamus malis; nunquam tam
en extra eorum metum positi sumus. Quò sit, ut nun
quam non ex aliquâ parte miseri simus & infelices.
Quapropter si ex præsenti funere capiemus causam re
cogitandi nobiscum hęc paullò altius; nę omnium o
ptimè sumfisse nos tempus, & collocasse operam exi
stimate oportet. Enimverò qui florentissimos quoque
abire ac mori videat, nullam omnino ab hac necessita
te excipiet ætatem. Et quotusquisque non erit solitus
de fine suo, qui in momenta singula se esse mortalem
recordetur? Erat quidem eximia spes, si ANCKEL
MANNUS noster ad majorem ætatis adolesceret mo
dum, & ad maturitatem perveniret adeò, fore, ut utili
tates insignes in rem conferret communem. Nam &
valebat ingenio, & erat industrius in studiis, & naturali
quadam rectitudine animi ad honestum ac bonum fe
rebatur. Quæ certè ejusmodi dotes sunt, ut omni
um optimè de genere humano merituræ videantur. Sed
ea conditione nascimur homines, uti imperium in nos
exerceat, qui universo mundo præst. & quisque no
strum non tantum vivat, quantum fortasse aut optet
ipse, aut alii expertant; sed quantum cuique concedit
& admittitur quasi Deus. A quo, ceu fonte aliquo, o
mnium nostræ derivantur vita: ut si se nobis hęc vena
subtrahat, exarescere illicò nos ac interire oporteat.
Nec tamen ut desinamus penitus; sed ut ad tempus vi
deamur desissemus, & mox deinde in multò excellentiore
vitā redeamus. Quâ lege sicut & ANCKELMANNUS
auspicatus lucem est; ita eandem depositum quoque: &
corpus quidem reliquit terræ, cui nunc commendatum
solenniter est, ut redigatur in suam originem, & in cæ
lestem quandam ac immortalem naturam pereundo re

Y,
for-

formetur: animam verò reddidit Deo, cuius depositum pariter & exemplar erat. Quibus in rebus cum summa & maxima felicitas posita sit, quis locus luctui esse possit magnopere, invenire haud possum. Is enim non nisi miseris atque afflatis rebus nostris debetur. Quamquam vix quicquam remedii ac levamenti inde ad eas accedat.

----- *Nam viam, quam ceperint,
Pergent eandem, seu fleas, seu non fleas.*

Quod restat, Vobis, RECTOR MAGNIFICE & Academici Patres, nec non reliqui exequiatores omnium ordinum lectissimi ac honoratissimi, summas ac singulares ago & habeo gratias, quod Præstantissimo Juveni supremum istud officium tam prolixè ac promtè voluistis præstare. Fecistis equidem hac in parte, qvod expectari ab illâ propriâ vobis humanitate cumprimis poterat; & honestissimæ ANCKELMAN-NORUM familiæ perhonorificum esset. Quare ut non vulgaris officii genere se obligatam vobis intelligit; ita nunquam non contendet & laborabit serio; sic se ut comparet erga vos ac gerat semper, quò de ipsius studiis & singulari affectione vicissim constet.

ORA-

ORATIO DECIMA OCTAVA.

IN FUNERE

REGINÆ TÜNZELIÆ,
D. Wilhelmi Lyseri conjugis

RECTOR MAGNIFICE, Patres Academ. Amplissimi, Consules Prudentissimi, ut & reliqui omnium ordinum Clarissimi, ac Prastantissimi
Viri, &c.

Nunc demum sentio, quantum mihi imponi oneris passus sim, & quam parum certe memor fuerim Horatiani illius præcepti, quo explorare jubemur humeros quid valeant, quid ferre recusent. Dicendum mihi in cœtu summorum doctissimorumque virorum est; quod quam grave ac arduum sit, quotusquisque nescit? Dicendum mihi Lyseri nomine est; ad quod sustinendum Deum immortalem, quanto ingenio opus erat! Dicendum mihi de REGINA TUNZELIA est, incomparabili scœmina, cuius virtutes aut prædicare, ut par erat, aut deplorare, quantum satis, vel disertissimi quique desperent. Solet hoc bajulis, & qui vecturas corpore faciunt, non raro accidere, ut si quod onus iniquius receperint, aut statim succumbant, aut certe non diu sufficiant: quorum alterum etsi verendum maxime erat, ne & mihi in præsenti negotio accideret; tamen quando semel hanc aleam jecimus, & huic, ut ita dicam; nos comisimus mari vela retro dare omnino non licet. Sed in REGINA nostra quam rerum nos urget gravitas, tam multitudine earundem dubios reddit. Quemadmodum enim viatores

hærere solent, cum in ejusmodi locum inciderint, ubi
plures vitæ coeunt; sic ego quoque, cum tot egregiis
undi quaque ornatam virtutibus TUNZELIAM no-
stram intueor, nescio sane, quid primum afferre in me-
dium, quid loco ultimo commemorare debeam. Nam
si de fide atque affectu incredibili, quo & maritum con-
junctissimum, & liberos semper complexa est, ingredie-
rer dicere, verendum erat, ne manum mihi pietas reli-
gioque injicerent, & primæ omnium vellent comme-
morari. Jam de modestia & humanitate si verba face-
rem, scriptura dicam videbatur mihi illico magnitudo
animi ac generositas, quæ supra sexus conditionem in
eâ fuit, quasi à me illius ratio parum certe habita fuisset.
Sic nollet innocentiae cedere efficacia, frugalitati be-
nignitas, prudentia probitati. Sæpe meminimus sie-
ri, ut, cùm ingentes summae solvendæ sunt, non nume-
retur pecunia, sed appendatur: hoc in præsenti imita-
bor, & quando tot tamque præclaras virtutes sc̄eminæ
seorsim atque distincte explicari non possum, eas con-
stipabo raptim, & in unum commissas vobis mirandas
& perpendendas relinquam. O autem incertas nimí-
um dubiasque humanas res! ô optimorum hominum
brevia citataque curricula! Ergone hoc Patrem, hoc
Conjugem amantissimum sperare par erat, ut post tot
charissimorum suorum mortes, ille filiâ, iste uxore, tam
juveni, tam florente, tot maximis rebus ornatissimâ, pri-
varetur? An non in alios potius debeat hoc fulmen ex-
petere, qui nulli bonæ rei sint, & societatem humanam
onerant magis, quam ornant, quorum ubique, ut
Comicus loquitur, messem uberrimam metere licet?
Hos aut de medio tolli penitus, aut saltem calamita-
te aliqua admoneri, si forte suos errores agnoscere, &
me-

meliora assuefcero animis possent, intereat publice; non verò ejusmodi viris qui de Ecclesiâ, qui de communi patriæ re tot modis egregiis, & dudum essent meriti, & indies magis quæ benè mereri stupererent, tantas clades afferre. Hæc quidem in mentem venire non nemini, imo & versari in ore jure quodam posse videbantur, qui quidem recogitent, quantum in REGINA TVNZELIA amissum sit, quibus carendum in posterum bonis, non autem qua lege atque conditione data olim fuit, aut quo pervenerit, nunc sublata. Hæc enim qui diligentius secum reputet, & sapientiæ præceptis potius, quam dolori ac luctui, commodet animum, is nec ultra fines legitimos mærorum sinet progredi, & quam extulimus fœminam optimam, non tam lugendum, quam desiderandam leniter animadvertis. At quid à tempore impetremus potius, quæ multò præclarius recta nobis ratio suppeditet? Hoc sapientis & eruditæ hominis est, præoccupare remedia, & sua, ipsius lenire prudentiâ, quæ in aliis non nisi dies mitigare potest. Sed rationes compescendi dolorem ac luctum, & unde peti debent, commemorare, alterius loci est: in hac tot eruditissimorum virorum corona, vel leviter saltem perstringere, ineptum foret. Nunc te extremum alloquor, REGINA TVNZELIA, quæ simul exempla fuisti viventium numero, simul calamitatum omnium ac malorum, quæ versant assiduè, & nunc cum primis vexant mortales, immunis & libera extitisti. Quam licet usurpare oculis amplius, & tot eximias dotes in te coram tueri & admirari non possumus, tamen, quæ maximarum virtutum exempla reliquisti, si non æterna fuerint, quam diutissim certè nobiscum erunt; & desiderium tui lenient. Salve, ô beatissima,

tissima, iterum atque iterum, & æternū vale : nos Te, quo Deus & natura permiserit ordine, omnes seque mur. Vobis autem, quod supereft, RECTOR MAGNIFICE, cæterique ordinum omnium lectissimi Viri, Wilhelmus Lyserus, quem desideratissimæ Conjugi obitu consternatum mirificè concussumque cernitis summas agit haberque gratias, quòd tantâ frequenti uxoris exequias celebrare voluistis. Quod uti magna solatio ipsi ac levamento fuit ; ita vicissim diligentissimam navabit operam, ut omnia quoad poterit, vobis humanitatis studia atque officia semper exhibeat,

ORATIO DECIMA NONA.

IN FUNERE

MARIÆ SEE LFISCHIÆ,
D. Wolfgangi Schalleri Medicinæ Prof.
Publ. Conjugis.

SI quis in hac illustri corona est, qui super laudibus Clarissimæ fœminæ, cui modò funus fecimus, ornatam prolixamque à me orationem expectet, is ut ejus rei mihi gratiam faciat, vehementer oro. Ut quid enim in asserendo illius decore sudandum mihi anxiè sit, quam nemo ullus hactenus vituperavit ? Quod nescio sanè, an non super omnes, ut sic dicam, coronas laudium, super universa encomiorum ornamenta longè ponendum sit. Atque ut id quam maximè vellem aggredi, verendum tamen esset, ne, commemorando defuncta laudes, infelicissimi vidui desiderium magis accenderem, & immedicabilis vulneris dolorem exacerbarem

Præ-

Præterea quum jamdudum de vita ejus alibi expositum
sit, ingratum id omne fuerit, quicquid ejus rei amplius
in medium produceretur. Itaque ne aut splendidissi-
mo huic molestus cœtui, aut in afflœssimum viduum
crudelis essem, etiam atque etiam mihi cavendum fuit.
Quum itaque debita justorum solennia, sui exequiarum
honores MARIAE nostræ ritè persoluti sint, ei que Vos
rei, non sine clarissimo interni affectus & Christianæ
condolentiæ documento tam frequenter interfueritis,
vestrum officium potius, vestram pietatem, EXEQVI-
ATORES, deprædicare convenit, quam decantandis
mortuæ laudibus ulteriore operam navare. Etenim
quamvis hoc totum negotium funebre, aut personare
altissimi plagam vulneris, aut sortem inexplicabilis da-
mni reparare minimè queat: negari tamen non potest,
lenius mordere luctum & lacrimas, quas consimili do-
lore alii humaniter frequentant. Quod quum & in præ-
senti quoque, tum afflictissimus viduus, tum cæteri, ad
quos hoc funus jure sanguinis pertinet, non leviter cer-
tè sentiant, quanto officio vobis obstricti sint, vident
quidem, cæterum, quas gratias referre habeant, inveni-
re vix possunt. Quod si tamen illis aliqua offeretur
occasio, quâ se se hoc exsolvere posse debito in-
telligent, næ illam gratanter arripiant, suoque officio
minimè omnium deerunt. Id quod universis & singu-
lis, me quidem sponsore atque interprete, sanctis-
simè promittunt ac pollicen-
tur.

OATIO VIGESIMA.

IN FVNERE

MARIÆ POLEMANNIÆ,
 Quirini Schacheri, Reip. Lipsiensis
 Senatoris & Mercatoris primarii,
 conjugis.

QVæ luctum incendere, & faces dolori subjicere
 queant, plura equidem mois Ornatisimæ fœmi-
 næ MARIÆ SCHACHERIÆ, quæ modò humavi-
 mus, videtur posse suppeditare. Nam primò ipsa ætas
 nondum egressa juventutis limen, quantum ad afferen-
 dum mœrorem momentum habet? Deinde virtus sin-
 gularis, & tot eximiæ, quibus præstítit, animi pariter ac
 corporis dotes, non possunt nisi acerbissimum sui des-
 derium relinquere. Huc accedunt parvuli, quos liquit
 impuberes, & destitutos materno præsidio: accedit & i-
 stud etiam, quod profuga domo obiit, nec inter cognati-
 torum sedes potuit condi ac sepeliri. Ac fateor equidem
 hæc primâ specie videri talia, quæ mirum in modum sol-
 licitare animum, mœroremque afferre incredibilem
 posint: at verò si perpendenda accuratius, atque ad i-
 psam rerum veritatem, non opinionem exigenda essent,
 ostenderem facile, ita comparata esse omnia, quæ nec
 materiam præbere luctui (cum nec miseriæ quicquam
 habeant) & pleraque multum solatii continere videan-
 tur. Enim verò quod longius à Senectute abfuit, hoc
 minus malorum in vitâ experta est. Et est Senectus
 ipsa malum. Jam quod virtutibus plurimis iisque exi-
 miis

miis ornata fuit, hoc ipso fit ejus tolerabilior obitus, dum
omni culpâ vacavit. Et sequuntur verissima innocentia
am præmia, quando excessimus terris. Hic enim saepe
aut non cognoscitur satis, aut negligitur; vel etiam con-
temnitur, quin & premitur virtus. Quum itaque no-
stra tot malis rebus perfundita sit, nec ullas injurias ca-
susve adversos timere habeat, & undique nunc idyinâ
luce ac ineffabili gaudiorum lætitia circuit fluat, potius
est, ut gratulemur ei quod tantâ felicitate potita sit,
quam ut dolere velimus impatientius, quod hinc ere-
pta. Nam parvulos quod attinet, non plane reliquit or-
phanos: ut ut patre pientissimo, utuntur tot amantis-
simis sui consanguineis: quodque maximum est, sum-
mum atque communem omnium parentem Deum ag-
noscunt. Porrò si domi non obiit, non tamen in pere-
grino obiit; obiit inter homines, & hos necessitate san-
guinis sibi devictos: obiit, cum jam desideratissimum
conjugem liberosque complexa esset. Quæcum ita
sint, non video equidem, quod aut ipsam miseram face-
re, aut luctui suppeditare materiam queat. Atque si mi-
sera non est, & felix habenda potius, si consideremus
unde erupta illa sit, & quod delata, profecto lugeri MA-
RIA & deplorari jure non potest. Quocirca ponendus
dolori modus est, & minimè permittendum ei, ut impe-
ret animo, & supra rectam rationem se efferat, sed ut
admittat remedia, iisque adhibitis placide acquiescat.

*Durum; sed levius fit patientia,
Quicquid corrigere est nefas.*

Nunc vobis, RECTOR MAGNIFICE, & cæte-
ri omnium ordinum lectissimi ac honoratissimi viri
singulares ago & habeo gratias, quod funus istud exi-

miae fœminæ tam frequenti comitatu deducere exequi-
que voluistis. Dabit vicissim maritus afflictissimus o-
peram, ut intelligatis hoc vestrum officium in gratum
ac memorē vos contulisse. Videt enim & multum
honoris inde accessisse mortuæ, & ad se plurimum quo-
que solatii pervenisse. Qvocirca nullam unqvm oc-
casionem prætermittet temerè, cùm se consulere ve-
stris commodis posse intelliget.

ORATIO XXI,

IN FVNERE

MARIAE REUTERÆ,
MICHAELIS SCHNEIDERI, Qvæsto-
ris Præfecturæ Wittenberg.
Conjugis,

RECTOR MAGNIFICE, &c.

QVAMqvm acerbum valde & permolestum mihi
accidit, in Ornatiſſimæ fœminæ, qvā humavimus,
exequiis verborum aliqvid facere, ut mihi indignus
propè reperiri in me hanc qvamvis exiguum & nimis te-
nuem facultatem dicendi. Nam ecqvid durius, qvid tri-
ſtius mihi uſu venire poterat, qvam qvòd in ejus cala-
mitate maxima domesticaq; jaſtura loqventum publicè
est, qvi me & multis officiis obligarit ſibi haſtenus, &
nullo non genere amoris ac benevolentiaz quotidie pe-
ne profeqvi ſoleat? Tamen ne denegare tibi aliiquid vi-
dear, SCHNEIDERE Ampliſſime, parebo voluntati tuæ:
nec ulla opera à plena tædii moleſtiaq; unquā erit qvā
non conservādi tui erga me affectus ſpē libenter ac prō-
tè nayare velim. Nolim tamen existimetis, AUDITO-
RES,

RES, me nunc de nostræ SCHNEIDERÆ laudibus
accuratum atque prolixum sermonem institutorum.
Nam quamvis multa de genere ejus atque parentibus,
quibus nata: De virtutibus item eximiis, quibus orna-
ta ante plures alias fuit, afferri in medium & explicari
poterant; tamen nec prælens tempus id patitur, & ali-
bi de istis omnibus expositum est. Et sunt præterea
maximam partem ita nota ab se, ut universæ civitatis
propemodum ore celebrentur. Quotusquisque in hac
splendidissima corona, quæ me circumstat, reperiendus
est, qui non sponte fateri possit, MARIAM nostram
pietate in Deum, probitate erga homines quosvis, fide
amore, studio in maritum ac liberum: posthac pruden-
tia gubernandæ domus, administrandi que familiam, ita
præstissemus, ut paucæ cum ea comparari posse videantur.
Utinam verò fecisset Deus, ut comorari nobiscum diu-
tius, eaque officia & amantissimo marito, & liberis dul-
cissimis potuisset præstare, quibus quod nunc privati
sunt, se pene omnium infeliciissimos putant! Quam id
non modo ipsis, quos feriit propriè isthac clades, sed
nobis etiam, quotquot eximio Viro bene cupimus,
gratum atque jucundum esset? Sed quando ita placuit
rerum omnium arbitrio, ut nunc relinqueret cœtus ho-
minum fœmina optima, atque exturbita hac & procel-
losa tempestate in pura illa tranquillaq; comigraret; no-
strum omnino est, ferre sorte, quam Deus imposuit; nec
resistere, cui obmurmurate saltem extrema impietas.
Nihil quidem earum rerum MARIAE deerat, quæ vi-
tam humananam gratam atque jucundam efficere solent;
sed ea omnia nec minimam partem ejus felicitatis æ-
quivarant, quia compotita nunc ejus anima fruitur, quæ
conjuncta Deo, conjuncta sanctissimis purissimisque
spiritu.

spiritibus in effabilia & videt, & audit, & ipsa sentit. Qvæ cùm recenséo mecum cogitans, videre ipsam defunctam videor, astandem coràm residenti & longè augustiore, qvàm antea fuit, facie, & talibus verbis maritum optimum liberosque alloqventem : Non est, ô mei, quod vos hic luctus mordeat : neq; passa sum mali aliquid, & Deo parere summa libertas est. Non ita subtraet a vobis sum, ut porrò carendum perpetuo sit : erit tempus, cùm reddar denuò, imò cùm vos mihi reddemini. An major esse felicitas potest, qvàm Deo uniri, quo tota expleor ? Aut potest cum quoquam agi melius, qvàm qui excessit terris, ubi pleriq; aut infelices ipsi sunt, aut per malitiam insitam faciunt tales ? Nemo certè securus, nemo quietus satis unquam agit ? Hinc cùm discesserim, & hoc pervenerim, quò ipsi cupitis, quid deploratis præcessisse, quam consequi olim desideratis ? Hæc in præsenti, AMPLISSIME VIR, videtur mihi exoptatissima conjux tua verba facere: qvæ qd attentius consideraveris, eò plus solatii ac levamenti inde decerpes. Et est profectò ea pietas tua, ut nunquam non Deo obsequendum censeas : ea prudenter, ut ferenda constanter existimes, qvæ mutari non possunt.

Durum, sed levius fit patientia,

Qvicquid corrigere est nefas.

Qvo relata, vobis RECTOR MAGNIFICE, & cæteri omnes lectissimi ac honoratissimi viri, hujus ipsius nomine, ad qvem cum vestrâ, ut spero veniâ direxi sermonem, singulares & ago & habeo gratias, qvod has exeqviás tam freqventer & copiosè executi estis. Nam cùm non parum solatii ex istâ vestrâ humanitate perceperit Amplissimus Vir, facile videt, qvantum vicissim vobis debeat. Qvocirca id sedulò atq; enixè contendet

det deinceps, ita se semper comparet, ut, qvoad fieri
potest, utilitatibus vestris inserviat.

ORATIO XXII.

IN FUNERE

AGNETIS SCHNEIDERÆ,
MICHAELIS SCHNEIDERI
Qvæstoris Præf. Witemb. filiæ
virginis.

RECTOR MAGNIFICE, &c.

Planè contra spem & vota nostra accidit, ut Viro
Amplissimo MICHAELI SCHNEIDERO, lu-
gubre istud & illætabile officii genus præstaremus.
Qvotusqvisq; enim vestrum est, qvi non superioribus
septimanis, finitis exequiis desideratissimæ conjugis,
egregio Viro, pro eâ benevolentia & singulari affectu,
qvo eum pleriq; omnes soletis complecti, appreccatus
sit ne qvis hujusmodi casus tristior ejus turbaret do-
mum, sed ut lœta & prospera omnia deinceps potius ex-
periretur, qvi tanta in præsenti clade esset affectus, qvâ
nullâ propemodum infeliciar graviorq;e contingere
posset. Et tamen evenit, ut post uxorem charissimam,
filiamqvoq;, qvam secum habebat domi, amitteret, ea
æstate, iis syavissimis moribus, ea fide in se atq; amore
singulari, ut efficacissimum inde solatium immensi do-
loris haberet sperandum. Sed nos concipere vota qvi-
dem possumus, & constituere, qvæ aut nobismet ipsis
aut aliis etiam evenire optemus: cæterum obtinere, qvæ
cupimus, & impetrare, à Dei solius voluntate pendet,
qvi ut solus novit quid cuiq; nostrum expeditat maxi-
mè; ita pro bonitate sua ac immenso amore, qvo nos
com-

complectitur, unicū libet dispensat fata, prout condu-
cit maximē, et si alia omnia sperabamūs. Adeò, ut si ea-
rum rerum, quæ nobis eveniunt, rationem ad volun-
tatem nostri animi exigamus, vel iratissimus videri que-
at; cùm studiosissimus nostri sit, nec qvicqvam aliud
magis, qvam nostrā salutem procuret. Neqve enim
bonorum malorum qvæ natura ad mentis humanæ ra-
tiocinium examinanda est; sed pio misericordissimi
Numinis voluntate potius consideranda. Qui cùm nec
velle talēm aliquid possit mali; seqvitur multa spud i-
psum bona haberi, qvæ nostris judiciis pessima videan-
tur. Sed qvò sincerius hunc Viri optimi miseramini
casum, tanto majore studio, procul omni dubio, ad ce-
lebrandas istas exequias conyenietis. Pro qva singula-
ri vestra benevolentia ac studio, tum patris absentis,
& ejus qvidem afflictissimi, tam reliqvæ totius fa-
miliæ nomine singulares vobis atqve prolixas ago gra-
tias. Dabunt vicissim operam, ut grata & profutura stu-
dia vobis exhibeant,

ORATIO XXIII.

IN FUNERE

BARBARÆ SCHURERIAE,
CHRISTOPHORI WUSTII.

Bibliopolæ Wittenbergensis,

Conjugis.

DUm ad exequias istas & hoc officium funebre,
RECTOR MAGNIFICE, Reverendi Admo-
dum, Amplissimi, Clarissimi & Prudentissimi Viri, tam
frequentes convenistis, non modò de CHRISTO-
PHORO WUSTIO Viro optimo, ejusq; desidera-
tissima Coniuge BARBARA SCHURERIA, cui hæc per-
folu-

soluta solennia sunt; sed & de vobismet ipsis quodammodo benè meriti estis. Nam quum ad refrenandam libidinem peccandi & continendum animum intra modestiæ legem nihil efficacius sit, quam suę quemque fragilitatis meminisse; in illam autem cogitationem nunquam præsentius induci soleamus, quam ubi funeribus intersumus, & quid futurum tandem de nobis, oculis coram intuemur: nemo non videt, quantum utilitatis ex hoc officii genere capere liceat. Jam quantus ad defunctam redundasse existimandus est honor, quum funus ejus à tot clarissimis lectissimisque viris deducatur? Qvod eis qvadam sacramenti nostri lege debere alter alteri videatur; maxult tamen infelicissimus viduus id singulari cuidam in se suamqve heu olim dulcissimam conjugem affectui adscribere. Ut qvo plus beneficii acceperit, eò & plus solatii haurire posset. Qvo qvidem planè singulari opus erat, ut qui nescio quid rarum, & majus conjuge, amisisse sibi videatur. Nam qvamvis nunquam non amarum ac triste sit, divelli à suis; tamen ejusmodi privari uxore, in qua nec morosissimus qvisque ullam querendi causam inveniat, id verò ejusmodi vulnus est, cuius magnitudo atqve acerbitas vix sensu colligitur, nedum verbis exprimi queat. Præcipue qvum brevi adeò tempore fruiliuit: nulla præterea superfluit pignora, qvæ & testari de illo amore arctissimo, quem mutuò caluerunt antea, & lenire desiderium defunctæ possent. Ita enim existimandum est, parentes in liberis spirare qvodammodo, nec mori posse penitus, qui aliquod sui exemplar reliquerunt. Quod si illa cumprimis officia studiaqve, qvæ diuiriore atq; qvo nostro atq; difficiili tempore præstatur nobis, devincire ac nos obnoxios reddere assolēt, qvas vobis

bis tandem, Exequiatores, ille optimus Vir persolvet
 gratias, quod in tanta clade domestica ipsi minimè de-
 fuistis? Quam pietatem vestram ipse metu verbis amplis-
 simis nunc iret dilaudatum, nisi doloris magnitudo,
 non modò mentem opprimeret penitus, sed ipsum
 quoque vocis usum adimeret. Ita autem persyadebi-
 tis vobis, ipsum daturum semper operam, ut cogitet fa-
 ciatque ea sedulò, quæ ad existimationem vestram ac
 commodum maximè pertinebunt. Ego verò hac pu-
 blica voce mitissimum Numen appreco, ut Virum o-
 ptimum. CHRISTOPHORUM WUSTIUM, ita
 firmet ac roboret, ut cum non Christiano Vate Chri-
 stianè proflus exclamare possit:

*Duc me parens summiq; dominator poli
 Quocunq; placuit; nulla parendi mora est:
 Adsum impiger: fac nolle; comitabor gemens.*

*Quamvis ipse optem potius, ut latus comitetur
 & lubens: ac quem percussorem sensit modò mox me-
 dicatorem benignissimum
 experiatur.*

SOLI DEO GLORIA!

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th
5836